

Open en gastvrij

Een onderzoek naar het missionaire karakter van de zondagse samenkomsten in de Vrije Evangelisatie Zwolle



Jiska Eilander - Hooglander
Theologische Universiteit Kampen
23 mei 2022

Algemene informatie

Titel: Open en gastvrij
Ondertitel: Een onderzoek naar het missionaire karakter van de zondagse samenkomsten in de Vrije Evangelisatie Zwolle

Onderwijsinstelling: Theologische Universiteit Kampen
Naam opleiding: Master Theologie Algemeen - Church and Mission in the West
Module: Masterscriptie

Naam student: Jiska Eilander - Hooglander
Studentnummer: 81086
Begeleider: Hans Schaeffer

Datum: 23 mei 2022

Voorwoord

In John 4:23 Jesus did not say that God is seeking evangelists. He said that God is seeking worshippers. And God seeks them from every tribe and every corner of the earth.

~ Sally Morgenthaler¹

Het citaat van Morgenthaler hierboven vat samen wat mij drijft om bezig te zijn met missionair kerk-zijn hier in Nederland. Er zijn vele missionaire initiatieven, er zijn vele pioniersplekken en dat is hartstikke mooi. De vraag die gesteld mag worden is of er ruimte is voor de 'zoeker' of de 'buitenstaander' in de gevestigde kerk. En moet daarbij dan de focus liggen op missionaire diensten of is er ruimte voor deze mensen juist in de gewone diensten? Passen kerken zich aan om niet-gelovigen zich welkom te laten voelen of verwachten ze dat deze mensen een cultuurstap maken om deel te kunnen nemen aan hun gemeenschap? Of zit daar nog iets tussenin? Zit het missionair zijn in alles uitleggen of gaat het eigenlijk veel meer om deel krijgen aan het grote verhaal van een zondagse dienst? Dit zijn vragen die mij bezighouden en waar ik graag in de toekomst me verder in wil verdiepen om zo kerken te helpen om meer 'worshippers' te verwelkomen 'from every tribe and every corner of the earth' zoals Morgenthaler dat verwoordt. In dit onderzoek heb ik geprobeerd om op een aantal van deze vragen antwoord te geven door te kijken hoe mijn eigen gemeente, de Vrije Evangelisatie Zwolle, hiermee omgaat. Dit heb ik gedaan door drie groepen te interviewen, namelijk de leiders van de gemeente, leden van de gemeente en mensen die nog niet zo lang betrokken zijn bij de gemeente.

Mijn naam is Jiska Eilander - Hooglander, ik ben getrouwd met Leonard en we wonen samen in Wezep. Ik voer dit onderzoek uit als Masterscriptie voor mijn theologische Master 'Church and Mission in the West'. Ten eerste ben ik zelf een christen. Ik heb een grote passie voor Jezus Christus en Zijn gemeente, met name voor het missionaire aspect binnen de praktijk van het gemeente zijn. Deze passie is de drijfveer voor dit onderzoek. Ten tweede heb ik een christelijk gereformeerde achtergrond, en ben sinds een aantal jaar lid van de Vrije Evangelisatie Zwolle. De gemeente waar ik mijn onderzoek uitvoer is dus mijn eigen gemeente. Eén van de redenen waarom ik naar deze kerk ben overgestapt is omdat er in de VEZ oog is voor het missionaire aspect van kerk-zijn. In 2017 ben ik begonnen aan de Bachelor Theologie aan de Theologische Universiteit in Apeldoorn. Daar begon ik mee met een groot verlangen om na mijn studie actief te worden in (buitenlandse) zending. In het tweede en derde jaar van de opleiding, las ik echter verschillende boeken over missionair zijn in eigen land en over kerk-zijn hier in het Westen, onder andere *Vreemdelingen en priesters* van Stefan Paas en *Centrum Kerk* van Tim Keller. Aan de hand van dat laatste boek is de VEZ bezig met het overdenken van haar eigen kerkstructuur. Een proces waar ik in het kader van een stage voor een deel bij betrokken mocht zijn. Dit heeft mijn denken sterk beïnvloed. Mijn liefde voor de kerk groeide en de passie van zending verschoof naar een passie voor het instituut kerk hier in Nederland. Om die reden ben ik de Master 'Church & Mission in the West' gaan doen aan de Theologische Universiteit in Kampen.

Speciaal heb ik een grote liefde voor mijn eigen gemeente, de Vrije Evangelisatie Zwolle. Daar is mijn geloofsleven opnieuw aangewakkerd. Hier werd ik gezien als mooie dochter van God en werd ik uitgedaagd mijn gaven en talenten in te zetten. Ik voel een sterke verbondenheid met God en de gemeente tijdens de diensten, met name tijdens de momenten

¹ Morgenthaler, 39.

van aanbidding en tijdens de doordeweekse activiteiten zoals de wijkkring en de leerhuis cursussen. Dit kleurt natuurlijk mijn beeld tijdens dit onderzoek, gezien ik de VEZ het liefst zo positief mogelijk wil zien en neer wil zetten. Wat ik echter zo waardeer aan de VEZ is dat ze openstaat voor verandering en verbetering. Daar wil ik graag aan bijdragen en daarom zal ik niet bang zijn om ook kritische vragen te stellen.

In dit onderzoek combineer ik de verschillende passies die ik heb. Ten eerste mijn liefde voor God. Daarnaast mijn liefde voor de kerk, in het bijzonder de VEZ. Daarin denk ik graag mee vanuit mijn theologische achtergrond over structuren en praktijken. Toch laat ik het missionaire aspect van mijn passies niet los. Ook dat is hierin verweven. De gekozen thema's, de selectie van de interviews en de weergave daarvan komen voort uit mijn eigen theologische visie en interpretatie van het belang van de verzamelde gegevens voor dit onderzoek. Toch zal ik proberen om zo volledig mogelijk te zijn. In het laatste hoofdstuk zal ik duidelijker vanuit mijn eigen visie enkele aanbevelingen geven wat betreft mogelijke ontwikkelingen van de VEZ.

De titel van dit onderzoek is gebaseerd op kernelementen uit de gesprekken met de leiders van de gemeente. 'Open en gastvrij' zegt veel over wat de VEZ is, wat ze wil zijn en wat eigenlijk de kern samen van haar missionaire identiteit. De VEZ is gastvrij, iedereen mag komen. En de VEZ is open, iedereen mag komen zoals hij is en lekker meebewegen in de dynamiek die past bij het authentieke karakter van de VEZ.

De afbeelding op de voorkant is een afbeelding die ik heb ontvangen uit de database van de VEZ. De VEZ gebruikt deze en andere afbeeldingen zelf op de website en dergelijke. Het geeft duidelijk een sfeer weer van gastvrijheid en vriendelijkheid, wat precies de kern is van dit hele onderzoek. Alle afbeeldingen in dit onderzoek heb ik ontvangen van de VEZ, tenzij anders aangegeven. Door middel van deze afbeeldingen hoop ik op een visuele manier aan te vullen wat de sfeer en uitstraling is van de VEZ.

Tot slot ben ik erg dankbaar voor alle hulp die ik gekregen heb bij dit onderzoek. Met name mijn begeleider Hans Schaeffer heeft mij geholpen om het onderzoek te sturen. Hij stelde de juiste vragen en moedigde me aan. Ook ben ik dankbaar voor de betrokkenheid vanuit de VEZ. Arjan, Olaf en Esmé, de andere leiders uit het RvO voor het nagesprek, de twee kringen die ik heb geïnterviewd en Jolanda, Maartje en Barry die zich kwetsbaar opstelden en hun ervaringen met mij deelden. Ook ben ik dankbaar voor de mensen om mij heen die me hebben aangemoedigd, mijn ouders en mijn man Leonard. Hun steun is onbetaalbaar. Maar bovenal de lof aan God, mijn grote bron van inspiratie en hoop. Degene om wie alles draait en tot Wie ik bid dat Hij vele harten zal raken door diensten in de VEZ en ver daarbuiten. Al zou dit onderzoek ook maar een heel klein beetje helpen is dat alles waard.

Kampen, maart 2022

Inhoudsopgave

Algemene informatie	1
Voorwoord	2
Inhoudsopgave	4
1. Inleiding	7
1.1 De vier stemmen van de theologie	7
1.2 Scriptieopzet	8
1.3 Drie groepen	9
1.4 Methode en uitvoering	9
1.5 Doelstelling onderzoek	10
1.6 Context	11
2. Eredienst en missionair kerk-zijn	12
2.1 Definities	12
2.2 Eredienst en missionair kerk-zijn	13
2.3 Prediking en missionair kerk-zijn	15
2.4 Aanbidding en missionair kerk-zijn	17
2.5 Sacrament en missionair kerk-zijn	19
2.6 De Vrije Evangelisatie Zwolle	21
2.7 Kerkelijke identiteit	23
2.8 Conclusie	23
3. Stemmen van de leiders van de gemeente	25
3.1 Inleiding	25
3.2 De leiderschapsstructuur van de VEZ	25
3.3 De VEZ als missionaire gemeente	27
3.4 De zondagse diensten	28
3.5 Het missionaire karakter van de zondagse diensten	30
3.5.1 Het missionaire karakter van de prediking	31
3.5.2 Het missionaire karakter van de aanbidding	34
3.5.3 Het missionaire karakter van de sacramenten	36
3.6 De rol van corona	39
3.7 Conclusie	40
4. Stemmen van leden van de gemeente	42
4.1 Inleiding	42
4.2 De VEZ als missionaire gemeente	43
4.3 De zondagse diensten	44
4.4 Het missionaire karakter van de zondagse diensten	45
4.4.1 Het missionaire karakter van de prediking	47

	5
4.4.2 Het missionaire karakter van de aanbidding	49
4.4.3 Het missionaire karakter van de sacramenten	51
4.5 Het persoonlijke missionaire karakter	52
4.6 De rol van corona	53
4.7 Conclusie	54
5. Stemmen van mensen die nieuw zijn	55
5.1 Inleiding	55
5.2 De geïnterviewden	55
5.3 Het missionaire karakter van de zondagse diensten	56
5.3.1 Het missionaire karakter van de prediking	58
5.3.2 Het missionaire karakter van de aanbidding	59
5.3.3 Het missionaire karakter van de sacramenten	60
5.4 De rol van corona	61
5.5 Conclusie	63
6. In gesprek	64
6.1 Inleiding	64
6.2 De VEZ als missionaire gemeente	65
6.2.1 Cultuur van de VEZ	65
6.2.2 Kringen	68
6.2.3 Gebouw	69
6.3 De zondagse diensten	71
6.4 Het missionaire karakter van de zondagse diensten	71
6.4.1 Betekenis ‘missionair zijn’	72
6.4.2 Het missionaire karakter van de prediking	74
6.4.3 Het missionaire karakter van de aanbidding (a)	77
6.4.4 Het missionaire karakter van de aanbidding (b)	81
6.4.5 Het missionaire karakter van de aanbidding (c)	83
6.4.6 Het missionaire karakter van de sacramenten	83
6.4.7 Het koffiemoment	88
6.5 Het persoonlijke missionaire karakter	89
6.6 De rol van corona	90
6.7 Ideeën voor ontwikkeling	91
6.8 Conclusie	92
7. Conclusie	94
7.1 Samenvatting	94
7.1.1 De VEZ als missionaire gemeente	94
7.1.2 De zondagse diensten	94
7.1.3 Het missionaire karakter van de zondagse diensten	95
7.1.4 Het missionaire karakter van de prediking	95

7.1.5 Het missionaire karakter van de aanbidding	96
7.1.6 Het missionaire karakter van de sacramenten	97
7.1.7 De rol van corona	97
7.2 Antwoord hoofdvraag	97
7.3 Aanbevelingen	98
7.4 Persoonlijke reflectie	99
Bibliografie	101
Bijlagen	102
Bijlage 1.1: Interview met Arjan Dam	102
Bijlage 1.2: Interview met Esmé Wiegman	109
Bijlage 1.3: Interview met Olaf ten Napel	118
Bijlage 2.1: Groepsinterview 1	127
Bijlage 2.2: Groepsinterview 2	142
Bijlage 3.1: Interview met Maartje	156
Bijlage 3.2: Interview met Barry	162
Bijlage 3.3: Interview met Jolanda	169
Bijlage 4.1: Nagesprek met Olaf	174
Bijlage 4.2: Nagesprek met de leiders van de VEZ	177

1. Inleiding

In een tijd waarin het christelijk geloof niet meer de norm is maar een uitzondering, wordt er veel nagedacht over manieren van zending en evangelisatie. Niet alleen de naar buiten gerichte beweging van christenen wordt onder de loep genomen, maar op ieder aspect van het kerkelijk leven wordt gereflecteerd. Hans Schaeffer schrijft in zijn boek *Kerk om te vieren* over zijn onderzoek naar de geleefde praktijken van kerken. Volgens hem is de liturgie het centrum van kerk-zijn. Hij bedoelt hiermee niet liturgie als hoogkerkelijke conceptuele theorie of als een esthetisch opleuken van een saaie bijeenkomst. Hij schrijft over liturgie als ‘een bruikbare omschrijving van dat wat een groep mensen tot kerk maakt.’² Door te onderzoeken wat de geleefde werkelijkheid is van kerkgangers kunnen kerken geholpen worden om hun identiteit te vinden en zich te ontwikkelen. Volgens zowel Sally Morgenthaler in *Worship Evangelism* als Alan & Eleanor Kreider in *Worship and Mission after Christendom* is de eredienst een plaats waar buitenstaanders zich welkom horen te voelen en iets kunnen zien en ervaren wie God is en hoe een intieme relatie met Hem eruitziet. Ook Tim Keller schrijft over de erediensten van missionaire kerken die door niet-gelovigen goed begrepen kunnen worden, en tegelijk voor de trouwe kerkgangers uitdagend en vormend zijn.³

In dit onderzoek volg ik Hans Schaeffer, die in zijn onderzoek de focus legt op het geleefde geloof binnen de praktische theologie. Het gaat hem in eerste instantie niet om theorieën of dogma’s, maar om de praktijken van het kerk-zijn. Praktisch-theologische reflectie op de praktijk van kerk-zijn kan helpen om die praktijk verder vorm te geven. Dat is ook wat ik in mijn onderzoek wil doen. Om dit onderzoek niet te groot te maken wil ik focussen op mijn eigen gemeente, de Vrije Evangelisatie Zwolle (VEZ). De VEZ noemt zichzelf een missionaire gemeente. Dit is één van de vier pijlers van de VEZ: aanbidding, missie, community en navolging.⁴ In dit onderzoek richt ik me op het geleefde geloof. Er wordt onderzocht wat de visie is van de leiders van de gemeente, of dit ook zo gezien en ervaren wordt door leden van de gemeente en tot slot of mensen die af en toe te gast komen zich hierin herkennen.

1.1 De vier stemmen van de theologie

In het boek *Talking about God in Practice* beschrijft Helen Cameron de ‘four voices of theology’. In de TAR-methode (Theological Action Research) die in dit boek beschreven wordt, gaan die vier stemmen met elkaar in gesprek. Het doel van deze methode is ‘the more faithful service of God’s mission.’⁵ Cameron schrijft dat het de taak is van praktische theologie om de praktijk meer theologisch te maken, en de theologie meer praktisch.⁶ Het doel van deze scriptie is om het gesprek aan te gaan tussen kerk en theologie. Daarom sluit deze methode goed aan bij deze scriptie. De eerste van de vier stemmen is de normatieve stem van theologie. Dat is wat wordt gezien als de theologische autoriteit. Het gaat om de officiële documenten wat is vastgelegd zoals belijdenisgeschriften. De tweede stem is wat Cameron ‘espoused theology’ noemt. Dat gaat om de articulatie van het geloof van een bepaalde groep, dus wat de gemeenteleden zeggen te geloven. Dit is nauw verwant aan wat Cameron ‘operant theology’ noemt. Dit is het geloof dat tot uiting komt door de handelingen

² Schaeffer, 166.

³ Keller, 238.

⁴ VEZwolle, ‘Onze visie’

⁵ Cameron, 65.

⁶ Cameron, 17.

van de gemeenteleden. De laatste stem is de formele theologie. Dit is meer een academische uiting. Cameron noemt dit ook wel de intellectuele articulatie van het geloof.⁷

1.2 Scriptieopzet

De opbouw van deze scriptie wordt gedaan aan de hand van deze vier stemmen. In dit eerste hoofdstuk zal ik het onderzoek inleiden. De hoofd- en deelvragen worden geïntroduceerd, net als de verschillende kernthema's. De onderzoeksvraag luidt:

“Wat is het missionaire karakter van de zondagse samenkomsten volgens leiders van de Vrije Evangelisatie Zwolle, volgens de gemeenteleden en volgens bezoekers van de samenkomsten, met het oog op het zijn van een missionaire gemeente?”

Het tweede hoofdstuk is de stem van de normatieve theologie. Aan de hand van een verscheidenheid aan literatuur wordt weergegeven wat er geschreven is over het missionaire aspect van zondagse samenkomsten. Op die manier wordt er een theoretisch kader gevormd als basis voor de onderwerpen van het empirisch onderzoek dat volgt. De deelvraag van dit hoofdstuk is:

“Wat is er al geschreven over de verhouding tussen eredienst en evangelisatie?”

Het derde, vierde en vijfde hoofdstuk is een combinatie van de ‘formal’, ‘espoused’ en ‘operant’ stem. In deze hoofdstukken wordt het gesprek aangegaan met de leiders van de VEZ, net als met gemeenteleden en met mensen die af en toe als gast komen. Uit het voorafgaande theoretische hoofdstuk wordt een topiclijst samengesteld voor deze interviews. Het doel van deze hoofdstukken is om de verschillende stemmen aan het woord te laten. De deelvraag van hoofdstuk 3 is:

“Wat zeggen de leiders van de gemeente over het missionaire karakter van de erediensten binnen de Vrije Evangelisatie Zwolle?”

De deelvraag van hoofdstuk 4 is:

“Wat zeggen de leden van de gemeente over het missionaire karakter van de erediensten binnen de Vrije Evangelisatie Zwolle?”

De deelvraag van hoofdstuk 5 is:

“Wat zeggen gasten die af en toe een dienst bezoeken over het missionaire karakter van de erediensten binnen de Vrije Evangelisatie Zwolle?”

Het laatste hoofdstuk is de formele stem van de theologie. De theoloog die dit onderzoek uitvoert, ik, zal de verschillende stemmen met elkaar in gesprek laten gaan. Tot slot wordt hier een aantal aanbevelingen gegeven voor de praktijk van de VEZ. De deelvraag van dit hoofdstuk is:

⁷ Cameron, 55.

“Hoe zou de VEZ zich verder kunnen ontwikkelen op het gebied van missionair zijn in de erediensten?”

Dit alles wordt afgesloten met een conclusie waarin er antwoord wordt gegeven op de hoofdvraag.

1.3 Drie groepen

In de hoofdvraag worden drie groepen genoemd. In hoofdstuk 3, 4 en 5 komen deze groepen aan het woord. Ter inleiding op ieder hoofdstuk zal ik een verdere verantwoording geven over de selectie van de geïnterviewden.

- Ik wil leiders van de gemeente interviewen om erachter te komen wat de visie is van de gemeente. Ik wil hen vragen wat er op papier staat over het missionaire gehalte van de liturgie, en hoe zij dat in de praktijk brengen. In hoofdstuk 3.2 wordt de structuur van het leiderschap van de VEZ verder beschreven.
- Ik wil gemeenteleden interviewen om erachter te komen of er daadwerkelijk in de gemeente leeft wat de leiders als visie hebben. Hen wil ik vragen naar zowel hun meningen over het nodige missionaire gehalte van de liturgie als hun eigen handelen daarnaar.
- Tot slot wil ik mensen interviewen die af en toe als gast komen. Bij voorkeur mensen die zelf geen gelovige achtergrond hebben. Hen wil ik vragen of ze zich welkom voelen in de gemeente, of het voor hen belangrijk is dat de liturgie missionair is en wat zij ervaren als de kern van de liturgie van de VEZ.

Op deze manier hoop ik een zo'n breed mogelijk beeld te krijgen van de visie op liturgie in de Vrije Evangelisatie Zwolle.

1.4 Methode en uitvoering

Dit onderzoek bestaat met name uit empirisch onderzoek, dat ondersteund wordt door literatuuronderzoek. Het literatuuronderzoek legt een basis voor het empirisch onderzoek. Er wordt een inleiding gegeven op ieder thema dat in de interviews naar voren komt. Het empirisch onderzoek bestaat uit persoonlijke interviews en groepsinterviews. De interviews met de leiders van de gemeente zijn individuele interviews. Op die manier is het mogelijk om werkelijk de diepte in te gaan. De interviews met leden van de gemeente zijn in groepsverband. Dit om zoveel mogelijk mensen te kunnen laten spreken. Hoewel het formaat van dit onderzoek geen volledige representatie van de gemeente kan garanderen, worden er door middel van de groepsinterviews meer stemmen gehoord dan wanneer het persoonlijke interviews zouden zijn. Ook kunnen gemeenteleden elkaar in groepen makkelijker aanvullen en ook samen in gesprek gaan. De laatste groepsinterviews, de mensen die af en toe als gast komen, is opnieuw vormgegeven door persoonlijke interviews. De VEZ is een zeer grote gemeente waar mensen makkelijk anoniem achterin de banken kunnen schuiven en de diensten meemaken, zonder dat iemand doorheeft dat ze nieuw zijn. Dit laagdrempelige en anonieme karakter kan aantrekkelijk zijn voor mensen die nog zoekend zijn en niet direct op willen vallen. Het gevoel is wel dat er weinig zicht is op mensen die af en toe of voor het eerst komen. Via het pastoraat of via de jongeren komen er wel meldingen binnen van mensen met vragen en dergelijke, maar door de coronapandemie is dit ook voor een deel stil komen te liggen.

In de uitvoering van de hierboven beschreven opzet heb ik voor de interviews met de leiders van de gemeente drie leiders van de gemeente gesproken. Deze leiders heb ik zorgvuldig

uitgekozen en persoonlijk gevraagd, om vanuit verschillende invalshoeken en specialismen antwoorden te krijgen. Voor de interviews met leden van de gemeente heb ik een andere pastor gevraagd mee te denken en hij adviseerde om kringen te interviewen. Deze groep mensen kennen elkaar al, wat de spanning voor sommigen er een beetje af kan halen. Daarnaast is er al een tijd en locatie bekend, wat de logistiek vereenvoudigt. Dit was een goede tip en voor de zomer is het gelukt om twee kringen te interviewen. De opkomst bij deze groepen was niet helemaal zoals ik het gehoopt had, maar met zes tot acht mensen wel voldoende om een goed gesprek te voeren. Een derde gesprek was mooi geweest maar helaas is dat vlak voor de zomer tegen het eind van het kringseizoen niet meer gelukt. Daarmee zijn de resultaten die in dit hoofdstuk worden gepresenteerd niet representatief voor de hele kerk, maar het geeft wel een inkijkje in wat er leeft binnen de gemeente. Wat betreft de interviews met mensen die net nieuw zijn in de VEZ was het de intentie om opnieuw groepsinterviews te doen. Via verschillende lijnen binnen de kerk heb ik geprobeerd mensen te vinden, maar uiteindelijk heb ik er toch voor gekozen om deze interviews ook individueel te doen. Ten eerste omdat ik slechts drie mensen bereid heb gevonden om een interview te doen, en ten tweede omdat ik in individuele interviews meer vrijheid heb om verder door te vragen op ieders persoonlijke ervaring. De interviews die met deze mensen gehouden zijn, zijn zeer divers. Daarmee hoop ik een beeld te geven dat zo veelkleurig en veelzijdig mogelijk is. Aan het eind van het onderzoek worden de verschillende stemmen met elkaar vergeleken en worden aanbevelingen gegeven aan de hand van literatuur.

1.5 Doelstelling onderzoek

De doelstelling van dit onderzoek heeft meerdere zijden. Ten eerste is dit een descriptief onderzoek, waarin beschreven wordt wat het missionaire karakter van de erediensten van de VEZ is. Het doel is om weer te geven wat de visie is van de leiding, de leden en van de gasten. Tegelijk is dit ook een evaluatief onderzoek. De verschillende visies worden niet alleen weergegeven, maar ze worden ook naast elkaar gezet. Hierbij wordt er gekeken naar de vraag of de visie van de leiders van de gemeente gedeeld en ervaren wordt door de leden van de gemeente. Volgens Piet Verschuren en Hans Doorewaard in hun boek *Het ontwerpen van een onderzoek*, is het in een evaluatief onderzoek essentieel om een toetssteen te hanteren aan de hand waarvan de verzamelde gegevens geëvalueerd worden.⁸ In dit onderzoek wordt de uitkomst van de interviews met de gemeenteleden geëvalueerd aan de hand van de interviews met de leiders van de gemeente en de beleidsdocumenten. In de conclusie worden enkele aanbevelingen gegeven, wat het evaluerende karakter van dit onderzoek bevestigt.

⁸ Verschuren en Doorewaard, 54.



Op deze afbeelding is te zien hoe een dienst vormgegeven werd tijdens de pandemie.

1.6 Context

Deze scriptie wordt geschreven in de cursusjaren van 2020-2021 en van 2021-2022. Dat betekent dat de realiteit waarin dit onderzoek plaatsvindt kampt met een coronapandemie. Dit is geen onderzoek naar de invloed van corona op kerk-zijn, maar de crisis die al bijna twee jaar duurt heeft een grote invloed op de perceptie van missionair kerk-zijn. In de interviews wordt het thema daarom wel aangestipt, maar niet uitgebreid besproken. De geïnterviewden worden gevraagd om na te denken over hoe de kerkdiensten waren vóór de pandemie, desondanks zal het onderzoek gekleurd zijn door deze realiteit.

2. Eredienst en missionair kerk-zijn

In dit hoofdstuk wordt onderzocht wat er al is geschreven over de verhouding tussen erediensten en evangelisatie. Dit hoofdstuk is wat Cameron noemt de ‘normative voice of theology’. Eerst worden enkele definities gegeven van de kernwoorden die in dit hoofdstuk gebruikt worden. Vervolgens wordt er ingegaan op de verhouding tussen missionair kerk-zijn en de eredienst. Nadat het één en ander gezegd is over de eredienst als geheel, wordt er verder ingezoomd op verschillende onderdelen van de eredienst, namelijk de prediking, de aanbidding en het sacrament. Om het formaat van dit onderzoek enigszins te beperken wordt er slechts gebruik gemaakt van een aantal auteurs. Er is gekozen voor auteurs die geschreven hebben over de verhoudingen tussen de verschillende thema’s die aan bod komen.

2.1 Definities

Voordat er gekeken wordt naar de verhouding tussen erediensten en missionair kerk-zijn is het goed om begrippen te definiëren en te kijken naar het doel van kerk-zijn.

In het Nieuwe Testament wordt het woord liturgie gebruikt voor de eredienst, en dat is de betekenis die het nu ook nog steeds heeft.⁹ In het boek *De weg van de liturgie* van Paul Oskamp en Niek Schuman wordt het woord ‘liturgie’ verder uitgewerkt. Liturgie stamt af van het Griekse woord *leitourgia* wat meerdere betekenissen heeft, zoals openbare dienst, ambt of functie ten dienste van de gemeenschap. In deze scriptie wordt met liturgie de invulling van de eredienst bedoeld. In zijn boek *Kerk om te vieren* schrijft Hans Schaeffer over concrete praktijken van kerk-zijn. Volgens hem is de liturgie het centrum van kerk-zijn. Hij bedoelt hiermee niet liturgie als hoogkerkelijke conceptuele theorie of als een esthetisch opleuken van een saaie bijeenkomst. Hij schrijft over liturgie als ‘een bruikbare omschrijving van dat wat een groep mensen tot kerk maakt.’¹⁰ Het gaat hem echt om de geleefde praktijken, en de context die christenen opneemt in het aanbidden van de Drie Enige God. Op die manier is liturgie ‘de gezamenlijke, lichamelijke praktijk van het volk van God waardoor christenen worden gevormd als onderdeel van Christus’ lichaam.’¹¹ Met erediensten worden de (meestal zondagse) samenkomsten van de gemeente bedoeld. De term ‘kerk’ omvat meer dan dat. Een kerk heeft een bestuursorgaan, eventueel een gebouw, verschillende clubs of kringen en verschillende programma’s. De erediensten zijn daar slechts een onderdeel van. De kerk is dus het geheel, de eredienst is de samenkomst en de liturgie is de invulling van die samenkomst.

Het doel van de eredienst is het ontmoeten en aanbidden van God, groeien in navolging en het ontmoeten van elkaar. Een Nederlandse auteur die heeft geschreven over missionair kerk-zijn is Stefan Paas. In zijn boek *De werkers van het laatste uur* schrijft hij over hoe gelovigen zonder kerkelijke achtergrond volledig deel kunnen krijgen aan het kerkwezen. Voor kerken is het belangrijk om rekening te houden met de mogelijkheid dat er mensen in de zaal zitten die nog nooit in een kerk zijn geweest. In zijn boek schrijft Paas dat er twee elementen zijn die een eredienst onderscheiden van een willekeurige andere religieuze samenkomst. Volgens hem is het eerste aspect het verheerlijken van God en God ontmoeten. Het tweede aspect is dat er mensen voor God verschijnen die geroepen zijn Hem lief te

⁹ Oskamp en Schuman, 90.

¹⁰ Schaeffer, 166.

¹¹ Schaeffer, 134.

hebben met heel hun wezen en elkaar als zichzelf. ‘Een eredienst moet ons in staat stellen werkelijk God lief te hebben en Hem te eren met alles wat in ons is. En daarnaast moet de eredienst het mogelijk maken dat wij elkaar ontmoeten.’¹² Dit wordt bevestigd door Sally Morgenthaler in haar boek *Worship Evangelism*. Zij gaat in tegen het idee dat het bekeren van mensen het doel is van de kerk en stelt dat aanbidding de ‘number-one function of the church’ is.¹³ Ze verwijst naar Johannes 4:23 waar Jezus zegt dat God niet zoekt naar evangelisten maar naar aanbiddeers, en zoekt hen in elke hoek van de aarde.

Volgens Alan Kreider & Eleanor Kreider is het doel van de diensten ‘the glorification of God and the sanctification of human beings.’¹⁴ Dit schrijven zij in hun boek *Worship and Mission after Christendom*. Door de samenkomsten worden mensen en gemeenschappen geheiligd en gevormd naar het beeld van God. Mensen komen samen, God wordt aanbeden, er wordt erkend dat Jezus Heer is, de grote verhalen van Gods reddende werk worden verteld en persoonlijke getuigenissen worden gedeeld. Rituelen worden uitgevoerd, er wordt gebeden en gezongen en door dit alles worden gelovigen getransformeerd. Iedere getransformeerde gelovige gaat na de zondagse diensten de wereld weer in in zijn of haar eigen omgeving.

Niet alleen is het goed om begrippen als kerk, eredienst en liturgie te definiëren, ook het kernthema missionair kerk-zijn moet worden toegelicht. Iemand die daar veel over geschreven heeft is Tim Keller, onder andere in zijn boek *Centrum Kerk*. Volgens Keller is missionair kerk-zijn niet hetzelfde als evangelisatie. Missionair kerk-zijn is veel breder en gaat veel verder dan evangelisatie. Hij schrijft dat een kerk een ‘missionaire confrontatie met de westerse cultuur kan aangaan en *tegelijkertijd* niet-traditionele ongelovigen die van de kerk vervreemd zijn kan bereiken in onze samenleving en hen tot volgelingen van Jezus maken.’¹⁵ Vervolgens gaat hij in op manieren hoe kerken dat kunnen doen, zoals het evangelie verkondigen in een taal die ongelovigen begrijpen, gemeenteleden aanmoedigen om zendeling te zijn in hun eigen omgeving en zichzelf zien als een dienende gemeenschap. Kenmerkend voor een missionaire kerk is dat ze missionair is op ieder terrein en gelovigen aanmoedigt dat ook te zijn.

2.2 Eredienst en missionair kerk-zijn

Nu duidelijk is wat er bedoeld wordt met kerk, eredienst, liturgie en missionair kerk-zijn is het goed om te kijken naar de verhoudingen tussen deze verschillende begrippen. Eerst gaat het om kijken naar de verhouding tussen missionair kerk-zijn en de eredienst, maar vervolgens ook naar de verhouding tussen missionair kerk-zijn en bijzondere onderdelen van de liturgie.

Als een kerk op ieder terrein missionair wil zijn, dan geldt dat volgens Keller ook voor de eredienst. Over de missionaire kerk schrijft hij: ‘In deze kerk zullen de diensten missionair zijn, omdat ze door niet-gelovigen begrepen kunnen worden, terwijl ook de christenen door het evangelie uitgedaagd en gevormd worden.’¹⁶ Keller is dus van mening dat het missionaire element onmisbaar is in de erediensten.

¹² Paas, 232.

¹³ Morgenthaler, 39.

¹⁴ Kreider & Kreider, 125.

¹⁵ Keller, 243.

¹⁶ Keller, 238.

Voor Schaeffer betekent liturgie ‘een begrip dat zowel deze geordende, rituele activiteiten zoals liederen, gesproken woord, stilte en sacramenten omvat maar tevens de gemeente zelf die in de publieke eredienst bij elkaar is voor het eren en dienen van God in deze wereld.’¹⁷ Kreider en Kreider noemen dat worship, wat dus veel verder gaat dan de nederlandse vertaling ‘aanbidding’. In het engels definiëren zij worship als ‘ascribing worth’. Ze schrijven: ‘When humans ascribe worth they reveal what it is that they ultimately value, what is most important to them.’¹⁸ Het gaat dus om waarde toeschrijven aan dat wat het allerbelangrijkst is. Om die reden blijf ik het woord worship gebruiken. Door vast te houden aan het woord dat de auteurs zelf gebruiken, blijf ik zo dicht mogelijk bij de betekenis die zij deze term mee willen geven. Hiermee staat het ook in tegenstelling tot het gedeelte binnen de liturgie dat echt gaat om het zingen en aanbidden.

Het boek dat Kreider en Kreider hebben geschreven gaat over de verhouding tussen worship en missionair zijn in een tijd waarin het christendom niet meer de norm is. Ten tijde van de christenheid, de periode waarin het christendom de norm was in Europa, was worship dat waar het in de kerk om ging. Aangezien het christendom de algemene religie was, werd er niet veel nagedacht over zending. Dat ging over landen ver weg, iets voor een enkeling. Wat ‘worship’ echter betekent verschilt nog per taal en per tijdsperiode. In de tijd van de christenheid was worship het deelnemen aan de georganiseerde diensten. Het ging om woorden en daden die een uiterlijke expressie waren van het geloof. Deze interpretatie is echter verschoven naar worship als ervaringen en uiting van emoties. Het contact met God werd ‘echt’ en ‘persoonlijk.’ Nu het christelijk geloof niet meer de norm is wordt er nieuw onderzoek gedaan naar de betekenis van zending, maar ook naar de betekenis van worship. Bij hun onderzoek naar de betekenis van het woord ‘worship’ hebben Kreider en Kreider gekeken naar de termen die in het Nieuwe Testament hiervoor gebruikt worden. De verschillende Griekse vormen die genoemd worden hebben allemaal een missionaire implicatie in zich.¹⁹ Worship heeft dus veel meer een missionaire lading dan tegenwoordig wordt verondersteld. Worship is ook niet iets dat alleen geldt voor de zondagse erediensten, maar worship gaat het hele leven aan. Het leven van gelovigen moet in lijn zijn met Gods karakter en Gods agenda. Toch is het volgens Kreider en Kreider belangrijk dat er apart tijd wordt gemaakt ‘to ascribe worth to God’, want als er geen tijd voor wordt gemaakt verdwijnt het zomaar helemaal. Dit is niet het geheel van worship, maar wel een belangrijk deel ervan. In deze worship diensten kan namelijk de God van het leven ontmoet worden. Het is ook niet iets dat mensen doen, maar het gaat in eerste instantie uit van God Zelf. Ze schrijven: ‘The Holy Spirit is at work, taking the initiative, beckoning us to gather in God’s name. God’s voice speaks; Jesus is present in our midst; the Holy Spirit bestows gifts to heal our wounds, restore broken relationships and empower us to participate in God’s mission.’²⁰

Dat laatste is een belangrijk aspect. De notie dat zending niet gaat om wat kerken doen, maar dat zending voortkomt uit het karakter van God, wordt ook wel de *Missio Dei* genoemd. Het gaat erom dat God een zendende God is. God heeft Jezus gezonden, Jezus heeft de Heilige Geest gezonden en de Heilige Geest zendt de kerk. Niet om op eigen houtje dingen te gaan ondernemen, maar om aan te sluiten bij wat God al aan het doen is in de wereld. Zending is voornamelijk Gods missie, en de kerk kan zich daarbij aansluiten, niet andersom. Kreider en

¹⁷ Schaeffer, 187.

¹⁸ Kreider & Kreider, 7.

¹⁹ Kreider & Kreider, 1-7.

²⁰ Kreider & Kreider, 11.

Kreider stellen dat in het toeschrijven van eer aan de Ware God, naar voren komt wat Zijn ware karakter is, en dat dat een zendend karakter is.

Worship gaat volgens Kreider & Kreider in eerste instantie niet om de *outsiders*, maar om de gelovigen zelf. Toch worden buitenstaanders niet helemaal buiten het proces van worship gehouden. Volgens Kreider en Kreider is worship niet instrumenteel, het zou niet de manier moeten zijn om buitenstaanders naar binnen te trekken. De worship van de kerk is toegewijd aan God alle eer geven, met als bijproduct het heiligen van de worshiper, in geloof dat de gelovigen deel zullen krijgen aan Gods visie en Gods missie en daarin zullen participeren. Er wordt nadruk gelegd op de gastvrijheid die Jezus Zelf ook had. Het is goed te realiseren dat mensen om allerlei redenen naar de dienst komen zonder hier heel veel nadruk op te leggen. Kreider en Kreider verwijzen hierbij naar 1 Korinthe 14, waar Paulus stelt dat er buitenstaanders zullen komen, ‘they are observers who have the opportunity to be participants.’²¹ Het is goed om als gemeenschap bezig te zijn met de toegankelijkheid van de dienst. Wordt er taal gebruikt wat iedereen kan begrijpen? Wordt er een indruk gegeven van wat het christelijk geloof echt inhoudt? Wordt er getoond hoe Gods karakter is? Is er ruimte in de dienst voor de Heilige Geest om harten te veranderen? ‘If so - when these elements work together properly - the worship that for years has been forming the character of the members begins to form the character of the outsiders. And the outsiders, convinced that “God is really among you”, want to come back.’²²

Het is dus duidelijk dat er een verband ligt tussen missionair kerk-zijn en de erediensten van zo’n kerk. Juist in de samenkomsten van gelovigen kunnen ongelovigen zien wat het betekent om een relatie met God te hebben. In de eredienst kunnen zij God ontmoeten en zien wat Zijn karakter is. Nu we in een tijd leven waarin niet meer iedereen de taal van de eredienst begrijpt, is het belangrijk om erop te letten dat de diensten toegankelijk blijven voor mensen die geen kerkelijke achtergrond hebben.

2.3 Prediking en missionair kerk-zijn

In de komende drie paragrafen komen drie onderdelen van de liturgie naar voren in hun verband met missionair kerk-zijn. Deze drie onderdelen zullen in ieder hoofdstuk ter sprake komen. In veel Protestantse kerken is de prediking het centrale punt van de liturgie. Om die reden is het goed om te kijken naar de manier waarop dit deel van de liturgie missionair kan zijn. Een tweede onderdeel wat vaak een groot deel van de liturgie vormt is de aanbidding. Aanbidding wordt niet door iedereen gezien als het meest missionaire onderdeel van de dienst, daarom is het juist interessant om te onderzoeken hoe dat bij de VEZ is en wat de mogelijkheden zijn. Daarnaast is aanbidding emotioneler en spiritueler dan veel andere onderdelen van de liturgie, waardoor het aansluit bij de huidige postmoderne samenleving. Dit zou interessante, relatief nieuwe inzichten kunnen opleveren wat betreft missionair zijn, namelijk door aan te sluiten bij de behoeften van mensen die zoekend zijn. Het derde element van liturgie wat in dit onderzoek besproken wordt zijn de sacramenten. In plaats van kleinere onderdelen van liturgie te onderzoeken zoals geloofsbelijdenis of zegen wilde ik juist kijken naar onderdelen van liturgie die niet elke zondag voorkomen en daarom bijzondere mogelijkheden bieden (of juist niet). In deze paragraaf wordt er eerst gekeken naar de prediking.

²¹ Kreider & Kreider, 235.

²² Kreider & Kreider, 235.

Iemand die benadrukt dat er juist tijdens de prediking aandacht kan zijn voor de ongelovigen is Tim Keller. In zijn boek *Preken* geeft hij ruimschoots aandacht aan het aanspreken van mensen in hun eigen cultuur. Hij geeft adviezen over preken voor mensen uit een bepaalde cultuur. Dat geldt zowel voor mensen die vaker als juist minder vaak naar de dienst komen. Om de boodschap van het evangelie over te brengen in de huidige cultuur is volgens Keller contextualisatie nodig. Het vertalen van de boodschap naar de context van dat moment en die plaats. Hij moedigt zijn lezers aan om de balans te zoeken tussen aansluiting bij en confrontatie met de cultuur. Volgens Keller is contextualiseren iets wat altijd gebeurt, maar voor goede contextualisatie is een bepaalde vaardigheid nodig. Hij geeft meerdere handvatten om in de cultuur te kunnen preken en mensen temidden van die cultuur te kunnen bereiken. Zo adviseert hij om een toegankelijke woordenschat te gebruiken en om gezaghebbende bronnen te gebruiken. Ook benadrukt hij hoe belangrijk het is om begrip te tonen voor twijfels en tegenwerpingen die er kunnen spelen, net als het bevestigen van fundamentele verhalen uit de cultuur maar die tegelijk ook kritisch uit te dagen. Hij moedigt predikers aan om te laten zien wat het evangelie te bieden heeft en tot slot moedigt hij hen aan om het publiek op te roepen om zich door het evangelie in beweging te laten zetten.²³ In zijn boek *Centrum Kerk* vult hij deze adviezen nog aan met de tips om bepaalde groepen in de gemeente direct aan te spreken en om je heel bewust te zijn van de vooronderstellingen die er leven in het publiek.²⁴ Over de balans tussen preken voor de vaste gemeenteleden en voor mensen die nog nooit eerder in een kerk zijn geweest schrijft hij: ‘Beperk je prediking niet tot geestelijke opbouw omdat er alleen christenen zitten en beperk het evangelie niet tot evangelisatiediensten. Evangeliseer als je opbouwt, en bouw op als je evangeliseert.’²⁵

Ook Paas heeft hierover geschreven. Volgens hem worden preken waarbij bewust nagedacht is over niet-gelovigen in het publiek ook interessanter en frisser voor mensen die al jaren naar preken luisteren. Als er namelijk nagedacht wordt over taalgebruik en elementen in de dienst en in de preek die altijd als vanzelfsprekend worden beschouwd en met andere woorden worden uitgelegd zodat ook nieuwkomers het begrijpen, zal dat ook bij mensen die die dingen al jarenlang als ‘gewoon’ beschouwen verfrissend zijn. Paas benadrukt hoe belangrijk het is om niet alleen in de vorm van de dienst gastvrij te zijn naar zoekers, maar ook in de inhoud. Hij schrijft: ‘Maar we moeten niet vergeten dat zoekers in eerste instantie in een kerkdienst komen om te horen hoe het zit en niet om naar muziek te luisteren.’²⁶ Net als Keller moedigt Paas zijn lezers aan om zich bewust te zijn van de huidige cultuur, door kennis te nemen van de wereld om hen heen door populaire kranten, social media, tijdschriften, etc.. Voor Paas is niet alleen taalgebruik belangrijk om een preek duidelijk maken, het gaat ook om begrijpelijke voorbeelden, vooroordelen en ongegronde feiten. De waarheid hoeft niet verdoezeld te worden maar mag in al haar volheid verkondigd worden. Paas schrijft: ‘Het is te verwachten dat de weerstand tegen het evangelie pas echt begint naarmate mensen meer gaan begrijpen wat het inhoudt en zien waar het pijn doet. Predikers zouden veel banger moeten zijn dat mensen door het jargon en de abstractie van de preek niet eens toekomen aan vijandschap tegen het evangelie. Het struikelblok dat evangelie heet, kan door een ontoegankelijke preek zodanig onder het zand van binnenkerkelijke bedoelingen worden gewerkt, dat mensen het niet eens te zien krijgen.’²⁷

²³ Keller, *Preken*, 96-100

²⁴ Keller, *Centrum Kerk*, 162.

²⁵ Keller, *Centrum kerk*, 72.

²⁶ Paas, 271.

²⁷ Paas, 279.

Voor het preken in een gemeenschap waar zowel gelovigen als niet-gelovigen zitten is het belangrijk om te weten wie er dan in het gehoor plaatsnemen. Bert de Leede en Ciska Stark schrijven in hun boek *Ontvouwen* over het exegetiseren van de hoorders voor het schrijven van een preek. Volgens hun is voor doelgerichte communicatie kennis van de hoorders essentieel. Om een breed palet van hoorders aan te spreken zijn vier invalshoeken van belang. De eerste is kennis van de sociaal-maatschappelijke context van de hoorders. De tweede is de waardenoriëntatie van de hoorders. De derde is de geloofsoriëntatie van de hoorders en de vierde is een interpretatie van die verschillende invalshoeken. ‘De prediker moet dus leren luisteren vanuit meerdere perspectieven. Dan is zij in staat om de tekst in gesprek te brengen met de werkelijke hoorder in plaats van met de veronderstelde hoorder.’²⁸

De preek kan dus een missionaire dimensie hebben, zonder dat ze de opbouwende en transformerende dimensies verliest. Door zich bewust te zijn van de zoekers in hun publiek, kunnen predikanten zo preken dat hun boodschap aansluit bij de cultuur, maar haar tegelijk ook confronteert. Zij kunnen christelijke termen uitleggen, voorbeelden gebruiken die iedereen begrijpt en twijfels en vragen die zoekers kunnen hebben direct benoemen en daar op ingaan.

2.4 Aanbidding en missionair kerk-zijn

In deze paragraaf wordt gekeken naar aanbidding als onderdeel van de liturgie en missionair kerk-zijn. Met aanbidding bedoel ik in dit onderzoek het deel van de liturgie wat vaak uiting krijgt in zang, maar ook uiting kan krijgen in dansen, zwaaien met vlaggen of andere lichamelijke uitingen van de lof aan God. In principe kunnen gebed en collecte ook geschaard worden onder aanbidding, maar voor dit onderzoek houd ik het bij het afgekaderde element van de dienst wat in de VEZ vaak één blok vormt. De vraag kan gesteld worden of dit deel van de liturgie wel missionair zou moeten zijn.

²⁸ De Leede, 79-80.



Op deze afbeelding is de VEZ te zien tijdens een moment van aanbidding in de eredienst.

Waar zowel Schaeffer als Kreider en Kreider schrijven over liturgie of worship als het geheel van christelijke praktijken die onder andere uiting krijgen in de zondagse samenkomsten, schrijft Sally Morgenthaler in haar boek *Worship Evangelism* over missionair zijn binnen het specifieke aanbiddingsdeel in het geheel van de liturgie. Volgens Morgenthaler is het ware doel van evangelisatie om meer en betere aanbidders te creëren. Vaak gaat aanbidding voor velen echter meer om henzelf dan om het toeschrijven van eer aan de Ware God. Aanbidding wordt vaak ingezet als entertainingsfactor, terwijl dat helemaal niet is waar het om gaat. Volgens Morgenthaler is participatie de essentie van aanbidding, aanbidding is de plek waar mensen God kunnen ontmoeten. 'When personal interaction with God is absent, church loses much of its appeal.'²⁹

Net als Kreider en Kreider schrijft Morgenthaler dat evangelisatie niet voorop staat tijdens de zondagse samenkomsten, het aanbidden van Jezus staat voorop, maar het missionaire aspect is wel een ingecalculeerd gevolg. Ze verwijst naar Romeinen 15:8-9 waar staat dat Christus is gestorven 'opdat de heidenen God zouden verheerlijken vanwege de barmhartigheid.' Ook als er gekeken wordt naar de eerste gemeenten in het boek Handelingen, lag er veel nadruk op de aanbidding die God toekomt. Evangelisatie vond vaak plaats tijdens de dienst zelf. Veel evangelisatie ging eigenlijk per ongeluk, iets wat volgens Morgenthaler alleen gebeurt als christenen een oprechte, besmettelijke liefdesrelatie hebben met God, wanneer zij Hem met hun hele hart aanbidden. Op deze manier wordt God de focus van de kerk, niet numerieke kerkgroei. Belangrijk hierbij is dat aanbidding gebeurt vanuit het hele wezen van de mens. Het nieuwe wereldbeeld van het postmodernisme is subjectief, niet-rationeel, gebaseerd op ervaringen, expressief en spiritueel. Daarom moet

²⁹ Morgenthaler, 23.

aanbidding ook met het hele wezen zijn: intellect, emoties, lichaam en geest. Juist het spirituele aspect is belangrijk in een tijd waarin steeds meer mensen op zoek zijn naar spiritualiteit. Volgens Morgenthaler is het goed om bewust te zijn van de huidige cultuur. Dat betekent naast aansluiten bij de verlangens die er leven, ook taal gebruiken dat de gebroken wereld waar we in leven kan begrijpen. Tot slot stelt ze dat realiteit en authenticiteit veel belangrijker is dan relevantie.

Op de vraag of aanbidding en missionair zijn wel samen kunnen gaan antwoordt Morgenthaler dat dat al bezig is. Aan de hand van verschillende voorbeelden laat ze zien dat mensen God niet in een hokje kunnen stoppen, ook al zouden we dat willen. Morgenthaler pleit dat aanbidding niet een 'insiders-only' activiteit zou moeten zijn. Zoals hiervoor al beschreven is het leven vanuit verlangens en ervaringen een groot kenmerk van het postmodernisme. Morgenthaler schrijft dat het evangelie 'is *experienced* even more than it is *heard*'.³⁰ Vanuit zowel het Oude als het Nieuwe Testament laat ze vervolgens zien dat er geen bezwaren zijn tegen 'open worship', het idee dat iedereen welkom is tijdens de aanbiddingsdiensten. Ongelovigen kunnen horen over God, en veel meer ook zien hoe de gelovigen aanbidden, hoe zij een intieme relatie hebben met Jezus Christus. Wat Morgenthaler nog wel belangrijk vindt om te noemen, is dat het doel van aanbidding niet is om zielen te winnen, maar om God de glorie te brengen die Hem toekomt. Daarnaast benoemt ze ook het grote verschil tussen een missionaire dimensie en een missionaire intentie. Ze pleit voor een missionaire dimensie wat betreft alles wat er in de kerk gebeurt, zonder dat alles direct een missionaire intentie krijgt. Dit onderscheid zorgt ervoor dat aanbidding evangelisatie kan zijn, zonder haar eigen identiteit als aanbidding te verliezen.

Het is duidelijk dat ook de aanbidding in de zondagse erediensten een missionair aspect kan en moet hebben. Aanbidding is precies de plek waar mensen kunnen participeren binnen de liturgie en interactie hebben met de Drie Enige God. Het is belangrijk dat aanbidding aansluit bij de huidige cultuur, waarin een verlangen heerst naar spiritualiteit, maar ook wat betreft taalgebruik en muziekk keuze. Het is echter nog veel belangrijker dat de aanbidding niet haar doel uit het oog verliest en een entertainingsfactor wordt om meer mensen de kerk in te krijgen. Het doel van de aanbidding is het toeschrijven van eer aan de Ene, Ware God.

2.5 Sacrament en missionair kerk-zijn

Een onderdeel dat in alle christelijke liturgieën ergens een rol krijgt is de viering van de sacramenten. Over de vraag of sacramenten ook een missionair element in zich moeten hebben bestaat er nog veel discussie.

In veel traditionele kerken is doop of belijdenis een toegang tot het deel van de gemeente dat deel mag nemen aan het Heilig Avondmaal. Kreider en Kreider pleiten echter voor de radicale gastvrijheid die Jezus had in de viering van het Heilig Avondmaal. Jezus Zelf at en dronk met mensen die buiten de maatschappelijke normen vielen, en het resultaat was transformatie. Ze schrijven: 'Jesus' radical acceptance at table cleansed the outsider rather than polluting himself.'³¹ Naast radicale gastvrijheid is het openzetten van de Avondmaalstafel ook een teken van de blijdschap van het welkom. Kreider en Kreider geven voorbeelden van mensen die door deelname aan het sacrament tot geloof zijn gekomen. Avondmaal kan de weg zijn naar de doop.

³⁰ Morgenthaler, 88.

³¹ Kreider & Kreider, 242.

Waar de grenzen liggen van de kerk kan bekeken worden vanuit de termen ‘open set’, ‘bounded set’ en ‘centered set’. Een ‘open set’ kent geen grenzen. Iedereen is altijd welkom. Een ‘bounded set’ heeft juist hele duidelijke grenzen. De vraag wordt gesteld of iemand binnen of buiten de grenzen valt, zoals bijvoorbeeld de grens van het wel of niet hebben gedaan van belijdenis. Tot slot is er nog een ‘centered set’. Hierbij zijn geen strakke grenzen, maar er wordt gekeken naar verhoudingen tot anderen. Paas schrijft hierover in *Werkers van het laatste uur*: ‘Het is belangrijk om een centrum vast te stellen en vervolgens de relatie van dingen tot dat centrum. Sommige dingen zijn er verder vandaan dan andere, maar zij zijn wel verbonden met het centrum en zij bewegen er naartoe.’³² Kreider en Kreider benadrukken dat de gemeente gastvrij is ten opzichte van buitenstaanders die zich bewegen richting het centrum.

Op de vraag of de viering van de sacramenten toegankelijk moet zijn voor ongelovigen is het antwoord minder duidelijk dan bij de prediking of de aanbidding. Verschillende auteurs benadrukken dat het belangrijk is dat er in een missionaire kerk taalgebruik wordt gebruikt dat voor iedereen duidelijk is. Ook is het goed om de verschillende elementen binnen de liturgie toe te lichten. Missionair kerk-zijn betekent dus niet per se dat alles maar open moet zijn voor iedereen, zoals bij de ‘open set’ het geval is. De sacramenten hebben iets heiligs en dat hoeft niet teniet gedaan te worden. Tegelijk is er geen mens die in het hart van een ander kan kijken. Doop of belijdenis stellen als eis voor deelname aan het Avondmaal, zoals het geval is bij de ‘bounded set’, kan ongelovigen afschrikken. Iemand die al jaren eigenlijk niet meer gelooft maar decennia geleden belijdenis heeft gedaan zou dan wel mogen deelnemen, terwijl iemand die een brandend hart vol passie voor Jezus maar nog net geen belijdenis heeft gedaan niet deel mag nemen. Daarom zou het het beste zijn om de beslissing over het wel of niet deelnemen te laten liggen bij ieder persoon apart, zoals het geval is bij de ‘centered set’. Het gaat daarbij om de verhouding tot het centrum, Jezus Christus, en niet om door mensen gestelde grenzen. Iedereen kent zijn eigen hart het best, laat iedereen daarom zelf in wijsheid beslissen. Wel is het in dat geval belangrijk dat er tijdens de dienst een duidelijke uitleg wordt gegeven van de betekenis van het Avondmaal, namelijk dat ieder die zich bewust is van zijn zonden en zijn zaligheid buiten zichzelf zoekt, bij Jezus Christus, welkom is aan de tafel.

In de interviews die in de volgende hoofdstukken besproken worden is het gegaan over de sacramenten. Daarbij ging het niet alleen om Avondmaal, maar ook om de doop. Er zijn kerken en gemeenschappen waarbij er bij een doopdienst opgeroepen wordt dat iedereen die wil het water in mag stappen. Gezien dat bij de VEZ helemaal niet op die manier speelt zal ik daar in dit onderzoek niet verder op inzoomen. Uit de interviews in het volgende hoofdstuk zal blijken dat in de VEZ verwacht wordt dat iemand weet waarom hij of zij zich wel laten dopen en weet wat hij of zij gelooft voordat hij of zij gedoopt mag worden. De doop zelf is in die zin niet missionair. De doopdiensten zijn echter wel missionair, en daar zal het in de interviews over gaan.

2.6 De Vrije Evangelisatie Zwolle

De thema’s missionaire eredienst, prediking, aanbidding en sacrament zijn de thema’s die ook in de interviews sterk naar voren komen. Al deze interviews vinden plaats binnen de

³² Paas, 172.

context van de Vrije Evangelisatie Zwolle. Om die reden is het goed om rondom deze thema's een beeld te schetsen van deze gemeente in Zwolle, alvorens de verschillende stemmen aan het woord te laten.

De VEZ is een grote gemeente, van zo'n 5500 leden. Het is een echte regiokerk, vanuit dorpen en steden om Zwolle heen zijn mensen geregistreerd bij de VEZ. Mensen worden niet lid, alleen registratie is nodig. De gemeente heeft een gebouw in bezit dat een school is geweest. Het VEZ-Centrum. Hier zijn kantoren, een aula en klaslokalen voor het kinderwerk en cursussen. Doordeweeks worden deze lokalen verhuurd aan een school in Zwolle. Ook is er in dit gebouw een City Café, een tweedehands kledingwinkel en een kringloop. Tegenover het VEZ-Centrum staan de VEZ-hallen (voormalig WRZV-hallen), een grote sporthal die de VEZ ieder weekend huurt voor de zondagse samenkomsten. Sinds 1 september 2021 zijn deze hallen in het bezit gekomen van de VEZ en het is de bedoeling om deze op te knappen en van de parkeerplaats tussen de twee gebouwen in een mooi plein te maken. De sporthal en de beschikbare parkeerruimte bieden geen mogelijkheid om alle bezoekers tegelijk van een plekje te voorzien, dus elk weekend worden drie identieke diensten gehouden. Eén op zaterdagavond, één op zondagochtend om half 10 en één op zondagochtend om half 12. Dit was de situatie voor de coronapandemie. Tussen de twee diensten op zondag is er koffie drinken in de andere zaal van de sporthal. In het VEZ-Centrum is er tijdens de diensten op zondag een zeer uitgebreid kinderwerk, waar zo'n 100 kinderen per dienst opgevangen worden met verhalen, muziek, drama en gezelligheid.



Op deze afbeelding is een overzicht te zien van de VEZ-Campus. Rechts vooraan is het VEZ-Centrum, met de lokalen en kantoren. Links vooraan is de laagbouw met onder andere het City Café. Achterin is de oude sporthal te zien, die binnenkort gerenoveerd gaat worden.

Bij binnenkomst krijgen alle bezoekers een hand van iemand uit het welkomsteam. In de zaal staan stoelen klaar, maar er zijn ook tribunes waar vaak vooral jongeren zitten. Per dienst zijn er zo'n 1300 zitplaatsen. De dienst begint vaak met een openingslied, dat gevolgd wordt door een welkom van een host. Deze hosts zijn het gezicht van de gemeente en het is

het idee dat deze groep mensen een representatie is van de gemeente, wat betreft geslacht, leeftijd en onderdeel van de kerk waar ze betrokken bij zijn. Zo is iemand uit de Raad van Opziener een host, maar ook iemand vanuit het jongerenwerk. Meer over de leiderschapsstructuur binnen de VEZ is te lezen in hoofdstuk 3.2. De host doet een aantal mededelingen en spreekt een gebed uit. Na het welkom volgt er een blok aanbidding. Daarna volgt de preek. Afhankelijk van hoeveel tijd er is wordt er nog een lied gezongen. Mocht het een bijzondere dienst zijn, zoals een Avondmaalsdienst, dan vindt dat vervolgens plaats. Iedere dienst wordt afgesloten met de collecte, zegen en een slotlied.

De VEZ heeft meerdere pastors, waarvan een aantal om de beurt preekt. Ook komen er geregeld gastsprekers. Dit zijn vaak ervaren en relatief bekende sprekers, om de kwaliteit van de preken hoog te houden. De thema's van de preken worden van tevoren bepaald. Zo zijn er verschillende themalijnen door het jaar heen. Bij sommige themalijnen zijn de teksten die de basis vormen voor de preek vanuit verschillende plaatsen uit de Bijbel. Andere thema's zijn direct verbonden met een Bijbelboek, zoals 'bidden met de psalmen'. De sprekers die regelmatig spreken bij de VEZ zijn zeer divers. Sommige sprekers zijn vooral pastoraal ingesteld, anderen meer praktisch en weer anderen vooral academisch of rationeel.

De VEZ heeft verschillende aanbiddingsteams. Kwaliteit wordt erg belangrijk gevonden, dus om deel te nemen aan één van de aanbiddingsteams is auditie vereist. Er wordt vaak ervaring en expertise verwacht. De meeste liederen die gezongen worden zijn Opwekkingsliederen. Ook worden er geregeld populaire Engelse worship-liederen gezongen, maar de mate daarvan verschilt per aanbiddingsteam. Zo heeft ieder team een beetje eigenheid, wat de diversiteit van de gemeente aan kan spreken. Soms is er een luisterlied, wat vaak een onbekend nummer is maar wel heel mooi aansluit bij de preek of bij het thema van een speciale dienst (bijvoorbeeld Goede Vrijdag of een dienst met het thema 'eenzaamheid'). Tijdens de aanbidding is er ook ruimte voor andere uitingen van aanbidding, zoals zwaaien met vlaggen.

Hoewel de traditionele term 'sacrament' redelijk bekend is onder leiders en leden van de VEZ blijkt dat in de documenten van de VEZ staat dat deze term beter vermeden kan worden omdat hier een zware lading op kan liggen. Hier was ik mij tijdens de interviews echter niet van bewust, en geen van de geïnterviewden heeft mij hierop gewezen. Hoewel de term 'sacrament' dus misschien niet een term is die de VEZ prefereert, is het wel de term die ik in mijn onderzoek heb gebruikt en zal blijven gebruiken. Het Heilig Avondmaal wordt zo'n vier keer per jaar gevierd. Er is geen controle over wie er wel en niet mee mag doen, de verantwoordelijkheid wordt bij iedereen persoonlijk neergelegd. Wel wordt er altijd uitleg gegeven over het Avondmaal en dat het bedoeld is voor mensen die Jezus hebben aangenomen. Het Heilig Avondmaal wordt op twee verschillende manieren gevierd. De ene keer worden brood en wijn door de rijen doorgegeven. De andere keer moeten de mensen die willen uit de rijen komen en naar voren lopen. Daar lopen ze langs het houten kruis, waar oudsten staan die brood en wijn uitdelen. In kleine groepjes kan dit genuttigd worden. Vervolgens gaat men weer zitten. In beide situaties wordt er muziek gespeeld op de achtergrond. Ook is er een aantal keer per jaar een doopdienst. De VEZ heeft een geloofsdoopt. Wie zich wil laten dopen kan zich melden bij zijn of haar wijkoudste, met wie hij of zij een gesprek heeft. Er wordt gestimuleerd om een doopcursus te volgen, om zo goede kennis te krijgen van wat doop betekent en de implicaties van de doop te bespreken. Deze cursus is echter niet verplicht, het gesprek met de wijkoudste wel. Kleine kinderen worden

niet gedoopt, ze worden wel opgedragen. Dit is geen sacrament, maar in de verschillende interviews is dit wel verschillende keren besproken omdat het wel voelt als een bijzondere dienst waar missionaire mogelijkheden liggen. Ook zijn er overeenkomsten met de kinderdoop zoals dat in gereformeerde kerken gebruikelijk is, waar het wel een sacrament is. De kern van kinderen opdragen is ze voorstellen aan de gemeente, een belofte van de ouders om de kinderen op te voeden in lijn met de Bijbel en een zegen bidden voor de kinderen. De ouders komen met de baby's op het podium staan en om de beurt worden de kinderen omhoog gehouden en aan de gemeente 'voorgesteld'. De naam wordt genoemd en ouders spreken zelf een belofte uit naar hun kind en naar de gemeente. Aan de rand van de zaal hangen gekleurde borden met de namen van de kinderen daarop. Ouders gaan met hun kind naar hun eigen bord en kringleden, familie en vrienden sluiten zich bij hen aan. In kleine groepen wordt er voor iedere baby een zegen gebeden.

2.7 Kerkelijke identiteit

Een kenmerk van de evangelische stroming is dat er niet al te veel dingen helemaal vaststaan en niet alles op papier staat. In tegenstelling tot de gereformeerde stroming waar juist wel veel beleidsdocumenten, visiedocumenten en formulieren zijn. De VEZ is wat dat betreft typisch evangelisch. Er staat niet te veel op papier, waardoor er bewegingsvrijheid blijft. De keerzijde hiervan is dat niet altijd alles even duidelijk is. Twee documenten die wel erg belangrijk zijn voor de VEZ zijn de *Kerkelijke Identiteit* en de *Ethiek van Barmhartigheid*. Met de grote groei van de gemeente begin deze eeuw is een document opgesteld met een aantal thema's aangaande de identiteit van de VEZ. De *Kerkelijke Identiteit* bevat een aantal artikelen die de kerkelijke identiteit van de VEZ beschrijven. Voorafgaand aan de verschillende artikelen is de geloofsbasis opgenomen, wat de primaire geloofspunten verwoordt. De onderwerpen in de kerkelijke identiteit zijn geen primaire geloofspunten, maar geven het karakter en de kleur aan van de VEZ en zijn beperkt tot de belangrijkste onderwerpen. Dit gaat om onderwerpen als elementen van de liturgie, leiderschap, Israël, plaats in de maatschappij en toekomstverwachting. De eerste artikelen gaan over elementen van de liturgie, die relevant zijn voor dit onderzoek. De *Kerkelijke Identiteit* is lichtelijk verouderd en komt niet altijd meer volledig overeen met de werkelijkheid, zoals het aantal keer per jaar dat het Avondmaal gevierd wordt. Het tweede document is de *Ethiek van Barmhartigheid*. Ook dit is voortgekomen uit de groei van de gemeente. Vanuit een missionair perspectief is een aantal principes vastgelegd wat betreft omgang met andersdenkenden, leiderschap en seksualiteit. De basis hiervoor is barmhartigheid.

2.8 Conclusie

In dit hoofdstuk is er gekeken naar de verhoudingen tussen kerk, eredienst, liturgie, de verschillende onderdelen binnen die liturgie en missionair kerk-zijn. De kerk is het geheel, met de eredienst worden de zondagse samenkomsten bedoeld en de liturgie is de invulling van die samenkomsten. Missionair kerk-zijn gaat om een missionair DNA dat het hele wezen van de gemeente doortrekt. Tot slot is er gekeken hoe diensten in de VEZ eruit zien.

In een tijd waarin het christendom niet meer de norm is, is het belangrijk dat kerken missionair zijn. Dit krijgt ook uiting in de erediensten. Volgens Keller worden in missionaire diensten ongelovigen aangesproken en wordt alles goed uitgelegd. Tegelijk zijn deze diensten ook opbouwend en transformerend voor de vaste gemeenteleden. Volgens Kreider en Kreider hebben de diensten altijd al een missionair aspect in zich gehad. In de kern gaan de samenkomsten volgens hen om het eren van God en het heiligen van mensen. Het doel is dus

niet om ongelovigen te bekeren, maar om God alle eer te geven. Tegelijk kunnen ongelovigen zien hoe het is om een relatie met God te hebben en deel te hebben aan een christelijke gemeenschap.

Het missionaire DNA van een missionaire kerk kan in verschillende elementen van de liturgie naar voren komen. Volgens Keller is het in een missionaire kerk belangrijk dat de preken missionair zijn. Hij moedigt zijn lezers aan om een diepe kennis op te doen van de cultuur waar de hoorders van de preken zich in bevinden. Ook adviseert hij om bepaalde twijfels en vragen die er leven te benoemen en daar in de preken op in te gaan. Ook Paas pleit voor duidelijke voorbeelden in preken en taalgebruik dat iedereen ook buiten de kerk kan begrijpen.

Morgenthaler sluit aan bij Kreider en Kreider wat betreft het doel en het gevolg van aanbidding. Het doel is niet om mensen tot bekering te brengen, maar om God alle eer te geven. Tegelijk is juist het aanbidingsdeel van de liturgie het moment dat er werkelijk interactie plaatsvindt tussen God en mensen. In de aanbidding kan er heel dicht bij het Vaderhart van God gekomen worden, daarom zou dat open moeten zijn voor 'buitenstaanders'. Volgens Morgenthaler wordt het evangelie meer ervaren dan gehoord, daarom is participatie en interactie zo belangrijk.

Wat betreft het sacramentele deel van de liturgie is het minder duidelijk op welke manier dat missionair zou moeten zijn. In een 'centered set' benadering wordt er niet door een groepje mensen een harde lijn getrokken of blijft alles open, maar op die manier wordt er gekeken naar het centrum, en hoe mensen zich tot dat centrum verhouden. Het is in ieder geval belangrijk dat bijzondere elementen in een dienst goed uitgelegd worden, zodat mensen die niet zo vaak naar de kerk komen goed begrijpen wat er gebeurt.

Dit alles vormt de basis voor de interviews die in het volgende hoofdstuk zullen worden besproken. De kern van dit onderzoek draait om de vraag wat het missionaire karakter is van de erediensten binnen de VEZ. Vanuit de literatuur blijkt dat er veel mogelijkheden zijn binnen de eredienst om missionair te zijn. In de interviews zal verder worden ingegaan op de vraag hoe het missionaire aspect van kerk-zijn ervaren wordt in de verschillende onderdelen van de liturgie, zoals prediking, aanbidding en sacrament. In het daaropvolgende hoofdstuk wordt de uitkomst van de interviews vergeleken met elkaar en met dit theoretische hoofdstuk en geëvalueerd.. Ook worden er tot slot enkele aanbevelingen gegeven wat betreft de vraag hoe de VEZ nog meer missionair kan zijn in haar zondagse erediensten.

3. Stemmen van de leiders van de gemeente

In de komende drie hoofdstukken komen de, wat Cameron noemt, ‘formal voice’, ‘espoused voice’ en ‘operant voice’ aan het woord. De verschillende interviews die ik heb gehouden met verschillende groepen zullen zo accuraat mogelijk weergegeven worden aan de hand van quotes. Op die manier komt de stem van de mensen zelf aan het woord. Het doel van deze interviews is onderzoeken wat de visie is van de VEZ op de verhoudingen tussen missionair zijn en de verschillende onderdelen van de zondagse erediensten. Daarnaast wordt onderzocht of die visie ook beleefd wordt door de gemeenteleden. Tot slot wordt er onderzocht of de visie van de VEZ ook in de praktijk ervaren wordt door mensen die niet zo vaak naar de kerk gaan.

3.1 Inleiding

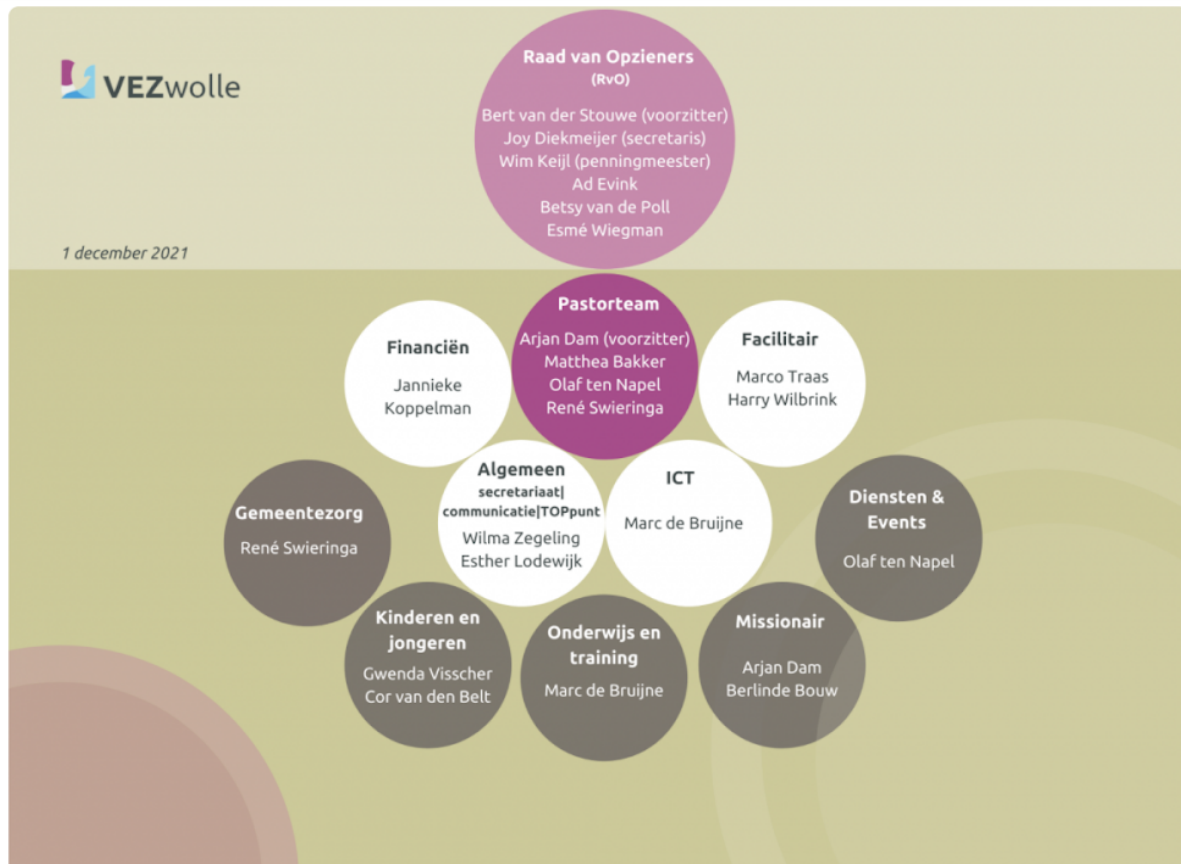
Ik heb interviews gehouden onder drie groepen. De eerste groep is de leiding van de gemeente. Zij belichamen de formal voice, de autoriteit binnen de geloofsgemeenschap. Ook wordt er in dit hoofdstuk verwezen naar de *Kerkelijke Identiteit* van de VEZ, die de normative voice belichaamt. Deze stemmen zullen worden weergegeven in hoofdstuk 3. De tweede groep bestaat uit leden van de gemeente. Deze interviews zijn in groepen gedaan, zodat de resultaten representatiever zijn. Binnen deze groep komen de espoused voice en de operant voice sterk naar voren. Deze stem komt in hoofdstuk 4 aan het woord. De laatste groep is eigenlijk de doelgroep van dit onderzoek, namelijk mensen die nog niet zo lang geloven en nog niet zo lang naar de zondagse diensten van de VEZ komen of kijken via de livestream. Dit zal in hoofdstuk 5 aan bod komen. Mijn rol als onderzoeker is die van regisseur. Ik heb de interviews ontworpen op basis van de literatuur die in hoofdstuk twee is besproken. In hoofdstuk 3, 4 en 5 geef ik weer wat mijns inziens de belangrijkste uitkomsten zijn uit de interviews, en in hoofdstuk 6 zet ik die verschillende stemmen naast elkaar. In hoofdstuk 3, 4 en 5 wordt veel gebruik gemaakt van citaten. Aangezien de interviews spontane gesprekken waren, zitten er geregeld zinnen tussen die grammaticaal niet helemaal kloppen en veel spreektaal bevatten. Om de tekst goed leesbaar te houden heb ik hier en daar aan de vorm iets geschaafd, maar van de inhoud is niets afgedaan of toegevoegd. Ik heb geprobeerd om de intonatie van wat gezegd is zo goed mogelijk weer te geven.

In dit hoofdstuk staat centraal wat de leiders van de Vrije Evangelisatie Zwolle te zeggen hebben over het missionaire karakter van de zondagse erediensten. In het voorgaande hoofdstuk is eerst gekeken naar de eredienst als geheel. Vervolgens is er ingegaan op verschillende onderdelen binnen de liturgie, namelijk de prediking, de aanbidding en de sacramenten. Deze onderwerpen zijn in de interviews ook gehanteerd. Deze onderwerpen zullen daarom de rode draad vormen van dit hoofdstuk. Dit is geen onderzoek naar de invloed van corona op missionair kerk-zijn. Toch is dat wel de tijd waarin dit onderzoek is uitgevoerd. Om die reden is er bewust gevraagd naar corona, zodat ook het onderscheid met de periode vóór de pandemie duidelijk gemaakt kan worden. De interviews die in dit hoofdstuk besproken worden, zijn te lezen in bijlage 1.1-1.3.

3.2 De leiderschapsstructuur van de VEZ

Voor er ingegaan wordt op de interviews met de leiders van de gemeente is het goed om te kijken naar de leiderschapsstructuur binnen de VEZ. Op de website van de VEZ staat het volgende: ‘Het Leadersteam van de VEZ bestaat uit de Raad van Opzieners en het Pastorteam. De VEZ is een onafhankelijk kerkgenootschap en heeft de rechtsvorm van een

stichting. De Raad van Opzieners (RvO) vormt in juridische zin tevens het bestuur van de stichting VEZ en is daarmee het hoogste besturende orgaan in de gemeente. De RvO functioneert als een toezichhoudend bestuur. De opzieners hebben een antennefunctie om te signaleren wat er speelt in de gemeente. Zij zien erop toe dat de gemeente handelt in lijn met het beleid en de theologische identiteit van de VEZ, zodat de gemeente blijft wandelen in de bestemming die God voor de VEZ heeft. Het Pastorteam (PT) heeft de dagelijkse leiding over de gemeente en legt daarover verantwoording af aan de RvO, zowel collectief als individueel. De pastors geven op hun beurt weer leiding aan de clustercoördinatoren en stafhoofden. Samen vormen zij het Coördinatieteam (CT).³³ In onderstaand overzicht wordt weergegeven hoe de organisatie van de VEZ in elkaar steekt.



Op deze afbeelding is een overzicht te zien van de organisatie en leiderschapsstructuur van de VEZ.

Voor de interviews heb ik mensen gekozen uit het Leiderschapsteam. Het eerste interview is met Arjan Dam. Hij is pastor algemene zaken en pastor missionair. Hij is verantwoordelijk voor de praktische zaken zoals de ICT en de financiën, voor missionaire dingen die spelen binnen de gemeente, en hij is de voorzitter van het Pastorteam. Het tweede interview is met Esmé Wiegman. Ik wilde iemand interviewen vanuit de Raad van Opzieners. Arjan adviseerde mij om met Esmé te praten, omdat zij zelf ook bezig is met deze thematiek. En, zo gaf hij eerlijk toe, was hij zelf ook gewoon benieuwd naar wat zij zou zeggen. Het laatste interview is met Olaf ten Napel. Hij is nog niet zo lang pastor diensten & events. Hij houdt zich bezig met de indeling van de zondagse diensten. In zo'n grote gemeente met zoveel vrijwilligers is dat iedere zondag opnieuw bijna een productie. Hij stuurt vrijwilligers aan en houdt een oogje in het zeil of alles gaat zoals vanuit het leidersteam is afgesproken. Ook

³³ Vrije Evangelisatie Zwolle, 'Organisatie'.

houdt hij zich bezig met het sprekersrooster, de planning van de bijzondere diensten en is hij actief betrokken bij deze bijzondere diensten. In de verschillende interviews worden Patrick Nullens en Henk Stoorvogel een aantal keer genoemd, zij behoorden beiden tot het Pastorteam, maar zijn in de afgelopen twee jaar vertrokken.

3.3 De VEZ als missionaire gemeente

De interviews begonnen met een persoonlijke introductie. Vervolgens werd er eerst ingezoomd op de VEZ als missionaire gemeente. Daarna ging het over de zondagse diensten. Deze twee aspecten werden samengevoegd in de vraag naar het missionaire karakter van de zondagse diensten. Eerst het missionaire karakter van de gemeente dus. In 2004-2005 is een werkgroep van start gegaan om een *Kerkelijke Identiteit* te ontwikkelen. Door de jaren heen is deze aangevuld met verschillende thema's. Wat betreft het missionaire aspect van kerk-zijn is er nog niet een duidelijk geheel. Er zijn verschillende initiatieven zoals de Alpha-cursus, gevangeniswerk en straatevangelisatie. Er zijn zomer- en kerstpakketten, het diaconaat en het pastoraat is behulpzaam naar mensen om zich heen. Arjan vertelt:

Bij de VEZ zie ik allerlei verschillende elementen, er is straatevangelisatie, Alpha, zending in de wereld, er is sportcommunity in Kampen onder de jeugd en jongeren. Alles bij elkaar is wel een geheel dat een missionair karakter heeft, maar is alles nou heel goed omschreven en heel goed doordacht? Dat denk ik niet.³⁴

Ook de zondagse diensten worden direct al genoemd. Hij vult aan:

De eredienst proberen we een warm welkom te laten zijn, zowel bij de deur als op het podium, er is koffiedrinken na afloop. We hebben zomerpakketten via het diaconaat of het helpen van mensen bij het pastoraat. Denk aan twee pastorale programma's die er zijn die veel worden bezocht door mensen buiten de gemeente. Daarin zie je ook dat de VEZ missionair en open is. Mensen worden ook niet lid, maar alleen geregistreerd.³⁵

Wel is het de bedoeling om dit verder goed te doordenken. Vanuit het boek *Centrum Kerk* van Tim Keller is de VEZ bezig om een framework te maken voor hoe zij kerk wil zijn. Binnen dit framework kunnen alle verschillende aspecten, waaronder missionair zijn, hun plekje krijgen en met elkaar in verband worden gebracht tot een groter geheel.

Wat Esmé opvalt, is juist de structuur van de VEZ die al een missionaire lading heeft.

Ik vind het ook heel mooi dat de VEZ niet hiërarchisch is, zoals in een klassiek gereformeerde kerk [...], maar hoe het veel meer gericht is op de wijkkringen. Dat die wijkkringen de eerste plek is waar pastoraal en diaconaal en haast ook wel missionair wordt omgezien naar elkaar maar ook naar de plek waar je kring bent.³⁶

Olaf kijkt niet naar verschillende activiteiten of naar structuur, maar juist naar het DNA en de cultuur van de gemeente.

³⁴ Bijlage 1.1

³⁵ Bijlage 1.1

³⁶ Bijlage 1.2

Ik denk dat het wel een kerk is die toegankelijk is voor een hele brede doelgroep. Met een hele stevige middenkern, een vurige kern van mensen die die identiteit echt omarmen en dragen met elkaar en voorop staan in de bediening. Maar ook wel met een enorme, wat we noemen, een vloeiende rand van mensen die hier soms ook jaren lichtelijk anoniem kunnen zijn. De kat wat uit de boom kijken, en toch zo die beweging richting Christus maken. Ik denk dat dat wel omschrijft hoe wij missionair zijn. Ja, het zit een beetje in het DNA van deze gemeente, meer dan dat je nou alleen maar bepaalde activiteiten kunt opnoemen, zo van: dit zijn onze missionaire activiteiten of dit of dat, ik denk dat we wel een missionaire cultuur hebben. Een ongedwongen cultuur die wel wijst richting Jezus.³⁷



Op deze afbeelding is Olaf te zien die spreekt tijdens een jongerendienst.

3.4 De zondagse diensten

In artikel 4 van de *Kerkelijke Identiteit* gaat het over de zondagse diensten.

‘Op de eerste dag van de week, de dag van Christus’ opstanding, komen we als gelovigen samen om naar Zijn Woord te luisteren, Hem te lofprijzen en te danken door onze liederen, gebeden en gaven. In de VEZ kiezen we voor een vrije vorm van lofprijzing met aandacht voor nieuwe liederen en creatieve expressie. Dankbaar voor Zijn genade verblijden we ons samen en ervaren we Gods aanwezigheid door Zijn Geest. De woordverkondiging is Schriftgetrouw, actueel en helder. De zondagse samenkomst is laagdrempelig en uitnodigend voor de buitenstaander. Eén maal per maand vieren we de ”Maaltijd van de Heer”. Hier wordt wel gewezen op het feit dat dit herdenkingsmaal alleen is voor diegenen die Christus als persoonlijke Heiland hebben aanvaard. De samenkomsten moeten in goede orde geschieden. De oudsten

³⁷ Bijlage 1.3

dragen de eindverantwoordelijkheid over de samenkomsten en zij sturen bij waar nodig zodat alles volgens Zijn Woord en in goede orde geschiedt.³⁸

Tijdens de verschillende interviews is aan de leiders van de gemeente gevraagd wat de VEZ voor ogen heeft met de zondagse samenkomsten. Esmé vat het samen:

Daar zitten verschillende elementen in. Het is denk ik een bij elkaar komen, echt als gemeente, in lijn met de Bijbelse opdracht om elkaar te ontmoeten en die zondagse samenkomsten ook niet na te laten. Daarin God te aanbidden. De aanbidding is denk ik een hele belangrijke, maar het is denk ik ook een plek om gevoed en toegerust te worden. Gevoed in je geloof. Elkaar te ontmoeten, ik denk dat dat ook een hele belangrijke factor is. Hoe je met elkaar ook staande blijft en geïnspireerd blijft in het geloof. Volgens mij zijn dat de hele belangrijke elementen van de dienst.³⁹

Olaf is de Pastor Diensten & Events, dus hij houdt zich veel bezig met de zondagse diensten. Hij zegt:

Ik denk dat de zondagse diensten het doel hebben dat het evangelie wordt gepredikt, echt vanuit de Bijbel, op een inspirerende, hedendaagse manier die appelleert aan het nemen van geloofsstappen. Dus het is niet alleen Bijbels. Het is ook niet alleen maar inspiratie. Maar ik denk waar de Bijbel en beleving samenkomt in het appel dat mensen voelen van: 'Dit appel doet God nu op mij.' Dat is wel kenmerkend in onze diensten. Sterker nog, als dat niet mooi uit de verf komt, vinden we het ook geen mooie VEZ-dienst. Dus de Bijbel moet de inhoud vertegenwoordigen en moet ook het inhoudelijke werk doen, maar we zijn ook een grote kerk, met meer dan 1000 mensen vaak in de zaal, dus willen we dat de presentatie ook in staat is de verbinding maakt met de mensen. Dat krijgen we ook vaak terug.⁴⁰

Met de presentatie die de verbinding maakt, bedoelt hij het volgende:

Dat onze sprekers in staat zijn om zich ook emotioneel te verbinden met hun gehoor. Dat het verhaal niet alleen klopt: 'Het was een Bijbelse preek.' Een preek kan wel snel Bijbels zijn, maar dat het ook een inspirerende preek is. Dat het qua beleving en appel ook dicht aansluit bij de mensen.⁴¹

In het interview met Arjan komt het thema gastvrijheid sterk naar voren. Zowel voor 'buitenstaanders' als voor de eigen gemeenteleden.

Er wordt wel nagedacht in het kader van Tim Keller, als het framework er staat, hoe we de diensten dan kunnen contextualiseren. [...] Dus bij de liturgie een goede uitleg, wat doen we eigenlijk, dat vind ik belangrijk, net als mensen welkom heten als ze nieuw zijn in de gemeente, we hebben een gastenteam, om te kijken hoe we gastvrijheid uit kunnen breiden, om het gevoel te geven als je binnenkomt:

³⁸ Vrije Evangelisatie Zwolle 'Kerkelijke Identiteit', 7.

³⁹ Bijlage 1.2

⁴⁰ Bijlage 1.3

⁴¹ Bijlage 1.3

*'Hartelijk welkom.' We gaan ook nadenken om dat te verbinden aan het koffieteam, zodat bijvoorbeeld op het koffiebekertje staat 'U bent geliefd' of 'U bent van harte welkom.' Wat ik eigenlijk zou willen is een cultuur van enorme gastvrijheid. Ik ga vanmiddag naar de WRZV-hallen met het team dat straks over de inrichting gaat. Een van de dingen die ik heb gezegd en dat heb ik een beetje uit Tim Keller, is: 'Alles wat je hier beleeft, moet uitstralen dat als je in de stad bent, of in je dorp.' Dat je iets herkent, dat je niet in een vreemde omgeving komt.'*⁴²

3.5 Het missionaire karakter van de zondagse diensten

In het volgende deel van het interview worden de vragen rondom het missionaire karakter van de VEZ en het aspect van de zondagse samenkomsten gecombineerd. Het missionaire karakter van de zondagse diensten komt in verschillende vragen aan de orde. In de interviews is het gegaan over het missionaire karakter van de prediking, het missionaire karakter van de aanbidding en het missionaire karakter van de sacramenten. Daarvoor is het echter nog gegaan over het missionaire karakter van de zondagse diensten in het algemeen.

Voor Arjan staat het thema 'gastvrijheid' centraal.

*De eredienst proberen we een warm welkom te laten zijn, zowel bij de deur als op het podium, er is koffiedrinken na afloop.*⁴³

Ook later zegt hij het nog een keer.

*Open en gastvrij willen we zijn.*⁴⁴

Wat voor Esmé de diensten missionair maakt is juist de laagdrempeligheid. De diensten zijn toegankelijk om te komen zoals je bent. Anonimiteit zorgt ervoor dat er niet direct druk ligt op het wel of niet bezoeken van een dienst.

*Het is in die zin missionair dat ik denk dat de drempel wel laag is voor mensen. Je kunt daar gewoon binnenstappen. Binnen de gemeente zijn er niet allerlei kledingcodes, ik bedoel, een vrouw hoeft geen hoed op, een man hoeft geen pak, die ongeschreven regels, die zijn er niet. Misschien als je wat minder gebruikelijk eruit ziet, het kan allemaal. Iedereen kan makkelijk binnenlopen. Als je wilt, stel je bent een anonieme zoeker, dan kan je ook heel makkelijk anoniem binnenlopen en plaatsnemen in de zaal. Je kan kiezen: 'Ik wil vooraan, of achteraan, of ergens middenin.' Dus wat dat betreft vind ik het echt laagdrempelig. Tegelijk vind ik het ook wel mooi dat mensen die iets minder anoniem willen zijn en zich afvragen: 'Word ik hier wel gezien?', dat ze bij binnenkomst verwelkomd worden.'*⁴⁵

Olaf is juist enthousiast over het uitgebreide kinderwerk dat de VEZ heeft tijdens de zondagse samenkomsten. Het is voor mensen makkelijk om hun kinderen daar in vertrouwen achter te laten en zelf van de dienst te genieten.

⁴² Bijlage 1.1

⁴³ Bijlage 1.1

⁴⁴ Bijlage 1.1

⁴⁵ Bijlage 1.2

Kijk, wij zijn een kerk, dat hoor je aan alle kanten, met een hele lage drempel voor mensen om hier aan te komen waaien met een goed georganiseerd kinderwerk. Met een prachtig jongerenwerk, met genoeg beleving. Echt een familiekerk denk ik ook, waar kinderen het goed kunnen hebben en ook de jongeren. Maar ook de volwassenen naar een inspirerende samenkomst kunnen gaan, met daaromheen tal van initiatieven die vaak dichtbij de samenleving staan.⁴⁶

Juist het ongedwongen en toegankelijke aspect hiervan, voor het hele gezin, is wat volgens Olaf de gemeente interessant maakt voor veel mensen die op zoek zijn.



Op deze afbeelding is het kinderwerk van de VEZ te zien.

3.5.1 Het missionaire karakter van de prediking

Vervolgens is er verder ingegaan op een aantal verschillende aspecten binnen de liturgie. Als het gaat om missionaire prediking, is het essentieel om een duidelijke visie te hebben op de eigen gemeenteleden, de eventuele mensen in de zaal die er voor het eerst zijn en op wat missionaire prediking eigenlijk inhoudt. Olaf ten Napel is hier heel duidelijk over. Hij vertelt dat de VEZ niet een gemeente is die af en toe een missionaire dienst houdt. Alsof je dan één zondag missionair bent, maar die mensen kunnen maar beter niet de week erna weer terugkomen want dan is het een heel andere dienst. Ook wil Olaf duidelijk niet zijn zoals Community Churches in Amerika, waar op zondag alles laagdrempelig is en er doordeweeks diensten zijn ter verdieping van de gelovigen. Voorafgaand aan het interview hadden we het over het boek *Vreemdelingen en priesters* van Stefan Paas. In zijn antwoord op deze vraag verwees hij daarnaar.

Dat vond ik wel een inspirerende aan het boek van Stefan Paas, hij zei: ‘Lijken wij ook niet gewoon heel veel op elkaar? En zijn dat soort missionaire initiatieven in basis toch wel polariserend?’ Zo van: ‘Ik ben christen en mijn ongelovige vriend

⁴⁶ Bijlage 1.3

heeft een totaal andere aanspraak en cultuur nodig want die komt uit een heel andere belevingswereld.' Wij kiezen ervoor om te geloven dat dat niet zo is. Dus dat de vragen die ik heb over opvoeding, dat mijn ongelovige burens die ook hebben. Vragen hoe ik inspirerend vorm kan geven aan mijn werk, dat heeft mijn buurman ook op die manier. Hij worstelt ook wel eens met zijn vrouw. Of met zingeving. En als wij juist naast elkaar kunnen staan in dat veld, dan ontstaat er een cultuur waarin gelovigen en ongelovigen samen op zoek kunnen gaan naar Jezus. Want als gelovige, ben je dan in alle opzichten van je leven al helemaal bekeerd? Of blijft het ook een weg die misschien wel de rest van je leven duurt? En is het voor je ongelovige buurman of buurvrouw mogelijk om daarbij aan te haken? En ik denk dat wij een kerk zijn die daarvoor kiest. Dus om op zo'n manier ook te preken, dat er geen tale Kanaäns is, maar dat het begrijpelijk is. [...] Het gaat om de inhoud, maar dan op zo'n manier gebracht dat er geen ruis op de lijn ligt. En daarin kunnen gelovigen en ongelovigen samen zoeken, samen vinden en daarin ook de dienst samen heel mooi beleven.⁴⁷

Hij vertelt verder over hoe zo'n preek er dan uit moet zien. Volgens Olaf moet een missionaire preek in staat zijn om te verbinden met God. Het allerbelangrijkste is dat de preek Bijbels moet zijn, exegetisch goed. De inhoud moet door de Bijbel gestuurd worden. Dit begint bij exegese.

Je moet niet de Bijbel laten buikspreken en als soort stopverf gebruiken om je eigen betoog even nog extra kracht bij te zetten. Ik vind dat de inhoud echt uit de Bijbel moet komen. Maar vervolgens denk ik, Rick Warren die wijst daarop ook in zijn boek, hij zegt: 'We vergeten wel eens ook een exegese te maken van onze cultuur.' Dus je kunt je theologiediploma halen als je heel goed weet waar de Bijbel over gaat, zonder te weten waar je cultuur over gaat. Hij is ook een praktisch theoloog, niet systematisch theoloog. Maar dat Woord heeft zijn veranderende werking voor mensen die nu vandaag in de 21e eeuw leven. Dus moet je niet alleen weten hoe de Bijbel in elkaar zit, maar je moet ook weten hoe de wereld in elkaar zit. En waar mensen ook in deze tijd behoefte aan hebben.⁴⁸

Naast goede kennis van de Bijbel en goede kennis van de huidige cultuur, pleit Olaf ook voor een goede kennis van jezelf. Volgens hem is het belangrijk dat een spreker kwetsbaar durft te zijn en zich emotioneel weet te verbinden aan zijn publiek. Op de vraag of er door de pastors rekening wordt gehouden met de mogelijkheid dat er mensen in het gehoor zitten die deze boodschap voor het eerst horen, antwoordt hij:

Ik hoop wel dat dat zo is. Ik denk wel dat dat vaak zo is. Ik vermoed ook dat dat lang niet altijd zo is. We zijn ook een beetje een gekke cultuur met elkaar. Ergens zijn we een evangelische kerk, maar we zijn heel veel. We willen veel met de jongeren, we hebben veel voor de hoger opgeleiden. Soms hebben we echt een theoloog vooraan staan. Patrick kan dat heel goed. Die heeft ook veel te maken met studenten en zo, dus hij is didactisch gewoon heel sterk. Hij gaat niet te snel uit van dat je veel voorkennis hebt vind ik, maar hij is toch in staat om de Bijbelse boodschap heel diep te bespreken, vind ik super knap, maar we hebben eerlijk is

⁴⁷ Bijlage 1.3

⁴⁸ Bijlage 1.3

eerlijk ook wel eens een spreker waarvan ik wel eens denk: Ja, jij spreekt wel heel erg nu voor christenen, en de ongelovigen in de zaal, voelen die zich nu ook wel aangesproken? Dat blijft wel een uitdaging, maar ik wil me er wel meer voor inzetten, dat we daar meer en meer, dat dat een soort uitgangspunt is dat dat zo is, dat onze sprekers die bekwaamheid hebben. Het gaat dus zowel om de voorkennis die verondersteld wordt bij je verhaal, maar ook wel het taalveld dat je gebruikt. Is dat ook eigendaags. Weet je, iedere ruis die je weg kunt nemen, die moet je weg nemen.⁴⁹

Dat de preken aansluiten bij de vragen die er leven bij zowel gemeenteleden als eventuele gasten wordt al van te voren voorzien. Ieder jaar maakt de VEZ een schema met thema's en een rooster met alle sprekers. Arjan vertelt hierover:

Komend jaar gaan we Romeinen 1-8 doen en dan thema's vanuit het Woord, dus je bouwt op volgens het Woord, maar wat belangrijk is, is dat je aansluit bij de actualiteit van de dag. Er moet iets zijn dat mensen praktisch mee naar huis kunnen nemen, zodat het niet iets is dat alleen maar boven hun hoofden zweeft. Daaronder ligt het Woord. Maar zijn de diensten en de prediking puur missionair? Ik vind van niet. Daar valt nog wel een slag in te slaan, als we dat willen. Als missionaire kerk, als we meer aan willen sluiten, dat je het toch even uitlegt. Je hebt enerzijds de eredienst waarin je de gemeente wil voeden en leren, dat kan je op alle andere manieren ook doen, maar de eredienst is bij de VEZ wel centraal, en je hebt missionair zijn. Dat hoeft elkaar niet te bijten.⁵⁰

Esmé benadrukt de diversiteit van de verschillende sprekers die de VEZ kent.

Als ik kijk naar de preken die ik de afgelopen jaren allemaal heb gehoord, is het ontzettend divers. Maar ik denk ook, als je denkt aan missionair, dan mag het ook wel divers zijn. Ik denk dat sommige mensen op zoek zijn naar God, en ik denk dat zij zich heel erg gesterkt voelen als ze horen dat God je kent en je ziet in jouw gebrokenheid, in jouw ellende, in je gebroken huwelijk, die hele concrete dingen in het menselijk bestaan waardoor je als mens beschadigd raakt. Dus ja, ik noem het maar even gemakshalve een therapeutische prediking. Maar ik denk ook zoekers die vrij rationeel zoeken en zoiets hebben van: 'Ik ben op zoek naar God, wat is nou de betekenis van de Bijbel?' dan hoor ik in de VEZ ook wel prediking waarvan ik denk: Zo, dit is heel goed uitgelegd. Ook wel een stukje apologetiek. [...] Het is denk ik heel divers. En eigenlijk vind ik dat ook wel mooi en mag het ook wel die diversiteit hebben.⁵¹

Arjan vertelt ook over de diversiteit in de VEZ, maar dan juist de diversiteit binnen het gehoor.

En dan heb je nog binnen de kerk lwoo'ers, mbo'ers en artsen, hooggeschoolden, en mensen die bij de overheid werken. Die heb je allemaal in de kerk zitten. En wat ik dan bijvoorbeeld zie is dat een prediking soms heel eenvoudig is en goed te

⁴⁹ Bijlage 1.3

⁵⁰ Bijlage 1.1

⁵¹ Bijlage 1.2

begrijpen, en je hebt bijvoorbeeld als Patrick spreekt kan het een tandje dieper gaan, dan haken er echt mensen af. Het is dus constant zoeken om alle doelgroepen aan te spreken. Dat heb je ook bij een missionaire dienst.⁵²

3.5.2 Het missionaire karakter van de aanbedding

De volgende vraag gaat over het missionaire karakter van de aanbedding tijdens de zondagse samenkomsten. Aanbedding wordt duidelijk als niet heel erg missionair gezien binnen de VEZ. Arjan antwoordt:

Zo heb ik hem nog nooit gezien. Het is meer een lofprijs en uiting naar God om Hem de eer te geven, ik heb het nog nooit gezien als missionair onderdeel van de gemeente. Ja, wel als geheel, zoals bijvoorbeeld pastorale liederen, die raken mensen wel, liederen die gaan over liefde en geliefd mogen zijn, ergens breekt er dan wat in die mensen van 'Oh, ik mag er zijn!' Dat is in de wereld denk ik wel een grote roep. Als je kijkt in de wereld is er veel gebrokenheid, veel onzekerheid, maar ook veel minderwaardigheid. Dus dat je dan thuis mag komen bij God als iemand die van je houdt, zoals je bent, dan zie ik het wel als missionair. Maar of dat nou zo bewust gekozen is, vraag ik mij af. We hebben wel gekeken naar de eredienst met de vraag hoe we het laagdrempelig kunnen maken, dus dat dingen uitgelegd worden op het podium, maar niet specifiek dit onderdeel en dat wordt nog wel een uitdaging.⁵³

Wel is er in de aanbedding ruimte voor diversiteit volgens hem.

Er is ruimte voor een oud lied, er is ruimte voor een nieuw lied. Bijvoorbeeld het team van Niels Zwaan dat nieuw in de aanbedding is, heeft veel nieuw soort liederen, en ook muzikaal hoogstaand, en dat spreekt mensen ook aan. Er is heel veel creativiteit in lofprijs en aanbedding. Ik moet wel zeggen, aanbedding is veel meer dan het zingen van liederen. De diversiteit is er al wel, maar er ontbreekt ook nog wel veel aan. Het zit er wel in, maar het mag van mij nog wel veel diverser zijn.⁵⁴

Ook Esmé zag aanbedding niet als een missionaire dimensie van de zondagse samenkomsten.

Heel eerlijk gezegd vind ik de aanbedding niet missionair. Ik vind de aanbedding zoals we die kennen vind ik heel mooi passen in de evangelische gemeente die we zijn, met een grote voorkeur en voorliefde voor opwekking. Ook zeg maar echt vind ik de kwaliteit van de muziek, als je opwekking wilt horen en spelen, dan wel graag door de bands van de VEZ en niet door anderen. Ik denk dat het niveau daarvan goed is. Het is tegelijk wel muziek waar je van moet houden of niet. Ik denk dat mensen die niet zozeer wat met het christelijk geloof hebben en die zomaar in de VEZ terecht zouden komen en dan met die liederen en wat daar dan gebeurt en hoe het gebracht wordt... Ik denk wel dat mensen kunnen denken van: Wauw, die

⁵² Bijlage 1.1

⁵³ Bijlage 1.1

⁵⁴ Bijlage 1.1

muziek, en ik zie om me heen dat het mensen raakt, dat kan wel nieuwsgierig maken, maar ik vraag me af of het missionair is.⁵⁵

Vervolgens maakt ze een duidelijk statement over haar missionaire verwachtingen van een dienst.

Als het gaat om missionair zijn en de verwachtingen van zo'n dienst, dan vind ik de aanbidding en wat voor muziek je daar hebt niet eens zozeer het belangrijkste, want volgens mij is het gewoon heel erg belangrijk dat alle gelovigen die daar zijn die echt komen omdat de gemeente daar komt en dat zij echt een missionaire houding hebben. Dus dat die komen met een open blik en open ogen voor de mensen om hen heen, om mensen te groeten en een praatje te maken, dan dat je zegt: 'We gaan eindeloos aan de liturgie knutselen, zodat die misschien perfect missionair is', maar is het eigenlijk jammer dat daarmee de andere elementen van de dienst, namelijk de onderlinge ontmoeting, de onderlinge opbouw, maar ook de geloofsbeleving zoals je die ook kunt hebben in de aanbidding, dat dat weg zou komen te vallen.⁵⁶

Olaf hoopt wel dat de aanbidding een missionaire dimensie heeft.

Dat hoop ik ook opnieuw. Ik ben heel bescheiden hoor, want ik weet niet of we dat allemaal wel zo goed doen. En toch horen we het wel. Kijk, vanuit de boekjes zou je zeggen van: 'Denk textueel heel goed na hoe zo'n lied in elkaar zit.' Zitten er veel zinnen in die misschien toch wel een beetje tale Kanaäns zijn, 'Laat het huis gevuld zijn met wierook van aanbidding', enzovoort. Ik denk echt dat mijn ongelovige burens daar echt geen bal van begrijpen. En tegelijkertijd wordt het vaak dan ook weer zo gebracht vanaf het podium, dat krijgen we ook gewoon terug van mensen, zo van 'Ik begrijp er misschien niet al te veel van, maar de muziek klopt, het is van een kwaliteit die me enorm aanspreekt. Het is in een hedendaagse performance gebracht die ook weer aankomt, en ik zie heel veel mensen om me heen die dit helemaal geloven', dus het wekt ook wel tot nieuwsgierigheid. Maar idealiter zou ik zeggen: 'Denk ook goed na over de theologische teksten van de liedjes.' Maar dat doen we dan toch ook weer niet heel erg, en ik weet ook niet of we dat gaan doen in de toekomst. Want ik wil ook wel rekening houden met de verrassingen van Gods Geest. Dat wanneer daar ook soms liedjes weer tussen zitten waarvan een ongelovige kan zeggen: 'Hier begrijp ik helemaal niets van', dat het ook wel weer tot nieuwsgierigheid kan wekken. Dus ik ben in dat opzicht ook niet altijd heel erg eens met de boekjes, en dat we het nou altijd missionair 100% keurig moeten doen. Maar ik denk wel dat ik een goed-pluis-niet-pluisgevoel heb, dat als we teveel van een richting weg gaan, dat me dat wel gaat opvallen.

Hij vult aan dat een missionair aspect van aanbidding niet alleen is dat ongelovigen het begrijpen.

Aanbidding is misschien ook in die zin missionair dat het ook gelovigen moet prikkelen om ook uit te gaan stappen in hun geloof. Ik moet denken aan Jesaja 6, dat vind ik zo'n prachtig voorbeeld. Jesaja is in de tempel en de mantel van de Heer

⁵⁵ Bijlage 1.2

⁵⁶ Bijlage 1.2

bedekt de hele tempel, terwijl hij daar in aanbidding is en een engel raakt met een gloeiende kool zijn lippen aan, en in aanbidding zegt hij: 'Heer, zend mij. Ik wil niet alleen die moment voor mezelf houden, maar ik wil uitgezonden worden om wat ik voel, zo dicht aan het Vaderhart van God, om dat ook te brengen naar mensen die U nog niet kennen.' En dat vind ik ook een missionaire uitwerking van aanbidding. Dus missionair moet aansluiten bij mensen die God niet kennen, maar het moet ook gelovigen helpen om handen en voeten aan hun geloof te geven. In plaats van een naar binnen gerichte subcultuur van: 'We hebben het zo fijn met elkaar.' Daar geloof ik niet in, nee. Ik geloof wel dat onze diensten daarop gericht zijn, ja. Om medegelovigen te activeren om de buitenwereld in te gaan.⁵⁷

3.5.3 Het missionaire karakter van de sacramenten

Als laatste element van de liturgie vroeg ik naar het missionaire karakter van de sacramenten. In de VEZ worden baby's opgedragen. Dit is geen sacrament, maar wel een bijzondere dienst waarbij er vaak rekening mee wordt gehouden dat er familie en vrienden in de dienst zitten van de ouders van de kinderen die voor het eerst in een kerk komen. De baby's worden voorgesteld aan de gemeente en in groepen wordt er voor deze jonge kindjes gebeden. Volwassenen kunnen de keuze maken om zich te laten dopen. Ook dit is een bijzondere dienst, waarbij alle dopelingen een getuigenis geven. Deelnemen aan het Avondmaal is toegankelijk voor iedereen. Wel wordt er altijd duidelijk vanaf het podium uitgelegd wat het Avondmaal is, en dat als je gelooft in Jezus Christus als jouw Redder, dat je dan deel mag nemen. Als je nog niet zo zeker bent is het misschien beter om nog even te wachten. De verantwoordelijkheid wordt echter bij ieder persoonlijk neergelegd.

Op de vraag hoe de VEZ missionair is binnen de sacramenten antwoordt Arjan het volgende:

Gastvrij denk ik wel. Bijvoorbeeld wanneer een kind wordt opgedragen, dan hangen er bordjes en verzamelen de kringen in groepen zich rondom een kind en iedereen kan zich daarbij aansluiten. Ik denk dat als je in die zaal blijft zitten voel je iets van: 'Ik hoor er niet bij.' Dat vind ik niet missionair. Bij een doop wordt bijvoorbeeld ook uitgelegd waarom er wordt gedoopt. Ook geven mensen een stukje getuigenis, dat vind ik erg missionair omdat er verteld wordt wat God heeft gedaan in je leven. Wat heeft die transformatie gebracht. Dan zie je vaak hoe de Here Jezus in iemands leven is gekomen en een stukje van het evangelie wordt gedeeld, wat ook een levensgetuigenis is van wat mensen werkelijk meemaken. En dat vind ik puur missionair. Rondom het Avondmaal wordt er ook wat uitgelegd, dat je mag deelnemen, maar er wordt ook uitgelegd dat als je Jezus niet hebt aangenomen, laat het dan aan je voorbij gaan. Iedereen mag meedoen, er wordt niet gecontroleerd. Wat dat betreft is de VEZ heel erg open. Je mag gewoon meedoen, je wordt niet beperkt. Als je denkt over die laagdrempeligheid, zit daar alles in. Ik vind de diensten laagdrempelig, missionair, het is niet zoiets dat er ogen achter in je rug zitten die je controleren.⁵⁸

Ook Esmé ziet de missionaire mogelijkheden in een doopdienst.

⁵⁷ Bijlage 1.3

⁵⁸ Bijlage 1.1

Bij een doopdienst besef je ook wel dat er vaak ook mensen in een dienst kunnen zijn die daar normaal gesproken niet zijn, maar nu toch komen, omdat het gaat om een goede vriend of wat voor relatie dan ook. En volgens mij moet dat wel een hele bijzondere impact hebben. Als je een bekende van jou daar ziet staan in een witte broek of jurk of wat dan ook. Zo iemand een getuigenis hoort afleggen en dan heel bijzonder, zo hop, koppie onder in een bak met water en dan zo kletsnat er ook weer uitkomt. Ik denk dat dat wel een heel mooi missionair karakter heeft en ik denk dat elke doopdienst een missionaire kans is om iets te zeggen. Vaak gebeurt dat ook wel, hoor. Vaak wordt er een bijzonder welkom gegeven, maar ook na afloop, zo van: 'Heb je iets gezien, wil je hier meer van weten...', om zo die verbinding te leggen. Avondmaal heeft denk ik ook iets moois. Dat heeft voor een onbekende eerder iets mystieks. Er wordt helemaal geen magisch brood of wijn gegeten, maar het besef dat je dit met elkaar doet en samen denkt aan Jezus en het offer dat Hij heeft gebracht, ik denk dat dat ook wel mooi is. Wat ik ook wel mooi vind, ik ben zelf opgegroeid met een Avondmaal met een formulier en noem maar op, dat had een heel gesloten karakter. Ik ben eigenlijk wel theologisch gezien opgeschoven in mijn denken over Avondmaal. Het zou eigenlijk een veel uitnodigender karakter moeten hebben. Ik zat redelijk in het midden van het Christelijk Gereformeerde spectrum, maar de gemeente van mijn jeugd zat toch wel meer naar de rechterflank, en daar kon nog wel een nadruk liggen op 'je een oordeel eten en drinken', waarvan ik denk: Volgens mij is dat helemaal niet aan de orde. Dus wat dat betreft vind ik dat ook wel mooi hoe we dat doen in de VEZ. Daarin mag misschien wel meer tekst en uitleg gegeven worden, hoewel dat ook al wel wordt gedaan. Dus niet zo'n heel formulier, maar wel even: 'Waarom doen we dit, waar komt dit vandaan, wat is de bedoeling hiervan?'⁵⁹

⁵⁹ Bijlage 1.2



Op deze afbeelding is er zojuist iemand gedoopt.

Olaf vertelt over de missionaire intenties van deze bijzondere diensten.

Dit proberen we heel missionair in te steken, laat ik het zo zeggen. Wat we niet een sacrament noemen maar wat wel gebeurt, is het opdragen van kinderen. Daar krijgen we altijd bijzondere verhalen van terug. Dus dan wordt familie automatisch uitgenodigd omdat daar een kind wordt opgedragen waarvan ze houden. Maar ook de hele beleving van hoe dat dan gaat en die borden die we dan in de zaal hebben hangen en dat al je vrienden, ook je ongelovige vrienden mogen dan opstaan om samen met jou naar zo'n bord te gaan. Je ontkomt er dan niet aan dat je actief deel wordt van wat er gebeurt. Ergens is dat ongemakkelijk, zo van: 'Ja, ik sta hier in een kringetje mee te bidden terwijl ik niet eens geloof in bidden, maar het gebeurt wel.' En dat vind ik ook wel weer heel leuk, zonder dat het te gemanipuleerd is ofzo. En in doopdiensten is denk ik hetzelfde. [...] In een doopdienst staat ook altijd het getuigenis centraal, en een getuigenis komt altijd aan omdat het uit het hart komt.⁶⁰

Tot slot vertelt hij hoe met de planning al rekening wordt gehouden met de missionaire mogelijkheden in deze diensten.

Ook in de sprekersplanning houden we er echt wel rekening mee, wie laten we nou spreken voor doopdiensten. Henk Stoorvogel is daar ook wel heel goed in. Die is in september ook weer aan de beurt. Dan hebben we ook speciaal een doopdienst weer geplakt op de dienst waarin hij spreekt. Hij is gewoon luchtig in zijn communicatie.

⁶⁰ Bijlage 1.3

Hij maakt makkelijk verbinding met mensen die God niet kennen. Ik vind dat ook heel mooi om te doen. Patrick zegt: 'Laat mij alsjeblieft niet spreken met doopdiensten. Ik spreek liever op diensten waarin ik juist net wat meer harde brokken kan geven.' Dus dat is ook wel weer heel leuk om daarin gevarieerd te zijn met elkaar. We houden rekening met ons sprekerspalet, hoe zetten we die in ook rondom de sacramenten.⁶¹

3.6 De rol van corona

Op de vraag naar de invloed van corona op de missionaire intenties van de zondagse diensten, komt sterk naar voren dat de livestreamdiensten erg gericht zijn op het vasthouden van de community, en minder op missionair zijn. Arjan vertelt daarover:

In wezen is dat het grote gemis in deze tijd, het ontmoeten van God en het ontmoeten van elkaar. Dat laatste is een wezenlijk onderdeel van gemeente-zijn en dat valt gewoon weg. We proberen via de livestream nog de verbinding te leggen met de gemeente, en dan ben je wat minder missionair gericht. Dat is wel jammer. Je zou allerlei creatieve dingen kunnen bedenken rondom missionair zijn. Vraag is natuurlijk ook: 'Hoe omschrijf je missionair?' Missionair is zowel het evangelie maar ook het diaconale. Het diaconale gaat wel echt door in een stukje zorg voor elkaar, dat zie je in alle opzichten. Er wordt echt wel goed voor elkaar gezorgd. Er is wel een Alpha online geweest, maar mensen die het evangelie vertellen en dan iemand ergens mee naartoe nemen, dat is er niet.⁶²

Op de vraag of het een bewuste keus was dat de livestreamdiensten meer op de community gericht zijn dan op missionair zijn, is zijn antwoord:

Ik denk dat het ons meer is overkomen. Ik heb er wel aan gedacht, vooral aan het begin. De VEZ is een grote en bekende gemeente, veel mensen luisterden met ons mee. We zitten nu op zo'n 600-700 streams op het moment zelf en zo'n 2400 streams aan het einde van de week. Je hoort wel in de dienst wordt er altijd gezegd dat als je bent aangesproken in de dienst, dat je dan altijd mag bellen tot een uur na de dienst. Er is ook altijd een stukje voor kinderen. Je hoort dat veel mensen livestream-moe zijn. Ik hoorde ook van iemand die nog nooit in de dienst is geweest die nu meekijkt of dat wat is. Sommige mensen durfden niet naar de kerk te komen, maar kijken wel online mee: 'Wat gebeurt er dan?' Je hebt zo'n scala aan mogelijkheden om te kijken. Het is ons een beetje overkomen om te focussen op volhouden, we richten ons op God en op het Woord in de eredienst, totdat we weer bij elkaar komen.⁶³

Esmé heeft ook geen hoge pet op van de gevolgen van corona.

Ik denk dat het enorme invloed heeft, maar dat we op dit moment dat nog niet kunnen overzien wat echt de invloed zal zijn. Ik denk dat aan de ene kant er een negatieve invloed is, want dat hoor ik om me heen ook wel en dat zie je ook gewoon

⁶¹ Bijlage 1.3

⁶² Bijlage 1.1

⁶³ Bijlage 1.1

*elke zondag hoeveel mensen op het moment zelf de livestream bekijken, dat neemt echt af.*⁶⁴

Olaf kan moeilijk inschatten wat de gevolgen zijn van corona voor het missionaire aspect van de zondagse diensten.

*Nou, eerlijk gezegd weet ik dat niet zo heel erg goed. Ik maak me ook wel zorgen om de gemeente. De kracht van kerk-zijn is niet alleen de proclamering, maar ook wel het samen komen en de ontmoeting die we met elkaar hebben rondom het Woord van God. [...] Ik denk dat er kerken zijn die hipper zijn, maar als VEZ doen we het denk ik ook wel heel goed. Een goede programmering, een goede flow, daar denken we ook wel over na. En ik denk dat we ook daarmee heel toegankelijk worden voor mensen die nooit hier naar de kerk zullen kunnen gaan, om toch eens een keer op Youtube mee te kijken, alleen we weten dat niet echt. We hebben dat niet goed genoeg onderzocht. Alleen uit het onderzoek van de EO bleek ook wel dat mensen die normaal niet zoveel naar de kerk komen, juist in dit jaar juist wel verschillende keren naar een livestreamkerkdienst hebben gekeken. En ik kan me ook haast niet anders voorstellen dat ze een keer naar een livestream van de VEZ hebben gekeken.*⁶⁵

Wat dat echter verder uitwerkt, weet hij niet.

*Nee, geen idee. En ik ben juist wel van de verbinding. Op het podium kan je heel mooi verbinding maken. Je kan een uitnodiging doen om naar voren te komen of om te knielen bij het Kruis of om echt met elkaar een moment van verwerking te hebben van de preek en dat mis ik iedere keer weer. Dan ben je klaar met je preek, dan kijk je nog eens naar die camera en dan denk je van: Nou, ik hoop dat je je werk goed hebt gedaan. Ik mis het enorm en ik hoor ook wel van veel VEZ'ers dat ze het missen. Maar wellicht dat we toch op een verrassende manier toch ook weer mensen hebben bereikt die we anders niet zouden hebben bereikt. Dat zou kunnen.*⁶⁶

3.7 Conclusie

De leiders van de gemeente, namelijk twee pastors en een lid van de Raad van Opzieners, hebben veel gedeeld in de interviews over het missionaire karakter van de Vrije Evangelisatie Zwolle in haar zondagse samenkomsten.

Het is duidelijk dat er binnen de VEZ veel missionaire initiatieven zijn voor regio Zwolle en tot ver daarbuiten. Toch zijn het niet alleen de activiteiten, maar ook de structuur en de cultuur die de gemeente missionair maakt. Het doel van de zondagse samenkomsten zit hem in het ontmoeten van elkaar, het samen aanbidden en het toegerust worden in het geloof.

Het missionaire karakter van de zondagse samenkomsten in de VEZ zit hem in het weghalen van de ruis op de lijn, zoals Olaf dat verwoordt. Er wordt geprobeerd om gastvrij te zijn. Typisch Bijbels taalgebruik wordt vermeden of toegelicht. De gemeente kent een harde kern, maar ook een grote vloeiende rand van mensen die in anonimiteit de diensten bezoeken. Er

⁶⁴ Bijlage 1.2

⁶⁵ Bijlage 1.3

⁶⁶ Bijlage 1.3

is diversiteit aan sprekers en diversiteit aan hoorders. Er wordt sterk geprobeerd om aan te sluiten bij de vragen die er leven, waarbij er niet al te veel onderscheid wordt gemaakt tussen gelovigen en ongelovigen. Het aanbiddingsdeel van de diensten wordt door de verschillende leiders niet echt als missionair geduid. Er is verschil in mening of het anders zou moeten, en zo ja, hoe dan. Bij bijzondere diensten zoals doopdiensten en opdraagdiensten wordt er ingeschat dat er veel mensen voor het eerst zijn, dus is er extra ruimte voor uitleg en verbinding. Ook wordt er aangemoedigd om meer informatie te verzamelen als iemand zich aangesproken voelt. Het Avondmaal is wel open, maar er wordt elke keer uitgelegd dat dit wel bedoeld is voor mensen die Jezus hebben aangenomen. In ieder geval is er geen controle, de verantwoordelijkheid wordt bij iedere bezoeker zelf neergelegd. Veel dingen bij de VEZ zijn niet heel erg strak. Dit geeft ruimte en vrijheid, waardoor de diensten toegankelijk en laagdrempelig blijven.

Alledrie de leiders denken dat de coronapandemie geen goede invloed heeft op de missionaire intenties van de VEZ. Toch zouden de livestreamdiensten een positieve uitwerking kunnen hebben op de mensen voor wie de drempel naar een fysieke dienst te groot is. Hier is echter geen zicht op.

Om antwoord te geven op de vraag hoe de leiders van de VEZ het missionaire gehalte van de zondagse diensten karakteriseren, dan is dat ten eerste radicale gastvrijheid. Ten tweede wordt de cultuur van de gemeente gekarakteriseerd als missionair. Er is bewegingsvrijheid. De gemeente is toegankelijk en laagdrempelig.

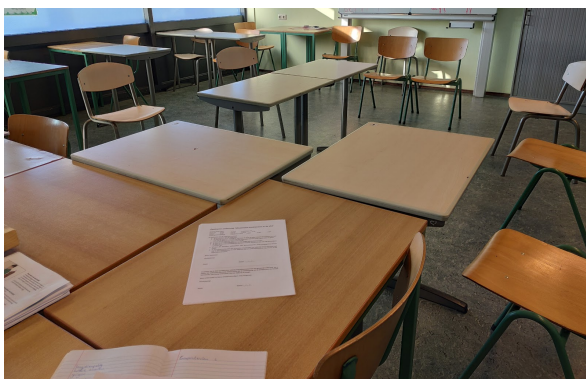
4. Stemmen van leden van de gemeente

In dit hoofdstuk worden de interviews met de tweede groep, de leden van de gemeente weergegeven. De vraag die centraal staat is wat de gemeenteleden te zeggen hebben over het missionaire karakter van de zondagse erediensten binnen de VEZ. Deze interviews zijn in groepen gedaan om zoveel mogelijk gemeenteleden het woord te geven. Binnen deze groep komen de ‘espoused voice’ en de ‘operant voice’ sterk naar voren. Bewust is er onderscheid gemaakt in de vragen tussen wat mensen *denken* dat de leiders van de VEZ als beleid hanteren, wat zij zelf *vinden*, en tot slot hoe ze zelf *handelen*. Vanwege de belemmerende tijd die ik had voor de grootte van dit onderzoek en vanwege corona is het mij gelukt om slechts twee groepen te interviewen. Beide groepen bestonden uit zes personen. Daarom zijn de resultaten die in dit hoofdstuk worden gepresenteerd niet representatief voor de hele kerk, maar het geeft wel een inkijkje in wat er leeft binnen de gemeente. Vanwege de privacy van de geïnterviewde worden in dit hoofdstuk geen namen gebruikt.

4.1 Inleiding

In deze interviews is dezelfde structuur gehanteerd als bij de interviews met de eerste groep. Eerst is er een aantal vragen gesteld over de VEZ als missionaire gemeente. Vervolgens is er aan de hand van een Mentimeter onderzocht hoe mensen kijken naar de zondagse samenkomsten. Dit werd gevolgd door de eigenlijke vraag, namelijk het missionaire karakter van de zondagse diensten. Opnieuw is het gegaan over de drie onderwerpen: prediking, aanbidding en sacrament. Dit werd gevolgd door vragen naar persoonlijke missionaire handelingen. Tot slot is het nog even gegaan over de invloed van corona. De interviews zijn te lezen in bijlage 2.1-2.2.

Mentimeter is een vorm waarbij iedereen tegelijk wat inbrengt. Hierdoor krijgen ook de mensen die wat meer verlegen zijn een kans om hun mening in te brengen. Ook geeft zo’n methode een totaaloverzicht van wat er in een groep speelt. Tot slot geeft het mij de vrijheid om verder in te zoomen op onderwerpen die ik belangrijk of relevant vind, en gaat het gesprek niet helemaal een andere kant op. Tijdens het voorbereiden van deze interviews kreeg ik de tip om te werken met post-its en een flap-over, maar vanwege corona in Mentimeter een manier waardoor iedereen kan blijven zitten. Ook gaf deze methode de mogelijkheid om verschillende vormen van vragen te stellen, zoals kernwoorden, beoordeling van stellingen en vrije tekstruimte.



Op deze afbeeldingen is zichtbaar wat de setting is van de groepsinterviews. Deze afbeeldingen zijn van mijzelf, niet van de VEZ.

4.2 De VEZ als missionaire gemeente

Na een korte introductie is de eerste vraag in de groepsinterviews hoe de leden van de gemeente terugzien dat de VEZ een missionaire kerk is. Daar komen verschillende antwoorden op. Het eerste dat bij de VEZ sterk zichtbaar is, zijn de zendelingen die vanuit de VEZ in het buitenland zitten. De betrokkenheid bij deze zendelingen is relatief groot, omdat elke kring verbonden is aan een zending.

We hebben een heel aantal fanatieke zendelingen, die echt hun leven geven en omgooien, dat vind ik heel cool. Dat zijn toch VEZ'ers die ook uit zichzelf gaan, maar ook gesteund worden door de kerk en ook gemotiveerd worden door de kerk. Als kring hebben we ook een zendingsechtpaar, [...] dus daar zijn we wat meer mee verbonden en die hebben ook wel eens een presentatie gedaan en daar krijgen we wat nieuwsbrieven van.⁶⁷

Ook worden er verschillende missionaire en diaconale acties gehouden in en rondom Zwolle waar gemeenteleden aan mee kunnen doen.

Er zijn best wel vaak acties die een beetje door Zwolle heengaan, zoals, nu komt er weer een zomerpakkettenactie, er komen weer kerstacties, die vind ik ook altijd weer mooi.⁶⁸

Deze acties kunnen vanuit de kringen gedaan worden, wat iemand anders als heel prettig ervaart.

Wij willen als kring vaak wel missionair zijn, maar dat komt dan niet echt van de grond omdat je gewoon allerlei dingen hebt. Maar op die manier wordt er van bovenaf de mogelijkheid gegeven, als het wordt gefaciliteerd, zoals zo'n zomerpakket, dat helpt je wel, vind ik. In plaats van dat je het initiatief bij elke kring zelf laat, dit is wel iets dat op kring niveau kan.⁶⁹

Ook wordt de straatevangelisatie genoemd door verschillende personen.

Soms staat er weer een standje op straat, ik ben daar niet helemaal per se fan van, maar ik vind het wel mooi dat de VEZ dat doet. Ik vind het dapper van die mensen, laat ik het zo zeggen.⁷⁰

Ook de aankoop van het gebouw heeft volgens iemand een missionaire lading. Met name de toegankelijkheid die de VEZ heeft, vindt hij heel sterk.

Het is niet alleen voor hoogopgeleiden, het is niet alleen voor laagopgeleiden of voor mensen met problemen, maar voor de hele mix van de samenleving, tenminste zo ervaar ik dat, hebben ze aanbod. Dat maakt het toegankelijk.⁷¹

⁶⁷ Bijlage 2.1

⁶⁸ Bijlage 2.1

⁶⁹ Bijlage 2.1

⁷⁰ Bijlage 2.1

⁷¹ Bijlage 2.1

Tot slot wordt ook de kerstdienst nog genoemd. Een dienst waarin de VEZ groots uitpakt en iedereen aanmoedigt om niet-gelovige vrienden en familie mee te nemen. Tijdens deze dienst worden gasten en zoekers aangemoedigd om ook naar de diensten in januari te komen waarin verder in wordt gegaan op een aantal basale thema's. Ook start er in januari altijd een nieuwe Alpha cursus waar iedereen voor wordt uitgenodigd die tijdens de kerstdienst geïnteresseerd is geraakt in het christelijke verhaal.

Er wordt altijd wel geprobeerd om mensen te lokken naar die januari diensten. Zo van: 'Nou, je hebt nu die Kerst meegemaakt, maar wat gaan jullie hier nou mee doen?' Dat is de insteek geweest voor de afgelopen paar kerstdiensten.⁷²

Al met al weten de verschillende groepen een heel aantal missionaire initiatieven en activiteiten van de VEZ op te noemen. De één toont meer betrokkenheid bij deze initiatieven dan de ander.

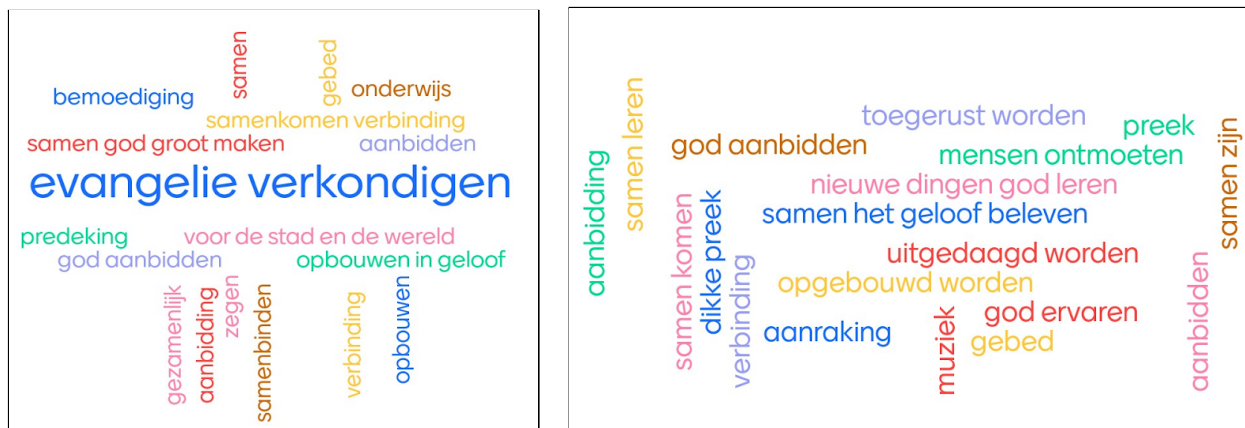
4.3 De zondagse diensten

De tweede vraag ging over de zondagse diensten. Deze vraag is eigenlijk in tweeën gesplitst. De eerste vraag is wat de leden *denken* dat de VEZ voor ogen heeft met de zondagse diensten (Mentimeter 1a), en de tweede vraag is wat zij zelf belangrijk *vinden* in de zondagse diensten (Mentimeter 1b). Dit is via een Mentimeter onderzocht, dus hierbij de resultaten van de Mentimeters.



Op deze afbeeldingen zijn de resultaten van de Mentimeter te zien. Links: Mentimeter 1a, groep 1. Rechts: Mentimeter 1b, groep 1.

⁷² Bijlage 2.2

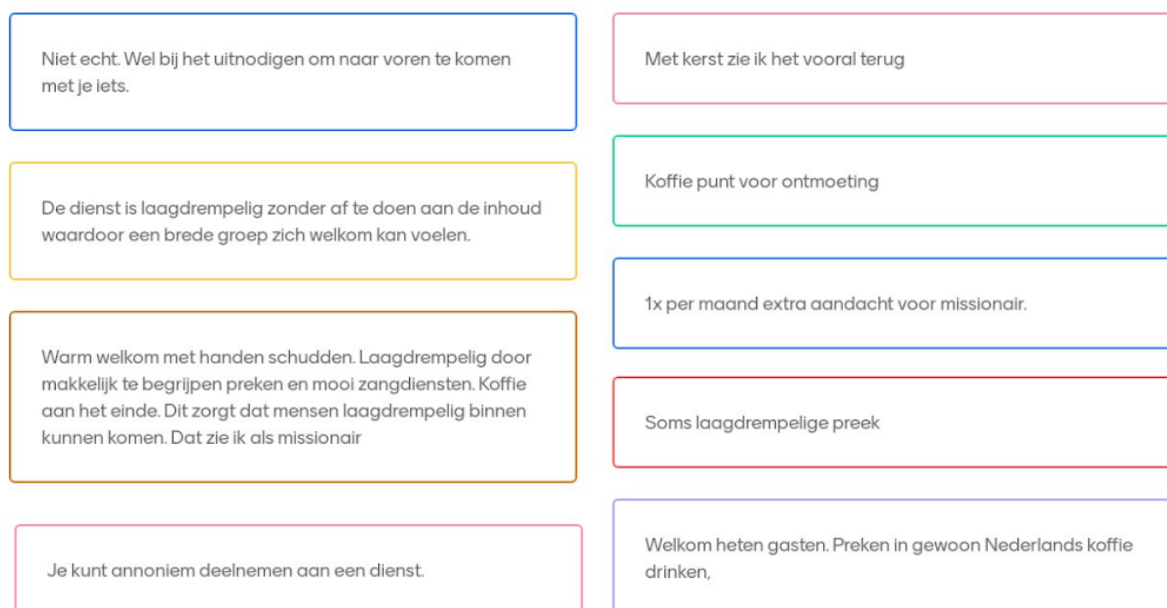


Op deze afbeeldingen zijn de resultaten van de Mentimeter te zien. Links: Mentimeter 1a, groep 2. Rechts: Mentimeter 1b, groep 2.

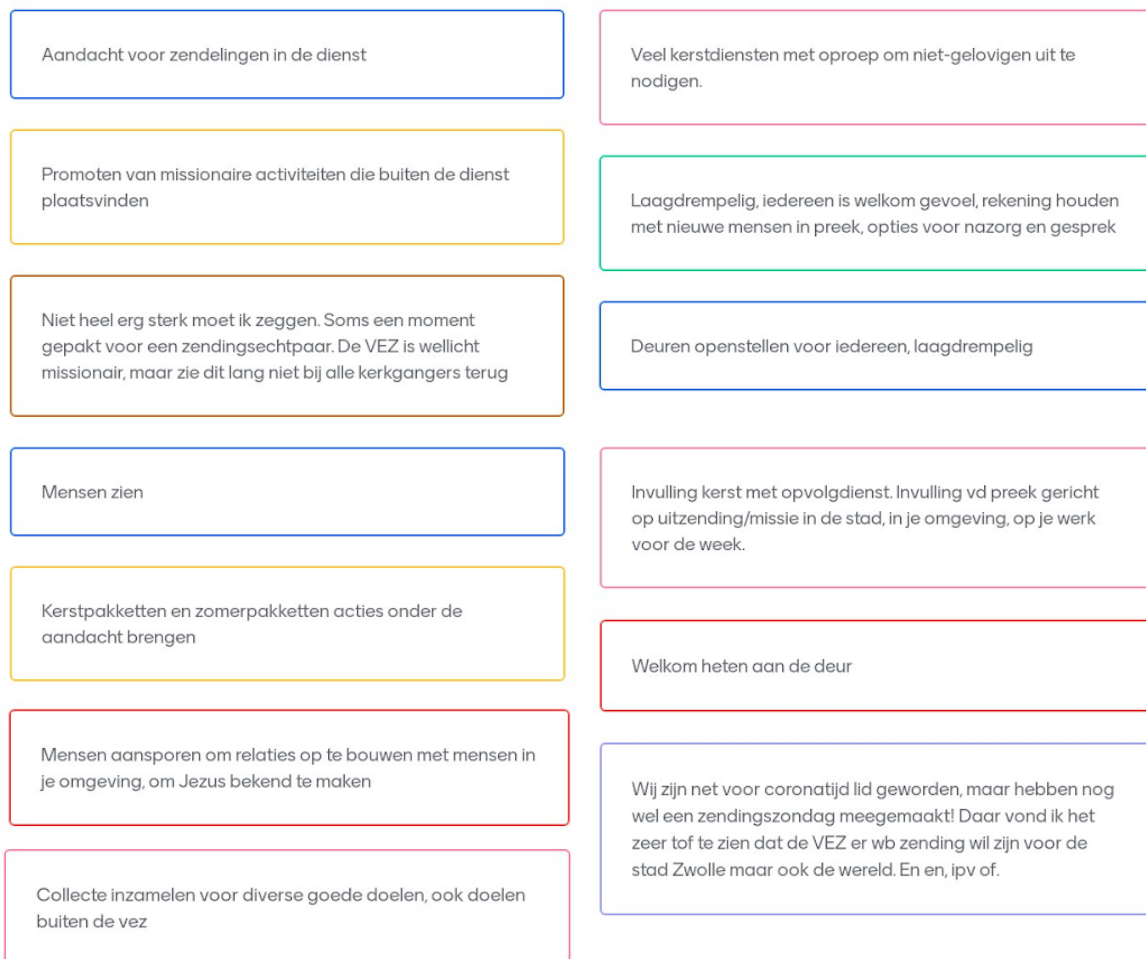
Hoewel bepaalde dingen net wat anders verwoord zijn, zijn er geen grote verschillen aan te wijzen tussen wat mensen denken dat de VEZ belangrijk vindt en wat ze zelf belangrijk vinden. Wel is er te zien dat mensen voor hun eigen behoefte iets meer nadruk leggen op persoonlijke beleving, zoals 'samen het geloof beleven', 'samenzijn' en 'samenkomen.' Het is duidelijk dat bij beide groepen aanbidding, onderwijs / prediking en het ontmoeten van elkaar erg belangrijk gevonden wordt in de zondagse diensten.

4.4 Het missionaire karakter van de zondagse diensten

De volgende vragen zijn ook gedaan aan de hand van Mentimeter. De eerste vraag was hoe men het missionaire karakter van de VEZ terugziet in de zondagse samenkomsten. In eerste instantie heb ik mensen hier vrij antwoord op laten geven. Later zijn we verder ingegaan op specifieke onderdelen. Hieronder de antwoorden die gegeven werden.



Op deze afbeeldingen zijn de resultaten van de Mentimeter te zien. Mentimeter 2a, groep 1.



Op deze afbeeldingen zijn de resultaten van de Mentimeter te zien. Mentimeter 2a, groep 2.

Meerdere keren wordt koffie genoemd in groep 1. De uitleg hiervoor wordt gegeven door iemand uit de groep:

*Liefde gaat door de maag, het is dan alleen maar een kopje koffie, maar het is wel een teken van welkom.*⁷³

Ook aandacht voor de zendelingen staat meerdere keren opgeschreven. Ik vraag de groep of die aandacht voor zendelingen missionair is voor mensen die voor het eerst in een dienst komen of dat dit een onderdeel is van het ‘missionair kerk-zijn.’

*Allebei denk ik. Enerzijds natuurlijk als onderdeel van de missionaire kerk. Het is heel belangrijk, denk ik, dat zendelingen uitgezonden zijn en daar hun werk doen waar ze naartoe zijn gegaan. Maar dat het ook wel iets is waarvan mensen die dan nog niet zo vaak zijn gekomen dan denken ‘wat zou dat zijn?’ Ik weet niet, misschien triggert het wel iets.*⁷⁴

⁷³ Bijlage 2.1

⁷⁴ Bijlage 2.2

Collecte wordt duidelijk gezien als niet-missionair.

Ik had een keer een atheïst mee naar de dienst die zei: 'Zie je wel, ze willen geld!'⁷⁵

Dit zou geen reden zijn om dan maar geen collecte te doen.

Dan misschien eerder voor een goed doel dan voor de eigen kerk. Ik erger me daar wel eens aan. Als je bij wijze van weet dat er nieuwe mensen in de kerk zitten en er wordt dan helemaal gezegd: 'Het is heel belangrijk dat jullie allemaal geven aan het nieuwe gebouw.'⁷⁶

Om een duidelijk standpunt te vragen en om het gesprek verder te helpen naar aanleiding van de drie onderdelen binnen een dienst die in dit onderzoek benadrukt worden, is hier opnieuw gewerkt met een Mentimeter. Deze keer aan de hand van stellingen. Hieronder de resultaten.



Op deze afbeeldingen zijn de resultaten van de Mentimeter te zien. Links: Mentimeter 2b, groep 1. Rechts: Mentimeter 2b, groep 2

4.4.1 Het missionaire karakter van de prediking

Op de vraag of de preken binnen de VEZ missionair zijn, komen heel verschillende antwoorden. Zo zegt iemand dat hij vindt dat er wat betreft inhoud gelet wordt op het missionaire aspect van geloven.

Ik bedoelde met de invulling van de preek dat het gericht is op christenen om uit te gaan.⁷⁷

Verder zit er volgens velen een groot verschil tussen de verschillende sprekers die de VEZ heeft. Ook in de andere groep kwam er een gesprek op gang over wat laagdrempelig inhoudt. De één schat in dat Patrick Nullens, professor in the theologie, moeilijk te behappen is voor mensen die voor het eerst komen kijken, terwijl de ander denkt dat hij wel heel goed dingen uit kan leggen, ook als je weinig voorkennis hebt.

Zelfs dan denk ik voor atheïstische vrienden van mij, die moeten het lekkerst naar hem kunnen luisteren.⁷⁸

⁷⁵ Bijlage 2.2

⁷⁶ Bijlage 2.2

⁷⁷ Bijlage 2.2

⁷⁸ Bijlage 2.2



Op deze afbeelding is te zien hoe Patrick een avond leidt in het Leerhuis.

Ook in de andere groep is er discussie over deze spreker. De één vindt hem niet echt laagdrempelig, de ander juist weer wel.

Ik heb wel gezien in kerken dat er heel veel vanuit wordt gegaan dat je alle bijbelverhalen wel kent, en dat vind ik hier best wel meevallen. Dat wordt best wel uitgelegd.⁷⁹

Henk Stoorvogel wordt ook benoemd.

Ik vond Henk ook altijd wel heel laagdrempelig preken voor mensen van buitenaf, met een praktisch voorbeeld vanuit het hedendaagse leven zeg maar. En dan kon iedereen dat wel een beetje koppelen aan zijn eigen leven.⁸⁰

Er ontstaat in één groep een gesprek over wat laagdrempelig dan precies inhoudt.

Laagdrempelig is dat je weinig voorkennis nodig hebt, dat je onbevangen eigenlijk de dienst in kunt gaan en iets mee kunt nemen. En als je heel intelligent bent kun je heel veel informatie snel verwerken, dus dan is het nog steeds laagdrempelig, alleen omdat maar weinig mensen heel intelligent zijn is de drempel iets hoger dan als het

⁷⁹ Bijlage 2.1

⁸⁰ Bijlage 2.2

heel simpel uitgelegd zou zijn. Dan zouden meer mensen het onbevangen kunnen begrijpen.⁸¹

Daar wordt het volgende nog op aangevuld:

Dan gooi je het heel erg op intellect, maar ik denk dat het veel breder is. Je kan allerlei redenen hebben waardoor je een hoge drempel ervaart om naar de kerk te gaan, door je beeld van gelovigen of door je eigen nare ervaring.⁸²

Tot slot wordt er nog een opmerking gemaakt.

Het ligt er ook heel erg aan de persoon die er voor het eerst er is.⁸³

Waarom laagdrempelig als missionair bestempeld wordt, is omdat dat de communicatie toegankelijk is. Als de drempel laag gehouden wordt, is het makkelijker voor niet-gelovigen om daar overheen te stappen. Het taalgebruik in de VEZ tijdens de prediking wordt gezien als missionair.

Ik heb niet het idee dat er hele moeilijke woorden in langskomen of heel onbegrijpelijke dingen.⁸⁴

4.4.2 Het missionaire karakter van de aanbidding

Over de vraag of de aanbidding toegankelijk is voor mensen die dat niet gewend zijn, waren de meningen sterk verdeeld. De eerste reactie is heel positief.

Wat ik zelf echt prachtig vind van de aanbidding, is dat het echt goede kwaliteit is. Het is echt strak. Het is hard. En doordat het hard is, beleef je het heel erg intens. Dan ben je je minder bewust van wat er om je heen gebeurt, het is donker in de zaal, [...] dat geeft altijd heel veel vrijheid, vind ik. Omdat het ook prachtig is, is het echt aanbidding en een echt genietmoment waarbij je bij God kunt komen. En ik hoop dat anderen dat ook zo ervaren. Ik verwacht dat als het allemaal wat nieuwer is en je komt nieuwer in de kerk, dat je daar niet voelt dat iedereen je zo aankijkt met 'zing jij wel' en 'ik hoor jou' of 'ik kijk je aan.' Maar dat is mijn beeld ervan.⁸⁵

Deze reactie wordt teruggekaatst met een vraag of dit effect minder is dan bij een 'krakkemikkig orgeltje of een goedbedoelde, vals zingende worship band.' Deze persoon reageert dat in zo'n kerk men zich meer bekeken kan voelen. Iemand anders reageert weer dat zo'n scenario wel authentieker over kan komen. In de VEZ kan de aanbidding met hoge kwaliteitsstandaarden ook wel erg gelikt overkomen. Opnieuw wordt de conclusie getrokken dat het heel erg ligt aan de persoon die op zoek is. Het is afhankelijk van zijn of haar karakter wat wel en niet bij hem of haar past.

⁸¹ Bijlage 2.1

⁸² Bijlage 2.1

⁸³ Bijlage 2.2

⁸⁴ Bijlage 2.1

⁸⁵ Bijlage 2.1

Kijk, ik vind het heus wel fijn, het ligt prettig in het gehoor om naar een band te luisteren die kwaliteit levert, dat staat buiten kijf, maar ik vind niet dat er altijd zoveel vanuit gaat van wat ze zeggen. Ik vind het vaak redelijk algemeen. [...] Juist wat er in de zaal gebeurt, als je met zo'n enorme groep aan het zingen bent, dan heb ik altijd het idee dat ik in de hemel ben en dat we met z'n allen aan het zingen zijn, als een engelenkoor. Dat zit veel meer bij de gemeente dan bij wat er op het podium gebeurt.⁸⁶

Wat nog genoemd wordt als eventueel struikelblok voor mensen die niet zo vaak naar de kerk gaan is de herhaling binnen bepaalde liederen.

Ook in de andere groep zijn de meningen verdeeld over de aanbidding.

Ik vind het moeilijk om voor een ander in te vullen, maar ik moet even denken aan mijn studententijd dat we met de studentenvereniging naar allemaal verschillende kerken gingen, en af en toe kwam je echt op een plek dat ik dacht, 'ahhh, jeuk!' Dat was zo ongemakkelijk! Dus daar moet ik een beetje aan terugdenken. Ik denk dat als je heel weinig met God en met geloof hebt, dat je je dan ook wel zo kan voelen.⁸⁷

Toch wordt er wel gedacht dat het type muziek verschil maakt.

Ik moet nu denken aan een trouwdienst waar ik bij was, het was echt alleen maar psalmen en ik dacht: 'ik ken dit niet.' En dat nodigt ook niet uit. Dus dan denk ik dat mensen meer kunnen met de muziek die in de VEZ wordt gespeeld, omdat het wat moderner klinkt en wat beter te volgen is dan psalmen op hele noten.⁸⁸

Iemand anders vult daarop aan:

Ik ben een keer in mijn studententijd in een evangelische kerk geweest, en daar was juist heel veel beleving, emotie, gevoel. Mensen die op de knieën gingen, mensen die in tranen raakten. Dat raakte mij enorm! Dat was een van de eerste momenten waarvan ik dacht 'God leeft.'⁸⁹

Iemand anders sluit daarbij aan.

Een collega is heel erg geïnteresseerd in het geloof, en die probeert nu een beetje erachter te komen wat God voor mij betekent enzo. En ik ben best wel bezig met... overtuigen wil ik niet zeggen, maar wel ideeën over geloven, en over God, om dat een beetje duidelijk te maken. Maar hoe meer ik er mee bezig ben, hoe meer ik erachter kom dat ik niet kan overtuigen met allerlei argumenten of woorden. Volgens mij moet hij gewoon een keer die ervaring hebben dat God er echt is. En gaat dat helpen om hem over de streep te helpen. Niet dat ik blijf vertellen waarom geloven nou zo goed is of zo. Dan zit je meer bij gevoel. In de VEZ is dat meer dan bij waar ik vandaan kom. En ik denk wel dat dat uiteindelijk doorslaggevend kan zijn.

⁸⁶ Bijlage 2.1

⁸⁷ Bijlage 2.2

⁸⁸ Bijlage 2.2

⁸⁹ Bijlage 2.2

Het gevoel, zo'n ervaring, om uiteindelijk voor God te gaan kiezen. Dus ja. Als je zo'n gevoel, zo'n ervaring aan andere mensen biedt, dat dat wel om kan klikken om juist wel geïnteresseerd te raken.⁹⁰

In de groep wordt geconcludeerd dat het heel erg uitmaakt hoe iemand erin staat, welk beeld hij of zij van te voren al heeft bij de kerk en wat bij hem of haar past.

4.4.3 Het missionaire karakter van de sacramenten

Op de vraag of doopdiensten als missionair worden ervaren komt er in groep 1 een positief antwoord naar voren. De reden hiervoor:

Door de getuigenissen van die mensen. Ik ben sowieso een voorstander dat er ook in de gewone diensten getuigenissen zijn, de eigen verhalen spreken over het algemeen toch het meest aan. Tenminste, zo ervaar ik het.⁹¹

Iemand anders is vrijwilliger bij het verkeer. Op zondagochtend komen er honderden mensen die ergens hun auto moeten parkeren. Dit spreekt rondom de sporthal waar de diensten gehouden worden niet altijd helemaal voor zich. Hij vertelt:

Het is wel zeker dat er bij een doopdienst meer onbekenden komen. Vanuit het verkeer weet ik dat er meer mensen vragen stellen en het niet weten, terwijl de vaste kerkgangers wel weten waar ze kunnen parkeren. Daarin zie je ook altijd wel, voordat de doop begint is er altijd iemand die het simpel weer uitlegt voor de mensen die normaal gesproken niet naar de kerk gaan of naar een andere kerk gaan. Daar besteden ze altijd wel heel goed aandacht aan. Dat zorgt er ook voor dat de leiding bezig is met 'er zitten hier veel mensen die niet vaak naar de kerk gaan of niet eens gelovig zijn.' Dat wordt ook wel benoemd. Ik vind het ook wel mooi dat ze altijd aangeven: 'Doe wat je wilt, voel je vrij, je hoeft niet mee te doen, je hoeft niet te staan, je hoeft niet te zingen.' Ik vind het goed dat ze dat extra benoemen. Wij denken misschien 'ja, dat weten we nu wel', maar dat ze daar goed de tijd voor nemen is goed voor de mensen die voor de eerste keer komen.⁹²

Ook in groep 2 komen positieve verhalen naar boven.

Ik moet wel even terugdenken aan mijn eigen doopdienst. Dat is wel 10 jaar geleden en een heel andere kerk. Ik ging naar een openbare middelbare school en een paar van mijn vriendinnen die kwamen daar naartoe en die vonden het heel bijzonder. Heel mooi om te zien.⁹³

Iemand anders sluit daarbij aan

Bij de doop is ook het levensverhaal van iedereen, dus daar kun je je ook goed mee identificeren als gast. [...] Maar ook: 'Ik herken dit! Ik zit ook in die twijfel.'

⁹⁰ Bijlage 2.2

⁹¹ Bijlage 2.1

⁹² Bijlage 2.1

⁹³ Bijlage 2.2

Misschien zit daar ook een stukje toegankelijkheid. Mensen zijn kwetsbaar, er staan helemaal geen goede sprekers op het podium.⁹⁴

Het sacrament van het Avondmaal wordt als minder missionair ervaren. Ook wordt duidelijk gemaakt dat het vieren van het Avondmaal niet missionair hoeft te zijn. Op de vraag waarom niet komt het volgende antwoord:

Omdat het denk ik ook iets voor de gemeenschap is, zoals wij hem vieren met wijn en brood. [...] uiteindelijk gaat het om het sacrament, dat die heilig blijft, in plaats van 'ik heb een mooi moment gehad.'⁹⁵

Door anderen wordt het Avondmaal echter wel als open beschouwd.

Ik heb talloze kerken gezien van binnen. De meest verschrikkelijke vind ik de Avondmaalsdiensten waarbij je op moet gaan staan en jezelf voor moet stellen. Daar kan ik helemaal niks mee. Dat is voor mij per direct een reden om dan maar niet deel te nemen. Voor mij voelt de VEZ welkom omdat je er gewoon mag zijn.⁹⁶

Iemand anders sluit daarbij aan.

Ja! Ik denk dat dat ook heel uitnodigend kan zijn. Hoe abstract het ook lijkt, het kan wel prikkelen en ik denk dat het ook wel goed uitgelegd wordt.⁹⁷

4.5 Het persoonlijke missionaire karakter

Aan het eind van de interviews werd nog een persoonlijke vraag gesteld, namelijk of mensen zichzelf missionair vonden. Inmiddels zijn we al best een poosje met elkaar in gesprek, dus deze vraag is minder uitgebreid beantwoord dan de voorgaande vragen. Sommige mensen geven mooie voorbeelden uit hun leven hoe zij missionair waren.

Ik heb een voorbeeld: Ik ben een keer wezen klussen aan een auto voor mijn huis, en daar leerde ik mijn burens kennen, want ik woon in een flatje. Door nu met ze links en rechts op te trekken, hoi te zeggen, verlaag je een drempel en het is in die zin... het zijn niet allemaal junkies maar het zijn wel mensen met een gebruiksaanwijzing. Maar omdat je erin staat en doordat je ze accepteert zoals ze zijn, zou ik ze op gegeven moment wel mee willen vragen naar een dienst. Of met ze naar een Alpha gaan, bij wijze van spreken. Daarin kan de kerk heel mooi missionair zijn, maar als de mensen dat niet uitdragen ben je nergens. Dus ik denk dat als ik missionair ben, ik verder kom dan als de kerk dat is.⁹⁸

Anderen geven eerlijk toe dat dit iets minder natuurlijk voor hen is.

Ik zie mezelf niet zo missionair. Ik denk dat ik het nodig heb om een beetje gefaciliteerd te worden. Ik denk dat dat ook te maken heeft met de fase van mijn

⁹⁴ Bijlage 2.2

⁹⁵ Bijlage 2.1

⁹⁶ Bijlage 2.2

⁹⁷ Bijlage 2.2

⁹⁸ Bijlage 2.1

leven, dat wij wat meer naar binnen gericht zijn, dus druk met de dingen in het gezin, en dat ik daar niet veel ruimte voor heb. Ik merk wel dat ik het makkelijker vind om vormen te geven door hoe het gefaciliteerd wordt, door zo'n zomerpakket of zoiets.⁹⁹

Uit de antwoorden die gegeven worden, blijkt sterk dat er verschillende beelden heersen van wat missionair zijn inhoudt.

4.6 De rol van corona

Tot slot vraag ik naar de rol van corona. We kunnen er niet omheen dat corona namelijk invloed heeft op het kerk-zijn van het afgelopen jaar. Vanwege de corona pandemie zijn de zondagse diensten in een livestream elke zondag uitgezonden op Youtube. Ook hier zijn verschillende inzichten.

Ik denk dat het geen goede invloed heeft gehad op het missionaire karakter van de VEZ. Vooral omdat er diensten zijn die vaak zeggen: 'Hier, neem dit mee in je werk.' [...], uitzegenen. Je gaat daar dan staan, maar in je woonkamer, dat komt helemaal niet over. Je ziet aan de kijkcijfers dat die steeds lager worden.¹⁰⁰

Er wordt nog een opmerking gemaakt over de invloed van corona.

Ik vind overal dat corona meer op de individu is gericht. Ook de livestreamdiensten, dat die echt voor de individuele kijker zijn. Je kon namelijk ook niet mensen uitnodigen in huis, dus ze konden ook niet aanmoedigen om dat te doen. Ik denk dat die hele focus wel wat verlegd is of wat weggevallen is.¹⁰¹

Toch wordt ook de andere kant belicht.

Nou, je moet ook zeggen dat mensen ook wel weer creatief worden van corona. Dus op een andere manier proberen, dat daar misschien wel heel veel vruchten zijn en komen. Familie of burens. Maar wat buiten de diensten toegestaan is, parken of zoiets, dat mensen misschien denken van 'wat gebeurt daar?' dat moet er wel bijgezegd worden.¹⁰²

Er werd direct een idee geopperd om binnen Zwolle wat zichtbaarder te blijven als VEZ.

Je kan ook zeggen: 'Binnen Zwolle, doe een spin off, we gaan vaker pakketten uitdelen aan mensen, dus dat je niet alleen een zomerpakket doet, maar ook een voorjaarspakket en een lentepakket en een winterpakket, zodat je jezelf wat meer in de markt zet en wat zichtbaarder blijft.'¹⁰³

Nog meer wordt gedeeld.

⁹⁹ Bijlage 2.1

¹⁰⁰ Bijlage 2.2

¹⁰¹ Bijlage 2.2

¹⁰² Bijlage 2.2

¹⁰³ Bijlage 2.1

Ik denk dat je eigenlijk kan kijken naar hoe is de kerk of hoe zijn de kringen missionair voordat iemand bij de dienst komt. Iemand gaat pas als hij geïnteresseerd is naar zo'n dienst, maar hoe maak je iemand geïnteresseerd? Dan denk ik wel dat corona heel erg in de weg zit, omdat je niet gewoon hier... Dat vind ik ook het mooie aan wat het idee is met het nieuwe centrum, dat het een ontmoetingsplek wordt voor mensen, ik denk dat daar veel meer kracht in zit dan een missionaire dienst. Dat je eerst elkaar als mensen gaat ontmoeten, en inderdaad verhalen gaat delen, en dan zo'n dienst ondersteunt dat. Maar het missionaire eromheen, dat je zegt wie de mensen zijn, dat spreekt veel meer aan, denk ik.¹⁰⁴

Tot slot wordt opgemerkt dat het goed zou zijn als er in de gemeente weer iets terugkomt van de radicaliteit die in Handelingen te zien is. Als we een gemeenschap zijn die werkelijk alles deelt en gastvrij is voor elkaar, zullen mensen dat zien.

4.7 Conclusie

Er is geen eenduidend antwoord te geven op de vraag wat de leden van de gemeente zeggen over het missionaire karakter van de zondagse diensten van de VEZ. Er zijn namelijk heel veel dingen gezegd, met grote diversiteit.

Veel gemeenteleden zien terug hoe de VEZ missionair is in de verschillende missionaire activiteiten die de VEZ faciliteert. De één voelt zich hier meer bij betrokken dan de ander. Wat volgens velen de leiders van de VEZ op het oog hebben met de zondagse diensten, komt grotendeels overeen met wat de leden zelf belangrijk vinden aan deze diensten. Centraal staan het samenkomen, het samen aanbidden en het toegerust worden in geloof.

Dat de VEZ missionair is in de prediking wordt gezien in haar laagdrempeligheid en haar diversiteit. Hoewel niet iedereen het erover eens is welke spreker wel of niet laagdrempelig is, zijn ze het er wel over eens dat veel van de preken laagdrempelig zijn en goed te volgen voor mensen zonder voorkennis. Duidelijk komt naar voren dat er veel verschil zit tussen de mensen die voor het eerst komen. Wat de één aanspreekt, kan de ander juist afstoten. Wat betreft de aanbedding wordt er meerdere keren genoemd dat de kwaliteit en het type muziek toegankelijk is voor mensen die voor het eerst in de VEZ komen. Wat betreft de sacramenten zijn er grote verschillen. De doopdiensten, en ook de opdraagdiensten, worden als sterk missionair bestempeld. Gemeenteleden zien dat de mensen die de dienst leiden er rekening mee houden dat er ongelovige vrienden en familieleden in de zaal zitten. Dingen worden extra uitgelegd, en er is interactie. Met name de getuigenissen van de dopelingen worden als waardevol beschouwd. Wat betreft het Avondmaal zijn er vooral verschillen. Sommige vinden dat deze diensten niet missionair zijn en dat ook helemaal niet moeten zijn. Anderen zijn blij dat er weinig sociale controle is en voelen zich hierdoor welkom en geaccepteerd.

Wat betreft de invloed van corona is er opnieuw weinig positiviteit. Er wordt vooral gezien dat de livestreamdiensten erg individueel gericht zijn. Dit is natuurlijk ook niet gek, aangezien er lange periodes zijn geweest waarin men elkaar zo min mogelijk op moest zoeken. Toch zien de gemeenteleden wel mogelijkheden voor creativiteit.

¹⁰⁴ Bijlage 2.1

5. Stemmen van mensen die nieuw zijn

In dit hoofdstuk worden de interviews met de laatste groep, de mensen die af en toe als gast komen, gepresenteerd. Via leden van de gemeente met wie ik sprak over mijn onderzoek ben ik in contact gekomen met drie mensen. In het zoeken naar mensen voor deze interviews heb ik vooral gezocht naar mensen die nieuw zijn in de VEZ, maar die ook nieuw zijn in het geloof. De vragen die in dit hoofdstuk centraal staat is of deze mensen zich welkom voelen in de zondagse samenkomsten, of ze zich geaccepteerd en gezien voelen en of ze alles goed begrijpen wat er gebeurt.

5.1 Inleiding

Vanwege de corona pandemie is het gelukt om slechts met drie mensen een interview te houden. Twee daarvan waren via Teams, de andere was live in het VEZ-Centrum. De voorkeur was om alles live te doen, maar vanwege corona was dat niet altijd mogelijk. De resultaten van deze interviews zijn niet representatief, maar deze drie mensen zijn wel heel verschillend, wat een veelzijdig beeld geeft van mensen die voor het eerst in de zondagse diensten komen. Twee van de drie waren voor corona al wel eens in een dienst geweest, de derde is via de livestream aangehaakt. Zodra het binnen de maatregelen weer mocht is zij wel een keer naar een fysieke bijeenkomst geweest, maar die diensten worden wel anders vormgegeven dan de diensten voor corona.

In deze interviews is dezelfde structuur gehanteerd als bij de interviews met de voorgaande groepen, hoewel er minder is ingezoomd op het beeld van de VEZ als geheel. De nadruk lag met name op de zondagse diensten en de verschillende elementen in de liturgie, namelijk prediking, aanbidding en de sacramenten. Tot slot is het ook in deze interviews gegaan over de invloed van corona. De interviews zijn te lezen in bijlage 3.1-3.3.

5.2 De geïnterviewden

Vanwege privacy van de geïnterviewden zal ik de echte namen niet noemen. In plaats daarvan zal ik fictieve namen gebruiken. Het eerste interview was met Maartje, een studente van 22 jaar oud die in Zwolle op kamers woont. Een broer van haar is lid van de VEZ en hij heeft haar meerdere keren aangemoedigd om eens een livestreamdienst mee te kijken, wat ze sinds een aantal maanden doet. Behalve haar broer heeft ze geen christelijke omgeving, veel dingen zijn nieuw voor haar. Wel is ze inmiddels overtuigd dat God bestaat en ze is bezig met dit verder ontdekken en hierin groeien. Ze kijkt de livestreamdiensten mee en is één keer in een corona-proof dienst geweest.

Het tweede interview was met Barry, een man van 27 die nu zo'n twee jaar in Zwolle woont. Van origine behoorde hij bij de Katholieke Kerk, maar daar kon hij na jarenlang helemaal niet naar een kerk te zijn geweest geen aansluiting meer vinden. Na het volgen van een Alpha cursus verlangde hij weer naar meer christenen om zich heen en zodoende is hij via een kennis bij de VEZ terechtgekomen. Vlak voor corona is hij nog een aantal keer naar de diensten geweest, maar dat waren er slechts een paar. De livestreamdiensten kijkt hij niet regelmatig. Die online diensten passen niet zo goed bij zijn karakter. Wel is hij lid van een kring. Hij verlangt sterk naar meer contact. Iemand die hem op weg helpt in het geloof, want alleen geloven vindt hij erg lastig.

Het laatste interview was met Jolanda, een vrouw van 33 jaar oud die wel christelijk is opgevoed, maar er jaren niets mee heeft gedaan. Een jaar of twee geleden is ze samen met haar partner weer op zoek gegaan en samen zijn ze nu lid van de VEZ. Door haar kerkelijke achtergrond waren veel dingen inhoudelijk niet nieuw voor haar, maar de uitingsvorm echter wel. Ook zij zijn lid van een kring.



Op de afbeelding is de stad Zwolle te zien. De stad waar de VEZ onderdeel van uitmaakt en waarvoor ze zich in wil zetten.

5.3 Het missionaire karakter van de zondagse diensten

Voor ik tijdens deze interviews inga op de verschillende onderdelen van de liturgie, heb ik eerst gevraagd naar een algemene indruk van de zondagse diensten in de VEZ. Ik ben benieuwd of de geïnterviewden zich welkom voelen en of ze alles begrijpen wat er gebeurt. Dit geldt niet alleen voor de losse onderdelen, maar ook voor het geheel. Maartje vertelt dat ze de diensten heel erg indrukwekkend vindt. Ze vindt dat de diensten goed in elkaar zitten en wordt geraakt door voorbeelden die ze herkent. Ze vertelt dat als je nog op zoek bent, je bepaalde struggles kan ervaren. Als je dan echter de focus legt op het geloof, kan je weer verder komen, is haar ervaring.

Of dat het stukje waar je zoekende in bent, dat je ook een stukje vindt. En die momenten en ervaringen van de sprekers raken mij dan weer en daar zie ik dan herkenning in.¹⁰⁵

Maartje gaf aan dat ze niet merkte dat dingen specifiek uitgelegd worden voor mensen die voor het eerst komen. Toen ik vroeg of ze dat wel fijn zou vinden gaf ze het volgende antwoord:

Ja, het zou fijn zijn. Ik begrijp het wel. De meeste mensen die naar de kerk gaan of naar een livestream kijken geloven al, en ik denk dat de meeste mensen ook wel een gelovige opvoeding hebben gehad. Ik vind het in principe geen probleem. Het is natuurlijk altijd wel mooi om dat voor ieder wils te doen. Nu weet ik natuurlijk niet

¹⁰⁵ Bijlage 3.1

*of dat vervelend is voor de mensen die natuurlijk wel weten waar het over gaat. Maar het zou op zich leuk zijn.*¹⁰⁶

Barry voelt zich iets minder welkom. Hij vertelt:

*Nou, je voelt je echt als een nummer. In Amsterdam voel je je ook een nummer en dat is fijn, dan kijken mensen niet naar je enzo, en dan weet je waar je moet zijn, maar hier binnen de VEZ loop je met honderden mensen binnen en dan ga je ergens zitten. Dan moet je ook handen schudden aan iedereen en dan denk ik, ‘ik ken jou niet en waarom moeten we dan handen schudden?’ En ‘ik ken deze liederen niet, waar gaan deze liederen over?’ Ik bedoel de opwekkingsliederen. Het voelt alsof je in je eentje zit maar ook weer niet met al die mensen om je heen. [...] Ik merk dat je alles in je eentje moet doen, en je kan daar altijd mailen en praten, dat merk ik ook wel. Maar ja, het is wel lastig als je niet gelovig bent opgevoed of je kent geen mensen bij de VEZ.*¹⁰⁷

Op de vraag hoe hij ziet dat er binnen de diensten aandacht wordt gegeven aan mensen die voor het eerst komen geeft Barry aan dat hij dat totaal niet merkt. Ook de entourage was voor hem vreemd. Vanuit zijn katholieke achtergrond ziet hij een sporthal niet als kerk. Hij heeft er het één en ander over opgezocht en begrijpt het nu beter. Via de website van de VEZ heeft hij ook veel andere dingen over de VEZ opgezocht, zoals informatie over de muziek. Wel mist hij het orgel.

*De eerste kerk waar ik heengegaan ben was een katholieke kerk, en een orgel is wel mooi. Het is wel mooier dan een gitaar of een fluit. Dus ja, waarom geen orgel. Het is gewoon mooi geluid.*¹⁰⁸

In tegenstelling tot Barry geeft Jolanda aan dat ze zich wel weer heel erg welkom voelt in de zondagse diensten.

*Soms was er een preek, de liederen spraken toen plotseling heel erg aan, wat ik eerder niet zo sterk had. Ik had het gevoel dat er een warme deken om me heen zat. De mensen keken ook heel erg naar elkaar om, echt gemoedelijk en vriendelijk. [...] Ook na de dienst zelf dat je kon bidden met mensen, als je daar behoefte aan had dan was daar gewoon ruimte voor. Je kon even erover praten en samen bidden. Ook samen koffie drinken, dan ontstonden er ook hele mooie gesprekken. Ik voelde me heel erg welkom. Nog steeds trouwens.*¹⁰⁹

Op de vraag of ze alles goed begrijpt antwoordt ze:

Nou, ik snapte op dat moment mezelf niet echt. Ik omschrijf mezelf als een nuchtere, Friese Hollander, zo van ‘doe maar gewoon, dan doe je al gek genoeg’, terwijl ik ook wel heel gek kan doen. Wat mij heel erg opviel is dat bij bepaalde liederen die er tussen zaten, ik gewoon moest huilen. Ik merkte dat ik helemaal leeg liep. En ik

¹⁰⁶ Bijlage 3.1

¹⁰⁷ Bijlage 3.2

¹⁰⁸ Bijlage 3.2

¹⁰⁹ Bijlage 3.3

dacht 'hè, wat is dit! Waarom doe ik dit?' Daar moest ik heel erg aan wennen, want aan de ene kant is het iets heel moois, ik ben ervan overtuigd dat op dat moment God je kan aanraken. Niemand kan dat, alleen God kan dat, je op die manier aanraken en dat is heel erg mooi. Ik moest er gewoon heel erg aan wennen.¹¹⁰

Ook is ze heel enthousiast over het feit dat ze kan merken dat er in de VEZ oog is voor mensen die nog wat zoekende zijn. Ze benadrukte dat er niet gekeken wordt naar hoe iemand eruit ziet of wat voor houding iemand heeft. Ook vertelt ze dat de gemeente wordt aangemoedigd om naar elkaar om te zien, juist als je door iemand wordt weggeduwd. Dat vindt ze heel erg mooi.



Op deze afbeelding is de startzondag te zien van september 2020. Dit werd buiten gehouden op het plein tussen het VEZ-Centrum en de WRZV-hallen in.

5.3.1 Het missionaire karakter van de prediking

Over de preken in de VEZ is Maartje erg enthousiast. Ze heeft diep respect voor de manier waarop preken zijn opgebouwd, met uitleg, voorbeelden en aan het eind weer een terugkoppeling naar het begin.

Ik vind de meeste sprekers heel doordringend spreken op een goede manier. En wat ik al zei, linkjes leggen die zelfs ik kan begrijpen. Ik merk vaak dat er bij het slot weer een koppeling zit naar het begin en dan denk ik van 'jo, daar is echt over nagedacht!' De opbouw is gewoon heel goed vaak.¹¹¹

Net als in alle voorgaande interviews kan Patrick blijkbaar niet onbesproken blijven.

Ik vind het wel heel jammer dat er één spreker weg gaat. Ik weet even niet meer hoe hij heet, die Belgische meneer. Dat vind ik echt jammer! Hij is wel heel grappig. Ik vond het heel grappig, bij de eerste of tweede dienst die ik meekeek kreeg ik een appje van mijn broer van: 'Ja, de preek die er vandaag komt, ik zou het niet gek vinden als je hem niet zou volgen, hele intelligente man, maar kijk maar.' Maar ik begreep hem altijd het beste. Ik vond dat hij altijd hele mooie koppelingen maakte, altijd hele gave diensten van hem, echt heel jammer dat hij weggaat.¹¹²

Ook over andere sprekers is ze erg enthousiast.

¹¹⁰ Bijlage 3.3

¹¹¹ Bijlage 3.1

¹¹² Bijlage 3.1

*Ik vind het verhaal van Olaf vaak heel sterk. Ook de emotie die hij vaak in het spreken legt, daar moet je gewoon je aandacht wel bijhouden, daar hoef je niet eens je best voor te doen. Die oudere meneer heeft precies hetzelfde. De energie die ze erin stoppen, dat trekt gewoon heel erg.*¹¹³

Ook Barry noemt direct een spreker als ik vraag naar de prediking en of hij het goed snapt. Opnieuw geeft hij echter aan dat hij zich alleen voelt in het niet begrijpen van bepaalde preken, en graag iemand heeft om ermee over door te praten.

*Er worden wel dingen goed uitgelegd enzo. Bijvoorbeeld die Henk Stoorvogel, die naam weet ik toevallig nog. Dat dingen heel goed uitgelegd worden.*¹¹⁴

Jolanda vertelt dat ze door de ene preek meer wordt aangesproken dan door de andere preek. Ze snapt het vaak wel, maar of het echt binnenkomt is een ander verhaal. Toch komt het meestal wel binnen. Over één van de eerste keren dat ze naar een dienst in de VEZ is gegaan vertelt ze het volgende:

*Het ging over een man van wie de vruchtbaarheid was ontnomen en dat vond ik heel erg op ons slaan omdat wij daar ook strijd mee hebben. Het was net of die preek over ons ging. Ik vatte het heel persoonlijk ook. Dat was aan de ene kant... confronterend wil ik niet zeggen, maar het was ook een heel mooi moment want ik werd echt gezien. Zo voelde dat.*¹¹⁵

De diversiteit van preken is belangrijk voor haar en haar partner.

*Er is een keer een mevrouw geweest, ik weet de naam niet zo goed meer, en die kon een beetje op een spirituele manier spreken. Mijn partner vond het wat minder, die is misschien nog wat nuchterder dan ik, hij vond het wat zweverig. Ik zei: 'Dat is gewoon haar stijl, volgende week komt er weer iemand anders.' Zoals Patrick, die kan wel recht door zee zijn. Ook soms wel wat ingewikkeld, maar ook wel dat het ons uitdaagt zo van: 'Hé, wat bedoelt hij daar precies mee?' Hij blijft wel boeien. Het is gewoon heel verschillend.*¹¹⁶

5.3.2 Het missionaire karakter van de aanbidding

Over de muziek die tijdens de diensten gespeeld wordt zegt Maartje het volgende:

*Ik denk dat ik voor velen spreek als ik zeg dat als je niet gelovig bent dat het niet de typische muziek is die je in je oortjes doet. Aan het begin dacht ik 'oh jeetje', maar er zitten heel veel nummers tussen die ook wel heel erg leuk zijn. Ook wel hele goede muzikanten. Ik merk dat het steeds meer begint te dagen, maar ook dat ik steeds meer het nut ervan begrijp. Je stopt best veel troep in je oren eigenlijk en op deze manier snap ik heel erg dat het wel binnenkomt en dat je ook de boodschap erachter, door middel van de muziek, beter begrijpt.*¹¹⁷

¹¹³ Bijlage 3.1

¹¹⁴ Bijlage 3.2

¹¹⁵ Bijlage 3.3

¹¹⁶ Bijlage 3.3

¹¹⁷ Bijlage 3.1

Barry kijkt wel eens naar de ‘Hour of Power’, waarbij hij het heel fijn vindt dat alles wordt uitgelegd. In de VEZ mist hij dat wel een beetje.

*We zingen nu ook wel vaak, ook van de Alpha-cursus het liedje ‘Jezus Overwinnaar’. Dat blijft in je hoofd hangen en dan wordt het inderdaad ook wel uitgelegd waar het over gaat. En dan zoveel duizenden andere liederen waarvan ik niet weet waar het over gaat. Dan is het net alsof je Britney Spears hoort zingen, dan is het een leuk deuntje maar ik weet niet waar het over gaat.*¹¹⁸

In tegenstelling tot Maartje lijkt het Barry niet storend voor andere bezoekers als nogmaals vanaf het podium wordt uitgelegd waarom we zingen en waar een bepaald nummer over gaat.

*Het zit in herhaling toch? Ik denk voor iedereen is het wel fijn om te weten waar het over gaat. Niet het zingen om het zingen.*¹¹⁹

Jolanda heeft al uitgelegd dat ze diep geraakt wordt door de aanbidding. Dat de nummers weer verband hebben met de preek, vindt ze erg indrukwekkend.

5.3.3 Het missionaire karakter van de sacramenten

De antwoorden op de vragen over de sacramenten zijn erg kort. Zowel Maartje als Barry hebben nog nooit een doopdienst of een Avondmaalsdienst meegemaakt. Barry is wel met zijn kennis mee geweest toen die kennis zijn kind op liet dragen, dat was nog voor corona. Op de vraag wat hij daarvan vond geeft hij het volgende antwoord:

*Gek. Bah. Ik dacht bij mezelf ‘wat gebeurt hier nou dan, één of andere sekte ofzo.’ Ze gaan een kind omhoog houden als de Lion King en daar gaan ze voor klappen enzo. Doe even normaal dacht ik eerst. Als je de eerste keer niet weet wat het is, dan denk ik dat mensen niet meer terug gaan komen.*¹²⁰

De kennis met wie hij meegekomen is heeft wel dingen uitgelegd waarom het zo gebeurde. Hierdoor snapte Barry het beter.

Jolanda is wel bij zowel doop- als Avondmaalsdiensten geweest. De doopdiensten vond ze eerst wel wennen. Dat kende ze niet goed, maar nadat ze wat rondgevraagd had begreep ze het beter, en nu vindt ze het mooi. Eerder in het gesprek vertelde ze dat ze met een kennis eens mee was naar een gereformeerde Avondmaalsdienst, waar ze een beetje een angstig gevoel aan had overgehouden. Op de vraag wat ze vindt van de diensten in de VEZ zegt ze:

*Wel hartverwarmend. Ik merk ook dat iedereen die mee wil, die mag mee. En ook gewoon het samen met al die mensen het Avondmaal vieren. Dat is gewoon een heel mooi en intiem moment. Toen voelde ik die angst totaal niet meer.*¹²¹

¹¹⁸ Bijlage 3.2

¹¹⁹ Bijlage 3.2

¹²⁰ Bijlage 3.2

¹²¹ Bijlage 3.3

5.4 De rol van corona

Op de vraag naar de invloed van corona kwam van Maartje een verrassende reactie. Voor haar waren de livestreamdiensten juist een hele toegankelijke vorm om eens te komen gluren zonder dat ze het idee had dat mensen naar haar zouden kijken en zonder dat ze moest weten wanneer ze moest zitten en staan.

Ik denk dat dit wel een hele goede stap ernaartoe is geweest. Ik heb vaak gedacht 'ik ben nog geen christen of ik ben nog maar in een beginstadium, is de kerk wel iets voor mij?' En ik denk dat de livestream voor iedereen die ook zo denkt nog toegankelijker of nog makkelijker is, nog laagdrempeliger eigenlijk. En ook best wel privé. Ik merk in de kerk dat er heel veel mensen zijn die precies weten wat ze moeten doen en die kennen al die liedjes en ik sta dan om me heen te kijken zo van 'oh we moeten staan!' Een beetje dat. Dus voor mensen die er open instaan en dat leuk lijkt is dat prima, maar voor mensen die nog twijfelen of om wat voor reden dan ook zich er niet goed bij voelen om fysiek in de kerk te zijn, is het wel een goede ja.¹²²

Ze legt ook uit dat dit heel erg verschilt per persoon. Haar huisgenootje is ook wel een beetje geïnteresseerd en zou best een keer mee willen naar een dienst. Zoals Maartje de drempel van een kerkbezoek ervaart, zo ervaart deze persoon dat niet. Iedereen is anders, maar voor Maartje is de livestream erg waardevol.



Op de afbeelding is te zien wat de setting is van de studio waar de livestream werd opgenomen. Er is bewust geprobeerd om een meer informele en intieme setting te creëren. Nadat de studio is afgebroken zijn deze attributen naast het podium gezet in de kerkzaal. Dit is een foto van mezelf.

¹²² Bijlage 3.1

Barry heeft meer moeite met de livestream. Als ik hem daarnaar vraag, vertelt hij dat hij wel eens probeert te kijken en vaak op een later moment terugkijkt.

Op m'n mobiel kijk ik dan de livestream, en dan worden er wel dingen gezegd wat ik niet snap, en dan... het duurt niet te lang, maar ik ben dan de hele tijd aan het kijken naar één ding en dan word ik afgeleid, die ADHD weet je. Dan gaan ze zingen, het is niet het gevoel dat je erbij hebt weet je? En dan komt die kinderdienst met één of andere poppenkast, en dan skip ik en dan skip ik weer te ver.¹²³

Als we verder praten over meer of minder betrokkenheid bij de VEZ door corona komen we erachter dat Barry graag meer betrokken zou zijn, maar dat dat niet direct met corona te maken heeft. Ook als corona voorbij is wil hij graag hulp. Corona staat meer betrokkenheid voor hem wel in de weg.

Jolanda was al langere tijd bij de VEZ betrokken voordat corona het fysiek bij elkaar komen belemmerde. Ze geeft aan dat ze dit lastig vindt.

Ik heb zelf mogen ervaren hoe het is om met zijn allen God te prijzen en te aanbidden en naar een preek te luisteren. Via livestream vind ik dat toch wel heel anders. Aan het begin vond ik het sowieso heel mooi dat dat er was voor iedereen, dat is beter dan niks en het is nog steeds heel mooi, maar ik merk dat ik toch leef bij de fysieke diensten. Ik kan me zo voorstellen dat het voor mensen die heel erg geldt die anders niet zo vaak gaan. Dus het is een uitdaging om daar creatief in te zijn.¹²⁴

5.5 Conclusie

Zoals in de inleiding van dit hoofdstuk al is aangekondigd, zijn opnieuw in deze interviews zeer diverse antwoorden gegeven. Om die reden is het niet eenvoudig een eenduidig antwoord te geven op de vraag wat mensen zeggen die af en toe als gast naar een dienst komen of kijken.

Twee van de geïnterviewden voelen zich erg welkom. Zij voelen een warme sfeer en zien het enthousiasme van de mensen die de dienst leiden. Barry voelt zich een nummer en vindt het lastig om alles goed te volgen.

De preken zijn over het algemeen duidelijk. Er zijn geen struikelblokken wat betreft taalgebruik en voorbeelden slaan aan bij mensen die helemaal geen voorkennis hebben. Over de meeste sprekers wordt enthousiast gesproken. Wel is het duidelijk dat ieder mens anders in elkaar zit en de ene stijl de ene persoon meer aanspreekt en de andere stijl de andere persoon meer aanspreekt. De muziek is voor alledrie de zoekers nieuw. Zowel qua stijl als qua inhoud is het erg wennen. Toch heeft het na die wenfase een positieve uitwerking. Met name Jolanda wordt sterk geraakt door de aanbidding. Over de sacramenten valt niet zoveel te zeggen, omdat de geïnterviewden dit nog niet bewust hebben meegemaakt. Behalve Jolanda, die de Avondmaalsdiensten heel mooi en intiem vindt. Ze voelt zich hierin geaccepteerd en vrij.

¹²³ Bijlage 3.2

¹²⁴ Bijlage 3.3

Waar voor Barry en Jolanda corona een negatieve invloed heeft op hun geloofsontwikkeling, is een gevolg van corona voor Maartje, namelijk de livestreamdiensten die de VEZ nu organiseert, juist het opstapje geweest om zich aan te sluiten. Voor haar was de drempel van een kerkbezoek hoog, maar de drempel voor een livestream kijken veel minder hoog.

6. In gesprek

In dit hoofdstuk zal de laatste stem van de vier ‘voices of theology’ zoals Cameron dat omschrijft, aan bod komen. Dit is de formele stem van de theoloog, oftewel, mijn stem. In hoofdstuk 3 kwam de formele stem ook al aan het woord, maar dan echter binnen de context van gezag binnen de kerk. In dit hoofdstuk zal formele stem van de theologie meer vanuit een academische kant komen, namelijk de theologische reflectie op de praktijken. De verschillende stemmen uit de voorgaande hoofdstukken zal ik per onderwerp met elkaar vergelijken en evalueren. Schaeffer beschrijft deze methode in zijn boek *Kerk om te vieren*. ‘Dit is een zinvolle manier om de complexiteit van dit koor aan stemmen in kaart te brengen en te analyseren, en vervolgens het gesprek te bevorderen tussen deze stemmen in de praktijk van een christelijke gemeenschap.’¹²⁵

6.1 Inleiding

Om het gesprek te bevorderen tussen de verschillende stemmen die tot nu toe aan bod zijn geweest, is er na het uitvoeren en vergelijken van alle interviews nog een gesprek geweest met de leiding van de gemeente. Het is natuurlijk niet mogelijk om alle geïnterviewden nogmaals met elkaar in gesprek te laten gaan, maar het is wel mogelijk om de resultaten van de verschillende interviews voor te leggen aan de leiders van de gemeente. Zo weten zij wat er leeft binnen de gemeente en hoe de zondagse diensten beleefd worden door mensen die voor het eerst een dienst in de VEZ bezoeken. Zo wordt de cirkel rond, hoewel het gesprek nooit voltooid zal zijn. Verschillende stemmen dienen met elkaar in gesprek te blijven. Wel leeft er de hoop dat dit hele onderzoek dat gesprek zal bevorderen. Naar aanleiding van dit gesprek zijn er verschillende aanbevelingen gedaan door mij, de onderzoeker.

De opbouw van dit hoofdstuk is vergelijkbaar met de opbouw van de voorgaande hoofdstukken. De onderwerpen die in hoofdstuk 2 zijn besproken en die de rode draad vormen van de interviews, zullen ook in dit hoofdstuk de grote lijn zijn. Per onderwerp wordt neergezet wat de verschillende groepen erover te zeggen hebben. Vervolgens wordt er per onderwerp een aanbeveling gedaan ter verdere ontwikkeling, met daarop de reactie van de leiders van de gemeente. Indien nodig plaats ik een kritische of lovende noot. In hoofdstuk 7 volgt een lijst met een aantal concrete ontwikkelingspunten voor de VEZ op het gebied van missionair kerk-zijn.

Op een woensdagavond in november 2021 kwam ik samen met verschillende mensen uit het leiderschapsteam om mijn bevindingen van de interviews te delen en met hen door te praten over verschillende thema’s. We kwamen samen in het VEZ-Centrum, dus we hadden het voordeel van een fysiek gesprek, waarin de gesprekspartners goed op elkaar konden reageren. Het gesprek was met Arjan Dam en drie leden uit de Raad van Opzieners. Esmé Wiegman kon er die avond helaas niet bij zijn. Het leek mij waardevol om het gesprek met verschillende mensen uit de RvO te voeren, zodat dit onderwerp binnen het gehele RvO gaat leven. Olaf ten Napel kon er die avond ook niet bij zijn. Omdat ik voor hem wel specifieke vragen had, heb ik die woensdagmiddag met hem via Teams gebeld en hebben wij kort gesproken over de vragen die ik had naar aanleiding van mijn eerste interview met hem. De betrokkenheid tijdens het gesprek met de leiders was groot. Van te voren had ik een deel van dit hoofdstuk al geschreven en naar hen gemaild. Ik zag dat iemand het hoofdstuk had uitgeprint, dingen had onderstreept en in de kantlijn opmerkingen had geschreven. Ook zag

¹²⁵ Schaeffer, 82.

ik dat iemand anders uitvoerig meeschreef bij de tips die ik gaf en hij stelde vragen om goed te begrijpen wat ik bedoelde. Deze betrokkenheid geeft mij hoop bij de ontwikkeling van het missionaire karakter van de VEZ binnen de erediensten. Tijdens het gesprek met Olaf benadrukte hij dat in onze gesprekken hij spontane antwoorden heeft gegeven die niet volledig in beton gegoten staan. Wat ik echter van hem heb gehoord kwam erg overeen met mijn opvatting van de visie van de VEZ, ook al zijn zijn antwoorden spontaan en informeel, ze zijn wel representatief voor de leiders van de VEZ. Deze gesprekken zijn te vinden in bijlage 4.1-4.2.

6.2 De VEZ als missionaire gemeente

Het eerste onderwerp in de interviews met de leiders van de gemeente en met gemeenteleden was de manier hoe de VEZ uiting geeft aan haar missionaire identiteit. Een kenmerk van de VEZ is dat er heel veel dingen niet op papier staan. Aan de ene kant is het daarom lastig om zulke vragen te beantwoorden, aan de andere kant geeft het ook wel weer veel vrijheid en bewegingsruimte. Eén van de doelen van dit onderzoek is om erachter te komen of wat de leiders van de gemeente voor ogen hebben overeenkomt met wat de leden van de gemeente zeggen. De gemeente is goed op de hoogte van de verschillende missionaire initiatieven die er zijn. De mate van betrokkenheid bij deze initiatieven verschilt wel per persoon. Het inzicht van de leden van de gemeente blijft wel hangen bij verschillende initiatieven die er zijn, het gaat niet breder dan dat. Volgens Arjan is er ook niet een groter doordacht geheel.

Alles bij elkaar is er wel een geheel wat een missionair karakter heeft, maar is alles nou heel goed omschreven en heel goed doordacht? Dat denk ik niet.¹²⁶

6.2.1 Cultuur van de VEZ

Olaf ziet echter wel een missionaire cultuur die verder gaat dan een aantal missionaire initiatieven. Voor de harde kern die hij noemt zal dat zeker zo zijn, maar dit gevoel zal vast niet voor alle gemeenteleden gelden.

Ik denk dat het wel een kerk is die toegankelijk is voor een hele brede doelgroep. Met een hele stevige middenkern, een vurige kern van mensen die die identiteit echt omarmen en dragen met elkaar en voorop staan in de bediening. Maar ook wel met een enorme, wat we noemen, een vloeiende rand van mensen die hier soms ook jaren lichtelijk anoniem kunnen zijn. De kat wat uit de boom kijken, en toch zo die beweging richting Christus maken. Ik denk dat wel omschrijft hoe wij missionair zijn. Ja, het zit een beetje in het DNA van deze gemeente.¹²⁷

In het boek *Levend Lichaam* wordt geschreven over cultuur en identiteit van geloofsgemeenschappen. Een groot aantal definities van cultuur in een geloofsgemeenschap wordt gegeven in het eerste hoofdstuk. Eén van die definities is van J. Remmerswaal. Volgens hem ontwikkelen groepen een bepaalde eigenheid. ‘Deze groepsidentiteit wordt bepaald door: de ontstaansgeschiedenis, de naamgeving, de taak die de groep zich stelt, de wijze van werken (procedure), de wijze van communiceren en interacteren, persoonlijke drijfveren van groepsleden, de verhouding tot de context, dieper liggende verbondenheid op

¹²⁶ Bijlage 1.1

¹²⁷ Bijlage 1.3

het niveau van zingeving/mythe. Deze identiteit is in ontwikkeling.¹²⁸ De verschillende aspecten die Remmerswaal noemt, zijn volgens Olaf erg divers binnen de gemeente. Zo zijn er mensen die zich actief een taak stellen en grote persoonlijke drijfveren hebben, maar ook mensen die een veel minder diep liggende verbondenheid hebben op het niveau van zingeving en meer consumeren. In *Levend Lichaam* wordt een analyse geschetst van wat er in gemeenten kan gebeuren als er snelle en grote groei plaatsvindt, dit wordt wel het ‘free-riders’ fenomeen genoemd. ‘Hier gaat het om het fenomeen dat als de groep groter wordt, de individuele bijdrage afneemt. Met andere woorden, $2+2=3$, in plaats van 4. Dit komt omdat bij grote groepen op individueel niveau het gevoel leeft dat anderen het probleem wel aanpakken.’¹²⁹ Brouwer e.a. noemen dit een probleem. Olaf benoemt juist dat de toegankelijkheid en de lage verwachtingen van nieuwkomers maken dat de VEZ een missionaire gemeente kan zijn. Dit fenomeen is een deel van het DNA van de VEZ. De focus ligt niet op groei maar op vrucht, en dan is 3 toch meer dan 2. Als je aan leiders van de VEZ vraagt wat nou het geheim is van de enorme groei van de afgelopen decennia, is het antwoord dat ze het eigenlijk niet weten. Er is niet specifiek ingezet op groei, maar blijkbaar was de gemeente erg aantrekkelijk voor veel mensen. In ons tweede gesprek vroeg ik Olaf om nog meer toe te lichten wat hij bedoelde met de cultuur van de VEZ.

De VEZ wordt door veel buitenstaanders wel eens gezien als een soort conferentiemodel, met grote, inspirerende erediensten, die blijkbaar aantrekkelijk worden gevonden door veel mensen, want er komen gewoon veel mensen. Dat lichtelijk anoniem kunnen blijven is ergens iets wat je wilt koesteren omdat dat hoort bij het missionaire karakter. Dat je een niet te dichte scheidslijn hebt van ‘wie hoort erbij en wie hoort er niet bij?’ Dat is een beetje die vloeiende rand die ik beschrijf. En tegelijkertijd heeft dat ook een keerzijde omdat je ook graag wilt dat mensen die beweging naar binnen maken. Er is een groot onderscheid tussen de kerk door de weeks en de kerk op zondag [...]. Ergens is dat goed, dat je zegt van het aanbod is er om ook verder te groeien en je meer te verbinden aan deze gemeente. Maar er is ook ruimte om daar je eigen weg in te vinden. En soms hoor je van mensen die echt een tijd achter op de tribune hebben gezeten of gewoon anoniem zijn geweest en dan vroeg of laat toch naar voren treden en daar staan ze dan met hun getuigenis. Dan worden ze vaak meer deel van de gemeente. We laten ons graag daarin ook wat verrassen. We proberen in onze programma’s daar rekening mee te houden. We willen mensen inspireren van: ‘Zet nou dat volgende stapje’, maar tegelijkertijd is er ook niet veel opgelegd. En dat is een beetje het DNA van de gemeente, dat je soms heel erg wordt verrast, maar dat je er ook rekening mee houdt dat niet iedereen zet die stappen altijd op het moment dat wij dat willen [...]. Het is niet alleen iets negatiefs, het is ook onze missie om dat aan te kunnen bieden. En tegelijk is het waar, we hebben ook genoeg brede schouders nodig om met elkaar te kunnen bouwen, financieel, in betrokkenheid, vrijwilligerswerk. Dus daar moet je altijd zo’n wankel evenwicht in vinden.’¹³⁰

Wat Olaf hier beschrijft komt overeen met wat Paas heeft geschreven in *Werkers van het laatste uur*. Hij beschrijft verschillende soorten kerken, waaronder de keuzekerk, waar mensen bewust kiezen voor hun kerk en er een duidelijk onderscheid is tussen binnen en

¹²⁸ Brouwer, 55-56.

¹²⁹ Brouwer, 120.

¹³⁰ Bijlage 4.1

buiten. Een andere kerk die hij beschrijft is de volkskerk, waar je lid bent door geboorte, waar de lijn tussen de kerk en de wereld minder scherp getekend wordt. De derde kerk die besproken wordt is de podiumkerk, waar vrijblijvendheid en individualiteit hoog in het vaandel staan. Volgens Paas zou een kerk die erin slaagt om jong-gelovigen zonder kerkelijke achtergrond te integreren in de gemeente elementen hebben van alledrie de kerken waar ‘absolute duidelijkheid bestaat over de kernzaken van het christelijk geloof en waardering is voor verscheidenheid, individualiteit en een vloeiende overgang tussen “binnen” en “buiten”.’¹³¹ Wat Olaf vertelt, heeft duidelijk kenmerken van wat Paas schrijft, en dat is iets wat ik erg waardeer aan de VEZ. Hoewel het niet in mijn eigen karakter zit om ergens jarenlang in de schaduw te blijven hangen, weet ik dat veel mensen dat nodig hebben voordat ze een stap kunnen maken. Dat de VEZ die ruimte biedt vind ik prijzenswaardig. Het is wel goed om kritisch te blijven, zoals Olaf doet, dat de balans tussen de ruimte om te consumeren en de schouders die de hele gemeenschap moeten dragen in evenwicht blijft. Mijn aanbeveling is om ruimte te laten voor mensen die anoniem willen proeven en tegelijk te blijven aanmoedigen om de stap richting Jezus te zetten. De VEZ geeft veel ruimte om te zijn wie je bent, zonder dat er veel druk op je staat. Dat moet ze vast zien te houden. Een vraag die hier wel bij gesteld kan worden met het oog op de huidige ontwikkelingen rondom de nieuwe hallen en de VEZ-Campus (hier meer over in hoofdstuk 6.2.3) is of het niet allemaal te mooi en te schoon wordt. De WRZV-hallen waren een oud zootje, met krakerige tribunes en een half donker balkon, waar je letterlijk in de schaduw kon zitten. Als alles helemaal opgeknapt wordt, blijven mensen dan het gevoel hebben dat ze mogen komen zoals ze zijn? Ik weet het precieze niet van de nieuwe plannen, maar dit is wel iets om mee te nemen. Een nieuwe inrichting is leuk, fantastisch zelfs, maar ze mag mijns inziens niet teveel de kern van de cultuur van de gemeente aantasten.



Op deze afbeelding is te zien hoe een kringavond eruit kan zien.

¹³¹ Paas, 178,180.

6.2.2 Kringen

Als het gaat over de structuur en de cultuur van de VEZ kunnen de kringen niet buiten beeld blijven. Esmé vertelt daar het volgende over.

Ik vind het ook heel mooi dat de VEZ niet hiërarchisch is, zoals in een klassiek gereformeerde kerk [...], maar hoe het veel meer gericht is op de wijkkringen. Dat die wijkkringen de eerste plek is waar pastoraal en diaconaal en haast ook wel missionair wordt omgezien naar elkaar maar ook naar de plek waar je kring bent.¹³²

Veel initiatieven worden op kringniveau ingezet, zoals het pastoraat. Ook worden kringen aangemoedigd om missionair betrokken te zijn. Iemand vertelt tijdens een groepsinterview het volgende.

Nu je het erover hebt, die zomerpakketten, dat is een mooie manier voor de VEZ om nog meer missionair te zijn en om op kring niveau in te gaan zetten. Wij willen als kring vaak wel missionair zijn, maar dat komt dan niet echt van de grond omdat je gewoon allerlei dingen hebt. Maar op die manier wordt er van bovenaf de mogelijkheid gegeven, als het wordt gefaciliteerd, zoals zo'n zomerpakket, dat helpt je wel vind ik. In plaats van dat je het initiatief bij elke kring zelf laat, dit is wel iets dat op kring niveau kan.¹³³

In het gesprek met de leiders van de VEZ heb ik gevraagd wat zij zien als de missionaire rol van de kringen binnen het geheel van de gemeente. Eén van de leden van de RvO reageerde daarop dat zij de kringen een mooie mogelijkheid vindt bieden om in de eigen omgeving zichtbaar te zijn. In haar eigen dorp wordt er nu via de kringleiders een oproep gedaan voor missionaire initiatieven die in dat dorp gebeuren. Arjan reageert daarop dat de rol van de kringen binnen het geheel van de gemeente primair gaat om gemeentezorg.

Aan de ene kant is de kring er voor een stukje pastorale zorg en zorg voor elkaar, er voor elkaar zijn. Aan de andere kant willen we missionair uitreiken. Er wordt ook wel heel veel van de kringen gevraagd. En dat snap ik helemaal. [...] Voor je het weet gaat alles via de kringen. Dus het is wel zo dat de kringen er primair zijn voor een stukje zorg voor elkaar, maar het zou zeker ook heel mooi zijn als dat stukje van het missionaire karakter er ook inzit en dan nog iets meer uitgedrukt. Maar daar zit een stukje gezonde spanning waar we ook mee bezig zijn over hoe we dat willen doen.¹³⁴

Er wordt binnen de VEZ nagedacht over vocational groups. Dat houdt in dat mensen met dezelfde hobby of hetzelfde werk bij elkaar komen en op basis van hun gezamenlijke passie het leven en het geloof delen. Dat biedt veel mogelijkheden om mensen die niet geloven maar wel dezelfde passie hebben te betrekken. Dit neemt echter ook weer vragen met zich mee, dus het laatste is er nog niet over gezegd, maar er wordt over nagedacht en de missionaire aspecten spelen een rol in het gesprek.

¹³² Bijlage 1.2

¹³³ Bijlage 2.1

¹³⁴ Bijlage 4.2

De kringen in de VEZ is een heel mooi concept. Er valt zeker genoeg te verbeteren, maar het is mijn eigen aanbeveling aangaande de missionaire rol van de kringen om de focus te houden op gemeentezorg. Als de kring de plek wordt waar ook niet gelovigen mee naartoe worden genomen kan de focus van de geloofsgroei van de vaste gemeenteleden verschuiven naar de vragen van deze niet- of jonggelovige. Als de kring een evangelisatieclubje wordt kan dat voor mensen afschrikwekkend werken waardoor ze misschien helemaal niet meer komen. De kring kan wel de plaats zijn, en mijns inziens dient zij de plaats te zijn, waar gelovigen hun vragen kunnen stellen over interacties die ze hebben buiten de kerk. Het kan ook de plaats zijn waar gelovigen groeien in hun geloof, dichterbij Jezus komen, gevuld worden met de Heilige Geest om zo 'christen te zijn' in ieder aspect van hun leven.

6.2.3 Gebouw

De VEZ is bezig met de aankoop van de WRZV-hallen. De sporthal die naast het VEZ-Centrum staat. In het VEZ-Centrum zijn kantoren, lokalen waar op zondag het kinderwerk is, op woensdagavond zijn er cursussen of kringavonden en doordeweeks wordt het gehoord door een school. Ook zitten er andere dingen, zoals het City Café, de Meubelloods en Dubbelgoed. Dit zijn allerlei missionaire en diaconale initiatieven van de VEZ. In de VEZ-hallen worden de zondagse samenkomsten gehouden. De voormalige sporthal is op een andere locatie opnieuw gebouwd en de VEZ heeft deze oude hallen overgenomen van de gemeente. Een groep mensen is al druk bezig met het ontwerpen hoe alles na de verbouwing eruit gaat zien en daarin wordt het missionaire aspect van kerk-zijn meegenomen. Het gaat hierin niet alleen om het gebouw, maar de VEZ heeft ook de visie voor een VEZ-Campus. Een plek waar men altijd welkom is en waar veel verschillende dingen aangeboden kunnen worden. Arjan Dam is één van de mensen die zich hiermee bezighoudt. In het kader van een gastvrije gemeente zijn vertelt Arjan het volgende:

Ik ga vanmiddag naar de WRZV-hallen met het team dat straks over de inrichting gaat. Eén van de dingen die ik heb gezegd, en dat heb ik een beetje uit Tim Keller, is alles wat je hier beleeft moet uitstralen dat als je in de stad bent, of in je dorp, dat je iets herkent, dat je niet in een vreemde omgeving komt. Dus het hulsje rondom de VEZ. Dat zie je nu ook al een beetje, de toren van Zwolle staat er achter bij de livestream, ik kan me zo voorstellen dat er daar ook iets staat. Of het gevoel dat mensen in Zwolle het leuk vinden om even op een veldje te zitten, dat je dat ook daar doet, dus dat het niet zo ver weg is, maar dat de kerk niet zo'n strak bankje is, waarin mensen stil moeten zitten en niet mogen bewegen. Dit gaat dan om de entourage, maar het is wel in beweging.¹³⁵

Door de leden van de gemeente wordt gezien dat het gebouw en de visie van de VEZ daarachter een missionaire lading heeft.

Het is niet alleen voor hoogopgeleiden, het is niet alleen voor laagopgeleiden of voor mensen met problemen, maar voor de hele mix van de samenleving, tenminste zo ervaar ik dat, hebben ze aanbod. Dat maakt het toegankelijk.¹³⁶

Dat dit gezien wordt door de gemeente is een goed teken. In het verder ontwerpen en uitrollen van het missionaire aspect van de VEZ-Campus is het mijn aanbeveling om de

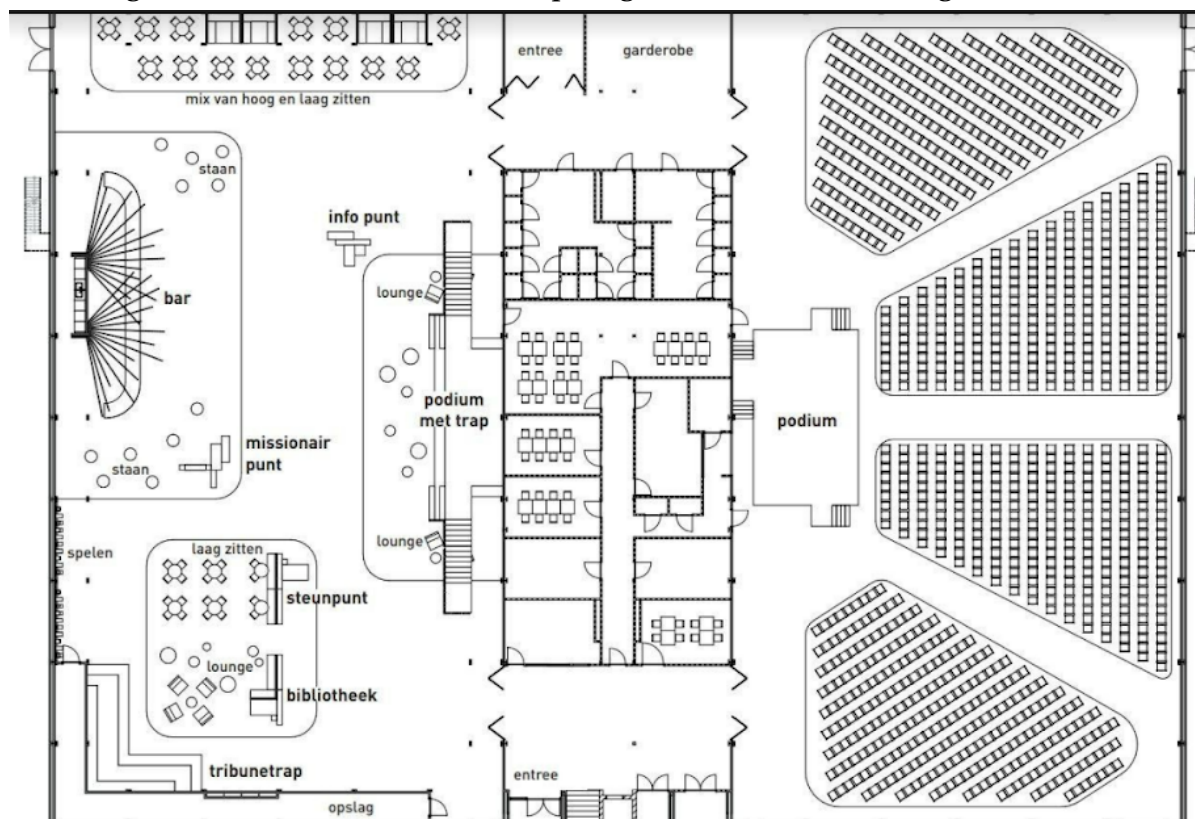
¹³⁵ Bijlage 1.1

¹³⁶ Bijlage 2.1

gemeente daar goed bij te betrekken. Door te faciliteren hoe gemeenteleden missionair kunnen zijn, wordt die stap steeds kleiner. Door hun ook deel te laten zijn van deze ontwikkeling, ontstaat er intrinsieke motivatie. Arjan bevestigt tijdens het gesprek dat dat zeker de bedoeling is.

Ja, geregelde updates. In januari komen er banners in de hal met hoe alles gaat worden.¹³⁷

Er zijn inmiddels foto's gedeeld over hoe de hallen eruit gaan zien. Op de onderstaande afbeelding is te zien hoe er een missionair punt gaat komen in de ontvangsthal.



Op deze afbeelding is een plattegrond van de nieuw ingerichte VEZ-hallen te zien.

¹³⁷ Bijlage 4.2



Op deze afbeelding is een sfeerimpressie van de nieuw ingerichte VEZ-hallen te zien.

Op de afbeelding wordt duidelijk dat het missionaire aspect van kerk-zijn wordt meegenomen in de algehele ontwikkeling van de kerk. Het missionaire punt krijgt een centrale plek in de ontvangsthal. Hoe dat punt er precies uit zal komen te zien staat nog niet vast. Als ik de plattegrond goed lees zou het missionaire punt vlak achter de mensen met de kinderwagen moeten zijn op de tweede afbeelding. Het is vlak naast de bar, de plek waar mensen ontspannen kunnen zitten of staan en rustig met iemand een gesprekje aanknopen. Het is mijn sterke aanbeveling om deze mogelijkheid volledig te benutten. Hier meer over in hoofdstuk 6.4.7.

6.3 De zondagse diensten

Het tweede onderwerp is de zondagse diensten. Ook hier was de vraag of er overeenstemming is tussen de visie van de VEZ en de beleving van de gemeenteleden. Opnieuw is dit het geval. Bij de Mentimeters was er weinig verschil tussen wat mensen opschreven over wat ze *dachten* dat de VEZ voor ogen heeft met de zondagse diensten en wat ze zelf belangrijk *vonden* aan de zondagse diensten. Deze antwoorden kwamen voor een groot deel ook overeen met wat de leiders van de gemeente vertelden in hun interviews. De nadruk ligt hierbij op drie aspecten. Het eerste aspect is aanbidding, samen zingen met kwalitatieve muziek. Het tweede aspect is onderwijs, het leren over God, de prediking, opgebouwd en toegerust worden. Het derde aspect is het samenzijn, wat gaat om elkaar ontmoeten en deel uitmaken van de gemeenschap.

6.4 Het missionaire karakter van de zondagse diensten

Het derde deel van de interviews en het centrale punt van het onderzoek, is het missionaire karakter van de zondagse samenkomsten. Voordat er ingezoomd wordt op de specifieke onderdelen van de liturgie is het goed om eerst te kijken naar het missionaire karakter van de diensten in het algemeen.

6.4.1 Betekenis ‘missionair zijn’

Als eerst is het belangrijk om het te hebben over wat missionair zijn nou eigenlijk echt betekent. In de interviews met de leiders van de gemeente zijn er veel positieve dingen verteld over het missionaire karakter van de zondagse samenkomsten van de VEZ. Toch werd er soms een verontschuldiging gemaakt dat dingen misschien theoretisch beter zouden kunnen. Arjan zegt:

*Maar zijn de diensten en de prediking puur missionair? Ik vind van niet. Daar valt nog wel een slag in te slaan, als we dat willen.*¹³⁸

Esmé zegt net zoets.

*[...] dan dat je zegt: ‘We gaan eindeloos aan de liturgie knutselen, zodat die misschien perfect missionair is’, maar is het eigenlijk jammer dat daarmee de andere elementen van de dienst namelijk de onderlinge ontmoeting, de onderlinge opbouw, maar ook de geloofsbeleving zoals je die ook kunt hebben in de aanbidding, dat dat weg zou komen te vallen.*¹³⁹

Tot slot verwijst Olaf naar ‘de boekjes’ over missionair zijn.

*Want ik wil ook wel rekening houden met de verrassingen van Gods Geest. Dat wanneer daar ook soms liedjes weer tussen zitten waarvan een ongelovige kan zeggen: ‘Hier begrijp ik helemaal niets van,’ dat het ook wel weer tot nieuwsgierigheid kan wekken. Dus ik ben in dat opzicht ook niet altijd heel erg eens met de boekjes, en dat we het nou altijd missionair 100% keurig moeten doen.*¹⁴⁰

Toen ik tijdens mijn gesprek met Olaf hem dit vraagstuk voorlegde, vertelde hij dat hij veel ‘missionaire boekjes’ gelezen heeft met kaders en richtlijnen van wanneer iets wel of niet missionair is. Een voorbeeld daarvan is dat alle teksten zo afgestemd moeten zijn dat het begrijpelijk is voor ongelovige mensen. Olaf vindt de richtlijn goed, zolang het geen keurslijf wordt.

*In de missionaire wereld veranderen die inzichten telkens. Als je kijkt naar bijvoorbeeld Willow Creek, hoe dat is begonnen, daar was het bijna verboden om te gaan staan, en al helemaal verboden om bijvoorbeeld je hand in de lucht te steken, want ‘ongelovigen begrijpen daar niets van’ werd dan gezegd. En inmiddels leven we in een postmoderne cultuur waarin spiritualiteit ook best hoog op de agenda staat, ook voor ongelovigen, en die willen dan niet alleen begrijpen maar die willen het ook beleven, die willen als het ware ook worden meegenomen in die beleving. Maar doen we dat nou alleen omdat dat nu het missionaire ‘trucje’ is of zijn we gewoon authentiek? Ik denk dat dat woord wel heel belangrijk is missionair. Ik denk dat ongelovigen vooral willen zien dat je authentiek bent als kerk. En ik denk dat als we dat zijn, dat het niet altijd missionair is, maar dat het wel op de sympathie van buitenstaanders kan rekenen, omdat je echt bent.*¹⁴¹

¹³⁸ Bijlage 1.1

¹³⁹ Bijlage 1.2

¹⁴⁰ Bijlage 1.3

¹⁴¹ Bijlage 4.1

Met dat een dienst niet 100% volgens de missionaire boekjes gaat bedoelt Olaf dus het strakke keurslijf van regels zoals hij dat heeft gelezen. De VEZ legt niet elke dienst een grote nadruk op missionair zijn, maar wel op authenticiteit, waar het missionaire vaak bewust of onbewust in doorsijpelt. Dit thema van authenticiteit is iets wat ook genoemd wordt in de *Ethiek van Barmhartigheid*: ‘We proberen authentiek te zijn en onze overtuigingen met de werkelijkheid in overeenstemming te brengen.’¹⁴²

Olaf voegt nog toe dat er duidelijk belemmerende factoren kunnen zijn voor nieuwkomers om de dienst mee te maken.

Wat ik belemmerende factoren kan vinden is als we te veel met interne taal spreken, tale Kanaäns ook. Ik moet denken aan 1 Korinthe 14 waar Paulus zegt: ‘Als je samenkomt, ga dan niet allemaal in tongen lopen spreken want ongelovigen begrijpen daar niks van.’ Soms denk ik, ‘tale Kanaäns is nog erger dan tongentaal, want daar begrijp ik ook niks van.’ En het klinkt allemaal heel zwaar dan.’¹⁴³

Voor Arjan heeft puur missionair zijn veel te maken met dingen uitleggen.

Soms wat ik merk is dat we niet alles uitleggen. Heel veel doen we gewoon. Ik zie ook echt mooie dingen gebeuren. Mensen die tot geloof en bekering komen. Ik zie bij Alpha echt tot geloof komen en dan getuigen op het podium, dat hebben we laatst ook gehad, en bij Alpha worden dingen heel simpel verteld. Ik vind eigenlijk op het podium wordt nog niet alles in Jip-en-Janneketaal uitgelegd en ik denk dat degene die nieuw komt alles graag in Jip-en-Janneketaal uitgelegd zou willen krijgen.’¹⁴⁴

Klaas-Willem de Jong heeft in het boek *Verbindend vieren* geschreven over de liturgie als verhaal. Hij verwijst naar Webber die uitlegt dat liturgie het verkondigen en bezingen van Gods verhaal is. ‘Het is Gods verhaal van toen dat vandaag verteld wordt en een belofte inhoudt voor straks. Gods verhaal staat niet los van het mijne. Het raakt mijn verhaal en mijn verhaal wordt in het Zijne opgenomen.’¹⁴⁵ Als tijdens een kerkdienst ieder onderdeel van de liturgie wordt onderbroken om uit te leggen wat er straks komt, doorbreekt dat de flow van zo’n ‘narratieve liturgie’. Volgens De Jong is narratieve liturgie niet zo missionair, omdat ongelovigen zich minder met het grote verhaal zullen kunnen identificeren. Zoals echter in hoofdstuk 6.2.1 is besproken, wordt er niet teveel onderscheid gemaakt tussen gelovig en ongelovig in de VEZ en worden nieuwkomers juist wel als onderdeel van het grote verhaal gezien.

Om die reden zou ik graag een kritische noot plaatsen bij de opvattingen van Olaf, Esmé en Arjan. ‘Perfect missionair’ betekent mijns inziens niet dat alles op het podium uitgelegd hoeft te worden, maar dat mensen die nieuw zijn in de VEZ opgenomen worden in het grote verhaal dat in de liturgie verteld wordt. Laat hen deel zijn van het geheel, dat is veel belangrijker. In zo’n groter geheel kan de Geest het werk doen, Hij is het die harten verandert, niet wij als mensen. De onderlinge ontmoeting is ook missionair. Daarin krijgt de

¹⁴² Ethiek van Barmhartigheid, 6

¹⁴³ Bijlage 4.1

¹⁴⁴ Bijlage 4.2

¹⁴⁵ Jong, 49.

zoeker een inkijkje in het huisgezin van God. Het evangelie is een mysterie en mag ook wel een beetje een mysterie blijven. Belangrijk is wel dat er voor de nieuwkomer voldoende manieren zijn om zijn vragen kwijt te kunnen. Er mag in het geheel van een dienst nieuwsgierigheid worden opgewekt, maar dat moet dan wel opgevolgd kunnen worden. Het is belangrijk dat de leiders van de gemeente zich bewust zijn van het feit dat de verlangens van mensen in het postmoderne tijdperk echt anders zijn dan die van een aantal decennia geleden. Daarnaast verschuiven opvattingen van wat missionair zijn inhoudt met de tijd. Tot slot is het goed om bewust te zijn dat missionair zijn niet een deel is van kerk-zijn zoals je een puntje taart uit het geheel van de taart kan halen. Het blijft dan een lekkere taart, alleen iets minder groot en mooi. Missionair zijn is een dimensie van kerk-zijn, zoals suiker de hele taart smaak geeft. Zonder suiker heb je nog steeds een volledige taart, maar het zal veel minder lekker smaken. Het is mijn aanbeveling dat de leiders van de VEZ met elkaar een visie ontwikkelen over wat missionair zijn voor hen betekent en op welke manier dat uiting mag krijgen in het geheel van de VEZ en in het bijzonder wat betreft de zondagse diensten.

6.4.2 Het missionaire karakter van de prediking

In het vervolg van dit hoofdstuk worden de thema's weer opgepakt zoals die in de vorige hoofdstukken zijn gehanteerd. Op de vraag naar het missionaire karakter van de prediking in de VEZ kwam in bijna alle interviews naar voren dat het er heel erg aan ligt wie er spreekt. Over wie echter nou wel of niet goed kan preken voor mensen die voor het eerst komen verschilden de meningen echter erg. Eén naam die in ieder interview genoemd werd is de naam Patrick Nullens. Of zoals Maartje hem noemde, 'die Belgische meneer'. Een groot deel van de leden van de gemeente, en ook enkele leiders schatten in dat hij niet zo goed te volgen zou zijn voor mensen die voor het eerst naar de kerk komen. Anderen zijn het daar niet mee eens.

Ik vind Patrick Nullens niet echt laagdrempelig ofzo.

Ikke wel. Heel erg laagdrempelig.

Ja, ik ook, heel inhoudelijk ook wel.¹⁴⁶

Hoewel veel mensen hem als niet erg missionair inschatten, zijn twee van de drie mensen die nieuw zijn in de VEZ juist heel enthousiast over hem. Maartje vertelt:

Ik vond het heel grappig, bij de eerste of tweede dienst die ik meekeek kreeg ik een appje van mijn broer van: 'Ja, de preek die er vandaag komt, ik zou het niet gek vinden als je hem niet zou volgen, hele intelligente man, maar kijk maar.' Maar ik begreep hem altijd het beste. Ik vond dat hij altijd hele mooie koppelingen maakte, altijd hele gave diensten van hem, echt heel jammer dat hij weggaat.¹⁴⁷

Olaf vertelt over wat Patrick zelf heeft gezegd.

Patrick zegt: 'Laat mij alsjeblieft niet spreken met doopdiensten. Ik spreek liever op diensten waarin ik juist net wat meer harde brokken kan geven.'¹⁴⁸

¹⁴⁶ Bijlage 2.1

¹⁴⁷ Bijlage 3.1

¹⁴⁸ Bijlage 2.3

Patrick is erg intellectueel en kan soms veel vertellen in een korte tijd. Toch wordt er in de groepsinterviews met de gemeenteleden opgemerkt dat hij er niet vanuit gaat dat men veel voorkennis heeft.

Ik heb wel gezien in kerken dat er heel veel vanuit wordt gegaan dat je alle bijbelverhalen wel kent, en dat vind ik hier best wel meevallen. Dat wordt best wel uitgelegd.¹⁴⁹

Dit maakt de preek vaak goed te volgen voor mensen die daadwerkelijk niet veel voorkennis hebben. Ook hanteert hij vaak een hele duidelijke structuur, waarbij hij aan het eind alle eindjes nog eens verbindt. Maartje legt uit wat haar zo aanspreekt in Patricks preken.

Hij legt tussendoor heel veel uit. Hij gaat heel diep op ieder vlak. De meeste mensen vertellen een verhaallijn en op gegeven moment komt daar een terugkoppeling in. Ik heb het idee dat hij steeds aftakkingetjes maakt, die daar onderdoor ook weer een verhaal lijn vormen. Een duidelijk verhaal en achtergronden van die verhalen.¹⁵⁰

Juist het hebben van een sterk inhoudelijke preek is wat mensen die nog niet geloven aanspreekt. In hoofdstuk 2.3 staat dat Paas schrijft dat een laagdrempelige en toegankelijke preek is niet hetzelfde als een slappe of saaie preek. Een preek kan goed te volgen zijn voor nieuwe mensen, en tegelijk heel veel voeding geven voor zowel vaste gemeenteleden als voor diezelfde nieuwe mensen. Patrick kan dat heel goed combineren. Olaf voegt toe dat Patrick een andere basis heeft dan veel andere sprekers.

Hij heeft een heel wetenschappelijk denkkader. Dat is per definitie wat meer regulier waardoor een ongelovige zich er ook al meer in herkent. Dingen zijn niet per definitie waar omdat ze in de Bijbel staan. Ze zijn ook waar omdat wetenschappelijke onderzoeken dingen ook kunnen bevestigen, en dat vind ik altijd heel interessant bij Patrick. Hij geeft natuurlijk ook les aan de leerstoel van humanistiek, dus hij is wel gewend om religieus te debatteren met mensen die zijn geloofsopvatting niet delen.¹⁵¹

In gesprek met de leden van de gemeente kwam sterk naar voren dat het missionaire karakter van een preek niet alleen afhankelijk is van wie er spreekt, maar ook van wie er luistert. Er is een deel van de vaste luisteraars van de preken in de VEZ die Patrick misschien niet zo goed kunnen volgen. Sommige mensen voelen zich meer aangesproken in een hele pastorale preek, anderen weer in een hele praktische preek. Deze diversiteit geldt zowel voor mensen die vaak komen als voor mensen die af en toe komen. Hierin is het goed om opnieuw een niet te groot onderscheid te maken. Arjan vertelt:

En dan heb je nog binnen de kerk lwoo'ers, mbo'ers en artsen, hooggeschoolden, en mensen die bij de overheid werken. Die heb je allemaal in de kerk zitten. En wat ik dan bijvoorbeeld zie is dat een prediking soms heel eenvoudig is en goed te begrijpen, en je hebt bijvoorbeeld als Patrick spreekt kan het een tandje dieper gaan,

¹⁴⁹ Bijlage 2.1

¹⁵⁰ Bijlage 3.1

¹⁵¹ Bijlage 4.1

*dan haken er echt mensen af. Het is dus constant zoeken om alle doelgroepen aan te spreken.*¹⁵²

Of zoals Olaf eerder in het interview al zei, het is goed om niet al te veel onderscheid te maken tussen gelovige en ongelovigen. Worstelen we niet allemaal met dezelfde vragen? In de kerk mag er volgens hem juist ruimte zijn om samen die weg te bewandelen. Niet veel onderscheid tussen 'binnen' of 'buiten' de kerk dus. Wel zijn mensen heel verschillend, en kunnen mensen verschillend worden aangesproken in de prediking, of ze nou al 50 jaar komen of pas voor de tweede keer.

*We hebben soms een preek die niet per se gericht is op de buitenstaander, maar waarbij de buitenstaander zich wel betrokken kan voelen. Ik denk even aan Jezus in Mattheüs 5 die gaat de berg op staat er om Zijn leerlingen toe te spreken, het begin van de bergrede. Hij spreekt tot de leerlingen en daarachter staat de massa staat er dan. De massa luistert mee, maar de boodschap is gericht aan de leerlingen. Is Jezus daar dan missionair of niet missionair omdat hij zich op de leerlingen richt? Hij is best wel missionair, want aan het eind van de bergrede staat dat de massa diep onder de indruk was van zijn onderricht en dat Hij ze anders onderricht dan de Schriftgeleerden. Maar Hij was niet met een missionaire agenda de berg op gegaan. Dus Hij ging de berg op om Zijn leerlingen te onderwijzen.*¹⁵³

In hoofdstuk 2.3 staat beschreven dat het belangrijk is om een exegese te maken van het gehoor van een preek. Waar De Leede en Stark focussen op het kennen van het geheel van de gemeente, komt er in de verschillende gesprekken juist naar voren hoe groot de diversiteit is binnen het geheel van de gemeente. Arjan vertelt dat er al geprobeerd wordt om de diversiteit van de gemeente te weerspiegelen op het podium. In dit geval wat betreft de host, de persoon die aan het begin de opening en de mededelingen doet.

*Er zijn ook al wat veranderingen gemaakt. Bijvoorbeeld dat de host de diversiteit van de gemeente liet zien, van jong tot oud, zodat het niet alleen de RvO'ers zijn die op het podium staan, maar ook een Yosheva of een Cor, zodat er herkenbaarheid is in de gemeente. [...] Aan de andere kant willen we ook meer aansluiten bij een cultuur van de gemeente waar diversiteit is. Vrouw, man, jong, oud, herkennen mensen zich in wat op het podium staat?*¹⁵⁴

In het gesprek hierover met de leiders van de gemeente hebben we het even gehad over Patrick. De vraag wordt gesteld welke leerpunten we kunnen halen uit wat hierboven beschreven staat. Mijn antwoord daarop is: variatie. Om de grote verscheidenheid aan mensen in het gehoor te bereiken, is er een verscheidenheid aan sprekers nodig. De ene is meer praktisch, de andere meer rationeel en weer iemand anders is meer emotioneel. Dat geldt voor zowel sprekers als hoorders. Er wordt geopperd om de eigen pastors te trainen om al die mensen in één preek te kunnen bereiken. Daar valt zeker op te oefenen, maar het is ook belangrijk dat voorgangers authentiek zijn, en niemand kan alles. Zij ontwikkelen toch hun eigen stijl, en dat is helemaal goed. Wel is het belangrijk om bewust te zijn van belemmerende factoren, zoals Olaf dat al noemde in ons gesprek. Belemmerende factoren

¹⁵² Bijlage 1.1

¹⁵³ Bijlage 4.1

¹⁵⁴ Bijlage 1.1

zijn bijvoorbeeld het veronderstellen van heel veel achtergrondkennis of teveel gebruik van tale Kanaäns.

Als onderzoeker doet het mij goed dat de leiders van de gemeente met wie ik in gesprek ben actief meedenken met de thema's die ik aandraag en zelf gemotiveerd zijn om hierin te ontwikkelen. Mijn aanbeveling is dat er een breed sprekerspalet blijft in de VEZ. De eigen pastors die vaak preken kunnen oefenen om verschillende doelgroepen aan te spreken en proberen mensen te raken op verschillende niveaus. De waarschuwing voor belemmerende factoren kan eventueel ook besproken worden met gastsprekers.

6.4.3 Het missionaire karakter van de aanbidding (a)

Wat betreft het missionaire karakter van de aanbidding zijn verschillende onderwerpen naar voren gekomen. Vandaar dat dit onderdeel gesplitst is in meerdere delen, aangeduid met (a), (b) en (c). De meeste mensen in de verschillende groepen voelden niet zoveel voor de combinatie van 'missionair zijn' en 'aanbidding'. Aanbidding werd vooral gezien als iets voor gelovigen, en volgens velen is dat moeilijker te combineren met missionair zijn. Arjan zegt bijvoorbeeld:

Zo heb ik hem nog nooit gezien. Het is meer een lofprijs en uiting naar God om Hem de eer te geven, ik heb het nog nooit gezien als missionair onderdeel van de gemeente.¹⁵⁵

Ook Esmé geeft dit aan.

Heel eerlijk gezegd vind ik de aanbidding niet missionair.¹⁵⁶

Ze denkt zelfs dat het aspect van de geloofsbeleving die in aanbidding aanwezig is weg zou kunnen vallen als de liturgie 'perfect missionair' wordt gemaakt. Volgens haar ligt ook de focus van een missionaire eredienst niet zozeer bij de aanbidding.

Als het gaat om missionair zijn en de verwachtingen van zo'n dienst, dan vind ik de aanbidding en wat voor muziek je daar hebt niet eens zozeer het belangrijkste, want volgens mij is het gewoon heel erg belangrijk dat alle gelovigen die daar zijn die echt komen omdat de gemeente daar komt en dat zij echt een missionaire houding hebben. Dus dat die komen met een open blik en open ogen voor de mensen om hen heen, om mensen te groeten en een praatje te maken, dan dat je zegt: 'We gaan eindeloos aan de liturgie knutselen, zodat die misschien perfect missionair is,' maar is het eigenlijk jammer dat daarmee de andere elementen van de dienst namelijk de onderlinge ontmoeting, de onderlinge opbouw, maar ook de geloofsbeleving zoals je die ook kunt hebben in de aanbidding, dat dat weg zou komen te vallen.¹⁵⁷

Ook Olaf denkt dat het volgens de 'missionaire boekjes' anders zou moeten.

Ik ben heel bescheiden hoor, want ik weet niet of we dat allemaal wel zo goed doen. En toch horen we het wel. Kijk, vanuit de boekjes zou je zeggen van: 'Denk textueel

¹⁵⁵ Bijlage 1.1

¹⁵⁶ Bijlage 1.2

¹⁵⁷ Bijlage 1.2

heel goed na hoe zo'n lied in elkaar zit. Zitten er veel zinnen in die misschien toch wel een beetje tale kanaäns zijn, "laat het huis gevuld zijn met wierook van aanbidding", enzovoort.' Ik denk echt dat mijn ongelovige burens daar echt geen bal van begrijpen.

In de antwoorden van de leiders van de gemeente lijkt een aanname te zitten dat in een 'perfect missionaire' dienst nieuwkomers alles direct begrijpen en helemaal mee kunnen maken. Zoals beschreven in hoofdstuk 6.4.1 is het belangrijk om te bepalen wat de term 'missionair zijn' betekent. Met name op het gebied van de aanbidding lijken hier sterke aannames over te bestaan. De vraag is of die aannames terecht zijn. In hoofdstuk 2.4 wordt beschreven hoe de aanbidding tijdens een zondagse dienst een missionaire dimensie kan hebben. Dit gaat helemaal niet om uitleggen of de liturgie blijven aanpassen tot het rationeel toegankelijk is voor een buitenstaander, maar het gaat om de mogelijkheid voor mensen die God nog niet kennen om Hem te ervaren. Juist in de aanbidding gaat het even niet om het rationele, maar om het emotionele en spirituele. Deze benadering sluit heel erg aan bij de postmoderne tijd waarin we leven. Veel mensen binnen en buiten de kerk zijn op zoek naar een emotionele verbinding. Binnen de aanbidding kunnen mensen, gelovig of niet, meegenomen worden. Volgens Sally Morgenthaler, auteur van *Worship Evangelism: Inviting unbelievers into the presence of God*, gebeurt dat op twee manieren. 'First, as unbelievers hear the truth about God (through worship songs, prayers, Communion, baptism, Scripture, testimonies, dramas, and so on); and second - and more importantly - as they observe the real relationship between worshipers and God.'¹⁵⁸

Arjan ziet dus aanbidding niet direct als missionair, maar hij relateert dat wel met de volgende opmerking:

Pastorale liederen raken mensen wel, liederen die gaan over liefde en geliefd mogen zijn, ergens breekt er dan wat in die mensen van: 'Oh ik mag er zijn!' Dat is in de wereld denk ik wel een grote roep. Als je kijkt in de wereld is er veel gebrokenheid, veel onzekerheid, maar ook veel minderwaardigheid. Dus dat je dan thuis mag komen bij God als iemand die van je houdt, zoals je bent, dan zie ik het wel als missionair. Maar of dat nou zo bewust gekozen is, vraag ik mij af.'¹⁵⁹

Ook Esmé ziet wel mogelijkheden.

Ik denk dat mensen die niet zozeer wat met het christelijk geloof hebben en die zomaar in de VEZ terecht zouden komen en dan met die liederen en wat daar dan gebeurt en hoe het gebracht wordt. Ik denk wel dat mensen kunnen denken van 'wauw, die muziek, en ik zie om me heen dat het mensen raakt', dat kan wel nieuwsgierig maken, maar ik vraag me af of het missionair is.'¹⁶⁰

Sally Morgenthaler zou pleiten dat de situaties die Arjan en Esmé schetsen zeer missionair zijn. Juist het gevoel dat mensen zich gezien voelen en geliefd voelen door een grote God is missionair. Ze benadrukt namelijk dat de focus van aanbidding altijd op God moet liggen, niet op het winnen van zielen. Daarom hoeft niet alles in de aanbidding bewust missionair zo

¹⁵⁸ Morgenthaler, 88.

¹⁵⁹ Bijlage 1.1

¹⁶⁰ Bijlage 1.2

besloten te zijn. Waar de aandacht naar boven gaat en waar mensen in het hart geraakt worden, daar is de Heilige Geest aan het werk. In het bereiken van niet-gelovigen is het de Heilige Geest die het werk doet. De opzet en liturgie van een dienst kunnen ruis op de lijn weghalen, maar het is God die werkt. Dus als door de aanbidding iemand door God geraakt wordt, is dat zo missionair als het zijn kan. Dat geldt ook voor het oproepen van verwondering en vragen. Mensen hoeven niet direct alles te begrijpen of zich helemaal deel te voelen van alles wat er gebeurt. Juist in de aanbidding, in de ontmoeting met de Drie-enige God, gebeurt er iets bovennatuurlijks. Dit kan mensen uitdagen om verder op onderzoek uit te gaan. Om te ontdekken hoe een relatie met God eruit ziet. Het nieuwsgierig maken is ook zeer missionair. Daarin worden mensen uitgenodigd om verder te zoeken. In een zoekend en verlangend hart kan de Geest Zijn werk doen.

In één van de groepsinterviews wordt dit geïllustreerd met het volgende voorbeeld.

Ik ben een keer in mijn studententijd in een evangelische kerk geweest, en daar was juist heel veel beleving, emotie, gevoel. Mensen die op de knieën gingen, mensen die in tranen raakten. Dat raakte mij enorm! Dat was eens van de eerste momenten waarvan ik dacht ‘God leeft.’¹⁶¹

Maartje begint steeds meer begrip te krijgen voor de vorm van aanbidding in de VEZ. Het muzikale aspect brengt een nieuwe dimensie in de waarheden die verkondigd worden.

Ik merk dat het steeds meer begint te dagen, maar ook dat ik steeds meer het nut ervan begrijp. Je stopt best veel troep in je oren eigenlijk en op deze manier snap ik heel erg dat het wel binnenkomt en dat je ook de boodschap erachter, door middel van de muziek, beter begrijpt.¹⁶²

Esmé maakt tot slot nog wel een opmerking over de de rol van brugfunctie die muziek kan vervullen in het bereiken van ongelovigen op een dieper niveau.

Wat ik heel mooi vind, is wat er regelmatig in met name kerstdiensten gedaan wordt. Gezina is er heel goed in om muziek een brugfunctie te laten zijn, door een bekend popnummer te gebruiken in de dienst. Dus ook al wordt misschien niet de naam van God genoemd, [...] daar zitten wel mooie aanknopingspunten in. Van: ‘Oh, wauw, eigenlijk kan je dit ook zeggen over Wie God is en over Zijn liefde voor mensen.’¹⁶³

¹⁶¹ Bijlage 2.2

¹⁶² Bijlage 3.1

¹⁶³ Bijlage 1.2



Op de afbeelding is te zien hoe de zaal versierd is tijdens een Kerstdienst. Hier wordt met Kerst extra aandacht aangegeven.

In het gesprek met de leiders hierover kwam al vrij snel de vraag naar boven hoe de aanbidding nou echt zou zijn voor iemand die helemaal niets weet over het geloof. Het enige dat ik daarover kon vertellen was wat Jolanda vertelde. Zij is als kind wel naar een kerk gegaan met haar ouders, maar is tientallen jaren niet geweest. Ik stel de vraag of ze begreep wat er gebeurde tijdens de aanbidding.

Nou, ik snapte op dat moment mezelf niet echt. Ik omschrijf mezelf als een nuchtere, Friese Hollander, zo van: ‘Doe maar gewoon, dan doe je al gek genoeg,’ terwijl ik ook wel heel gek kan doen. Wat mij heel erg opviel is dat er bepaalde liederen tussen zaten, ik moest gewoon huilen. Ik merkte dat ik helemaal leeg liep. En ik dacht ‘hè, wat is dit! Waarom doe ik dit?’¹⁶⁴

Hoewel Jolanda niet helemaal van buitenaf kwam, laat dit verhaal wel zien dat aanbidding op een authentieke manier een hele missionaire uitwerking kan hebben. In het gesprek wijs ik de leiders op het feit dat Zwolle wel een regio is waar nog steeds heel veel mensen wel iets meekrijgen van het christelijk geloof. De secularisatie is nog niet zover doorgedrongen als in de Randstad het geval is, hoewel dat natuurlijk wel steeds meer komt. Iemand uit de RvO vroeg zich af hoe de aanbidding zou zijn voor iemand die echt zonder enige christelijke achtergrond voor het eerst de VEZ binnenstapt. Voor Arjan is aanbidding een collectief gebeuren.

¹⁶⁴ Bijlage 3.3

Op het moment dat ik het niet kan, bidt een ander voor mij. En als hij of zij niet kan, dan ben ik er weer. En dat is collectieve van het eren van God. En wat er dan gebeurt is dat de aanwezigheid van God er is. Dat vind ik het krachtige aan gemeenschap zijn. Je bent elkaar schouder en schouder aan schouder geven we God de eer. De aanwezigheid van God ervaar ik wel, maar ook niet altijd. Dat wil niet zeggen dat ik Hem niet aanbidt.¹⁶⁵

Zo is aanbidding niet alleen iets tussen gelovigen en God wat buitenstaanders kunnen zien, maar het is ook het geheel van de gemeenschap dat een verlangen en een nieuwsgierigheid op kan wekken. Het is mijn aanbeveling om niet al te veel te veranderen aan de liturgie van de aanbidding. Wel is het goed als de aanbiddingsleiders van de VEZ zich bewust zijn van het feit dat er mensen in het publiek kunnen zitten die voor het eerst zijn. Dit kunnen ze in hun achterhoofd houden als ze de nummers uitzoeken of als ze kort iets zeggen tussen verschillende liederen in. Een goed bewustzijn is vaak al voldoende. Dit geldt overigens ook voor de host die op het podium staat. De zondag na het gesprek met de leiders was één van de aanwezige RvO'ers de host van de dienst. Hij gaf een heel mooi welkom aan alle mensen die voor het eerst keken. Hieruit blijkt welke impact bewustzijn al kan hebben, zonder dat er heel veel vast is gelegd.

6.4.4 Het missionaire karakter van de aanbidding (b)

Wat betreft aanbidding in de VEZ moet er vermeld worden dat de VEZ kwaliteit van muziek hoog in het vaandel heeft staan. Om deel te krijgen aan één van de aanbiddingsteams moet je eerst auditie doen. De kwaliteit is iets waar veel mensen erg trots op zijn. In de groepsinterviews komt de volgende reactie naar voren.

Wat ik zelf echt prachtig vind van de aanbidding is dat het echt goede kwaliteit is. Het is echt strak. Het is hard. En doordat het hard is beleef je het heel erg intens. Dan ben je je minder bewust van wat er om je heen gebeurt, het is donker in de zaal, [...] dat geeft altijd heel veel vrijheid vind ik. Omdat het ook prachtig is, is het echt aanbidding en een echt genietmoment waarbij je bij God kunt komen. En ik hoop dat anderen dat ook zo ervaren.¹⁶⁶

Het gaat dus zowel om kwaliteit, wat volgens deze persoon zorgt voor intensiteit. Dit zou aansluiten bij de emotionele ervaring zoals hierboven beschreven. Het is echter de vraag waar de grens ligt tussen kwaliteit, intensiteit, emoties, en show en entertainment. Morgenthaler waarschuwt ervoor om de aanbidding geen entertainmentshow te laten worden. Daarmee verliest het juist haar kracht. Ook voor mensen die voor het eerst komen. Hoe deze grens beleefd wordt verschilt per persoon.

Ook wordt gezegd dat de muziek in de VEZ, met name opwekking en af en toe populaire engelse worship liederen, muziek is van nu en daarom aansluit bij mensen die niet zo vaak in de kerk komen.

Ik moet nu denken aan een trouwdienst waar ik bij was, het was echt alleen maar psalmen en ik dacht, 'ik ken dit niet.' En dat nodigt ook niet uit. Dus dan denk ik dat

¹⁶⁵ Bijlage 4.1

¹⁶⁶ Bijlage 2.1

*mensen meer kunnen met de muziek die in de VEZ wordt gespeeld, omdat het wat moderner klinkt en wat beter te volgen is dan psalmen op hele noten.*¹⁶⁷

Toch lijkt de aanname dat opwekkingsmuziek ‘muziek van nu’ is niet helemaal waar. Maartje vertelt:

*Ik denk dat ik voor velen spreek als ik zeg dat als je niet gelovig bent dat het niet de typische muziek is die je in je oortjes doet. Aan het begin dacht ik ‘oh jeetje’, maar er zitten heel veel nummers tussen die ook wel heel erg leuk zijn. Ook wel hele goede muzikanten.*¹⁶⁸

Olaf zegt dat de muziek misschien niet begrepen wordt, maar het wel op een herkenbare manier wordt uitgevoerd.

*En tegelijkertijd wordt het vaak dan ook weer zo gebracht vanaf het podium dat krijgen we ook gewoon terug van mensen, zo van: ‘Ik begrijp er misschien niet al te veel van, maar de muziek klopt, het is van een kwaliteit die me enorm aanspreekt. Het is in een hedendaagse performance gebracht die ook weer aankomt, en ik zie heel veel mensen om me heen die dit helemaal geloven,’ dus het wekt ook wel tot nieuwsgierigheid.*¹⁶⁹

Toch is die herkenbaarheid niet noodzakelijk. Barry vraagt zich juist af waarom er geen orgel is, iets wat volgens hem bij de kerk hoort en wat hij ook wel mooi vindt.

*De eerste kerk waar ik heengegaan ben was een katholieke kerk, en een orgel is wel mooi, het is mooier dan een gitaar of een fluit. Dus ja, waarom geen orgel. Het is gewoon mooi geluid.*¹⁷⁰

Het antwoord op de vraag waarom er in de VEZ zoveel waarde wordt gehecht aan kwaliteit van muziek is in het gesprek met de leiders simpelweg omdat er veel kwaliteit is binnen de gemeente. Sommige mensen houden misschien liever van kleinere kerken met orgels of een minder kwalitatieve band, maar in de VEZ wordt er gehouden van kwaliteit. Daar heeft het de mogelijkheden voor.

Wat betreft kwaliteit van muziek heb ik vanuit missionair perspectief niet een hele uitgesproken mening. Ik kan me goed voorstellen dat mensen zich op hun gemak voelen als de muziek die ze horen kwalitatief goed is. Ik kan me ook goed voorstellen dat het geheel over kan komen als een gelikte show, wat juist niet een authentieke uitstraling geeft. Ieder heeft een andere smaak en eigen ervaring. Wel is de hoge kwaliteit van muziek iets wat past bij het karakter van de VEZ, dus vanuit dat perspectief is het mijn aanbeveling om lekker te blijven doen wat er gedaan wordt.

¹⁶⁷ Bijlage 2.2

¹⁶⁸ Bijlage 3.1

¹⁶⁹ Bijlage 1.3

¹⁷⁰ Bijlage 2.2

6.4.5 Het missionaire karakter van de aanbidding (c)

Olaf sluit af met een andere dimensie van missionaire aanbidding die nog niet eerder ter sprake is geweest.

Aanbidding is misschien ook in die zin missionair dat het ook gelovigen moet prikkelen om ook uit te gaan stappen in hun geloof. Ik moet denken aan Jesaja 6, dat vind ik zo'n prachtig voorbeeld. Jesaja is in de tempel en de mantel van de Heer bedekt de hele tempel. terwijl hij daar in aanbidding is en een engel raakt met een gloeiende kool zijn lippen aan, en in aanbidding zegt hij: 'Heer, zendt mij. Ik wil niet alleen dit moment voor mezelf houden, maar ik wil uitgezonden worden om wat ik voel, zo dicht aan het Vaderhart van God, om dat ook te brengen naar mensen die U nog niet kennen.' En dat vind ik ook een missionaire uitwerking van aanbidding. Dus missionair moet aansluiten bij mensen die God niet kennen, maar het moet ook gelovigen helpen om handen en voeten aan hun geloof te geven. In plaats van een naar binnen gerichte subcultuur van: 'We hebben het zo fijn met elkaar.' Daar geloof ik niet in nee. Ik geloof wel dat onze diensten daarop gericht zijn ja. Om medegelovigen te activeren om de buitenwereld in te gaan.'¹⁷¹

6.4.6 Het missionaire karakter van de sacramenten

Het derde onderdeel van de diensten waar het in de verschillende interviews over is gegaan, zijn de sacramenten. Hoewel het geen sacrament is, is ook het opdragen van kinderen besproken, omdat dat wel een bijzondere dienst is waar vaak familie en vrienden voor uitgenodigd worden, waardoor er missionaire mogelijkheden worden gezien. Ook heeft het opdragen van kinderen overeenkomsten met het dopen van kinderen wat in andere kerken gebeurt, en wat daar wel een sacrament is.

Zowel bij doopdiensten als bij opdraagdiensten is Arjan van mening dat de VEZ gastvrij is.

Bijvoorbeeld wanneer een kind wordt opgedragen, dan hangen er bordjes en verzamelen de kringen in groepen zich rondom een kind en iedereen kan zich daarbij aansluiten. Ik denk dat als je in die zaal blijft zitten voel je iets van 'ik hoor er niet bij.' Dat vind ik niet missionair. Bij een doop wordt bijvoorbeeld ook uitgelegd waarom er wordt gedoopt. Ook geven mensen een stukje getuigenis, dat vind ik erg missionair omdat er verteld wordt wat God heeft gedaan in je leven. Wat heeft die transformatie gebracht. Dan zie je vaak hoe de Here Jezus in iemands leven is gekomen en een stukje van het evangelie wordt gedeeld, wat ook een levensgetuigenis is van wat mensen werkelijk meemaken. En dat vind ik puur missionair.'¹⁷²

Ook Esmé is enthousiast over de missionaire mogelijkheden in deze bijzondere diensten.

Bij een doopdienst besef je ook wel dat er vaak ook mensen in een dienst kunnen zijn die daar normaal gesproken niet zijn maar nu toch komen omdat het gaat om een goede vriend of wat voor relatie dan ook. En volgens mij moet dat wel een hele bijzondere impact hebben. Als je een bekende van jou daar ziet staan in een witte broek of jurk of wat dan ook. Zo iemand een getuigenis hoort afleggen en dan heel

¹⁷¹ Bijlage 1.3

¹⁷² Bijlage 1.1

bijzonder, zo hop, koppie onder in een bak met water en dan zo kletsnat er ook weer uitkomt. Ik denk dat dat wel een heel mooi missionair karakter heeft en ik denk dat elke doopdienst een missionaire kans is om iets te zeggen. Vaak gebeurt dat ook wel hoor. Vaak wordt er een bijzonder welkom gegeven, maar ook na afloop, zo van: 'Heb je iets gezien, wil je hier meer van weten...', om zo die verbinding te leggen.¹⁷³

Olaf vertelt dat deze diensten missionair worden ingestoken. Bij opdraagdiensten en doopdiensten wordt er rekening mee gehouden dat er mensen zullen zijn die er voor het eerst zijn, omdat ze met een geliefde mee zijn gekomen. Door verschillende mensen wordt het getuigenis van dopelingen, dat een vast onderdeel is van de doopdiensten, als missionair bestempeld. Olaf vertelt:

In een doopdienst staat ook altijd het getuigenis centraal, en een getuigenis komt altijd aan omdat het uit het hart komt.¹⁷⁴

Ook volgens de leden van de gemeente zorgt het getuigenis ervoor dat een doopdienst een missionaire dimensie heeft.

Door de getuigenissen van die mensen. Ik ben sowieso een voorstander dat er ook in de gewone diensten getuigenissen zijn, de eigen verhalen spreken over het algemeen toch het meest aan. Tenminste, zo ervaar ik het.¹⁷⁵

Iemand anders legt uit waarom zo'n getuigenis dan missionair is.

Bij de doop is ook het levensverhaal van iedereen, dus daar kun je je ook goed mee identificeren als gast. [...] Maar ook: 'Ik herken dit! Ik zit ook in die twijfel.' Misschien zit daar ook een stukje toegankelijkheid. Mensen zijn kwetsbaar, er staan helemaal geen goede sprekers op het podium.¹⁷⁶

Geen van de mensen die nog maar kort bij de VEZ komen zijn eens naar een doopdienst geweest. Wel is Barry vlak voordat de coronapandemie toesloeg mee geweest naar een opdraagdienst van het kind van een kennis van hem. Hij vertelt over deze ervaring dat hij het maar een vreemd gebeuren vond.

Gek. Bah. Ik dacht bij mezelf, 'wat gebeurt hier nou dan, één of andere sekte ofzo.' Ze gaan een kind omhoog houden als de Lion King en daar gaan ze voor klappen. Doe even normaal dacht ik eerst. Als je de eerste keer niet weet wat het is, dan denk ik dat mensen niet terug gaan komen.¹⁷⁷

De kennis met wie hij mee was heeft wel dingen uitgelegd waarom het zo gebeurde. Hierdoor snapte Barry het beter.

¹⁷³ Bijlage 1.2

¹⁷⁴ Bijlage 1.3

¹⁷⁵ Bijlage 2.1

¹⁷⁶ Bijlage 2.2

¹⁷⁷ Bijlage 3.2

Naast doopdiensten zijn er in de VEZ ook Avondmaalsdiensten. Ook dit omschrijft Arjan als gastvrij. Wel zegt hij er direct bij dat er in de uitleg die gegeven wordt wordt benadrukt dat het vieren van het Avondmaal is voor de mensen die Jezus hebben aangenomen.

Rondom het Avondmaal wordt er ook wat uitgelegd, dat je mag deelnemen, maar er wordt ook uitgelegd dat als je Jezus niet hebt aangenomen, laat het dan aan je voorbij gaan. Iedereen mag meedoen, er wordt niet gecontroleerd. Wat dat betreft is de VEZ heel erg open. Je mag gewoon meedoen, je wordt niet beperkt. Als je denkt over die laagdrempeligheid, zit daar alles in. Ik vind de diensten laagdrempelig, missionair, het is niet zoiets dat er ogen achter in je rug zitten die controleren.¹⁷⁸

Ook in de groepsgesprekken met leden van de gemeente wordt het als prettig ervaren dat er geen (sociale) controle is als het gaat om het vieren van het Avondmaal. De verantwoordelijkheid wordt bij iedere gelovige neergelegd en iedereen mag komen zoals hij of zij is.

Ik heb talloze kerken gezien van binnen. De meest verschrikkelijke vind ik de Avondmaalsdiensten waarbij je op moet gaan staan en jezelf voor moet stellen. Daar kan ik helemaal niks mee. Dat is voor mij per direct een reden om dan maar niet deel te nemen. Voor mij voelt de VEZ welkom omdat je er gewoon mag zijn.¹⁷⁹

Zowel Barry als Maartje hebben nog geen Avondmaalsdienst meegemaakt. Jolanda wel. In andere kerken heeft zij een beetje een angstig gevoel gekregen bij het Avondmaal. Zij vertelt over haar ervaring met het vieren van het Avondmaal in de VEZ.

Wel hartverwarmend. Ik merk ook dat iedereen die mee wilt, die mag mee. En ook gewoon het samen met al die mensen het Avondmaal vieren. Dat is gewoon een heel mooi en intiem moment. Toen voelde ik die angst totaal niet meer.¹⁸⁰

Er is dus weinig controle en iedereen mag meedoen zoals hij of zij is. In één van de groepsinterviews wordt echter de vraag gesteld of het Avondmaal wel zo missionair dient te zijn.

Omdat het denk ik ook iets voor de gemeenschap is, zoals wij hem vieren met wijn en brood. [...] uiteindelijk gaat het om het sacrament, dat die heilig blijft, in plaats van: 'Ik heb een mooi moment gehad.'¹⁸¹

In hoofdstuk 2.5 staat beschreven dat Kreider en Kreider pleiten voor een radicale gastvrijheid als het gaat om 'buitenstaanders' uitnodigen aan de Avondmaalstafel. In hoofdstuk 2.5 wordt ook beschreven wat de verschillen zijn tussen de termen 'open set', 'bounded set' en 'centered set'. Een 'open set' kent geen grenzen. Iedereen is altijd welkom. Een 'bounded set' heeft juist hele duidelijke grenzen. De vraag wordt gesteld of iemand binnen of buiten de grenzen valt. Zo'n grens kan bijvoorbeeld de eis zijn dat iemand gedoopt moet zijn of belijdenis moet hebben gedaan alvorens hij of zij mag deelnemen aan het

¹⁷⁸ Bijlage 1.1

¹⁷⁹ Bijlage 2.2

¹⁸⁰ Bijlage 3.3

¹⁸¹ Bijlage 2.1

Avondmaal. Tot slot is er nog een ‘centered set’. Hierbij zijn geen strakke grenzen, maar er wordt gekeken naar verhoudingen tot het centrum, namelijk Jezus.

In het gesprek met de leiders van de gemeente is het hier uitgebreid over gegaan. Met name de opdraagdiensten gaven veel gespreksstof. Het moment dat er in kleine groepjes voor de baby’s en hun ouders gebeden wordt creëert een moment dat een beetje ongemakkelijk is voor de rest van de bezoekers die in de zaal blijven zitten. Hoe dit op een goede (en missionaire) manier opgelost kan worden weten we nog niet. Tijdens het gesprek laat ik een quote zien van Arjan uit ons eerdere gesprek, waarin hij dat moment van niet mee mogen doen aan dat moment van bidden en dus maar moeten blijven zitten omschrijft als ‘totaal niet missionair’. Ter aanvulling daarop zegt hij nog het volgende:

Ik ben daar misschien iets te scherp in mijn woorden. ‘Totaal niet missionair.’ Ja weet je, dat gaat alleen om dat moment. Dan denk ik, kan ik niet iets doen of het leeg laten lijken. Misschien moet ik hier wel van terugkomen. Het is het geheel van de hele eredienst. Maar dat moment voelt het wel heel ongemakkelijk. Dat voelt niet missionair. Ik kan me voorstellen dat je dan voelt ‘hier hoor ik niet bij.’ Dat is een gevoel van dat moment.¹⁸²

Volgens één van de leden van de RvO gaat missionair zijn in deze situatie om oog hebben voor de mensen die verloren gaan in de massa. In zo’n situatie is het belangrijk om vanaf het podium heel duidelijk uit te leggen wat de bedoeling is, zodat mensen niet in verlegenheid worden gebracht. Ook probeert hij oog te hebben voor de ouders die weinig mensen in de gemeente kennen en daarom maar met een heel klein groepje bidden, hij probeert vaak bij zulke groepjes aan te sluiten zodat ook zij door de gemeente gedragen worden. Voor een andere RvO’er is het missionair als er in zo’n dienst ruimte is voor het eigene van verschillende mensen.

Ik heb zelf een keer een stel gehad dat zei, nadat ze beloofden dat ze het kind op zouden voeden, ‘en hij zal ook weten dat Feyenoord beter is dan Ajax’, of iets dergelijks.¹⁸³

Dit vindt zij heerlijk. Juist de ontspannenheid die er mag zijn op zo’n moment is wat zij ook als missionair ervaart.

Ook is het tijdens het gesprek met de leiders van de VEZ gegaan over ruimte voor getuigenissen binnen de dienst. Dit is wat tijdens doopdiensten altijd gebeurt, en wat vaak diep raakt, zowel vaste kerkbezoekers als mensen die speciaal voor die doopdienst komen. Tijdens de interviews met de kringen kwam er een duidelijk verzoek naar voren dat er behoefte was aan meer getuigenissen, ook tijdens de reguliere zondagse diensten. In de zomer van 2021 konden er geen diensten gehouden worden met een volle zaal, maar mochten er al wel weer fysieke diensten gehouden worden. De diensten werden toen gehouden voor zo’n 350 man, in plaats van 1200 man. Die diensten stonden los van de livestream, die in een aparte studio werd opgenomen. Daarom was er tijdens de fysieke diensten iets meer ruimte voor participatie vanuit de zaal, wat ingevuld werd door af en toe een getuigenis of een gebed te vragen. Dit werd erg positief ontvangen. Het gesprek met de

¹⁸² Bijlage 4.2

¹⁸³ Bijlage 4.2

leiders was in november, dus het verlangen naar meer getuigenissen in de dienst was niet nieuw voor hen en ze kijken naar manieren om dat vaker te integreren in de zondagse diensten. Na het gesprek over de doopdiensten heb ik toegelicht wat ik hierboven al beschreven heb aangaande 'bounded set', 'open set' en 'centered set'. De leiders herkenden zich ook in het beeld van het centered set en waren geïnteresseerd om dat ook op een visuele manier helder uitgelegd te krijgen. Arjan bevestigt wat ik zeg en vult aan dat het belangrijk is om te benadrukken dat mensen niet perfect hoeven te zijn om deel te mogen nemen aan het Avondmaal of om zich te laten dopen.

Het is mijn aanbeveling om met deze drie speciale diensten wel heel goed na te denken over de uitleg die gegeven wordt. Juist bij zulke bijzondere dingen kan gebrek aan uitleg heel bevreemdend werken. Wat betreft de getuigenissen in de dienst is het mijn aanbeveling om manieren te vinden dat te blijven integreren in de reguliere zondagse diensten, omdat een persoonlijk verhaal vanuit het hart vaak meer indruk maakt dan een gelikt verhaal van een ervaren spreker. Dit natuurlijk wel in een gezonde balans. Tot slot is het mijn aanbeveling dat de VEZ zich vasthoudt aan de 'centered set'-benadering van het Avondmaal, omdat daarmee gekeken wordt naar iemands relatie tot Jezus, en niet naar door menselijk gestelde voorwaarden. De verantwoordelijkheid wordt bij iedereen persoonlijk neergelegd. Opnieuw is een goede uitleg hierin belangrijk.



Op de afbeelding is de nieuwe voorkant van de VEZ-hallen te zien. Wat eerst WRZV-hallen heette is nu VEZ-hallen. Met de nieuwe plannen zal de hoofdingang wel aan de andere kant van het gebouw komen.

6.4.7 Het koffiemoment

Los van de liturgie is er nog een aspect wat rondom de diensten gebeurt wat verschillende keren ter sprake kwam en dat is het koffiemoment tussen de eerste en tweede dienst in op zondagochtend. Dit is opvallend omdat dit niet van mij of uit de literatuur komt, maar volledig uit de gesprekken met zowel leiders als met de twee verschillende groepen van leden

van de gemeente. Hier komt de ‘operant voice’ sterk naar voren. Gemeenteleden ervaren zelf dat het koffiemoment de gelegenheid is om echt verbinding te maken.

Als je het niet hebt ga je direct naar huis. Ik bedoel, er is thee of ranja als je wilt, maar het gaat erom dat je nog even kan nakletsen. Dat is meer de kerk. Dat je ontmoeting hebt.

Dus het gaat echt om de persoonlijke ontmoeting?

Ja, liefde gaat door de maag, het is dan alleen maar een kopje koffie, maar het is wel een teken van: ‘Hé, welkom ofzo.’¹⁸⁴

Arjan wil dit verder tillen dan alleen een mogelijkheid tot ontmoeting, hij wil ook het thema gastvrijheid verder doortrekken naar het koffiemoment.

Dat vind ik belangrijk, net als mensen welkom heten als ze nieuw zijn in de gemeente, we hebben een gastenteam, om te kijken hoe we gastvrijheid uit kunnen breiden, om het gevoel te geven als je binnenkomt: ‘Hartelijk welkom.’ We gaan ook nadenken om dat te verbinden aan het koffieteam, zodat bijvoorbeeld op het koffiebekertje staat ‘U bent geliefd’ of ‘U bent van harte welkom.’ Wat ik eigenlijk zou willen is een cultuur van enorme gastvrijheid.¹⁸⁵

Het enthousiasme van de verschillende mensen die dit onderwerp ter sprake brachten is prijzenswaardig. Mijn aanbeveling is om vooral dat koffiemoment te laten bestaan en hier ten volle gebruik van maken voor missionaire mogelijkheden. Dat dit niet alleen iets is wat Arjan kan bedenken maar dat dit leeft onder de gemeenteleden maakt dat dit een zeer wezenlijk element is. De plannen zoals die in hoofdstuk 6.2.3 ter sprake zijn gekomen voor de nieuwe hallen laten mogelijkheden zien omtrent het nieuwe missionaire punt. Hier zitten echt mogelijkheden voor de VEZ om uit te buiten.

6.5 Het persoonlijke missionaire karakter

In de gesprekken met de leden van de gemeente heb ik ook gevraagd naar het persoonlijk missionair handelen van de gemeenteleden. Dit om naast de ‘espoused voice’ ook duidelijk de ‘operant voice’ aan het woord te laten. Hier kwamen verschillende antwoorden op. In beide gesprekken was het duidelijk dat deze vraag ongeveer aan het eind van het interview stond, want ik kon merken dat mensen moe werden en minder op elkaar reageerden. Een aantal probeert missionair te zijn. Een aantal vindt dit nog erg lastig en een aantal is blij met de acties die de VEZ faciliteert. In één van de groepsinterviews wordt benadrukt dat het missionaire gehalte van een kerk afhankelijk is van het missionaire gehalte van haar leden.

Kijk, je kan een missie hebben als kerk ‘Ik wil missionair zijn’, maar als jouw mensen niet missionair zijn, dat is leuk, maar dan komt er niks van. Dus je moet zorgen dat je mensen missionair zijn.¹⁸⁶

In het interview met Esmé over de vraag of de kringen missionair zijn antwoord zij als volgt.

¹⁸⁴ Bijlage 2.1

¹⁸⁵ Bijlage 1.1

¹⁸⁶ Bijlage 2.1

Ja, wat je ook wel terugleest en wat ik ook mijn overtuiging is, als je christen bent, dan ben je per definitie missionair. Want het betekent gewoon dat je getuige bent van de hoop die in je is. Dat doe je met woorden, met wat je doet en wat je laat. Dus in die zin is elke christen missionair.¹⁸⁷

Het kringlid ziet het christen zijn en het missionair zijn echter niet als synoniemen.

Ze bieden dingen aan inderdaad, maar uiteindelijk is het een keuze die je zelf maakt als kerklid of je er zelf ook wat mee doet en hoe je je inzet in de omgeving.¹⁸⁸

Hoeveel mensen in de gemeente zo'n bewuste keuze hebben gemaakt is moeilijk te peilen aan de hand van deze twee groepen. Wel liggen hier mogelijkheden voor de VEZ tot toerusting en uitleg over wat missionair zijn inhoudt, zowel binnen de kerk als daarbuiten. Het is mijn aanbeveling dat de leiders van de gemeente kringen toerusten om hier met elkaar en persoonlijk in te groeien. Uit de aarzeling op de vraag omtrent het persoonlijk missionaire handelen concludeer ik dat de 'espoused voice' nog niet helemaal overeen stemt met de 'operant voice'. In de wereld waarin we leven is het niet onmogelijk om christen te zijn zonder dat je burens dat weten. Tegelijk is het ook niet de bedoeling dat 'missionair zijn' en programmaatje wordt dat christenen kunnen volgen. Toerusting is dus nodig. In hoofdstuk 6.2.3 en 6.4.7 wordt gesproken over de mogelijkheden van de nieuwe zaal en het koffiemoment. Dit gaat niet werken als leden van de gemeente zelf geen urgentie voelen om op dat moment met nieuwe mensen een praatje aan te knopen. Het koffiemoment is een moment van verbinding, dan moet die verbinding wel gelegd kunnen en willen worden.

6.6 De rol van corona

De coronapandemie die inmiddels al twee jaar duurt heeft een grote invloed op het kerkleven, en daarmee ook op het missionaire aspect van dat kerkleven. Arjan vertelt dat in de livestream de focus lag op verbinding met elkaar, om elkaar maar niet kwijt te raken. Dit was niet per se bewust, dit is hen meer zo overkomen. Dit omzien naar elkaar is volgens hem door blijven gaan.

Missionair is zowel het evangelie maar ook het diaconale. Het diaconale gaat wel echt door in een stukje zorg voor elkaar, dat zie je in alle opzichten. Er wordt echt wel goed voor elkaar gezorgd. Er is wel een Alpha online geweest.¹⁸⁹

Esmé en Olaf houden hun hart vast wat betreft de gevolgen van corona voor de VEZ. Wat de gevolgen zullen zijn weten ze niet. Het is lastig geweest om de verbinding met de gemeente vast te blijven houden. Wel maakt Olaf nog de volgende opmerking.

Maar wellicht dat we toch op een verrassende manier toch ook weer mensen hebben bereikt die we anders niet zouden hebben bereikt. Dat zou kunnen.¹⁹⁰

Dat blijkt waar. In mijn gesprek met Maartje blijkt dat voor haar als zoeker de stap naar een fysieke dienst nog te groot was. Het niet weten wat er gaat gebeuren, wanneer te moeten

¹⁸⁷ Bijlage 1.2

¹⁸⁸ Bijlage 2.1

¹⁸⁹ Bijlage 1.1

¹⁹⁰ Bijlage 1.3

zitten, wanneer te moeten staan, dat was voor haar een drempel. Door de livestream heeft zij op haar eigen tijd en eigen tempo eens kunnen snuffelen aan de zondagse diensten van de VEZ.

Ik denk dat dit wel een hele goede stap ernaartoe is geweest. Ik heb vaak gedacht ‘ik ben nog niet christen of ik ben nog maar in een beginstadium, is de kerk wel iets voor mij?’ En ik denk met de livestream voor iedereen die ook zo denkt nog toegankelijker of nog makkelijker is, nog laagdrempeliger eigenlijk. En ook best wel privé. Ik merk in de kerk dat er heel veel mensen zijn die precies weten wat ze moeten doen en die kennen al die liedjes en ik sta dan om me heen te kijken zo van ‘oh we moeten staan!’¹⁹¹

Ze hoopt ook sterk dat de livestream blijft, ook als de diensten weer fysiek plaatsvinden. Als ze haar opleiding tot stewardess heeft afgerond en gaat werken zou ze dus op haar eigen tijd mee kunnen blijven kijken naar de diensten. Los van haar positieve ervaring worden er in de groepsgesprekken en andere interviews van mensen die vrij nieuw zijn in de VEZ verhalen gedeeld dat het lastiger is om betrokken te blijven bij het geloof en de kerk nu het samenkomen met anderen verdwijnt. Voor iemand als Barry, die de diensten zelf al moeilijk kon volgen, wordt de uitdaging van een livestream nog groter.

Het leiderschapsteam is zich dus goed bewust van de invloed die zo'n livestream mogelijkheid heeft. Wel vult Arjan snel aan dat de VEZ geen livestream-gemeente wil worden. De nadruk zal blijven liggen op het fysiek ontmoeten van elkaar, en dat vind ik alleen maar positief.

Mijn aanbeveling is dat de livestream wordt doorgezet zodat mensen voor wie de drempel om een keer een dienst te bezoeken nog te hoog is toch kunnen meemaken wat er in een kerk gebeurt. Natuurlijk is het hierbij belangrijk om vaste kerkgangers aan te moedigen om naar de fysieke samenkomsten te komen, omdat het samenzijn een essentieel aspect is van gemeente zijn.

6.7 Ideeën voor ontwikkeling

In de interviews zijn er verschillende ideeën naar boven gekomen over hoe de VEZ zou kunnen ontwikkelen in haar missionaire karakter tijdens de zondagse diensten. Ideeën die hiervoor nog niet genoemd zijn, zullen in dit hoofdstuk nog een plekje krijgen.

Met name Barry was duidelijk over wat hij miste en wat volgens hem beter zou kunnen. Bij binnenkomst in de grote hallen voelde hij zich erg verloren. Het liefst was er iemand aan wie hij vragen zou kunnen stellen, of iets met meer informatie over wat er in een dienst gebeurt. Zo zou er bijvoorbeeld bij binnenkomst een standje of een torentje met foldertjes kunnen staan met uitleg over de liturgie. Op die manier wordt niet altijd de ‘flow’ van de dienst onderbroken en kunnen mensen die nieuw zijn lezen wat er gebeurt. Op zo'n foldertje kan dan staan waarom we bidden, wat aanbidding betekent en waarom we geld inzamelen. Dit is een vrij eenvoudige en anonieme manier om nieuwe mensen uit te leggen wat er gebeurt in een dienst. Zo'n foldertje kan ook mooi liggen bij het missionaire punt in de nieuwe hal. Wel

¹⁹¹ Bijlage 3.1

is het goed om te beseffen dat voor mensen die naar de eerste dienst gaan de dienst al voorbij is voordat ze zo'n foldertje in handen krijgen.

Iets anders dat Barry fijn had gevonden was een 'inburgeringscursus' in de VEZ.

Het is ook niet dat je een buddy aangewezen krijgt [...] of een workshop, welkom bij de VEZ, zo van: 'Dit en dit gaat het.' Ik merk dat je alles in je eentje moet doen, dat wel, en je kan daar altijd mailen en praten, dat merk ik ook wel. Maar ja, het is wel lastig als je niet gelovig bent opgevoed of je kent geen mensen bij de VEZ.¹⁹²

Wat hem betreft zou er een soort cursus zijn voor nieuwe leden, waarin uitgelegd wordt hoe de VEZ in elkaar steekt. Op die manier bouwt iedereen ook direct wat contacten op in de grote gemeente en hoeft niemand zich helemaal alleen te voelen. Een plek om al je vragen te stellen.

Maartje voelde zich juist wel erg welkom in de diensten. Zij had een ander idee ter ontwikkeling van de VEZ als het gaat om mensen die nog niet zo bekend zijn met de Bijbelverhalen. Zij sprak een behoefte uit die mijns inziens goed te verwezenlijken is en zeker een positieve uitwerking kan hebben.

Er staat wel eens een Bijbeltekst in het scherm. Misschien zou het fijn zijn als je van te voren kunt opzoeken over welke tekst het gaat. Ik weet niet of er al vroegtijdig bekend is wat ze voorbereiden, misschien dat je je daar een beetje op kunt inlezen.¹⁹³

Om mensen die geen gelovige achtergrond hebben de mogelijkheid te geven om zich een beetje in te lezen op waar de dienst over zal gaan, wordt voorkomen dat zoekers zich compleet overweldigd voelen en de preek moeilijk kunnen volgen.

Tijdens het gesprek met de leiders van de VEZ werd er positief gereageerd op deze ideeën. Natuurlijk kwamen er nog geen concrete toezeggingen, maar het was duidelijk dat zij hier nog eens verder met elkaar over gaan nadenken. In januari is er een aantal foto's gedeeld over de nieuwe indeling van de VEZ-hallen. Daarin zag ik al staan dat er een missionair punt komt, dus dat is positief. Hoe dat verder ingevuld gaat worden is nog niet bekend.

Het is mijn aanbeveling dat de VEZ nog eens goed nadenkt over hoe nieuwe mensen in de VEZ opgevangen worden. Dit kan bijvoorbeeld door een stand bij de ingang met een foldertje waarin verschillende onderdelen van de liturgie uitgelegd worden. Een andere optie is dat die stand in de koffiehuis staat, wat tijdens de dienst op gewezen wordt, wat zoals de plannen voor de nieuwe indeling van de hallen de bedoeling lijkt. Tot slot is het mijn aanbeveling dat in de aankondiging voor de diensten zoals die altijd op de website en in de app staan ook de Bijbeltekst gedeeld wordt, zodat mensen dat kunnen voorbereiden als ze nog niet zo bekend zijn met de Bijbel.

¹⁹² Bijlage 3.2

¹⁹³ Bijlage 3.1

6.8 Conclusie

In dit hoofdstuk zijn uitkomsten van de verschillende interviews naast elkaar gezet. Deze uitkomsten zijn besproken met een aantal leiders van de VEZ. Dit gesprek is ook in dit hoofdstuk meegenomen. Tijdens dit gesprek was de betrokkenheid groot, wat laat zien dat het leidersteam open staat voor vernieuwing.

In de kringen in de VEZ kunnen gemeenteleden worden opgebouwd om missionair te zijn in hun eigen omgeving. Men is het erover eens dat er missionaire mogelijkheden zijn wat betreft het gebouw, wat nu vol in ontwikkeling is. Ook is er overeenstemming tussen wat de leden van de gemeente denken dat de leiders van de VEZ belangrijk vinden wat betreft de zondagse diensten en wat zij zelf belangrijk vinden. Kernaspecten hierin zijn aanbidding, onderwijs en elkaar ontmoeten. Dat laatste sluit aan bij het koffiemoment, waar met name door de leden van de gemeente grote nadruk op werd gelegd als een belangrijk moment van kerk-zijn, het geeft verbinding. Vanuit de VEZ wordt er al nagedacht om dat moment nog meer te benutten.

Wat betreft het missionaire karakter van de prediking is gebleken dat het erg verschilt wie er preekt. In de prediking kan er beter niet al te veel onderscheid gemaakt worden tussen gelovig of niet-gelovig, maar er mag wel gekeken worden naar het onderscheid in mensen wat betreft heel praktisch of meer pastoraal preken, of wat betreft levensfase. Het niet veronderstellen van te veel voorkennis en het vermijden van tale Kanaäns wordt gewaardeerd en wordt gezien als missionair. Hetzelfde geldt voor de aanbidding. Ook hier is diversiteit belangrijk. Dit wordt door velen nog niet gezien als een moment met missionaire mogelijkheden. Hier ligt de vooronderstelling achter dat missionair zijn gelijk staat aan rationeel alles begrijpen. Als die vooronderstelling losgelaten wordt kan de aanbidding een moment zijn dat zoekers iets ervaren van Gods Geest of om zich heen zien hoe het is om een relatie met God te hebben. Tijdens de bijzondere diensten van opdragen, dopen en Avondmaal zijn er missionaire mogelijkheden, maar ook struikelpunten. Essentieel is dat bij zulke diensten vanaf het podium heel goed uitgelegd wordt wat er gaat gebeuren, omdat het anders vervreemdend kan werken. De doopdiensten zijn een grote winst, met name door het persoonlijk getuigenis dat dopelingen afleggen. Dat wordt als heel persoonlijk ervaren en raakt velen. Er wordt al gezocht naar manieren om zulke persoonlijke getuigenissen vaker deel uit te laten maken van de reguliere zondagse diensten.

De corona pandemie heeft veel missionaire initiatieven stilgelegd. Toch is de VEZ sinds maart 2020 begonnen met livestreamdiensten, waardoor mensen zijn aangehaakt voor wie een fysiek kerkbezoek nog een stap te ver was. Tot slot zijn er in dit hoofdstuk een aantal ideeën voor ontwikkeling genoemd, zoals het vermelden van de tekst bij de aankondiging van de dienst, zodat mensen die nog niet zo bekend zijn in de Bijbel dat vast een beetje voor kunnen bereiden.

7. Conclusie

In dit laatste hoofdstuk zal eerst een samenvatting gegeven worden van het onderzoek. Vervolgens wordt er een antwoord gegeven op de hoofdvraag wat het missionaire karakter is van de zondagse samenkomsten volgens leiders van de Vrije Evangelisatie Zwolle, volgens de gemeenteleden en volgens bezoekers van de samenkomsten met het oog op het zijn van een missionaire gemeente. Dit wordt gevolgd door een aantal concrete aanbevelingen voor de leiders van de VEZ om dit missionaire karakter te laten groeien. Tot slot zal er een persoonlijke reflectie volgen, zowel op de inhoud als op het proces van dit onderzoek.

7.1 Samenvatting

Behalve het eerste hoofdstuk bevatten alle hoofdstukken ongeveer dezelfde opzet. Om die reden is deze samenvatting niet per hoofdstuk vormgegeven, maar per thema.

7.1.1 De VEZ als missionaire gemeente

Binnen het leiderschap van de VEZ wordt de VEZ als missionaire gemeente al heel verschillend omschreven. Waar Arjan Dam vooral kijkt naar de vele missionaire initiatieven die er zijn, dichtbij en ver weg, kijkt Olaf ten Napel meer naar het DNA van de gemeente. De gemeente is ongedwongen en erg toegankelijk, wat het erg aantrekkelijk maakt voor veel nieuwe mensen. In de gesprekken met leden van de gemeente worden met name de verschillende missionaire activiteiten van de VEZ genoemd. Voorbeelden hiervan zijn de zendelingen die in het buitenland zitten en de zomer- en kerstpakketten. Het ene lid toont meer betrokkenheid bij deze initiatieven dan het andere. In het nagesprek met de leiders wordt er nog gesproken over de rol van de kringen bij het missionaire aspect van kerk-zijn. Ook speelt de ontwikkeling van de VEZ-Campus een rol, die op dit moment in volle gang is en waar missionaire mogelijkheden liggen.



Op de afbeelding is te zien hoe een dienst bij de VEZ eruit ziet als de zaal helemaal vol zit.

7.1.2 De zondagse diensten

Uit het gesprek met de leiders van de gemeente komt naar voren dat zij het elkaar ontmoeten op zondag erg belangrijk vinden. Aanbidding en toerusting staan centraal binnen de erediensten. De toerusting en inspiratie moeten echt vanuit de Bijbel komen, maar wel op

een manier die aansluit bij de tijd waarin we leven en bij de mensen die de preek horen. Verder wordt het thema gastvrijheid erg belangrijk gevonden. Aan de leden van de gemeente is gevraagd wat zij *denken* dat de leiders van de gemeente belangrijk vinden en wat zij zelf *vinden* dat belangrijk is. De antwoorden op deze twee vragen komen sterk met elkaar overeen. De aspecten die belangrijk geacht en gevonden worden zijn aanbidding, onderwijs en ontmoeting. Dezelfde onderwerpen werden ook door de leiders van de gemeente genoemd.

7.1.3 Het missionaire karakter van de zondagse diensten

In hoofdstuk 2 heb ik literatuuronderzoek gedaan naar wat er geschreven is over het missionaire karakter van erediensten. Kreider en Kreider hebben onderzoek gedaan naar wat 'worship' betekent in een tijd waarin het christendom niet meer de norm is. Met worship bedoelen zij het geheel van de eredienst. Veel Griekse woorden die in het Nieuwe Testament worden gebruikt voor worship hebben een sterkere missionaire lading in zich dan vaak wordt verondersteld. Worship is volgens hen het hele leven, wat in lijn mag staan met Gods karakter, wat een zendend karakter is. God is een missionaire God, daarom zou er in een eredienst altijd iets van dat karakter mee moeten spelen. De eredienst is niet in eerste instantie gericht op ongelovigen, maar zij maken er wel deel van uit.

De leiders van de gemeente gaven hele diverse antwoorden op de vraag naar het missionaire karakter van de erediensten van de VEZ. Voor Arjan staat gastvrijheid heel hoog. Er is een welkomsteam en er is altijd koffie. Esmé Wiegman vertelt dat de VEZ een grote gemeente is waar mensen makkelijk anoniem binnenkomen en de kat uit de boom kijken. Er is geen sociale controle en er zijn geen kledingvoorschriften. Mensen mogen komen zoals ze zijn, wat de diensten erg toegankelijk maakt. Olaf vertelt over het kinderwerk en jongerenwerk, dat de gemeente erg aantrekkelijk maakt voor gezinnen. Door de leden van de gemeente zijn ook verschillende antwoorden gegeven op de vraag hoe zij het missionaire karakter van de VEZ terug zien komen in de zondagse diensten. Verschillende dingen worden genoemd, zoals aandacht voor de zendelingen in het buitenland, een preek in 'normaal Nederlands', het koffiemoment en de Kerstdiensten. Er zijn ook mensen die niet veel zien van het missionaire karakter in de zondagse diensten. De drie mensen die vrij nieuw zijn in de VEZ en in het geloof hebben de diensten verschillend ervaren. Maartje en Jolanda voelen zich erg welkom. Jolanda voelt dat er binnen de gemeente naar elkaar omgekeken wordt en dat doet haar heel goed. Barry voelt zich echter erg verloren in de massa. Tijdens het nagesprek met de leiders geef ik de aanbeveling om nog eens goed na te denken over wat 'missionair zijn' voor hen betekent en hoe zij dit vorm willen geven in de diensten. Daar is namelijk nog geen duidelijke lijn in te zien.

7.1.4 Het missionaire karakter van de prediking

De Vrije Evangelisatie Zwolle is bezig met een traject over kerk-zijn aan de hand van het boek *Centrum Kerk* van Tim Keller. In dit boek is er ook aandacht voor prediking. Keller stimuleert zijn lezers sterk om in de prediking aan te sluiten bij de context van de hoorders. Ook Stefan Paas schrijft dat gastvrijheid niet alleen in vorm missionair kan zijn, maar ook in inhoud. Preken waarin bewust rekening gehouden wordt met publiek dat de standaard begrippen niet kent, zijn ook verfrissend voor hen die al jarenlang naar preken luisteren. Een preek kan volgens Keller en Paas zowel interessant zijn voor mensen die voor het eerst komen als voedend voor gelovigen. Een preek kan qua taalgebruik en voorbeelden aansluiten

bij de cultuur en qua boodschap daar lijnrecht tegenover staan. Het één sluit het ander niet uit.

Olaf vertelt dat de gemeente ervoor kiest om niet al te veel onderscheid te maken tussen gelovig en ongelovig. Hij wil niet te polariserend zijn, maar juist met elkaar op weg gaan. Voor Olaf bestaat een goede preek uit meerdere aspecten. Allereerst moet een preek exegetisch en Bijbels goed zijn. Verder mag de exegese van de cultuur niet ontbreken en tot slot dient een spreker kennis te hebben van zichzelf. Olaf hoopt dat er door de sprekers van de VEZ rekening wordt gehouden met de mogelijkheid dat er mensen in het publiek zitten die er voor het eerst zijn. Zijn streven is om zoveel mogelijk ruis op de lijn weg te halen, zodat de boodschap van de preek en de dienst als geheel zo duidelijk mogelijk over kan komen. In de gesprekken met leden van de gemeente komt naar voren dat het missionaire gehalte van een preek afhangt van wie er spreekt. Wel is er verschil van mening over welke sprekers meer of minder missionair zouden zijn. Dit leidt tot de uitspraak dat het er niet alleen aan ligt wie er spreekt, maar vooral wie er luistert. Iedereen is anders. Praktische voorbeelden, niet al te moeilijk taalgebruik en het niet veronderstellen van voorkennis wordt door velen als missionair ervaren. Dat er verschil is tussen de mensen die luisteren wordt bevestigd in de gesprekken met de mensen die net nieuw zijn in de VEZ. Alle drie waarderen ze een heldere uitleg in de preek, maar er is verschil in voorkeur wat betreft de spreker en het soort preek. In het nagesprek met de leiders van de VEZ komt naar voren dat diversiteit aan sprekers erg belangrijk is om verschillende typen mensen aan te spreken, zowel gelovigen als zoekers.

7.1.5 Het missionaire karakter van de aanbidding

Sally Morgenthaler schrijft in haar boek *Worship Evangelism* over het missionaire aspect van de aanbidding tijdens een kerkdienst. Volgens haar is participerende aanbidding de plek waar mensen God kunnen ervaren. Tegelijk kunnen mensen die God nog niet kennen om zich heen zien hoe het is om een relatie met God te hebben. Volgens Morgenthaler staat niet de evangelisatie centraal, maar de lof aan God. Het missionaire aspect is wel een ingecalculiseerd gevolg van die lof aan God. Het is niet de bedoeling dat de aanbidding een hele show wordt, het gaat om het hart. Wel is het belangrijk dat de aanbidding aansluit bij de verlangens en vragen van mensen, waarbij Waarheid en Geest nodig zijn.

De leiders van de gemeente zien in eerste instantie geen duidelijk verband tussen het missionair gemeente zijn en de aanbidding. Wel zien zij de waarde van een pastoraal lied en de mogelijkheid dat de aanbidding nieuwsgierigheid kan wekken. Olaf ziet aanbidding als een mogelijkheid om gelovigen te voeden om in hun eigen omgeving missionair te zijn. In een gesprek met leden van de gemeente vindt er een discussie plaats over de authenticiteit en de aantrekkingskracht van kwalitatieve muziek in de VEZ ten opzichte van een 'krakkemikkig orgeltje of een goedbedoelde, vals zingende worshipband.' De conclusie van het gesprek blijkt hetzelfde als bij het gesprek over het missionaire gehalte van de prediking, namelijk dat het heel erg verschilt wie er luistert. De één zal meer aangesproken worden door het één, de ander door het ander. En dat mag allebei naast elkaar bestaan. Jolanda vertelt dat het indruk op haar maakt als de muziek aansluit bij de preek en de dienst daardoor één groot geheel wordt. In hoofdstuk 6 staat dat bij de leiders van de gemeente de veronderstelling leeft dat missionair zijn gelijk staat aan alles rationeel kunnen begrijpen. Dat is bij aanbidding lastig te verwezenlijken, waardoor aanbidding niet zo heel erg missionair is. Het is daar mijn aanbeveling om nog eens goed na te denken over het begrip 'missionair zijn'. In lijn met Sally Morgenthaler kan aanbidding een hele missionaire

dimensie hebben, waarbij concreet voor de liturgie in de VEZ eigenlijk niets hoeft te veranderen. Wel zou het goed zijn als aanbiddingsleiders ervan bewust zijn dat er mensen in het publiek zitten die daar voor het eerst zijn.

7.1.6 Het missionaire karakter van de sacramenten

In hoofdstuk 2 beschrijf ik hoe Kreider en Kreider pleiten voor radicale gastvrijheid aan de Avondmaalstafel. Ook tegenover mensen die nog niet geloven. Dit sluit aan bij de ‘open set’-benadering. Andere benaderingen zijn de ‘bounded set’-benadering, waarbij er duidelijke grenzen zijn over het wel of niet mogen deelnemen aan het Avondmaal, en de ‘centered set’-benadering, waarbij er niet gekeken wordt naar vastgestelde grenzen, maar naar ieders verhouding tot het Centrum, Jezus Christus.

Voor de leiders van de gemeente is opnieuw gastvrijheid een belangrijk thema. Tijdens de doop- en opdraagdiensten is er vaak extra aandacht voor familie en vrienden, die voor deze speciale dienst zijn gekomen. Ook met hen wordt ook rekening mee gehouden als het gaat om de sprekersplanning. Wat bij zowel de leiders van de gemeente als bij de leden van de gemeente naar voren komt is de waarde van het getuigenis tijdens de doopdiensten. Ook merken de leden dat de leiding er rekening mee houdt dat er bij bijzondere diensten mensen voor het eerst kunnen komen, omdat er extra uitleg gegeven wordt over wat er gebeurt.

Het Avondmaal wordt door veel leden van de gemeente als prettig ervaren. Er is weinig sociale controle en je mag komen zoals je bent. De verantwoordelijkheid wordt bij iedereen zelf neergelegd. De drie mensen die nog niet zo lang naar de VEZ komen, hebben nog niet veel van deze bijzondere diensten meegemaakt. Zij hebben daarom geen duidelijke mening over het missionaire karakter van de sacramenten. Wel vindt Jolanda de Avondmaalsdienst waar zij is geweest hartverwarmend. In het nagesprek met de leiders van de gemeente leg ik uit wat er bedoeld wordt met ‘open set’, ‘bounded set’ en ‘centered set’, en ik vertel dat ik de VEZ erg herken in de ‘centered set’-benadering. Hier herkennen zij zich ook in.

7.1.7 De rol van corona

Het laatste onderdeel van de interviews is gegaan over de invloed van corona op missionair gemeente zijn. De leiders van de gemeente kunnen lastig inschatten wat de gevolgen van corona zijn als alles weer teruggaat naar hoe het was. Missionair kerk-zijn ten tijde van een pandemie is lastig. Er zijn geen activiteiten om mensen mee naar toe te nemen en veel initiatieven hebben stilgelegen. De VEZ heeft geprobeerd om vooral de verbinding met de eigen gemeente vast te houden, wat al erg lastig is. Wel zien zij de livestream als een missionaire verrijking. Ook onder de leden van de gemeente wordt gezien dat corona voornamelijk een negatieve invloed heeft. Je kunt elkaar niet ontmoeten, wat volgens sommige leden het kernpunt is om het evangelie te delen. Eén van de mensen die net nieuw is in de VEZ, is aangehaakt omdat er een livestreamdienst kwam, wat voor haar de drempel zo laag maakte dat ze een keer mee wilde kijken. Hier heb ik de leiders van de gemeente mee mogen bemoedigen in het nagesprek. Daar heb ik ook de aanbeveling gedaan om de livestream ook na corona te behouden, om zo nog meer mensen te kunnen bereiken. Dit advies nemen ze mee, maar de VEZ wil nadrukkelijk niet een livestream-gemeente worden.

7.2 Antwoord hoofdvraag

De hoofdvraag van dit onderzoek luidt in hoofdstuk 1:

“Wat is het missionaire karakter van de zondagse samenkomsten volgens leiders van de Vrije Evangelisatie Zwolle, volgens de gemeenteleden en volgens bezoekers van de samenkomsten, met het oog op het zijn van een missionaire gemeente?”

Volgens de leiders van de Vrije Evangelisatie Zwolle wordt het missionaire karakter van de gemeente zichtbaar in de samenkomsten in twee elementen, namelijk in gastvrijheid en in authenticiteit. Gastvrijheid is te zien in het welkomsteam, het koffiemoment, de verwelkomende woorden vanaf het podium en de gehele sfeer van de dienst. Authenticiteit is te zien in het feit dat de VEZ niet de liturgie zo laagdrempelig probeert te maken dat nieuwkomers alles rationeel moeten kunnen volgen, maar dat ze haar ding doet en probeert oog te hebben voor de paar nieuwkomers die er zitten tussen het vaste publiek. Op die manier ontstaat er geen grote polarisatie tussen wel gelovig of niet gelovig, maar is er één grote gemeente met heel veel diversiteit. Ook worden belemmerende factoren vermeden.

Volgens de leden van de Vrije Evangelisatie Zwolle is de zichtbaarheid van het missionaire karakter in de samenkomsten heel divers. Sommige leden zien het missionaire karakter van de VEZ sterker in de missionaire initiatieven die er zijn, anderen ervaren juist een sterk welkom in de diensten, ook voor mensen die nog niet zo lang komen. De ontmoeting tijdens het koffiemoment wordt erg belangrijk gevonden.

De bezoekers van de samenkomsten die nog niet zo lang komen of kijken naar de livestream van de VEZ voelen zich over het algemeen welkom en warm ontvangen. De preken spreken hen aan, hoewel het er wel per persoon aan ligt wie er spreekt. Toch geldt dit niet voor iedereen, de VEZ is ook een hele grote gemeente waarin je snel verloren kan gaan. Iets voor nieuwkomers bij binnenkomst zou dus een verrijking zijn.

7.3 Aanbevelingen

In hoofdstuk 6.7 doe ik een aantal aanbevelingen over hoe de VEZ zich nog meer zou kunnen ontwikkelen wat betreft het de samenkomsten met het oog op missionair gemeente zijn.

- Op de vraag of de VEZ missionair is in haar zondagse diensten kan de VEZ zelf pas antwoord geven als zij een eenduidige definitie heeft voor wat ‘missionair zijn’ voor haar betekent. Er hangt nog sterk het idee dat missionair zijn gelijk staat aan alles uitleggen. We leven echter in een tijd waarin spiritualiteit weer hoger op de agenda is komen te staan voor veel mensen. Zoekers verlangen meer naar een ervaring dan naar een gegronde theologie. De VEZ kan zich sterk ontwikkelen als zij een heldere visie heeft op de manier waarop zij missionair is. Uitgangspunten voor het gesprek over deze ontwikkeling kunnen de kernthema’s ‘gastvrijheid’ en ‘authenticiteit’ zijn die in dit onderzoek naar voren komen als belangrijke kernthema’s voor de leiders van de VEZ. Deze kernthema’s kunnen een sterk missionair karakter hebben.
- De VEZ noemt zichzelf een missionaire gemeente, maar heeft dat niet als grootste doel staan als het gaat om de zondagse diensten. In plaats van alles zó laagdrempelig maken dat er een verschil ontstaat tussen het bereiken van niet-gelovigen en het voeden van de eigen gemeenteleden, doet ze eigenlijk gewoon lekker haar ding. Blijkbaar slaat dat aan bij mensen die voor het eerst in de dienst komen. Olaf noemt dit authenticiteit. De VEZ kan ontwikkelen in missionair zijn als zij vast blijft houden

aan die authenticiteit. Dat is opnieuw een waarde die heel sterk heerst in de tijd waarin we leven. Het past niet bij het karakter van de VEZ om heel veel vast te leggen en zichzelf in een keurslijf te persen. In plaats daarvan is het goed als zij zich vasthoudt aan haar authenticiteit.

- Hoewel die ontspannenheid van de VEZ haar juist voor veel mensen aantrekkelijk maakt, kan de VEZ zich wel verder ontwikkelen als er een groter missionair bewustzijn ontstaat bij alle mensen die op het podium staan. Dit geldt voor aanbiddingsleiders, sprekers en de hosts die de dienst inleiden en afsluiten. Als zij zich er bewust van zijn dat er mensen in de zaal zitten die er wellicht voor het eerst zijn en hen af en toe welkom heten, voelen deze mensen zich gezien en zijn de overige mensen in de zaal zich ook bewust dat er nieuwkomers zijn. Hierdoor zullen zij misschien oog hebben voor de mensen om zich heen of zich vrij voelen om ook een keer iemand mee te nemen naar een dienst. Hier hoeft niet een speciaal script of woordenboek voor te zijn, maar een beetje bewustzijn doet vaak al heel veel.
- Het grotere bewustzijn geldt niet alleen voor mensen die op het podium staan, maar ook voor de mensen die in de zaal zitten. Er liggen absoluut mogelijkheden in de nieuwe ontvangsthal met het missionaire punt tijdens het koffiemoment. Echter is het wel belangrijk dat gemeenteleden zelf de stap zetten om verbinding te leggen met mensen die nieuw zijn. Dat verbinding belangrijk is voor een missionaire gemeente staat als een paal boven water, maar of daar ook zo naar gehandeld wordt is een tweede vraag. De VEZ zou kringen kunnen toerusten omtrent dit onderwerp.
- Uit de interviews is gebleken dat het goed is om niet te veel onderscheid te maken tussen mensen die al heel lang geloven en mensen die net geloven of nog helemaal niet geloven. In plaats daarvan is er veel verschil tussen mensen als het gaat om de manier waarop zij zich wel of niet aangesproken voelen. Daarom kan de VEZ zich ontwikkelen in het missionaire karakter van de zondagse diensten als zij divers blijft in haar sprekerspalet en soorten muziek. De eigen sprekers kunnen zichzelf trainen om in hun preken bewust verschillende doelgroepen aan te spreken.
- Tot slot zou de VEZ nog meer kunnen ontwikkelen door rondom de diensten mogelijkheden te bieden voor mensen die net nieuw zijn. Een voorbeeld hiervan is een foldertje met de uitleg van de liturgie of een verwijzing naar een cursus waarin meer verteld wordt over de VEZ, wie we zijn, wat we doen en waarom. De VEZ is een hele grote gemeente en kan door nieuwkomers als erg overweldigend worden ervaren.

7.4 Persoonlijke reflectie

Het was een waar genoegen om deze scriptie te schrijven. Van begin tot eind was ik enthousiast over het onderwerp, wat het doen van zo'n groot onderzoek ontzettend interessant maakt. Zoals in de inleiding beschreven, heb ik een grote passie voor Jezus, maar ook voor de Kerk, in het bijzonder de Vrije Evangelisatie Zwolle, mijn eigen gemeente. Daarnaast heb ik specifiek een passie voor missionair kerk-zijn, wat dit onderzoek allemaal mooi bij elkaar brengt. Vanuit de VEZ was de medewerking groot en was men enthousiast, wat mij het gevoel geeft dat dit onderzoek gewaardeerd wordt en echt iets bijdraagt. Ik hoop van harte dat er in de loop van de tijd verandering te zien is en dat de aanbevelingen vanuit dit onderzoek ter harte worden genomen. Het is altijd spannend om iets te onderzoeken wat je dierbaar is, maar naar mijn eigen inzicht is het wel gelukt om dingen vanuit meerdere kanten te bekijken en waar nodig kritische vragen te stellen. Dat neemt niet weg dat ik ook heb gejuicht bij dingen die al wel heel positief zijn. Het enthousiasme van de VEZ in reageren

en meedenken heeft ervoor gezorgd dat dit onderzoek voor mij een positieve ervaring heeft opgeleverd. Als dat anders was geweest, dan had het hele proces, ook het emotionele aspect, er heel anders uitgezien.

Een interessant leerpunt voor mijzelf is de betekenis van het missionair kerk-zijn binnen de eredienst. Aan het begin van mijn onderzoek definieerde ik dat ook voor mezelf als alles kunnen begrijpen, waar uitleg voor nodig is. In mijn interviews heb ik daarom ook de vraag gesteld of de mensen die nog niet zo lang deelnemen aan de diensten van de VEZ alles 'begrepen'. Echter, door gesprekken met mijn begeleider Hans Schaeffer en zijn colleges over liturgie heb ik geleerd dat er in een eredienst meer gebeurt dan een van te voren bedacht programma. Er zit een spanningsboog in het geheel van zo'n dienst, wat niet te veel onderbroken dient te worden. We leven in een tijd waarin spiritualiteit steeds interessanter gevonden wordt. Mensen willen meegenomen worden in het grote verhaal, niet alles hoeft direct rationeel begrepen te worden. De Heilige Geest mag de ruimte krijgen om harten te raken, het hoofd komt later wel. Wel is het dan belangrijk dat er goede middelen zijn om die vragen op te vangen en duidelijke antwoorden te kunnen geven. Wat mij ook erg gevormd heeft, zijn de gesprekken met Olaf. Zijn visie op het niet willen polariseren tussen 'jij gelooft niet, ik geloof wel', is een inspiratie.

Iedere student die een afstudeeronderzoek doet, loopt een keer tegen een muur aan. Voor mij was dat bij het transcriberen van de interviews. Dat vond ik echt het minst interessante onderdeel van dit onderzoek en was aan lichtelijk uitstelgedrag onderhevig. Wel heb ik bij het terugluisteren van de interviews zelf gehoord hoe snel ik kan praten. Dit is mij vaker verteld, maar nu ik het zelf hoor, heeft het mij wel meer bewust gemaakt dat dit iets is om te ontwikkelen voor mijn toekomstige loopbaan als theoloog en eventueel predikant.

Bibliografie

- Brouwer, R., e.a., *Levend lichaam. Dynamiek van christelijke geloofsgemeenschappen in Nederland*, (Kampen: Kok, 2007).
- Cameron, H., e.a., *Talking about God in practice. Theological action research and practical theology*, (London: SCM Press, 2010).
- Jong, K.W. de, red., *Verbindend vieren. Spelen met vormen en stijlen in de eredienst*, (Zoetermeer: Boekencentrum, 2013).
- Keller, T., *Centrum Kerk. Het evangelie midden in je stad*, (Franeker: Uitgeverij Van Wijnen, 2014).
- Keller, T., *Preken. Geloof overbrengen in een sceptische tijd*, (Franeker: Uitgeverij Van Wijnen, 2016).
- Kreider, A. & E. Kreider, *Worship and mission after Christendom*, (Colorado Springs: Paternoster, 2009).
- Leede, H., en F. Stark, *Ontvouwen. Protestantse prediking in de praktijk*, (Zoetermeer: Boekencentrum, 2017).
- Morgenthaler, S., *Worship Evangelism. Inviting unbelievers into the presence of God*, (Grand Rapids: Zondervan, 1999).
- Oskamp, P. en N. Schuman, *De weg van de liturgie. Tradities, achtergronden, praktijk*, (Zoetermeer: Meinema, 1998).
- Paas, S., *De werkers van het laatste uur. De inwijding van nieuwkomers in het christelijk geloof en in de christelijke gemeente*, (Zoetermeer: Boekencentrum, 2003)
- Schaeffer, H., *Kerk om te vieren. Praktisch-theologische reflecties op kerkzijn*, (Kampen: Summum Academic Publications, 2019).
- Verschuren, P. & H. Doorewaard, *Het ontwerpen van een onderzoek*, (Utrecht: LEMMA, 2000).
- Vrije Evangelisatie Zwolle, *Ethiek van Barmhartigheid*, [intern werkdocument, Zwolle: 2017].
- Vrije Evangelisatie Zwolle, *Kerkelijke Identiteit*, [intern werkdocument, Zwolle: 2018].
- Vrije Evangelisatie Zwolle, 'Organisatie'. <https://vezwolle.nl/over-ons/organisatie> [Laatst bezocht op 18-03-2022].

Bijlagen

De interviews zijn gebaseerd op de theorie die in hoofdstuk 2 beschreven is. In dat hoofdstuk wordt eerst een aantal begrippen gedefinieerd. Vervolgens wordt ingegaan op de verhoudingen tussen missionair kerk-zijn en de eredienst. In eerste instantie wordt er gekeken naar de eredienst als geheel. Vervolgens wordt er ingegaan op verschillende onderdelen binnen de liturgie, namelijk de prediking, de aanbidding en de sacramenten. Het doel van deze interviews is onderzoeken wat de visie is van de VEZ op de verhoudingen tussen deze verschillende elementen en of die visie ook beleefd wordt door de gemeenteleden. Tot slot wordt er onderzocht of de visie van de VEZ ook in de praktijk ervaren wordt door mensen die niet zo vaak naar de kerk gaan. De interviews zijn onderverdeeld in 3 groepen. De eerste groep is de leiders van de gemeente. De tweede groep is de leden van de gemeente en de derde groep is mensen die af en toe als gast naar een dienst komen.

Bijlage 1.1: Interview met Arjan Dam

De eerste interviews zijn met leiders van de gemeente. Van hun wil ik vooral horen wat de visie is van de VEZ op het missionaire gehalte van de zondagse samenkomsten. Tegelijk wil ik weten op welke manier dat uiting krijgt binnen de verschillende aspecten van de liturgie. Tot slot wil ik onderzoeken welke rol corona speelt in de manier waarop dit speelt en belangrijk gevonden wordt. Het eerste interview vond plaats in het VEZ-Centrum, het gebouw dat eigendom is van de VEZ waar verschillende dingen zijn, waaronder de kantoren van de pastors.

We praatten kort over een avond die week ervoor met alle Thuisfront Teams van zendingen van de VEZ, waarin het nieuwe zendingsbeleid is uitgelegd.

Arjan: Dit past misschien ook wel goed bij jouw onderzoek, ik moest moeite doen om mensen te bewegen, ook binnen de RvO, dat Europa echt een zendingsgebied aan het worden is. Vroeger was het echt ‘wij zenden onze zendingen naar de andere kant van de wereld, omdat daar het evangelie verkondigd moet worden’, maar nu is dat niet meer zo. China, Afrika en Latijns-Amerika bereiden zich voor om zendingen naar Europa te sturen. Europa is een zendingsveld aan het worden. En ten tweede hebben we te maken met migratie. Er komen vluchtelingen deze kant op uit het 10/40 raam, dus het is boeiend om te zien waar je vroeger naar Afghanistan en Iran en dergelijke moest gaan, wonen ze nu aan de overkant van de straat. Dat biedt de mogelijkheid om ook hen te betrekken bij het evangelie. Het klassieke zending van ‘wij gaan een echtpaar uitzenden’ zit nog zo diep in ons. Dat is nodig, want het evangelie moet nog steeds gebracht worden in gebieden waar het evangelie nooit gebracht is. Onze bron daarbij is het Joshua Project. Daarin zie je wel dat het evangelie gebracht moet worden in het 10/40 raam of in andere gebieden waar het evangelie nooit is gebracht. Daar moeten we heen, maar Europa is net zo goed zendingsveld geworden en dat is echt wennen hoor. Ik merk een stukje weerstand, niet weerstand maar wel ongemak van ‘Europa, wacht eens even’, dat voelt een beetje als zijnde van wat Trump zegt ‘America first’ maar dan ‘Europe first’, weet je wel? Zo werd het een beetje opgevat. Voor ons als Westerlingen is dat echt wennen, we willen graag iets geven ‘van kijk hier, onze rijke grondvesten van het evangelie’. Dat zijn hele gevoelige onderwerpen. Dat is de harde werkelijkheid, we zitten als kerk in een gebied die missie nodig heeft.

We zitten hier in Zwolle nog wel op de Bible Belt. Tegelijk heeft christelijk Nederland ook wel wat schade achtergelaten omwille van het Woord. Mijn hart huilt dan van ‘jongens, wat is hier gebeurd!’ Zo ook hier in de huizen is heel veel geestelijke en fysieke manipulatie geweest omwille van het evangelie. Dat is gewoon niet goed. Daar is ook schade, dus we hebben nog wat in te halen.

Ik: Kan je kort iets over jezelf vertellen?

Arjan: Ik ben hier vandaag twee jaar geleden komen werken. Ik heb eigenlijk een beetje een dubbelrol. Enerzijds is het mijn verantwoordelijkheid om alles wat met algemene zaken te maken heeft te regelen binnen de VEZ, zoals het gebouw en de ICT. Alles wat met bedrijfsvoering te maken heeft. Ik heb ook het deel missionair. Daarvoor ben ik 4 uur in dienst, voor de rest eigenlijk 32 uur. Dat is ook het voorzitten van het Pastor Team en het voorbereiden van de RvO vergadering. En 4 uur missionair, dat is missionair binnenland, zending, de zendingsdienst. En een groot deel hoe we dat financieel allemaal doen. Ik ben twee jaar geleden begonnen, daarvoor heb ik 12 jaar bij Open Doors gewerkt. Ook een hele mooie manier om dienstbaar te zijn aan kerken in het Midden Oosten en Noord Afrika. Ook in de uitvoering ben ik betrokken geweest, we gingen kerken vertellen ‘zo hoort een kerk te zijn’, we trainden mensen in weerbaarheid en hoe je een kerk opbouwt en dergelijke. Ik vond dat mooi allemaal, maar het is ook goed om met je voeten in de klei te staan om te ervaren hoe dat nou echt allemaal is. Dat doe ik dus bij de VEZ.

De VEZ ken ik al langer, ik heb ook bij Opwekking gewerkt voordat ik bij Open Doors werkte. Het leuke was, altijd als je bij Opwekking kwam was de VEZ heel actief, zoals bijvoorbeeld met het klaarzetten van de stoelen. Er was een leuk veld waarin gediend werd, ze waren bij het pastoraat betrokken, dus overal waar je kwam was: VEZwolle! Dus toen wij hier in Zwolle kwamen wonen drie jaar geleden, was één van de eerste dingen die we deden naar de VEZ gaan, en daar zijn we ook bij gebleven. Toen kwam ook de vacature voor Pastor Algemene Zaken, wat Jaap van de Poll hiervoor deed. In de eerste ronde zag ik het voorbij komen maar toen had ik niet gesolliciteerd, maar ik zei ‘Heer, als er een tweede ronde komt, dan wil ik wel solliciteren’. Dat moment kwam er, er kwam een tweede ronde en toen heb ik gesolliciteerd. Ik heb acht gesprekken gehad, er zijn referenties nagetrokken, ze moeten wel weten wie ze in huis halen. Ik ben aangenomen vanaf 1 mei, Jaap is er tot 1 september bijgebleven. Toen ben ik begonnen, met een aardig pakket aan taken en verantwoordelijkheden. Het is erg leuk om te doen. We hebben twee hele onrustige jaren gekend eigenlijk. Je merkt dat het heel divers is, soms is het van het meten van de waterstand tot het leiden van de strategische koers. Er heeft veel plaatsgevonden de afgelopen jaren. Veel wisselingen, Henk Stoorvogel is weg, Auke en Jaap zijn met pensioen, Henk van Dieren is met pensioen, dus er is heel wat gaande, en dan coronatijd, dus het grootste deel dat ik hier werk is coronatijd. Waar ik vind dat de VEZ heel krachtig in is, is de lofprijs en aanbidding, het samenzijn en samen beleven van het Evangelie in zijn volle kracht. Dat is heel uniek. De kerk heeft een hele sterke groei gekend, en in de afgelopen jaren is dat een stukje stabiel geworden. Ik denk dat dat goed is, dan kun je een aantal dingen goed doordenken voordat je een volgende stap maakt. Ik ben getrouwd, ik heb drie kinderen die allemaal de deur uit zijn. Ik woon samen met mijn vrouw in Stadshagen

Ik: In het zendingsbeleid heb ik gelezen dat als we zendingen uitsturen, er wordt gekeken of de lokale kerk het zelf niet kan doen. Er komen nu mensen vanuit Brazilië naar Nederland

om zending te doen. In hoeverre zou je zeggen dat de VEZ als lokale kerk hier zelf het missionaire werk doet?

Arjan: Ik vind eigenlijk als zendelingen deze kant op komen, dat ze moeten aansluiten bij de lokale kerk. Ik heb ook zoiets van, als zendelingen terugkomen, kom maar helpen om het evangelie te brengen. Je bent van harte welkom om de Alpha te doen. Je merkt wel dat dat onwennig voelt. Ik moet wel zeggen, Anton en Martine (oud-zendelingen van de VEZ) zijn een klassiek voorbeeld van hoe zij wel zijn ingestapt in hun bediening, Anton geeft les in het Leerhuis voor de doopcursus. Ergens haken zij in als zijnde 'zeg maar wat wij kunnen doen' en dat vind ik heel erg mooi. Zo van 'we hebben ons ding gedaan in het buitenland, maar hier hebben we ook nog een taak te doen en die is net zo hard nodig'. En dat is denk ik ook het model van Tim Keller met 'missionair kerk-zijn', we moeten wel echt verder gaan nadenken over kerk-zijn in deze stad en deze omgeving.

Ik: Op welke manier geeft de VEZ al uiting aan dat missionair kerk-zijn?

Arjan: Als je kijkt naar onze kerkelijke identiteit, zijn we een missionaire kerk in zoverre dat we allemaal stukjes hebben, maar het is nog niet een geheel. We hebben Alpha werk dat een beetje begint te lopen en waar we mensen voor uitnodigen, we hebben nu iets van 72 deelnemers. De eredienst proberen we een warm welkom te laten zijn, zowel bij de deur als op het podium, er is koffie drinken na afloop. We hebben zomerpakketten via het diaconaat of het helpen van mensen bij het pastoraat. Denk aan twee pastorale programma's die er zijn die veel worden bezocht door mensen buiten de gemeente. Daarin zie je ook dat de VEZ missionair en open is. Mensen worden ook niet lid, maar alleen geregistreerd, dus het is een hele open mogelijkheid en het Woord transformeert, daar geloof ik in. Ik moet denken aan een voorbeeld uit een baptisten gemeente, er werd gezegd 'nodig iemand uit', dus ik nodigde iemand uit, maar toen kwam er een preek waarvan ik dacht 'oh jongens, waar gaat dit over!' Maar ik weet dat er een vrouw daar naartoe kwam tot geloof kwam. Het sloeg nergens op, het was niet missionair, maar Gods Woord deed wat in haar hart en het was ook de warme gemeenschap en met dat alles bij elkaar was God aan het werk. God gaf de wasdom. Dus ik wil ook heel erg oppassen dat vanuit mijn visie dat je te krampachtig zegt 'zo moet het gaan, en zo moet God werken', maar God werkt op hele verschillende manieren. Bij de VEZ zie ik allerlei verschillende elementen, er is stratevangelisatie, Alpha, zending in de wereld, er is sportcommunity in Kampen onder de jeugd en jongeren. Alles bij elkaar is wel een geheel wat een missionair karakter heeft, maar is alles nou heel goed omschreven en heel goed doordacht? Dat denk ik niet. Dat is nou waar we naar toegaan met Tim Keller, we gaan een framework maken om vragen te beantwoorden als 'hoe kunnen we missionair kerk-zijn, hoe kunnen we contextualiseren, hoe kunnen we het evangelie op een goede manier uitleggen, hoe kunnen we mensen uitdagen om het evangelie uit te kunnen leggen in hun vriendschappen en community's. Als ik kijk naar Tim Keller en het evangelie, hij pakt het heel mooi samen. Het evangelie is niet zomaar in één zinnetje te zeggen, dat vind ik nog wel uitdagend. Je kan niet zeggen 'dit is het evangelie', het is veel groter en rijker dan... zo concreet had ik er nog nooit bij stilgestaan.

Ik: Kan je meer vertellen over wat de VEZ voor ogen heeft met de zondagse diensten?

Arjan: Open en gastvrij willen we zijn. In de kerkelijke identiteit staan er ook twee dingen omschreven over evangelisatie en eredienst. Daar staat: *Op de eerste dag van de week, de dag van Christus' opstanding, komen we als gelovigen samen om naar zijn Woord te luisteren, Hem te lofprijzen en te danken door onze liederen, gebeden en gaven. In de VEZ kiezen we voor een vrije vorm van lofprijzing met aandacht voor nieuwe liederen en*

creatieve expressie. Dankbaar voor zijn genade verblijden we ons samen en ervaren we Gods aanwezigheid door zijn Geest. De woordverkondiging is Schriftgetrouw, actueel en helder. De zondag samenkomst is laagdrempelig en uitnodigend voor de buitenstaander. Eén maal per maand vieren we de "Maaltijd van de Heer". Hier wordt wel gewezen op het feit dat dit herdenkingsmaal alleen is voor diegenen die Christus als persoonlijke Heiland hebben aanvaard. De samenkomsten moeten in goede orde geschieden. De oudsten dragen de eindverantwoordelijkheid over de samenkomsten en zij sturen bij waar nodig zodat alles volgens zijn Woord en in goede orde geschiedt. Er staat ook nog iets over doop, Avondmaal en het opdragen van kinderen, wat ook in de eredienst gebeurt. Er staat ook een stukje over evangelisatie. Het gaat echt om rondom het Woord samenkomen. In de eredienst heb je allerlei elementen waarin het huisgezin van God zichtbaar is. Het opdragen van de kinderen en de doop. We hebben drie missionaire diensten in het jaar. Die diensten zijn niet zozeer gericht op buitenstaanders, wel laagdrempelig, maar er komt vooral iets missionairs aan bod, zoals de zendingsdienst. De VEZ is niet zoals Willow Creek waarin op zondag alles heel laagdrempelig is en op woensdag men mag komen voor wat meer verdieping. Er wordt wel nagedacht in het kader van Tim Keller, als het framework er staat, hoe we de diensten dan kunnen contextualiseren. Ik heb het daar ook wel eens met Patrick over gehad, 'hoe ziet het er dan uit?'. Dat vind ik nog wel spannend, niet spannend, maar het moet wel VEZ blijven. Dus bij de liturgie een goede uitleg, wat doen we eigenlijk, dat vind ik belangrijk, net als mensen welkom heten als ze nieuw zijn in de gemeente, we hebben een gastenteam, om te kijken hoe we gastvrijheid uit kunnen breiden, om het gevoel te geven als je binnenkomt 'hartelijk welkom'. We gaan ook nadenken om dat te verbinden aan het koffieteam, zodat bijvoorbeeld op het koffiebekertje staat 'u bent geliefd' of 'u bent van harte welkom'. Wat ik eigenlijk zou willen is een cultuur van enorme gastvrijheid. Ik ga vanmiddag naar de WRZV-hallen met het team dat straks over de inrichting gaat. Eén van de dingen die ik heb gezegd en dat heb ik een beetje uit Tim Keller, is alles wat je hier beleeft moet uitstralen dat als je in de stad bent, of in je dorp, dat je iets herkent, dat je niet in een vreemde omgeving komt. Dus het hulsje rondom de VEZ. Dat zie je nu ook al een beetje, de toren van Zwolle staat er achter bij de livestream, ik kan me zo voorstellen dat er daar ook iets staat. Of het gevoel dat mensen in Zwolle het leuk vinden om even op een veldje te zitten, dat je dat ook daar doet, dus dat het niet zo ver weg is, maar dat de kerk niet zo'n strak bankje is, waarin mensen stil moeten zitten en niet mogen bewegen. Dit gaat dan om de entourage, maar het is wel in beweging.

Ik: Laten we de hele liturgie doorlopen hoe de VEZ binnen elk onderdeel missionair is. Zijn er elementen in de dienst zoals de prediking waar de VEZ missionair probeert te zijn?

Arjan: Bij de thema vaststelling, dat doet de VEZ elk jaar, wordt gekeken naar de thema's die behandeld gaan worden. Dat is altijd wel lastig. Komend jaar gaan we Romeinen 1-8 doen en dan thema's vanuit het Woord, dus je bouwt op volgens het Woord, maar wat belangrijk is, is dat je aansluit bij de actualiteit van de dag. Er moet iets zijn dat mensen praktisch mee naar huis kunnen nemen, zodat het niet iets is dat alleen maar boven hun hoofden zweeft. We hebben nu een serie 'stel dat', dus 'stel dat God bestaat', 'stel dat je vergeven wordt', dat zijn thema's waarvan de titels je aan kunnen spreken. Daaronder ligt het Woord. Maar zijn de diensten en de prediking puur missionair? Ik vind van niet. Daar valt nog wel een slag in te slaan, als we dat willen. Als missionaire kerk, als we meer aan willen sluiten, dat je het toch even uitlegt. Je hebt enerzijds de eredienst waarin je de gemeente wil voeden en leren, dat kan je op alle andere manieren ook doen, maar de eredienst is bij de VEZ wel centraal, en je hebt missionair zijn. Dat hoeft elkaar niet te bijten, maar laatst hadden we het thema 'wat als

God bestaat?', en toen hoorde ik van mensen 'oh gaan we weer'. Omdat mensen niet komen door de weeks, moeten zij het ook echt van de zondag hebben. En dan heb je nog binnen de kerk LWOO'ers, MBO'ers en artsen, hogeschoolden, en mensen die bij de overheid werken. Die heb je allemaal in de kerk zitten. En wat ik dan bijvoorbeeld zie is dat een prediking soms heel eenvoudig is en goed te begrijpen, en je hebt bijvoorbeeld als Patrick spreekt kan het een tandje dieper gaan, dan haken er echt mensen af. Het is dus constant zoeken om alle doelgroepen aan te spreken. Dat heb je ook bij een missionaire dienst. Daarbij geloof ik ook echt dat God de wasdom geeft. Daar ben ik echt heilig van overtuigd. We doen wat we kunnen met alle gebrokenheid. Ik merk zelf ook, naarmate je ouder wordt denk je over andere dingen na. Als we het framework hebben van Tim Keller ga ik wel nadenken 'hé de eredienst, hoe willen we dat dan doen?'. Er is al een stuk gemaakt door Henk Stoorvogel, er zijn ook al wat veranderingen gemaakt. Bijvoorbeeld dat de host de diversiteit van de gemeente liet zien, van jong tot oud, zodat het niet alleen de RvO'ers zijn die op het podium staan, maar ook een Yosheva of een Cor, zodat er herkenbaarheid is in de gemeente. Je ziet wel dat je dan soms moet inboeten in de kwaliteit. Dat is nog weer anders in livestream dan op het podium. Maar je hoort nu ook mensen zeggen 'we zien de RvO niet meer, we willen meer zichtbaarheid van de RvO hebben.' Maar aan de andere kant willen we ook meer aansluiten bij een cultuur van de gemeente waar diversiteit is. Vrouw, man, jong, oud, herkennen mensen zich in wat op het podium staat? Bijvoorbeeld de jongeren herkennen Cor en denken 'wauw Cor!' terwijl andere denken 'moet dat nou, met een kapotte spijkerbroek, dat doe je niet'. Dat is lastig van wat doe je wel en wat doe je niet.

Ik: Je kan je dan afvragen of het RvO wel representatief is voor de hele gemeente

Arjan: Klopt, daar gaan ook wijzigingen plaatsvinden. Er zijn vorig jaar al twee vrouwen bijgekomen, voor het eerst in de geschiedenis van de gemeente. Er zijn daardoor ook weer wat gemeenteleden afgehaakt, maar er mogen ook wel wat jonge mensen in. Ook daarin wordt de diversiteit zichtbaar.

Ik: Een ander element binnen de eredienst is aanbidding, van wat ik gelezen heb is dat ook een mooi moment om missionair te zijn. Hoe ziet de VEZ dat?

Arjan: In de kerkelijke identiteit staat *in de VEZ kiezen we voor een vrije vorm van lofprijzing met aandacht voor nieuwe liederen en creatieve expressie*. Er is ruimte voor een oud lied, er is ruimte voor een nieuw lied. Bijvoorbeeld het team van Niels Zwaan dat nieuw in de aanbidding is heeft veel nieuw soort liederen, en ook muzikaal hoogstaand, en dat spreekt mensen ook aan. Er is heel veel creativiteit in lofprijs en aanbidding. Ik moet wel zeggen, aanbidding is veel meer dan het zingen van liederen. De diversiteit is er al wel, maar er ontbreekt ook nog wel veel aan. Het zit er wel in, maar het mag van mij nog wel veel diverser zijn. Dat is wel zo, de zaterdagavonddiensten zijn eigenlijk een soort uitgekledede identieke dienst aan de zondagse diensten, maar daar gaan wel diensten komen met wat meer variatie, dus een ademdienst of een stiltedienst. Daar is meer ruimte voor creativiteit en liturgie, maar dat moet nog een beetje vorm krijgen. Straks als we de WRZV-hallen hebben is dat natuurlijk wel heel erg mooi, dan kunnen we kijken hoe die zaterdagavond diensten gaan, of dat we het misschien op zondagavond doen, wat dat betreft zijn er mogelijkheden in tijd-variantie, maar ook in vormen. Dat is Olaf nu wat meer aan het uitwerken. Dan zou ook een liturgische dienst kunnen, één keer in de maand of één keer in de twee of drie weken. Je hoort ook wel mensen die tijdens de zondagse diensten overvallen worden door harde muziek of de constante herhaling.

Ik: Zie je aanbidding als een manier om missionair te zijn?

Arjan: Zo heb ik hem nog nooit gezien. Het is meer een lofprijs en uiting naar God om Hem de eer te geven, ik heb het nog nooit gezien als missionair onderdeel van de gemeente. Ja, wel als geheel, zoals bijvoorbeeld pastorale liederen, die raken mensen wel, liederen die gaan over liefde en geliefd mogen zijn, ergens breekt er dan wat in die mensen van 'oh ik mag er zijn!'. Dat is in de wereld denk ik wel een grote roep. Als je kijkt in de wereld is er veel gebrokenheid, veel onzekerheid, maar ook veel minderwaardigheid. Dus dat je dan thuis mag komen bij God als iemand die van je houdt, zoals je bent, dan zie ik het wel als missionair. Maar of dat nou zo bewust gekozen is, vraag ik mij af. We hebben wel gekeken naar de eredienst met de vraag hoe we het laagdrempelig kunnen maken, dus dat dingen uitgelegd worden op het podium, maar niet specifiek dit onderdeel en dat wordt nog wel een uitdaging. Ik denk dat we rondom dat framework er nog wel eens over gaan hebben hoe we de eredienst willen vormgeven. Ik denk dat we dat als geheel moeten bekijken, zowel de liturgie als alles er omheen, een cultuur van gastvrijheid.

Ik: Op welke manier is de VEZ missionair of gastvrij wat betreft de sacramenten?

Arjan: Gastvrij denk ik wel. Bijvoorbeeld wanneer een kind wordt opgedragen, dan hangen er bordjes en verzamelen de kringen in groepen zich rondom een kind en iedereen kan zich daarbij aansluiten. Ik denk dat als je in die zaal blijft zitten voel je iets van 'ik hoor er niet bij'. Dat vind ik niet missionair. Bij een doop wordt bijvoorbeeld ook uitgelegd waarom er wordt gedoopt. Ook geven mensen een stukje getuigenis, dat vind ik erg missionair omdat er verteld wordt wat God heeft gedaan in je leven. Wat heeft die transformatie gebracht. Dan zie je vaak hoe de Heere Jezus in iemands leven is gekomen en een stukje van het evangelie wordt gedeeld, wat ook een levensgetuigenis is van wat mensen werkelijk meemaken. En dat vind ik puur missionair. Rondom het Avondmaal wordt er ook wat uitgelegd, dat je mag deelnemen, maar er wordt ook uitgelegd dat als je Jezus niet hebt aangenomen, laat het dan aan je voorbij gaan. Iedereen mag meedoen, er wordt niet gecontroleerd. Wat dat betreft is de VEZ heel erg open. Je mag gewoon meedoen, je wordt niet beperkt. Als je denkt over die laagdrempeligheid, zit daar alles in. Ik vind de diensten laagdrempelig, missionair, het is niet zoiets dat er ogen achter in je rug zitten die je controleren.

Ik: Klopt het dat niet iedereen zich zomaar mag laten dopen?

Arjan: Ja, er is eerst een gesprek met de oudste nodig. Ook is er een cursus die je vooraf of achteraf kan volgen, dus wat dat betreft is het wel open. Ik vind het zelf wel heel mooi als iemand weet waarvoor hij zich laat dopen en een stukje cursus doet en zich daarna pas laat dopen, maar bij ons ligt het niet zo strak. Het zou wel fijn wezen als je weet wat doop inhoudt en waarvoor je kiest.

Ik: Als ik het goed begrijp, de doopcursus is een sterk advies, maar niet echt een voorwaarde?

Arjan: Nee, precies, wel een gesprek met de oudste. Vaak zijn er ook nog voorbereidingsavonden voor de doop gedaan wordt, met een korte, praktische uitleg. In het document van de kerkelijke identiteit staat ook nog een stukje over doop.

Ik: Vind je dat jij als persoon missionair bent?

Arjan: Op dit moment wat minder. Ik heb dat heel sterk gehad, maar ik merk dat ik de laatste jaren wat terughoudender ben geworden. Ik ben erg druk met de kerk. Ik denk dat het komt door de persoonlijke levensfase waar ik nu in zit. In de familie van Angélique zijn een aantal mensen tot geloof gekomen, op verjaardagen praat ik wel altijd over het geloof. Een aantal mensen hebben de Heere Jezus aangenomen en zich laten dopen, maar ik merk dat ik nu

gewoon een beetje wordt opgeslokt door de tijd. Het is een persoonlijke reis, ik werk bij de kerk, je hebt het persoonlijke geloof in God, dan is er de kerk, maar het is ook mijn werk. Dat vind ik wel een strijd. Ik ben zes jaar oudste geweest in een andere gemeente, en je ziet ook wel de ruwe kant van de gemeente. Dat heeft voor mij even tijd nodig om wat te wennen. Ik kan in de diensten ook niet meer zo onbevangen zijn als vroeger, omdat als ik kijk naar een dienst ik denk 'oh dat is nog vergeten', 'oh dat zou nog geprojecteerd moeten worden', 'oh, men vergeet hier de zendingscollecte'. Heel mijn beleving is anders. Die eerste liefde mag wel weer een beetje terugkomen, dat is nu de fase van mijn leven.

Ik: Wat doet de hele corona-situatie met de missionaire intenties van de diensten?

Arjan: De livestream is wat minder missionair en meer gericht op community. In wezen is dat het grote gemis in deze tijd, het ontmoeten van God en het ontmoeten van elkaar. Dat laatste is een wezenlijk onderdeel van gemeente zijn en dat valt gewoon weg. We proberen via de livestream nog de verbinding te leggen met de gemeente, en dan ben je wat minder missionair gericht. Dat is wel jammer. Je zou allerlei creatieve dingen kunnen bedenken rondom missionair zijn. Vraag is natuurlijk ook hoe omschrijf je missionair? Missionair is zowel het evangelie maar ook het diaconale. Het diaconale gaat wel echt door in een stukje zorg voor elkaar, dat zie je in alle opzichten. Er wordt echt wel goed voor elkaar gezorgd. Er is wel een Alpha online geweest, maar mensen die het evangelie vertellen en dan iemand ergens mee naartoe nemen, dat is er niet.

Ik: Is het een bewuste keuze dat de livestreamdiensten meer community gericht zijn en minder missionair?

Arjan: Ik denk dat het ons meer is overkomen. Ik heb er wel aan gedacht, vooral aan het begin. De VEZ is een grote en bekende gemeente, veel mensen luisterden met ons mee. We zitten nu op zo'n 600-700 streams op het moment zelf en zo'n 2400 streams aan het einde van de week. Je hoort wel in de dienst wordt er altijd gezegd dat als je bent aangesproken in de dienst, dat je dan altijd mag bellen tot een uur na de dienst. Er is ook altijd een stukje voor kinderen. Je hoort dat veel mensen livestream moe zijn. Ik hoorde ook van iemand die nog nooit in de dienst is geweest die nu meekijkt of dat wat is. Sommige mensen durfden niet naar de kerk te komen maar kijken wel online mee, 'wat gebeurt er dan?'. Je hebt zo'n scala aan mogelijkheden om te kijken. Het is ons een beetje overkomen om te focussen op volhouden, we richten ons op God en op het Woord in de eredienst, totdat we weer bij elkaar komen.

Bijlage 1.2: Interview met Esmé Wiegman

Het tweede interview zou ook in het VEZ-Centrum plaatsvinden, maar vanwege corona-veiligheid is dat interview toch online gehouden.

Ik: Ik zou willen beginnen met een korte introductie. Zou je kort wat willen vertellen over jezelf, zoals wat is je rol in de VEZ, hoe ben je bij de VEZ betrokken geraakt en wat betekent de VEZ voor jou persoonlijk?

Esmé: Dat wil ik wel doen. Mijn naam is Esmé Wiegman, ik ben 45 jaar oud en ik woon in Zwolle. Ik ben getrouwd en moeder van 3 zoons. Allemaal lekker aan het opgroeien en uit het huis aan het gaan. Mijn wortels qua kerk liggen oorspronkelijk in de Christelijk Gereformeerde Kerk, dat is een heel breed kerkgenootschap, maar ergens in het evenwichtige midden ben ik opgegroeid. Daar heb ik ook een hele goede tijd gehad. Kinderjaren, jeugd. In het kerkgenootschap ook belijdenis gedaan. Hier in Zwolle hadden we iets minder een klik met Christelijk Gereformeerde Kerk. Het is toch wel een heel bijzondere gemeente in het hele Christelijk Gereformeerde spectrum. Dat was ook de periode dat onze kinderen klein waren, dus we moesten toen ook wel een hele bewuste keuze maken van ‘waar laten we onze kinderen opgroeien?’. Dat heeft ons aanvankelijk eerst in de Gereformeerde Bond gebracht hier in Zwolle. Hebben we ook echt wel een goede tijd gehad, ook wat betreft kinderjaren van onze kinderen, het HGJB kinderwerk en jeugdwerk was inhoudelijk echt heel goed. Het enige wat jammer was, is dat er in die gemeente op gegeven moment van alles en nog wat speelde. Grote conflicten, veel gezinnen trokken weg. Een predikant die niet heel goed in kon spelen, zowel in de prediking, als in zijn leidinggeven, als in zijn pastorale rol. Dat bracht ons op gegeven moment wel op een punt waarvan we dachten ‘wat gaan we nu doen?’ De kinderen waren op een leeftijd dat we wel graag wilden dat ze ook aansluiting vonden bij de jeugd, ook wel geloofskeuzes om te maken. Op gegeven moment realiseerde ik me ook wel dat mijn man op een nulpunt en dieptepunt van zijn geloof zat, dus toen zijn we ons opnieuw gaan oriënteren in Zwolle, ‘wat gaan we doen?’. En toen zijn we eigenlijk bij de VEZ gekomen. En eigenlijk is dat voor Christelijk Gereformeerden en Bondsmensen een hele bijzondere stap, maar richting onze ouders hebben we gezegd: ‘Wij horen weer bevindelijke prediking’. Om gewoon echt te merken, het evangelie klinkt hier, het wordt echt naar je hart gebracht. Ook de persoonlijke relatie in geloof met God. Ook wel een gemeente gevonden waarvan we denken ‘laat onze kinderen hier maar lekker hun weg in zoeken’. Ook wel bijzonder mijn man bloeide ook enorm op. Ik vond het voor mezelf ook wel opmerkelijk dat ik zelf ook mijn weg begon te vinden in de gemeente en me thuis begon te voelen. Ook qua theologische visie en dergelijke, dacht ik ‘ja, dit is wel de goede plek om te zijn’. En wij zijn ook wel de mensen die denken ‘als je je ergens aan verbindt, hop’. Je kan wel wachten tot mensen je vragen, maar wij zijn van handen uit de mouwen en doen. Even kijken waar mensen nodig zijn, wat is goed om te doen. Dat heeft er ook toe geleid dat wij actief werden als wijkkring leider. Ik heb ook in het kinderwerk wat gedaan toen onze jongste zoon daar nog zat. Mijn man is actief in de techniek en dergelijke, die doet daar ook het één en ander. Onze oudste zoon heeft ook een mooie geloofskeuze gemaakt, ook in de muziek actief. De andere twee kinderen zijn nog wat zoekend, en dat hoort ook bij die leeftijd. Dat is die fase.

Mijn achtergrond qua werkzaamheden en opleidingsniveau en dergelijke. Ik heb ooit Nederlandse taal- en letterkunde gestudeerd, dus universitaire opleiding gehad. Politiek actief geweest en de afgelopen jaren verschillende leidinggevende en bestuurlijke functies bekleed. Ik ben een paar jaar geleden benaderd om deel uit te maken van de Raad van Opzieners. Bijzondere vraag, ik ben daar biddend mee bezig geweest en heb ja gezegd.

Bijzonder ook, samen met Betsy van de Pool de eerste vrouwelijke leden van de Raad van Opzieners. Tot voor kort was dat een plek die alleen voorbehouden was aan mannen. Die keuze ligt ook wel heel erg in lijn met de theologische visie die in de VEZ is ingezet als het gaat om de plek van de vrouw, dus daar voel ik me ook erg goed in thuis. Dat maakt dat ik in de RvO zit.

Op dit moment bestaat mijn leven uit werk, directeur van Valente, een branche organisatie, voor maatschappelijke opvang, vrouwenopvang en beschermd wonen. Dus dat zijn mijn werkzaamheden voor 32 uur per week. Ik ben sinds 1,5 jaar bezig met een deeltijd studie theologie. Ook heel erg mooi en verrijkend. Werkzaamheden voor de kerk zijn en beetje de overige uren. Eigenlijk vind ik dingen ook wel heel erg in elkaars verlengde liggen. Wat ik opdoe met mijn studie theologie kan ik mooi kwijt in het werk in de kerk, en andersom, ervaringen daar kan ik verbinden met wat ik nu ook theologisch aan het doen ben.

Ik: Mooi. Volgens mij heb je laatst ook met Sanne Rabius gesproken, die doet ook HBO-theologie.

Esmé: Ja klopt.

Ik: Dat is een vriendin van mij, dus vandaar.

Esmé: Oh, wat leuk.

Ik: Ik doe mijn scriptieonderzoek naar het raakvlak van het missionaire en de zondagse kerkdiensten. En ik ben heel erg aan het zoeken naar wat het missionaire karakter van de zondagse diensten is. Ik begin met de leiders van de gemeente, hoe zien zij dat, hoe ziet de VEZ dat, is dat wel de bedoeling. Dat soort dingen. Dus mijn eerste vraag is: Missionair is één van de pijlers van de VEZ, op welke manier krijgt dat uiting?

Esmé: Ja, ik vind dat op een mooie manier uiting krijgt in de Missie & Visie zoals het daar is omschreven. Ik vind het mooi omschreven. Ik vind het ook een mooie uitwerking krijgen met het thema Centrum Kerk waar we mee bezig zijn geweest. Met alles merk ik wel 'oh, corona en lockdown', dat maakt het wel moeilijk om heel actief met die dingen bezig te gaan, maar ik vind het wel een hele mooie benadering om op die manier gemeente te krijgen. En ook andere uitwerkingen die je ziet, de aandacht voor onze zendelingen, de verschillende plekken waar zendelingen actief zijn. Maar ook, ik heb ook juist voor mijn eigen studie met twee diakenen gesproken, met Fenke Beeftink en met... ik ben even de naam kwijt. Ik vind het ook heel mooi dat de VEZ niet hiërarchisch is, zoals in een klassiek gereformeerde kerk met [doet haar handen in een driehoek] 'hier is de kerkenraad en die doen de dingen', maar hoe het veel meer gericht is op de wijkkringen. Dat die wijkkringen de eerste plek is waar pastoraal en diaconaal en haast ook wel missionair naar wordt omgezien naar elkaar maar ook naar de plek waar je kring bent. Dus dat vind ik wel heel erg mooi.

Ik: Zou je dan ook zeggen dat de kringen missionaire zijn? Is dat ook het doel van de kringen?

Esmé: Ja, wat je ook wel terugleest en wat ik ook mijn overtuiging is, als je christen bent, dan ben je per definitie missionair. Want het betekent gewoon dat je getuige bent van de hoop die in je is. Dat doe je met woorden, met wat je doet en wat je laat. Dus in die zin is elke christen missionair. Kijk, het is wel een spannende vraag, en dat vond ik ook wel heel erg leuk met de 'four voices', de benadering die je kiest, dus wat zegt de VEZ dat we zijn, dus missionair, en wat hebben we daarover opgeschreven en wat gebeurt er nou concreet. Ja, die lijnen zijn niet helemaal optimaal. Zo van 'we zeggen 100% en we doen 100% van wat we zeggen'.

Ik: Nouja, dan en ik daar erg benieuwd naar. Ik ga nog praten met leden, en ik ben heel benieuwd hoe dat overeenkomt.

Esmé: En op zich hè, je moet je flink sturen met vragen hoor, maar wat je zegt de kerkdiensten, in hoeverre die missionair zijn, vind ik ook nog wel een hele interessante vraag.

Ik: Als je het goed vindt kunnen we het daar straks over hebben, ik heb eerst nog een meer algemene vraag over de diensten. Wat heeft volgens jou de VEZ echt voor ogen met de zondagse diensten? Dus niet zozeer wat betreft missionair, maar gewoon in het algemeen. Doel is niet helemaal het goede woord denk ik, maar waarom komen we bij elkaar op zondag?

Esmé: Ja, daar zitten verschillende elementen in. Het is denk ik een bij elkaar komen, echt als gemeente, in lijn met de Bijbelse opdracht om elkaar te ontmoeten en die zondagse samenkomsten ook niet na te laten. Daarin God te aanbidden. De aanbidding is denk ik een hele belangrijke, maar het is denk ik ook een plek om gevoed en toegerust te worden. Gevoed in je geloof. Elkaar te ontmoeten, ik denk dat dat ook een hele belangrijke factor is. Hoe je met elkaar ook staande blijft en geïnspireerd blijft in het geloof. Volgens mij zijn dat de hele belangrijke elementen van de dienst.

Ik: Dan nu inderdaad specifiek missionair. Ik heb het eerste hoofdstuk al geschreven en dat is vooral op basis van de literatuur. Ik heb dus al veel gelezen hierover. Dus ik stel eigenlijk voor dat we de hele liturgie doorgaan, de verschillende elementen die er zijn. En kijken op welke manier een element missionair is, of hoe daar over nagedacht wordt. Ik heb vorige week ook met Arjan Dam gepraat, die noemde ook al veel dingen buiten de liturgie om, vanaf binnenkomst. Wat zijn volgens jou de dingen om de liturgie heen, dus dingen als het binnenkomen en dergelijke, in hoeverre denk je dat dat missionair is?

Esmé: Het is denk ik in die zin missionair dat ik denk dat de drempel wel laag is voor mensen. Je kunt daar gewoon binnenstappen. Binnen de gemeente zijn er niet allerlei kledingcodes, ik bedoel, een vrouw hoeft geen hoed op, een man hoeft geen pak, die ongeschreven regels, die zijn er niet. Misschien als je wat minder gebruikelijk uitziet, het kan allemaal. Iedereen kan makkelijk binnenlopen. Als je wilt, stel je bent een anonieme zoeker, dan kan je ook heel makkelijk anoniem binnenlopen en plaatsnemen in de zaal. Je kan kiezen, 'ik wil vooraan, of achteraan, of ergens middenin'. Dus wat dat betreft vind ik het echt laagdrempelig. Tegelijk vind ik het ook wel mooi dat mensen die iets minder anoniem willen zijn en zich afvragen 'word ik hier wel gezien?', dat ze bij binnenkomst verwelkomd worden. Dus ja, en tegelijk denk ik ook als je helemaal niet bekend bent met het christelijk geloof of nauwelijks of je misschien een andere achtergrond hebt in het christelijk geloof van lang geleden, misschien wel Rooms Katholiek of gereformeerd, dat je dan wel in een samenkomst komt waarvan je denkt 'wat is dit?'. Dus als je echt missionair zou zijn, dan zou je eigenlijk veel meer toelichting moeten geven op de dingen die je doet. Waarom doe je de dingen, wat is gebed, wat doe je dan als je iets tegen God gaat zeggen met elkaar. Waarom ga je zingen en sta je zo. Wat dat betreft denk ik ook dat de VEZ wat wegheeft van iemand die helemaal niks van voetbal weet, en die zou een keer naar zo'n voetbalwedstrijd gaan, die ook denkt 'wat gebeurt hier?' Ik zit hier op een tribune met allemaal hele enthousiaste mensen en er gebeurt iets op een veld met een bal en aan het rondrennen en die niet goed weet wat nou de bedoeling is van het spel ofzo.

Ik: Dus jij denkt, als ik het goed begrijp, dat iets meer toelichting bij de verschillende elementen van de dienst goed zou zijn om nog missionairder te zijn?

Esmé: Ja, ja, ja.

Ik: Ik heb dus verschillende dingen gelezen. Op welke manier is de VEZ bezig dat de prediking missionair is? Of toegankelijk / goed te begrijpen voor mensen die niet zo vaak naar de kerk gaan?

Esmé: Als ik kijk naar de preken die ik de afgelopen jaren allemaal heb gehoord, is het ontzettend divers. Maar ik denk ook, als je denkt aan missionair, dan mag het ook wel divers zijn. Ik denk dat sommige mensen op zoek zijn naar God, en ik denk dat zij zich heel erg gesterkt voelen als ze horen dat God je kent en je ziet in jouw gebrokenheid, in jouw ellende, in je gebroken huwelijk, die hele concrete dingen in het menselijk bestaan waardoor je als mens beschadigd raakt. Dus ja, ik noem het maar even gemakshalve een therapeutische prediking. Mar ik denk ook zoekers die vrij rationeel zoeken en zo iets hebben van 'ik ben op zoek naar God, wat is nou de betekenis van de Bijbel?' dan hoor ik in de VEZ ook wel prediking waarvan ik denk 'zo, dit is heel goed uitgelegd'. Ook wel een stukje apologetiek. Ik vind Patrick daar ook best heel sterk in, om dingen ook echt uit te leggen. Zoals wie is God, maar afgelopen zondag ook, wat is nou de werking van de Heilige Geest. Met goede voorbeelden. Beide dingen zijn er denk ik. Als ik denk aan Auke van Slooten, de hele pastorale benadering in de prediking. Ook wel de beleving, de charismatische kant ook van het geloof, dan kan ik me voorstellen dat een Cees Goedhart of een Wim Hoddenbagh, als daar gewoon iets heel krachtigs gebeurt, ook met gebed, dat er voor je gebeden kan worden, het is denk ik heel divers. En eigenlijk vind ik dat ook wel mooi en mag het ook wel die diversiteit hebben. Ik mag ook zeggen, 'ik heb met het één wat meer dan met het andere', maar dat ik het wel kan waarderen. Dat vind ik zelf ook wel grappig wat ik in de app van mijn wijkkring hoor, dat mensen zeggen 'oh wat was dit een fijne preek', en dat ik denk 'ik kan me dat heel goed voorstellen vanuit jouw perspectief'.

Ik: Een tweede groot ding in de liturgie is de aanbidding. Op welke manier denk je dat de aanbidding missionair of toegankelijk is? Wordt daar over nagedacht?

Esmé: Heel eerlijk gezegd vind ik de aanbidding niet missionair. Ik vind de aanbidding zoals we die kennen heel mooi passen in de evangelische gemeente die we zijn, met een grote voorkeur en voorliefde voor opwekking. Ook vind ik de kwaliteit van de muziek, als je opwekking wilt horen en spelen, dan wel graag door de bands van de VEZ en niet door anderen. Ik denk dat het niveau daarvan goed is. Het is tegelijk wel muziek waar je van moet houden of niet. Ik denk dat mensen die niet zozeer wat met het christelijk geloof hebben en die zomaar in de VEZ terecht zouden komen en dan met die liederen en wat daar dan gebeurt en hoe het gebracht wordt... Ik denk wel dat mensen kunnen denken van 'wauw, die muziek, en ik zie om me heen dat het mensen raakt', dat kan wel nieuwsgierig maken, maar ik vraag me af of het missionair is.

Ik: En denk je dat het dat wel zou moeten zijn? Of is het goed zoals het nu is?

Esmé: Als het gaat om missionair zijn en de verwachtingen van zo'n dienst, dan vind ik de aanbidding en wat voor muziek je daar hebt niet eens zozeer het belangrijkste, want volgens mij is het gewoon heel erg belangrijk dat alle gelovigen die daar zijn die echt komen omdat de gemeente daar komt en dat zij echt een missionaire houding hebben. Dus dat die komen met een open blik en open ogen voor de mensen om hen heen, om mensen te groeten en een praatje te maken, dan dat je zegt, 'we gaan eindeloos aan de liturgie knutselen, zodat die misschien perfect missionair is', maar is het eigenlijk jammer dat daarmee de andere elementen van de dienst namelijk de onderlinge ontmoeting, de onderlinge opbouw, maar ook de geloofsbeleving zoals je die ook kunt hebben in de aanbidding, dat dat weg zou komen te vallen.

Ik: Interessant dat je dat zegt. Ik heb er wat literatuur over gelezen, en één van die auteurs zei dat in aanbidding een stukje ervaring ligt, waar mensen kunnen voelen wie God is. Juist is het heel belangrijk dat aanbidding gericht op God, maar veel mensen ervaren sneller iets van God dan dat ze dat rationeel logisch gaan beredeneren door een preek. Dus juist als ze in heel dichtbij kunnen komen en iets kunnen ervaren, dat dat heel missionair is. Niet zozeer het feit dat het anders moet dan het nu is. Dat ligt net aan hoe je missionair opvat.

Esmé: Wat ik heel mooi vind, is wat er regelmatig in met name kerstdiensten gedaan wordt. Gezina is er heel goed in om muziek een brugfunctie te laten zijn, door een bekend popnummer te gebruiken in de dienst. Dus ook al wordt misschien niet de naam van God genoemd, ik bedoel, alle muziek is hartstikke religieus eigenlijk van aard, daar zitten wel mooie aanknopingspunten in. Van 'oh, wauw, eigenlijk kan je dit ook zeggen over Wie God is en over Zijn liefde voor mensen'.

Ik: Ja, wat Keller ook zegt, aansluiten bij mensen en dan verder uitleggen.

Esmé: Ja, precies.

Ik: En het derde ding voor de liturgie zijn de sacramenten. Op welke manier is dat missionair denk jij? Vooral Avondmaal gaat het dan om.

Esmé: Ja, Avondmaal, maar ook doop. Bij een doopdienst besef je ook wel dat er vaak ook mensen in een dienst kunnen zijn die daar normaal gesproken niet zijn maar nu toch komen omdat het gaat om een goede vriend of wat voor relatie dan ook. En volgens mij moet dat wel een hele bijzondere impact hebben. Als je een bekende van jou daar ziet staan in een witte broek of jurk of wat dan ook. Zo iemand een getuigenis hoort afleggen en dan heel bijzonder, zo hop, koppie onder in een bak met water en dan zo kletsnat er ook weer uitkomt. Ik denk dat dat wel een heel mooi missionair karakter heeft en ik denk dat elke doopdienst een missionaire kans is om iets te zeggen. Vaak gebeurt dat ook wel hoor. Vaak wordt er een bijzonder welkom gegeven, maar ook na afloop, zo van 'heb je iets gezien, wil je hier meer van weten', om zo die verbinding te leggen. Avondmaal heeft denk ik ook iets moois. Dat heeft voor een onbekende eerder iets mystieks. Er wordt helemaal geen magisch brood of wijn gegeten, maar het besef dat je dit met elkaar doet en samen denkt aan Jezus en het offer dat Hij heeft gebracht, ik denk dat dat ook wel mooi is. Wat ik ook wel mooi vind, ik ben zelf opgegroeid met een Avondmaal met een formulier en noem maar op, dat had een heel gesloten karakter. Ik ben eigenlijk wel theologisch gezien opgeschoven in mijn denken over Avondmaal. Het zou eigenlijk een veel uitnodigender karakter moeten hebben. Ik bedoel in een gereformeerde... ook al zat ik in een midden Christelijk Gereformeerde Kerk, de gemeente van mijn jeugd zat toch wel meer naar de rechterflank, en daar kon nog wel een nadruk liggen op 'je een oordeel eten en drinken', waarvan ik denk 'volgens mij is dat helemaal niet aan de orde'. Dus wat dat betreft vind ik dat ook wel mooi hoe we dat doen in de VEZ. Daarin mag misschien wel meer tekst en uitleg gegeven worden, hoewel dat ook al wel wordt gedaan. Dus niet zo'n heel formulier, maar wel even, waarom doen we dit, waar komt dit vandaan, wat is de bedoeling hiervan?

Ik: Ik kom zelf ook uit de CGK, daar is vaak een tafelwacht, dat is hier niet. Iedereen mag meedoen. Is daar bewust voor gekozen?

Esmé: Ja, ik vind het eigenlijk wel grappig, dat dat bij de VEZ ook wel iets heel pragmatisch' is. Ik heb wel gelezen hoe daar mee wordt omgegaan, kijk, één punt, waarvan ik vanuit mijn gereformeerde achtergrond behoorlijk in opgeschoven ben is de visie op de sacramenten. Wat ik een hele bijzondere altijd heb gevonden met de kinderdoop, is dat er binnen de gereformeerde kerken is gezegd, denkend aan het verbond, de kinderdoop is in plaats van de besnijdenis gekomen. Wij hebben onze kinderen ook destijds echt ten doop gehouden.

Terwijl ik al zoiets had, ik ben het er eigenlijk niet mee eens, want volgens mij is het niet zo dat de doop in plaats van de besnijdenis gekomen, maar het is wel een mooi moment, om je jawoord te geven, en ook iets van een symbool, water op het voorhoofd, wat verwijst naar dat God aan het begin van je leven staat, Zijn belofte geeft, dus dat heb ik altijd gewaardeerd. Dus, altijd maar gewoon doen, maar heel principieel ben ik geen voorstander van de kinderdoop. Maar, denk ik dan, denkend vanuit het verbond, wat we misschien vanuit de VEZ echt wel meer mogen doen, met aandacht voor de verschillende verbonden, waar God al begint vanuit de schepping en het noachitisch verbond en het verbond met Abraham om tot zegen te zijn voor de volken, het verbond op de Sinaï, en uiteindelijk het nieuwe verbond dat Jezus instelt. Dat vind ik veel meer, als je het hebt over het verbondsdenken, dat veel meer het Avondmaal een plek zou moeten hebben in het verbondsdenken, en dat het eigenlijk veel logischer zou zijn, eigenlijk net als dat er bij de instelling van het Pascha ook kinderen mee gingen doen, ook volop mee aten, en de vragen moesten beantwoorden en meededen met het Pascha, vind ik eigenlijk, als je het dan hebt over het verbond, vind ik dat er juist bij het Avondmaal ruimte zou moeten zijn voor kinderen, maar dat de doop juist echt, dat je zegt 'nee, de doop, dat hoort echt bij geloofsbelijdenis'.

Ik: Het precies omdraaien eigenlijk.

Esmé: Ja, precies.

Ik: Interessant!

Esmé: Ja, en wat dat betreft vind ik het ook wel mooi dat de VEZ zegt: 'De VEZ heeft geen mening over kinderen bij het Avondmaal', dat leggen we ook echt bij de ouders neer. Dus uiteindelijk deelnemen aan het Avondmaal dat dat echt een verantwoordelijkheid is van de mensen zelf, ook van ouders wat ze richting hun kinderen doen, dat ze er wel voor zorgen dat alles goed en ordelijk verloopt, maar het is natuurlijk geen doen om tafelwacht te zijn met een gemeente van 5000 geregistreerden. En wat ik ook wel mooi vind nu met coronatijd, dat we zeggen, Avondmaal, dat blijven we doen, en het is gewoon ook aan mensen zelf om te zorgen dat ze hun brood en wijn klaarzetten, of wat ze er ook maar bij drinken, maar om dat uiteindelijk te doen of niet. Ik merkte bij mijn moeder, die is nog steeds echt christelijk gereformeerd, die zei 'maar dat kan toch niet, dan weet je toch niet wat mensen thuis allemaal doen!'. 'Nee, maar dat weet je nooit, dat weten ze in de Christelijk Gereformeerde Kerk ook niet'.

Ik: Nou, dat waren een beetje mijn vragen over de diensten. Ik ga ook nog leden van de gemeente vragen. Daar heb ik ook nog wat persoonlijke vragen voor en ik dacht dat het ook wel leuk was om die aan de leiders van de gemeente te stellen. Vind je dat jijzelf missionair bent?

Esmé: Ja. Dat ben ik echt wel. Ook gewoon op de plekken waar ik heb gewerkt en werk daar weten mensen dat ik christen ben en wat het voor mij betekent, dus daar ben ik heel erg open over, heel transparant. Ook in mijn levensstijl, ben ik echt heel erg bewust van alles wat mij is toevertrouwd aan werk, aan geld, aan kennis, aan tijd, om dat ook in dienst van God te besteden. Ik woon hier in Holtenbroek, dus ik vind het ook heel mooi om als wijkkring mee te doen met zaken. Zoals nu hebben we contact met een Syrisch echtpaar in het kader van 'welkom in je wijk'. Om op die manier gewoon handen en voeten geven van het geloof. Ik ben zelf ook één van de oprichters geweest van de Stichting Present jaren geleden. Dat vind ik ook een ontzettend mooie manier om die brug te slaan tussen mensen hoe je als christen als groep je kunt inzetten voor een ander.

Ik: Zou je ook een ongelovige collega of buurman meenemen naar een dienst van de VEZ?

Esmé: Ja.

Ik: En denk je dat dat ook echt de bedoeling is van een kerkdienst?

Esmé: Ja, kijk, volgens mij is het ontzettend belangrijk dat het begint met een relatie en dat het niet zoiets is dat je zonder relatie mensen dwingend en sturend mensen je kerk in probeert te krijgen. Ik vind het mooie, en dat hebben we de afgelopen jaren ook veel gedaan, om mensen uit te nodigen voor de kerstdienst. We hebben mensen uitgenodigd voor ook toen ik mezelf heb laten dopen een paar jaar geleden en Joël, mijn man, om op die manier daarin heel gastvrij en uitnodigend te zijn. Op die manier hebben we verschillende mensen ook mee kunnen nemen.

Ik: Dan heb ik nog één laatste vraag. We hebben het gehad over de kerkdiensten, maar we zitten eigenlijk al een jaar lang thuis, die hele corona situatie kunnen we ook niet ontkennen. Wat denk je dat corona doet met de missionaire intenties van kerk-zijn? Dus echt van wat de VEZ wil, hoe heeft corona daar invloed op?

Esmé: Ik denk dat het enorme invloed heeft, maar dat we op dit moment dat nog niet kunnen overzien wat echt de invloed zal zijn. Ik denk dat aan de ene kant er een negatieve invloed is, want dat hoor ik om me heen ook wel en dat zie je ook gewoon elke zondag hoeveel mensen op het moment zelf de livestream bekijken, dat neemt echt af. Je hoort ook wel mensen die zeggen 'pfff, ik ben er helemaal klaar mee, ik heb er helemaal niks mee, ik zit de hele week al achter een scherm en dan moet ik ook nog een kerkdienst doen. En de kinderen krijg ik ook niet mee'. Die geluiden hoor ik. Tegelijk hoor ik ook wel geluiden dat er nu mensen aan het zoeken zijn en bijvoorbeeld ook wel naar de livestream zijn gaan kijken van de VEZ, en dat daarmee er ook wel een groter bereik is gekomen voor de mensen. Dus dat zijn beide kanten. Waar ik echt zorgen over heb. En dat is wel, de essentie van geloof is denk ik nog niet eens zozeer van 'oh de Bijbel moet gepredikt worden en die boodschap moet bij de mensen komen', maar dat geloof in de eerste plaats ook echt relatie is, en dat uiteindelijk de gang van het woord via die relatie gaat. God Zelf die ook relationeel is en ons als mensen aan elkaar heeft gegeven. Dat daar denk ik wel behoorlijke breuken zijn ontstaan. Door het niet ontmoeten van elkaar. Mensen in een groot sociaal isolement, de impact daarvan. Tegelijk hoor ik ook weer mensen zeggen 'oh, corona heeft veel meer structuur in mijn leven gebracht, ik heb meer stille tijd kunnen nemen'. Volgens mij gaan we het meemaken. Ik denk haast dat als we echt weer "normaal" [doet met haar vingers haakjes in de lucht bij het woord normaal] samen kunnen komen in de diensten, zal het mij niks verbazen als we de eerste weken / maanden denken 'waar zijn alle mensen gebleven?', dat er echt wel afhakers zullen zijn. En tegelijkertijd denk ik ook weer 'ach, het wordt ook een nieuw moment om te gaan bouwen'. De WRZV hallen zijn dan ook in ons eigendom. We gaan dan gewoon maar weer bouwen en missionair bezig zijn en kijken wat het doet.

Ik vind trouwens ook de Alpha cursus ook heel erg mooi. Zeg maar eerst de kerstdienst en vervolgens de uitnodiging voor de Alpha cursus, maar ook, ik denk dat er de afgelopen jaren echt wel verhalen zijn geweest van mensen die de Alpha cursus hebben gevolgd dat er daardoor ook echt iets gebeurd is in hun leven.

Maar nog even, hè, sorry, toch nog één ding wel die ik kwijt wil, wat is voor mij echt wel een punt van inzicht die ik nu in mijn studie op doe, uiteindelijk, wat is missionair zijn. Ik denk uiteindelijk een nadenken... we kunnen uiteindelijk wel zeggen 'wij zijn missionair', maar het is uiteindelijk gewoon God die bij de mensen wil wonen. Dat is Gods missie. Het missionair zijn is ten diepste dat je als kerk en als gelovige gaat meebewegen in die missie van God Zelf.

Dat dat de essentie is. Dat is zeker dat uiteindelijk mensen gaan ontdekken dat ze hun persoonlijke levensverhaal kunnen koppelen aan Gods verhaal en zo tot bekering komen, en tegelijkertijd denk ik ook, dan denk ik ook aan de boeken van Stefan Paas, je kent ze wel, *Vreemdelingen en priesters*, kijk, op het moment dat je echt zegt 'dit is missionair, en we zijn pas echt succesvol als je zegt zoveel mensen tot bekering komen', dan denk ik 'tjonge jonge jonge, dan is de kerk wel een hele slechte formule, want om nou te zeggen 'we scoren als VEZ jaarlijks tientallen bekeerlingen...'. Dus wat dat betreft is missionair zijn volgens mij ook veel meer iets van dat vreemdelingen en priesters, dus het vertegenwoordigen van de mensen bij God en het vertegenwoordigen van God bij de mensen, maar ook heel erg het vertrouwen in hoe God Zelf met Zijn missie bezig is in deze wereld. Dus dat we wat breder en ruimer mogen kijken dan wat we op die paar vierkante meters van de VEZ doen.

Ik: Wat je zegt, dat vreemdelingen en priesters, dat twee kanten op vertegenwoordigen, dat zou je misschien bij de VEZ weer terug kunnen brengen bij de aanbidding. Paas praat ook over de doxologie. Zou je dan zeggen dat als je dat missionair zou willen noemen, dat dan aanbidding bij de VEZ wel missionair is, of zou je die lijn nog niet willen trekken?

Esmé: Ja, zeker! Dat vind ik wel, ik vind het ook ontzettend mooi... ik probeer dat als host altijd te doen als ik in gebed mag voorgaan, ik vind het heel bijzonder om de hele wereld bij Gods troon te brengen. Ik voel me dan echt wel priester.

Ik: Zijn er nog meer dingen die je graag kwijt wil, die nog naar boven komen.

Esmé: Nee, niet zozeer. Ik vond het gewoon heel leuk dat ik jou ook heb ontmoet in de VEZ, dat begon natuurlijk al bij Centrum Kerk. Maar ook leuk hoe je actief bent en blijft binnen de VEZ, het Leerhuis en ook waar je nu mee bezig bent. Volgens mij ben jij ook echt een zegen voor de VEZ, echt super.

Ik: Dankjewel. Dat is leuk om te horen.

Esmé: En heb jij al een beetje een idee wat je wilt gaan doen na je studie? Want je bent nu aan het afstuderen,

Ik: Klopt. Ja, ik zou heel graag in een kerk gaan werken. Ik heb steeds meer liefde gekregen voor de kerk. Om kerken te helpen steeds meer missionair te zijn. En daarin juist de gevestigde kerken te helpen om naar buiten gericht te zijn en niet alleen maar naar binnen gericht. Dus iets van missionair werker in een kerk lijkt me het mooist. Maar ik weet niet hoeveel werk daar echt in te vinden is, dus ik heb me gisteren eigenlijk ingeschreven voor de deeltijd Predikantsmaster. Om toch alles te kunnen doen in een kerk. Dat lijkt me heel mooi. Ergens in de toekomst misschien iets van pionierswerk, dat lijkt me ook heel mooi. Om echt de mensen te bereiken die nooit zelf naar een kerk gingen. Dus ja, dat een beetje. Op dit moment grijp ik ook een beetje alles aan wat langskomt. Ja, ik ben benieuwd welke kant het opgaat. Alles ligt nog open.

Esmé: Leuk! En waar wil je die master gaan doen?

Ik: In Kampen ook. Door de Master die ik nu doe kan ik daar veel vakken overslaan. Dat combineert dan makkelijker.

Esmé: Ik heb me voor volgend jaar ingeschreven voor een Minor in Kampen. De publieke theologie. Ik kan elk moment horen of er voldoende aanmeldingen zijn en of de minor doorgaat of niet.

Ik: Spannend. Zou je nog verder willen met je theologie? Wat zou je ermee willen gaan doen?

Esmé: Ik ben wel van plan om na mijn HBO nog een Master te gaan doen, ik denk ook in Kampen. En ik weet nog niet wat ik precies wil gaan doen. Ik heb nu gewoon een hele leuke

baan. Ik voel me ook wel heel erg verbonden met de samenleving en beleid en politiek, dus ik voel me echt wel als een vis in het water. Dus vooralsnog ben ik gewoon bezig met publieke theologie, dat lijkt me een hele leuke verdieping en verbinding, ook voor mijn werkzaamheden. Tegelijkertijd ben ik ook wel heel erg benieuwd naar wat mijn studie verder nog gaat brengen, dus ik sta ook wel open voor nieuwe roepingen. En ik ga zelf na de zomer stage lopen bij de RIBW Overijssel, dus beschermd wonen. Ze gaan daar echt starten met iets van geestelijke verzorging dus ik ga daar echt pionieren. Dus de kans bestaat ook dat ik na mijn studie zeg 'ja weet je, ik wil gewoon geestelijke verzorger worden'. Dus dat ik daar gewoon echt in verder ga. Ook Ethiek heb ik veel gedaan, zowel in de politiek maar ook in de tijd dat ik bij de NPV werkte, en als ik dan gewoon zie hoe een Theo Boer loopt te strijden, denk ik ook wel 'oh, eigenlijk zouden veel meer christenen zeg maar net als Theo Boer actief moeten zijn in de samenleving en zich uit moeten spreken over ethiek'. Dus ja, dat zijn een beetje de drie verschillende smaken. Ik zie wel wat eruit gaat komen.

Ik: Interessant! Over het eerste wat je zei, een vriendin van mij gaat volgend jaar een eenjarige Master doen, volgens mij in Nijmegen, dat heet religie en beleid. Zou je die kant op willen, dan...

Esmé: Ja, misschien een optie. Leuk! Ja, daar is zoveel in te doen. En ik ook bijvoorbeeld Carlo Leget aan de Universiteit van Humanistiek, die geeft ook een hele mooie master op het terrein van ethiek. maar goed, dan zijn dan ook wel een beetje bedragen waar je... dan betaal je gewoon 6000 euro collegegeld. Nu mijn deeltijd studie, ik vind het wel een lachertje wat dat is aan collegegeld. Dat is natuurlijk een gesubsidieerde studie, dus dat is leuk te doen naast een baan. Dus ja, we gaan het wel zien.

Ik: Ja, dat is het voor mij ook een beetje. Er is zo'n regeling als je met een tweede master begint terwijl je nog met de eerste bezig bent, dan betaal je gewoon het jaarlijkse collegegeld. Maar als je er al één af hebt, dan moet je veel meer betalen. Dus ik ga een beetje uitlopen met mijn Master nu, zodat ik lekker door kan hobbelen met het normale collegegeld.

Esmé: Oh, dat is slim!

Ik: Dus dat scheelt inderdaad. Dat is dan goed te doen naast een baan.

Esmé: Dat vind ik heel erg leuk. Wij gaan elkaar vast nog wel tegenkomen in de VEZ en het was leuk om met je bij te praten hoe het met je is.

Ik: Ja, zeker! Mocht je trouwens iets tegenkomen op missionair gebied waarvan je denkt 'hé, dat zou wat zijn voor Jiska', laat het me weten. Ik probeer overal wat lijntjes uit te zetten.

Esmé: Ja, ik houd mijn ogen en oren open!

Ik: Nou, heel erg bedankt!

Esmé: Ja, heel veel succes. Ik ben ook heel benieuwd naar het uiteindelijke eindresultaat van je scriptie.

Ik: Ja, die zal ik zeker nog doorsturen.

Bijlage 1.3: Interview met Olaf ten Napel

Het derde interview vond opnieuw in het VEZ-Centrum plaats.

Ik: Ik wil eigenlijk beginnen met een korte introductie van jou. Kan je kort vertellen wie je bent, wat je rol is in de VEZ en hoe je hier betrokken bent geraakt?

Olaf: Mooi. Ik ben Olaf ten Napel. Ik ben 39 jaar. Ik werk nu 6 jaar als pastor in de VEZ. Ik ben hier gekomen met de primaire verantwoordelijkheden voor het kinderwerk en het jongerenwerk, maar ook om binnen het pastorteam het leiderschap binnen de gemeente breed te dragen. Dus ook vanaf het begin heb ik een stevig aandeel gehad in de prediking en alle beleidsvoorstellen en het leiders echtparen team. Sinds ruim een half jaar ben ik verantwoordelijk voor de diensten & events. Ook nog wel voor de kinderen en de jongeren, maar daar hebben we ook wel hele goede coördinatoren op zitten. Mijn primaire aandachtspunt is diensten & events geworden.

Ik heb als achtergrond een HBO-theologie opleiding gedaan aan de Evangelische Theologische Hogeschool in Veenendaal. Daarna ben ik 5 jaar jongerenwerker geweest in een evangelische kerk in Apeldoorn. Vervolgens ook 5 jaar daar voorganger geweest. In die tijd ook conferenties gedaan met Kees Goedhart, en door Kees leerde ik de VEZ een beetje kennen. Toen zij een nieuwe pastor zochten ben ik daar op in gaan spelen. Zo ben ik hier gekomen.

Ik: Leuk! Wat betekent de VEZ voor jou persoonlijk?

Olaf: Ik hoop dat het voor alle gemeenteleden echt een thuisplaats is. En voor mij is het een plek waar ik veel verantwoordelijkheden mag dragen. Ik zie het ook wel als een plek waar ik invulling mag geven aan mijn roeping. Het is niet per se voor mij een hele ongedwongen thuisplek. Kijk, in basis is de kerk dat natuurlijk voor mensen, maar voor mij is het ook wel een plek waar ik echt vanuit mijn functie sta. Zo zie ik dat wel.

Ik: Mijn onderzoek gaat echt over de VEZ als missionaire kerk. Dat is één van de pijlers. Op welke manier krijgt dat uiting? Dat de VEZ een missionaire kerk is?

Olaf: Je bedoelt specifiek in de dienst?

Ik: Nee nu nog niet. Nu eerst gewoon breed. Dan gaan we daarna inzoomen op de dienst.

Olaf: Oké. Kijk, wij zijn een kerk, dat hoor je aan alle kanten, met een hele lage drempel voor mensen om hier aan te komen waaien met een goed georganiseerd kinderwerk. Met een prachtig jongerenwerk, met genoeg beleving. Echt een familiekerk denk ik ook, waar kinderen het goed kunnen hebben en ook de jongeren. Maar ook de volwassenen naar een inspirerende samenkomst kunnen gaan, met daaromheen tal van initiatieven die vaak dichtbij de samenleving staan. Die ook maken dat je vriendschappen daar kan sluiten, of je nou meedoet met de Zumba of met Puur2 of je gaat mee met een mooie zendingsreis, of je bent betrokken in één van de bedieningen waarvan er zo ontzettend veel zijn. Dan denk ik dat het wel een kerk is die toegankelijk is voor een hele brede doelgroep. Met een hele stevige middenkern, een vurige kern van mensen die die identiteit echt omarmen en dragen met elkaar en voorop staan in de bediening. Maar ook wel met een enorme, wat we dat noemen, een vloeiende rand van mensen die hier soms ook jaren lichtelijk anoniem kunnen zijn. De kat wat uit de boom kijken, en toch zo die beweging richting Christus maken. Ik denk dat wel omschrijft hoe wij missionair zijn. Ja, het zit een beetje in het DNA van deze gemeente, meer dan dat je nou alleen maar bepaalde activiteiten kunt opnoemen, zo van dit zijn onze missionaire activiteiten of dit of dat, ik denk dat wel een missionaire cultuur hebben. Een ongedwongen cultuur die wel wijst richting Jezus.

Ik: Dat ongedwongen, dat het toegankelijk is, dat is voor jou missionair?

Olaf: Dat is voor mij wel missionair ja.

Ik: Het tweede waar ik op inzoomde is de zondagse diensten. Dus nog even los van het missionaire aspect, wat heeft de VEZ voor ogen met de zondagse diensten? Waarom komen we bij elkaar?

Olaf: Ik denk dat de zondagse diensten het doel hebben dat het evangelie wordt gepredikt, echt vanuit de Bijbel, op een inspirerende, hedendaagse manier. Die appelleert aan het nemen van geloofsstappen. Dus het is niet alleen Bijbels. Het is ook niet alleen maar inspiratie. Maar ik denk waar de Bijbel en beleving samenkomt in het appel dat mensen voelen van 'dit appel doet God nu op mij', dat dat wel kenmerkend is in onze diensten. Sterker nog, als dat niet mooi uit de verf komt, vinden we het ook geen mooie VEZ-dienst. Dus de Bijbel moet de inhoud vertegenwoordigen en moet ook het inhoudelijke werk doen, maar we zijn ook een grote kerk, met meer dan 1000 mensen vaak ik de zaal, dus willen we dat de presentatie ook in staat is de verbinding maakt met de mensen. Dat krijgen we ook vaak terug.

Ik: Hoe bedoel je dat? De presentatie die de verbinding maakt?

Olaf: Dat onze sprekers in staat zijn om zich ook emotioneel te verbinden met hun gehoor. Dat het verhaal niet alleen klopt 'het was een Bijbelse preek', een preek kan wel snel Bijbels zijn, maar dat het ook een inspirerende preek is. Dat het qua beleving en appel ook dicht aansluit bij de mensen.

Ik: En dan nu een beetje de combinatie. Op welke manier denk je dat de diensten in de VEZ ook echt dat missionaire karakter hebben?

Olaf: Nou, jij noemde net al even het boekje van Stefan Paas, je kunt verschillende afslagen nemen. Sommige kerken zijn in basis niet missionair, maar die hebben dan af en toe eens een vriendendienst of zo, die hebben wij trouwens in het verleden ook wel gehad. En dan ben je opeens één zondag wel missionair, en dan kun je je vrienden meenemen, maar ook dat ze de volgende week niet meegaan want dan is het weer een heel ander akkoord dat er aangeslagen wordt. Zo willen wij niet kerk zijn. Dan heb je ook de Community Churches in Amerika. Denk aan Willow Creek, Saddleback doet het nu denk ik niet meer op die manier, maar die zijn ook heel erg begonnen met vriendendiensten op de zondag, en dan door de weeks verdiepende diensten voor de gelovigen. Alsof een ongelovige een totaal ander soort wezen is dan een gelovige, met hele andere soort vragen en een ander taalveld dan een ongelovige. Dat doen wij ook niet. En ik denk ook, dat vond ik wel een inspirerende aan het boek van Stefan Paas, hij zei, lijken wij ook niet gewoon heel veel op elkaar? En zijn dat soort missionaire initiatieven in basis toch wel polariserend. Zo van 'ik ben christen en mijn ongelovige vriend heeft een totaal andere aanspraak en cultuur nodig want die komt uit een heel andere belevingswereld'. Wij kiezen ervoor om te geloven dat dat niet zo is. Dus dat de vragen die ik heb over opvoeding, dat mijn ongelovige burens die ook hebben. Vragen hoe ik inspirerend vorm kan geven aan mijn werk, dat heeft mijn buurman ook op die manier. Hij worstelt ook wel eens met zijn vrouw. Of met zingeving. En als wij juist naast elkaar kunnen staan in dat veld, dan ontstaat er een cultuur waarin gelovigen en ongelovigen samen op zoek kunnen gaan naar Jezus. Want als gelovige, ben je dan in alle opzichten van je leven al helemaal bekeerd? Of blijft het ook een weg die misschien wel de rest van je leven duurt. En is het voor je ongelovige buurman of buurvrouw mogelijk om daarbij aan te haken. En ik denk dat wij een kerk zijn die daarvoor kiest. Dus om op zo'n manier ook te preken, dat er geen tale Kanaäns is, maar dat het begrijpelijk is. Dat als je hier binnenkomt, dat je in een

omgeving komt dat je als ongelovige ook voelt van ‘hé, dit is gewoon nog Nederland hè?’. En niet Nederland in 100 of 200 jaar geleden, maar dit sluit aan bij mijn belevingswereld. Zonder daarin weer teveel de cultuur te omarmen en dat het weer te belangrijk wordt gemaakt. De vorm kan ook weer de inhoud overschaduwen en dat willen we ook niet. Het gaat om de inhoud, maar dan op zo’n manier gebracht dat er geen ruis op de lijn ligt. En daarin kunnen gelovigen en ongelovigen samen zoeken, samen vinden en daarin ook de dienst samen heel mooi beleven.

Ik: Mooi! Ik heb in mijn literatuuronderzoek vast wat gekeken naar verschillende elementen in de dienst. Op welke manier, je hebt er al wat over gezegd, maar op welke manier probeert de VEZ echt missionair te zijn in de prediking?

Olaf: Ik denk dat wij in de prediking proberen aan te sluiten bij de vragen die mensen hebben in het dagelijks leven. Een iets meer klassieke benadering staat eigenlijk, nu moet ik oppassen wat ik zeg, want het wordt ook allemaal opgenomen... [telefoon gaat af] Hó, ogenblikje hoor.

Ik: Moet ik de opname even stoppen?

Olaf: Het Verenigd Koninkrijk belde mij. Nou, maargoed.

Ik: Spannend.

Olaf: Spannend ja, wie dat nou weer is. Heb je hem stopgezet?

Ik: Nee nog niet.

Olaf: Dan ga ik even thee voor je maken.

Ik: Ja, is goed.

[Opname wordt even gepauzeerd].

Ik: Top.

Olaf: Wat was de laatste vraag.

Ik: Het ging over de prediking. Het laatste wat je zei was dat er veel aangesloten wordt bij vragen die er leven. Is dat zowel vragen van gelovigen als ongelovigen of zoekers, ja hoe je het noemen wil?

Olaf: Ja, dat hoop ik natuurlijk wel een beetje. Of dat echt zo is, dat ga jij onderzoeken als je met de gemeente zelf in gesprek gaat. Vanuit de theorie geloof ik dat een missionaire preek in staat moet zijn om te verbinden met God, dus dat is eigenlijk de exegetische kant, het moet gewoon Bijbels zijn. De inhoud moet door de Bijbel gestuurd worden.

Ik: Voor jou is verbinden met God exegetisch?

Olaf: Ja, er is natuurlijk nog meer nodig, maar het begint bij exegese. Je moet niet de Bijbel laten buikspreek en als soort stopverf gebruiken om je eigen betoog even nog extra kracht bij te zetten. Ik vind dat de inhoud echt uit de Bijbel moet komen. Maar vervolgens denk ik, Rick Warren die wijst daarop ook in zijn boek, hij zegt ‘we vergeten wel eens ook een exegese te maken van onze cultuur’. Dus je kunt je theologie diploma halen als je heel goed weet waar de Bijbel over gaat, zonder te weten waar je cultuur over gaat. Hij is ook een praktisch theoloog, niet systematisch theoloog. Maar dat Woord heeft zijn veranderende werking voor mensen die nu vandaag in de 21e eeuw leven. Dus moet je niet alleen weten hoe de Bijbel in elkaar zit, maar je moet ook weten hoe de wereld in elkaar zit. En waar mensen ook in deze tijd behoefte aan hebben. En in de derde plaats denk ik dat je ook moet weten hoe je zelf in elkaar zit. Dat heel veel draagvlak dat je wel of niet gaat krijgen vanuit de zaal, komt ook voort uit hoe je jezelf presenteert. Dus durf je kwetsbaar te zijn, ben je integer, ben je eerlijk. Dus alleen maar een TED-talk houden met allemaal oneliners, daar geloof ik minder in. Ik

geloof in een Bijbelse preek, dat je ook de spreker als persoon mag horen. Dat hij zich ook door persoonlijke voorbeelden, je kunt altijd overdrijven, maar dat hij zich ook door een stukje kwetsbaarheid kan verbinden met zijn gehoor, door te laten zien 'joh, we zijn samen aan het zoeken, maar ik heb wel wat voorwerk gedaan wat ik sta hier en jullie zitten daar, maar door het voorwerk geloof ik wel dat God tot ons wil spreken vandaag. Tot ons. Niet alleen tot jullie want ik ben er al, maar we zijn samen onderweg.' Nou, dat is ook wat goed bij mij past, maar wat daar onder de streep nodig is, is de verbinding met God die je ook met je voorbereiding maakt, en dan niet alleen exegetisch, maar ook biddend, door het worstelen van de thematiek. En daar komt voor mij ook weer.. Ik val een beetje van stelling in stelling misschien, maar daar komt ook het profetische element in terug. Een preek is niet een bijbelstudie houden. Een bijbelstudie avond is gewoon goed als het Bijbelhoofdstuk gewoon goed besproken is. Maar prediking vind ik ook God die tot de mensen wil spreken. Dus daar hoort de exegese bij, maar daar hoort ook het gebed bij. Dat is echt meditatief, onderzoeken, aansluiten, van 'wat wilt U nou vertellen, Heer, in deze dienst, in het tijdsgewricht waar we als gemeente in zitten'. En ik denk als je dat doet, dat dat ook de kracht gaat krijgen in de prediking en daarin neem je jezelf dus mee en daarin ben je ook bezig met je gehoor. God, jezelf en je gehoor.

Ik: Mooi. Je zegt je gehoor. Jij gaat ook over de diensten & events. Houden pastors in de VEZ denk jij rekening met dat er ook mensen in het gehoor zitten die deze boodschap voor het eerst horen? Wordt daar bewust over nagedacht? Als onderdeel van het gehoor zeg maar.

Olaf: Ik hoop wel dat dat zo is. Ik denk wel dat dat vaak zo is. Ik vermoed ook dat dat lang niet altijd zo is. We zijn ook een beetje een gekke cultuur met elkaar. Ergens zijn we een evangelische kerk, maar we zijn heel veel. We willen veel met de jongeren, we hebben veel voor de hoger opgeleiden. Soms hebben we echt een theoloog vooraan staan. Patrick kan dat heel goed. Die heeft ook veel te maken met studenten en zo, dus hij is didactisch gewoon heel sterk. Hij gaat niet te snel uit van dat je veel voorkennis hebt vind ik, maar hij is toch in staat om de Bijbelse boodschap heel diep te bespreken, vind ik super knap, maar we hebben eerlijk is eerlijk ook wel eens een spreker waarvan ik wel eens denk 'ja, jij spreekt wel heel erg nu voor christenen, en de ongelovigen in de zaal, voelen die zich nu ook wel aangesproken?'. Dat blijft wel een uitdaging, maar ik wil me er wel meer voor inzetten, dat we daar meer en meer, dat dat een soort uitgangspunt is dat dat zo is, dat onze sprekers die bekwaamheid hebben. Het gaat dus zowel om de voorkennis die verondersteld wordt bij je verhaal, maar ook wel het taalveld dat je gebruikt. Is dat ook eigendaags. Weet je, iedere ruis die je weg kunt nemen, die moet je wegnemen.

Ik: Ja, dat zijn wel dingen die ik ook gelezen heb, dat komt wel overeen.

Ik: Een ander ding binnen de liturgie wat vaak behoorlijk aanwezig is en wat ook missionair kan zijn, is de aanbidding. Is de VEZ daar bewust mee bezig hoe dat ook een missionair element kan hebben?

Olaf: Dat hoop ik ook opnieuw. Ik ben heel bescheiden hoor, want ik weet niet of we dat allemaal wel zo goed doen. En toch horen we het wel. Kijk, vanuit de boekjes zou je zeggen van 'denk textueel heel goed na hoe zo'n lied in elkaar zit. Zitten er veel zinnen in die misschien toch wel een beetje tale kanaäns zijn, "laat het huis gevuld zijn met wierook van aanbidding", enzovoort'. Ik denk echt dat mijn ongelovige burens daar echt geen bal van begrijpen. En tegelijkertijd wordt het vaak dan ook weer zo gebracht vanaf het podium dat krijgen we ook gewoon terug van mensen, zo van 'ik begrijp er misschien niet al te veel van, maar de muziek klopt, het is van een kwaliteit die me enorm aanspreekt. Het is in een

hedendaagse performance gebracht die ook weer aankomt, en ik zie heel veel mensen om me heen die dit helemaal geloven', dus het wekt ook wel tot nieuwsgierigheid. Maar idealiter zou ik zeggen 'denk ook goed na over de theologische teksten van de liedjes'. Maar dat doen we dan toch ook weer niet heel erg, en ik weet ook niet of we dat gaan doen in de toekomst. Want ik wil ook wel rekening houden met de verrassingen van Gods Geest. Dat wanneer daar ook soms liedjes weer tussen zitten waarvan een ongelovige kan zeggen 'hier begrijp ik helemaal niets van', dat het ook wel weer tot nieuwsgierigheid kan wekken. Dus ik ben in dat opzicht ook niet altijd heel erg eens met de boekjes, en dat we het nou altijd missionair 100% keurig moeten doen. Maar ik denk wel dat ik een goed-pluis-niet-pluis-gevoel heb, dat als we teveel van een richting weg gaan, dat me dat wel gaat opvallen. Zo van 'hé, dit wordt een enorme subcultuur die verder en verder bij het normale leven vandaan drijft'. Dan zal ik zeker daarop inspelen ook.

Ik: Houd jij als pastor diensten & events dat een beetje in de gaten? Bemoei je je daar veel mee of laat je ze lekker hun gang gaan?

Olaf: Nou, ik doe het nog niet zo lang, dus daar kan ik me lekker achter verschuilen. Een half jaartje nu. Ik ben geneigd om te zeggen dat het totaal aan beleving, dus hoe presenteren mensen vanaf het podium, wat is het arrangement van het lied en wat is ook de tekstuele inhoud van zo'n lied, dat ik niet heel systematisch daarop stuur, maar wel vanuit een goed-pluis-niet-pluis-gevoel. En ik wandel geregeld op met onze aanbiddingsleiders, en in zo'n wandeling komen dit soort dingen meer organisch ter sprake, dan dat ik zeg we gaan allerlei trainingen ervoor opzetten, we gaan er beleidsstukken over schrijven over hoe het allemaal moet. Ik denk ook niet dat dat bij de VEZ nu past.

Ik: Nee, dat denk ik ook niet.

Olaf: Dus, ja, ik wil met al dit soort dingen rekening houden, maar niet té uitgedokterd.

Ik: Wat ik wel mooi vond wat je zei, wat ik ook gelezen heb, in aanbidding kan je missionair zijn omdat daar een stukje interactie ligt, en ook participatie, dat mensen even echt kunnen ervaren hoe het is om dicht bij God te komen, of kunnen zien hoe andere mensen dicht bij God komen. Dan gaat het niet zozeer om teksten, maar om het even kunnen voelen.

Olaf: Ja, aanbidding is ook beleven.

Ik: Precies, daarom kan dat juist missionair zijn. mensen ervaren sneller iets en geloven dat dan, dan dat het heel erg rationeel is.

Olaf: Ik denk dat een beleving die je nog net niet helemaal kunt aanraken ook iets spannends in zich heeft. Van 'joh, er zitten teksten in die begrijp ik niet helemaal. Maar ik zie mensen die daar wel helemaal op aanslaan en daarmee hun geloof beleven dus ik wil dat verder onderzoeken'. Het gebeurt heel geregeld dat mensen bij ons in de diensten tot geloof komen. Ook wel in diensten waarvan ik denk, 'die hebben we nou niet heel per se ontworpen om jou nu tot geloof te laten komen', maar het gebeurt. Misschien is het ook de kracht van de massa. Als er 1000 mensen zijn die dit geloven, dan zal het misschien wel zo zijn ofzo. Aanbidding is misschien ook in die zin missionair dat het ook gelovigen moet prikkelen om ook uit te gaan stappen in hun geloof. Ik moet denken aan Jesaja 6, dat vind ik zo'n prachtig voorbeeld. Jesaja is in de tempel en de mantel van de Heer bedekt de hele tempel. terwijl hij daar in aanbidding is en een engel raakt met een gloeiende kool zijn lippen aan, en in aanbidding zegt hij 'Heer, zendt mij. Ik wil niet alleen die moment voor mezelf houden, maar ik wil uitgezonden worden om wat ik voel, zo dicht aan het Vaderhart van God, om dat ook te brengen naar mensen die U nog niet kennen'. En dat vind ik ook een missionaire uitwerking van aanbidding. Dus missionair moet aansluiten bij mensen die God niet kennen, maar het moet ook gelovigen helpen om handen en voeten aan hun geloof te geven. In plaats van een naar binnen gerichte subcultuur van 'we hebben het zo fijn met elkaar'. Daar geloof ik niet in

nee. Ik geloof wel dat onze diensten daarop gericht zijn ja. Om medegelovigen te activeren om de buitenwereld in te gaan.

Ik: Dat is precies ook wat ik gelezen heb ja, je haalt precies alle goede dingen aan.

Olaf: Mooi.

Ik: Een derde punt in de eredienst is de sacramenten. Op welke manier is de VEZ daar bewust missionair mee bezig denk je?

Olaf: Dit proberen we heel missionair in te steken, laat ik het zo zeggen. Wat we niet een sacrament noemen maar wat wel gebeurt is het opdragen van kinderen. Daar krijgen we altijd bijzondere verhalen van terug. Dus dan wordt familie automatisch uitgenodigd omdat daar een kind wordt opgedragen waarvan ze houden. Maar ook de hele beleving van hoe dat dan gaat en die borden die we dan in de zaal hebben hangen en dat al je vrienden, ook je ongelovige vrienden dan mogen opstaan om samen met jou naar zo'n bord te gaan. Je ontkomt er dan niet aan dat je actief deel wordt van wat er gebeurt. Ergens is dat ongemakkelijk, zo van 'ja, ik sta hier in een kringetje mee te bidden terwijl ik niet eens geloof in bidden', maar het gebeurt wel. En dat vind ik ook wel weer heel leuk, zonder dat het te gemanipuleerd is ofzo. En in doopdiensten is denk ik hetzelfde. Ook in de sprekers planning houden we er echt wel rekening mee, wie laten we nou spreken voor doopdiensten. Henk Stoorvogel is daar ook wel heel goed in. Die is in september ook weer aan de beurt. Dan hebben we ook speciaal een doopdienst weer geplakt op de dienst waarin hij spreekt. Hij is gewoon luchtig in zijn communicatie. Hij maakt makkelijk verbinding met mensen die God niet kennen. Ik vind dat ook heel mooi om te doen. Patrick zegt 'laat mij alsjeblieft niet spreken met doopdiensten. Ik spreek liever op diensten waarin ik juist net wat meer harde brokken kan geven'. Dus dat is ook wel weer heel leuk om daarin gevarieerd te zijn met elkaar. We houden rekening met ons sprekerspalet, hoe zetten we die in ook rondom de sacramenten. In een doopdienst staat ook altijd het getuigenis centraal, en een getuigenis komt altijd aan omdat het uit het hart komt.

Ik: En Avondmaal. Het is in principe gewoon open voor iedereen. Dat is een bewuste keuze neem ik aan.

Olaf: Ik denk dat dat ook wel heel Bijbels is. Paulus zegt 'je moet eten en drinken op je eigen oordeel'. Ik geloof niet zo in een bepaalde commissie die bepaalt wie er wel en niet aan de tafel mag gaan. We hebben vaak ook wel geworsteld met de vraag 'hoe doen we dat met kinderen?' We vinden eigenlijk dat het Avondmaal is voor mensen die, we zijn daar ook niet allemaal unaniem in, maar in ieder geval mensen die gedoopt zijn, of in hun hart hebben gekozen om de Heer te volgen. En dan is de logische Bijbelse volgorde dat je je eerst laat dopen en dan aan het Avondmaal gaat. Dus je wordt eerst deel van het gezin en je viert dan het Avondmaal mee. Maar we zijn ook wel een kerk en een cultuur die dat allemaal door elkaar husselt. Sommige mensen zeggen 'ik ben nog lang niet toe aan de doop!', maar die gaan wel altijd aan het Avondmaal. Bijbels gezien slaat dat volgens mij helemaal nergens op. En tegelijkertijd vind ik het ook wel weer heel erg mooi dat ik bijvoorbeeld als mijn kinderen in de samenkomst zitten, die ook op hun eigen kinderlijke manier van de Heer houden, dat ze niet worden uitgesloten van de maaltijd van de Heer en dat we dat ook als gezin dat mee kunnen maken en dat dat ook voor hen een stap is om op hun kinderlijke manier te laten zien 'Here God, ik houd van U'. Ook al vind ik het niet per se heel erg Bijbels, ik vind het wel heel mooi. En daar hebben Patrick en ik ook wel veel gesprekken over met elkaar. Eigenlijk zegt Patrick 'dat moeten we helemaal niet doen', en eigenlijk moeten we een ander ritueel hebben parallel aan het Avondmaal, dat we bijvoorbeeld de kinderen zegenen ofzo'. Nou, misschien als we daar nog wat langer over nadenken dat we daar nog wel stappen in gaan

zetten, maar vooralsnog, en dat past ook wel bij de VEZ-cultuur, hebben we dat soort dingen niet te veel uitgedacht. En niet te veel handboeken gemaakt over hoe we met dingen omgaan. Dat maakt ons ergens wat rommelig, en soms theologisch wat ondefinieerbaar, maar het maakt ons ook weer laagdrempelig. Dat mensen voelen van ‘nou, er is ruimte voor mij om dit wel of niet te doen’. In plaats van dat iemand anders voor mij heeft bedacht wat ik wel en niet mag doen. Er is veel bewegingsvrijheid.

Ik: Ja precies. Dus als ik het goed begrijp: heel veel dingen staan gewoon niet vast, en daardoor blijft de VEZ erg toegankelijk?

Olaf: Ja, ik denk dat je dat mooi zegt.

Ik: Helder.

Olaf: Ik geloof daar zelf ook wel wat meer in. Dat heeft ook wel te maken met je ecclesiologische visie. Is de kerk vooral een instituut of is het vooral een beweging waar je makkelijk op kunt aanhaken. Als je kijkt naar de Community Churches in Amerika, Saddleback is daar wel een goed voorbeeld van en van en Willow Creek ook. Die zeggen ‘we hebben een aantal dingen op papier gezet, maar dat past ongeveer op één A4'tje. De meeste theologische zaken willen we juist niet vastleggen. Omdat we denken dat we daarmee minder toegankelijk worden voor mensen’. En ik denk dat ze dat goed gedaan hebben, dat verwacht ik. En dat is ook wel een beetje de realiteit in de VEZ op dit moment.

Ik: Zijn er nog andere dingen in de diensten die heel bewust missionair zijn? Arjan heeft het ook gehad over een welkomsteam, dat soort dingen.

Olaf: Ja, dat is wel een mooi voorbeeld van Arjan. We proberen eigenlijk mensen vanaf de auto tot de zitplek tot weer terug in de auto een warm welkom te geven. Het is natuurlijk een plek waar je je kinderen makkelijk kwijt kan. Dat kan in alle kerken, maar toen ik voor het eerst in de VEZ kwam maakte het wel een indruk op mij. Ik dacht ‘zo, dat zijn zó veel kinderen en zó veel vrijwilligers die het belangrijk vinden dat mijn kind een goede tijd heeft’. Ergens heeft de omvang altijd weer een versterkende impact op de inhoud. Het is hier een klein dorp eigenlijk. Als je hierop zondag rondloopt... Jammer dat dat nu niet kan met corona, maar dat heeft een waarde op zichzelf. Ik denk dat wij heel bewust kerk willen zijn. De tribune achterin, dat het makkelijk is om ook anoniem te zijn in deze gemeente, om de kat uit de boom te kijken, om ofwel helemaal mee te gaan in aanbidding, dat het ook helemaal prima is dat je dat niet doet. Dat vind ik wel echt missionair. Onze thema series proberen we ook echt wel missionair in te zetten. Vanaf september gaan we Romeinen 1-8 bespreken. De kracht van het Evangelie. Dan gaat het niet alleen missionair over het individu dat in de zaal zit, maar ook echt ons verhaal voor de stad. Dus hoe kunnen wij kerk zijn voor de stad. Ik kom net uit een bespreking waarin we na hebben gedacht over de drie missionaire diensten die wij in het bijzonder willen vormgeven in het volgende kalenderjaar, waarin we samenwerken met partnerorganisaties ook in Nederland die veel met zending bezig zijn. Denk aan Tear, denk aan Compassion, denk aan Open Doors. Waarin we ook ruimte geven aan het verhaal van onze eigen zendelingen. We hebben veel zendelingen uitgezonden vanuit deze gemeente. We vinden het ook missionair om die verhalen te vertellen. Ik denk dat ongelovigen daarnaar op zoek zijn. Dus ook zelfs rondom de collecte. Zo van ‘is deze kerk nou alleen met zijn eigen organisatie bezig? Of hebben ze ook hart voor wat God in de wereld aan het doen is? Dus willen ze een bijdrage leveren aan een mooiere wereld.’ Onze zendelingen doen dat. Onze missionaire initiatieven in het binnenland zijn daar ook op gericht. Die verhalen willen we etaleren. Niet om ongelovigen te laten zien hoe missionair wij zijn, maar ik denk dat het ook wel past bij onze cultuur. En dat het ook gewaardeerd wordt door ongelovige bezoekers.

Ik: Je zegt missionaire diensten om de verhalen van de zendelingen te vertellen. Je zei dat je dat heel missionair vindt. Op welke manier vind je dat heel missionair?

Olaf: Omdat we daarmee uitstralen dat christenen mensen zijn met hart voor de wereld. Niet alleen maar op een zeepkistje staan en alleen maar lopen te preken in een kerk, maar gewoon met hun gezin bereid zijn om ofwel naar Afrika of Azië of waar dan ook heen te gaan om daar iets te betekenen voor de noden in de wereld. Dat zijn niet alleen evangelistische bedieningen, dus je zet je daar ook in voor het maatschappelijk belang van die mensen. Ik denk dat dat missionair is.

Ik: Ja, zit wat in.

Ik: Ik ga ook nog gesprekken doen met gemeenteleden. Daaraan heb ik een persoonlijke vraag waarvan ik dacht, 'dat is ook wel leuk om aan de leiders te stellen'. Vind jij dat jij zelf missionair bent? Persoonlijk.

Olaf: Ja. Ik vind van wel. Maar niet omdat ik altijd loop te evangeliseren, dat wil ik er gelijk bij zeggen. Ik heb een vriendengroep die voor een heel groot deel bestaat uit ongelovige mensen. Daar ben ik ook niet bewust missionair. Daarin verschil ik echt van een Bill Hybels die zegt 'vriendschap evangelisatie moet je doen, je moet vrienden maken met ongelovige mensen om ze naar de Heer te leiden.' En hij heeft dan zelfs ook nog een tijdpad, 'als het na drie jaar niet gelukt is, is het misschien tijd om je aandacht te verleggen naar een andere vriendschap'. Dat vind ik zo geforceerd en zo kunstmatig. Alleen ik heb gewoon gemerkt in mijn dagelijks leven, dat ik niet heel erg verschil van ongelovige burens en ongelovige vrienden en ik vind het gewoon heel erg leuk om met ze op te trekken. Niet van 'ik ben de dominee en ik heb gelijk en jij moet luisteren', maar gewoon, ik houd van de Heere God, en ik bid voor mijn kinderen en als ik me zorgen maak dan ga ik daarover in gebed. Ik voel me zo vrij als een vogeltje om dat verhaal te delen met iedereen. En ik merk dat als je dat op een authentieke manier doet, dat je omarmt wordt in dat verhaal. Dat mensen dat niet afschrijven als raar. Sterker nog, ik stel me daarmee kwetsbaar op, en geef daarmee de ruimte dat zij zich ook kwetsbaar opstellen. En in die kwetsbaarheid vind je elkaar. Niet dat zij ook direct in Jezus gaan geloven, maar wel om de vragen die je aan het leven stelt, die liggen gewoon heel dicht bij elkaar. En ik kan vanuit mijn perspectief, mijn wandel met de Heer, kan ik voeding geven aan de gesprekken die we dan hebben bij de wijn of zo, dat vind ik mooi.

Ik: Ja mooi. Zou je ook een ongelovige vriend hier meenemen naar de VEZ?

Olaf: Ja, zeker, dat heb ik ook verschillende keren wel gedaan. Ja, ik kijk dan wel een beetje naar 'wat voor dienst is het dan precies', maar eigenlijk zou dat niet moeten. Als je een missionaire kerk bent zou dat altijd moeten kunnen. Maar er zijn wel hoogtepunten. Met kerst denken wel altijd heel goed na over de programmering. En dan doet iedereen het ook massaal. Dan weet iedereen 'als ik daar mijn vrienden niet meer mee naar toe kan nemen...' dan is het niet zo goed gesteld met de VEZ. Maar ik schaam me zeker niet om mijn ongelovige vrienden mee te nemen naar deze gemeente. Ik vind dat wij een cultuur zijn die uitnodigend is voor mensen die God niet kennen om gewoon eens te beleven wat kerk zijn is.

Ik: Je noemde Kerst, die diensten zijn heel specifiek voor mensen voor mensen die normaal niet naar de kerk gaan. Waarom wordt er vooral dan daar zo op ingezet?

Olaf: Dat weet ik eigenlijk niet zo goed. Het is ook zo'n ding wat ongelofelijk veel geld mag kosten, en waar ze dan heel druk mee bezig zijn. Het is gewoon, Kerst doen we heel groot en geven we weg aan onze families. Ik merk wel dat ik het leuk vind. Als wij op Eerste Kerstdag de familie ontvangen en we zeggen 'kom jongens, de start van onze dag samen is in de VEZ', en we gaan gewoon met tien man eerst die prachtige dienst bijwonen, ja, dat is een hele leuke

start van het feest dat je met elkaar meemaakt. Maar zo missionair is het ook weer niet, want mijn familie is gewoon gelovig weet je wel. En ik denk dat dat voor heel veel mensen geldt. Mensen nemen gewoon hun familie mee. Het is niet alleen missionair. Het is ook gewoon, je geeft daarmee een inkijkje in de kerk waar je trots op bent als VEZ'er. Dat je zegt 'jongens, dit is onze gemeente. Leuk om jullie even te ontvangen in onze kerk'.

Ik: Ja precies. Helder.

Ik: Ik heb nog één laatste vraag eigenlijk. Het hebben het de hele tijd over kerkdiensten, maar we leven al een jaar lang kijken we alles thuis. Wat denk jij dat de hele corona situatie doet met het missionaire gehalte van de diensten?

Olaf: Nou, eerlijk gezegd weet ik dat niet zo heel erg goed. Ik maak me ook wel zorgen om de gemeente. De kracht van kerk-zijn is niet alleen de proclamering, maar ook wel het samen komen en de ontmoeting die we met elkaar hebben rondom het Woord van God. En ik denk dat voor ons klopt wat je ook landelijk ziet. De EO heeft daar volgens mij een goed onderzoek samen met het Nederlands Dagblad naar gedaan. Dat veel christenen het in die eerste fase heel leuk vond. 'Wauw, onze kerk is aan het innoveren, en we kunnen dus blijkbaar ook op Youtube enzo', en dan zie je ook dat de kijkcijfers enorm toenemen juist. Op gegeven moment is iedereen daar ook weer helemaal klaar mee en gaat iedereen shoppen in Nederland en kijken, welke diensten zijn er nog meer. En dat ze uiteindelijk daar ook weer op uitgekeken zijn, en toch weer terugkomen bij hun eigen kerk. Of die nou heel hip is vormgegeven of niet. Ik denk dat wij als VEZ... Ik denk dat er kerken zijn die hipper zijn, maar als VEZ doen we het denk ik ook wel heel goed. Een goede programmering, een goede flow, daar denken we ook wel over na. En ik denk dat we ook daarmee heel toegankelijk wordt voor mensen die nooit hier naar de kerk zullen kunnen gaan, om toch eens een keer op Youtube mee te kijken, alleen we weten dat niet echt. We hebben dat niet goed genoeg onderzocht. Alleen uit het onderzoek van de EO bleek ook wel dat mensen die normaal niet zoveel naar de kerk komen, juist in dit jaar juist wel verschillende keren naar een livestream kerkdienst hebben gekeken. En ik kan me ook haast niet anders voorstellen dat ze een keer naar een livestream van de VEZ hebben gekeken.

Ik: En van wat dat verder uitwerkt heb je geen idee?

Olaf: Nee, geen idee. En ik ben juist wel van de verbinding. Op het podium kan je heel mooi verbinding maken. Je kan een uitnodiging doen om naar voren te komen of om te knielen bij het Kruis of om echt met elkaar een moment van verwerking te hebben van de preek en dat mis ik iedere keer weer. Dan ben je klaar met je preek, dan kijk je nog eens naar die camera en dan denk je van 'nou, ik hoop dat je je werk goed hebt gedaan'. Ik mis het enorm en ik hoor ook wel van veel VEZ'ers dat ze het missen. Maar wellicht dat we toch op een verrassende manier toch ook weer mensen hebben bereikt die we anders niet zouden hebben bereikt. Dat zou kunnen.

Ik: Blijven de diensten ook online als we wel weer bij elkaar weer mogen komen? Zeg maar de livestream.

Olaf: Ja, dat willen we echt weer erin houden. Straks hebben we ook de zaal. Die huren we tot op heden. Straks kunnen we die helemaal zelf inrichten en ook camera apparatuur en zo laten staan.

Ik: Ja, dat is lekker.

Olaf: We hebben het in corona tijd ontdekt, en het is opnieuw een spoor om uitnodigend te zijn voor mensen. Niet iedereen ziet het zitten om fysiek te komen, nou, kijk dan thuis. Het kan ook weer een slechte uitwerking hebben dat mensen thuisblijven terwijl ze anders misschien wel waren gekomen. Maar onderzoeken wijzen uit dat die elementen elkaar eerder

versterken, dan dat je zult zien dat je zit met een lege zaal omdat iedereen Youtube wel tof vindt. Dus we zullen het zien.

Ik: Mooi. Dat waren mijn vragen eigenlijk. Zijn er bij jou nog zaken die boven komen waarvan je denkt die wil ik graag delen?

Olaf: Nee. Er is een hoop gezegd.

Bijlage 2.1: Groepsinterview 1

Het tweede deel van de interviews is met leden van de gemeente. Van hun wil ik zowel horen wat zij *denken* dat de visie is van de VEZ, wat zij zelf *vinden* maar ook hoe zij daarnaar *handelen*. De interviews zijn in groepsverband gedaan, om zo zoveel mogelijk mensen een stem te geven. Deze groepen waren bestaande kringen. De groepsleden kenden elkaar dus al, wat een veilige omgeving creëerde om eerlijk antwoord te kunnen geven op de vragen. Dezelfde onderwerpen zijn besproken als in de interviews met de leiders van de gemeente. Eerst algemene vragen over de VEZ als missionaire gemeente en over de zondagse diensten van de VEZ. Vervolgens over het missionaire karakter van de zondagse samenkomsten, waarbij er is ingezoomd op de prediking, de aanbidding en de sacramenten. Vervolgens is er nog een persoonlijke vraag gesteld naar het eigen missionaire handelen. Tot slot is het kort gegaan over de invloed van corona. Een aantal vragen is aan de hand van Mentimeter besproken. Op deze manier kon iedereen eerlijk antwoord geven en kon ik inzoomen op de dingen die voor mij eruit sprongen. Vanwege privacy gebruik ik niet de volledige namen van de deelnemers, maar slechts hun initialen.

Ik: Ze staan aan.

D: Alles wat je zegt kan nu tegen je gebruikt worden he?

Mensen gniffelen

Ik: Super fijn dat jullie dit met mij willen doen. Ik studeer theologie in Kampen en ik doe onderzoek voor mijn afstuderen naar de erediensten van de VEZ, dus de zondagse samenkomsten, en het missionaire karakter daarvan. Met missionair bedoel ik 'is het open naar mensen die niet zo vaak naar de kerk komen', dus is het gastvrij, wordt er aandacht aan hen gegeven. Ik heb een aantal vragen daarvoor. Straks gaan we ook werken met Mentimeter, dus dan kunnen we via de telefoon de code invullen, dan zijn er vragen en dan komen hier de antwoorden te staan.

T: Oja.

Ik: De bedoeling is dat je lekker mag zeggen wat je wil, maar probeer een beetje om en om, voor de opnames, anders wordt het denk ik heel verwarrend voor mij. Ik wilde eigenlijk beginnen met een klein rondje over jullie zelf. Wat betekent de VEZ voor jou persoonlijk? T. Zou jij willen beginnen?

T: Ja, dat wil ik wel. Wat betekent de VEZ voor mij persoonlijk. Uhm. Als iemand anders eerst wil, mag dat hoor.

Mensen lachen een beetje

T: Wat ik mooi vind aan de VEZ en wat het voor mij betekent is dat er een plek is waar je God kan ontmoeten met een grote gemeente, waar erediensten zijn en waar er zang is en ook verdieping door de preek. Ik kom niet naar de VEZ voor contact eigenlijk, want ik merk wel dat de VEZ erg anoniem is, maar de kring, daar heb ik contacten opgedaan die ook leuk zijn als je ze in de kerk kan ontmoeten. Dus voor mij is dat de hoofdreden van wat de VEZ voor mij betekent.

Ik: Mooi, I?

I: Dus wat het voor jou betekent?

Ik: Ja, gewoon voor jou persoonlijk, mag alles zijn.

I: Wat een leuke vraag. Even nadenken. Het is nu anders inderdaad, het is nu geen samenkomst plek, maar ik vind het wel mooi om juist samen te aanbidden bijvoorbeeld. Dat geeft een gevoel van gemeente zijn, van samen geloven, dat vind ik heel mooi en daar kan ik kippenvel van krijgen als je met de hele tribune aan het aanbidden bent. Maar ook inderdaad de preken maar ook het Leerhuis. Niet dat ik daar vaak onderdeel van ben, maar dat het er is vind ik wel heel tof, die diepgang. De kring is voor mij persoonlijk heel belangrijk omdat we een hele hechte kring hebben. Ik vind het ook tof om hier, ik heb hier een aantal taken gehad, zoals in de bibliotheek en nu bij de VEZ, dat vind ik ook leuk om te doen, om zo te ondersteunen en mensen te leren kennen in de gemeente. Dus dat heeft ook betekenis voor mij. Ik denk dat dat het een beetje is.

Ik: Zullen we gewoon het rondje verder gaan? *Kijk naar de persoon links van I.*

L: Ja. Ik ben nogal eens verhuisd en ook in veel andere gemeentes geweest, dan staat de VEZ voor mij voor balans en evenwichtigheid, geen scheuringen en dat soort zaken wat ik in andere kleine gemeenschappen heb meegemaakt. Daarnaast is het behoorlijk breed. Er zijn veel mensen met verschillende opvattingen die er dan toch op de één of andere manier bij passen. En de kring werd net ook al even genoemd, dat vind ik plezierig. Daarbij, gezien ik op verschillende plekken in de gemeente heb gezeten, ik zit nu bij de diaconie, ik ben wijkoudste geweest, ik ben kringleider geweest, ik heb in het pastoraat gezeten, maar daardoor ken ik vrij veel mensen, dus ik ga inderdaad op de zondagen voor het contact, niet alleen voor de diensten zelf, maar ook voor het ontmoeten. Nu met die coronatijd, de maatregelen die er vanuit de overheid zijn, zorgt wel voor een hoop armoede. Gewoon qua geestelijk contact en dergelijke. De laatste paar keer kijk ik weer wat naar de diensten, maar ik heb ook een paar maanden nauwelijks of niet gekeken. Daar mis ik wel een hoop. Ook toen de kring er helemaal niet was. De opkomst was voorheen stukke groter dan nu in de kring. Ik ben ook bang dat door al die maatregelen de verbondenheid met de kring... dat vind ik wat zorgelijk.

D: Nou de VEZ heb ik zelf niet heel veel mee, dat vind ik een beetje te veel, te druk. De kring vind ik heel belangrijk, want we zijn toch een beetje familie van elkaar geworden en meer contacten, dus dat is heel gaaf.

E: Wat betekent de VEZ voor mij. Een plek om mezelf te zijn, God te eren en ook van Hem te leren. Kort gezegd.

Ik: Ja, duidelijk.

H: Voor mij is het echt een plek waar ik en mijn hele gezin me welkom voel. En ik vind het heel waardevol om met mijn hele gezin daar te zijn en daar te komen, dat er voor iedereen een plek is. Ik vind het ook wel een bruisende gemeente, het leeft. Er zijn nieuwe ontwikkelingen waar over nagedacht wordt en dan zijn er weer lezingen over interessante thema's, ik vind het ook wel fijn dat er zoveel mogelijk is om gevoed te worden op allerlei gebieden. En de diensten zelf, dat is een beetje meerledig, dus ik vind het fijn om te luisteren naar een preek en te zingen, maar ik vind het ook fijn om mensen te ontmoeten. Ik ga inmiddels denk ik een jaar of 10 naar de VEZ, ondanks dat het heel groot is leer je wel wat mensen kennen, ook buiten de kring, dus ik vind het ook gewoon qua gezelligheid heel fijn om mensen te zien en te spreken. Ja, dan nu niet of nauwelijks, dus dat een beetje.

Ik: Dankjewel. De VEZ heeft verschillende pijlers. Eén daarvan is missionair, er zijn veel missionaire initiatieven. Op welke manier zien jullie terug dat de VEZ een missionaire kerk is? Misschien moet ik eigenlijk eerst vragen 'vinden jullie de VEZ een missionaire kerk?' Wie

wil daar wat over zeggen? We hoeven niet steeds het rondje langs te gaan, gewoon wie wat wil zeggen, voel je vrij.

T: We hebben een heel aantal fanatieke zendelingen, die echt hun leven geven en omgooien, dat vind ik heel cool. Dat zijn toch VEZ'ers die ook uit zichzelf gaan maar ook gesteund worden door de kerk en ook gemotiveerd worden door de kerk. Als kring hebben we ook een zendingspaar dat ook kennis is van jou, E. en van andere mensen in de kring, dus daar zijn we wat meer mee verbonden en die hebben ook wel eens een presentatie gedaan en daar krijgen we wat nieuwsbrieven van. En wat ik mooi vind, er zijn best wel vaak acties die een beetje door Zwolle heengaan, zoals, nu komt er weer een zomerpakketten actie, er komen weer kerstacties, die vind ik ook altijd weer mooi. Soms staat er weer een standje op straat, ik ben daar niet helemaal per se fan van, maar ik vind het wel mooi dat de VEZ dat doet. Ik vind het dapper van die mensen, laat ik het zo zeggen. Dat zijn de dingen waarin ik zie dat de VEZ missionair is. En ik denk ook wel met het hele gebouw, de aankoop en de dingen die ze daarin aanbieden. Dus dat maakt het heel bereikbaar voor een breed publiek, dat vind ik goed dat het niet alleen voor 35-jarige mensen van alleen die leeftijdscategorie en achtergrond zijn, en dat maakt het heel breed, wat missionair is.

Ik: En op welke manier is het gebouw toegankelijk? Op welke manier zie je dat het daarin missionair is?

T: Door de verschillende betredingen en door de lessen die gegeven worden die voor verschillende mensen die beschikbaar zijn. Dus het is niet alleen voor hoogopgeleiden, het is niet alleen voor laagopgeleiden of voor mensen met problemen, maar voor de hele mix van de samenleving, tenminste zo ervaar ik dat, hebben ze aanbod. Dat maakt het toegankelijk.

Ik: Dankjewel

T: Alsjeblieft.

Ik: Zijn er nog meer dingen die naar boven komen?

I: Online proberen ze wel, maar ik denk vooral in de oudheid de kerstdiensten. Daarbij is het echt de bedoeling dat je niet met je hele familie alle plekken bezet maar eigenlijk vooral mensen uitnodigt. En dat gebeurt volgens mij ook wel veel, ze zitten altijd stampvol die diensten. En daarna is er altijd, vind ik, goede nazorg, door volgens mij de Youth Alpha, de gewone Alpha cursus wordt dan aangeboden. Ook wel lezingen of Leerhuis, dus dat vind ik altijd wel mooi hoe ze dat doen. Ook als je nieuw lid wordt, 'hé hoe zit dat dan'. En we hebben ook die gebouwen hier, hoe heet dat ook alweer.

T: De WRZV?

I: Nee, bij het VEZ-Centrum.

H: Hier beneden bedoel je?

Meerdere in koor: Gift City

I: De Gift City. Dat vind ik ook een heel mooi initiatief.

E: Dat is niet van de VEZ toch? Het wordt wel gesteund en er zijn wel veel VEZ'ers die daar rondlopen.

I: Ook een tweedehands winkel toch?

Meerdere in koor: Twinkel

I: Ja, dat heeft er wel mee te maken toch?

E: Volgens mij is het meer dat ze goede connecties met elkaar hebben dan dat het van ons is.

L: Ze huren het van de VEZ, maar officieel is het apart.

E: Harry is wel VEZ-ganger en die loopt daar altijd rond, dus het voelt wel heel erg verbonden met de VEZ en er is wel een hele warme band, maar het is niet van de VEZ.

H: Oh, ik dacht dat dat allemaal bij de VEZ hoorde.

L: Nee, het is zelfs een neutrale stichting, het is geen christelijke stichting.

H: Oh joh.

I: Nou, die valt af, maar goed.

Iedereen lacht

I: Maar wel, nu je het erover hebt, die zomerpakketten, dat dat een mooie manier is voor de VEZ om nog meer missionair te zijn en om op kring niveau in te gaan zetten. Wij willen als kring vaak wel missionair zijn, maar dat komt dan niet echt van de grond omdat je gewoon allerlei dingen hebt. Maar op die manier wordt er van bovenaf de mogelijkheid gegeven, als het wordt gefaciliteerd, zoals zo'n zomerpakket, dat helpt je wel vind ik. In plaats van dat je het initiatief bij elke kring zelf laat, dit is wel iets dat op kring niveau kan.

E: Ik zit even over je vraag na te denken, ik vind hem interessant, want, kan een kerk missionair zijn. Eigenlijk kan hij niet missionair zijn als de mensen niet missionair zijn.

T: Wat is de kerk?

E: De VEZ als gemeente, kijk, je kan een missie hebben als kerk 'ik wil missionair zijn', maar als jouw mensen niet missionair zijn, dat is leuk, maar dan komt er niks van. Dus je moet zorgen dat je mensen missionair zijn.

Ik: Ja, vind jij dat de VEZ probeert ervoor te zorgen dat hun mensen missionair zijn?

E: Ze bieden dingen aan inderdaad, maar uiteindelijk is het een keuze die je zelf maakt als kerklid of je er zelf ook wat mee doet en hoe je je inzet in de omgeving.

T: Zien jullie allemaal ook missionair als 'naar buiten treden'? Dus buiten de kerk? Gewoon even begripsvorming, zo zie ik het namelijk.

Mensen knikken, stemmen in.

Ik: Verder nog iemand over missionair van de VEZ?

H: Een aantal jaar geleden was er zo'n heel groot project met andere kerken hier in Zwolle met een groot eindfestijn party in Dieze, en dat vond ik toen ook een heel gaaf project.

E: Dat is lang geleden!

H: Ja, dat klopt, het is lang geleden, maar ik vond het wel gaaf hoe ze dat deden, ook met andere kerken en zo zichtbaar. Zo'n groot evenement uiteindelijk in Zwolle, juist ook in Dieze deden ze dat volgens mij ook wel bewust. Ik zit te denken, 'oh dat mis is wel een beetje'. De jaren daarna hebben ze niet meer zulk soort acties uitgehaald. De laatste 1,5 jaar kan dat natuurlijk ook niet.

E: Ja, een beetje die initiatieven die Henk organiseerde. Voor de vervolgte christenen, dat je bij elkaar spelletjes moest doen 's avonds en aankloppen bij anderen ofzo, dat vond ik ook welk missionair-achtig.

H: Was dat met de Nacht van Gebed ofzo? Of Open Doors?

E: Ja, dat had wel met Open Doors te maken.

Ik: Wat was dat dan? Het komt mij niet bekend voor.

E: Daar kon je je voor inschrijven, dan deed je een spel met andere mensen, en dan moesten ze jou proberen te tikken of aan te bellen als je thuis was. En daarmee probeerden ze een beetje na te bootsen zoals bij de vervolgte kerk, dat je altijd een beetje in die kleine spanning gaat zitten. Bij ons zou het niet uitmaken, maar toch, je weet dat je meer op je hoede bent, het was een soort bewustwording van de kerk. Door het een spel te maken kan je ook heel makkelijk niet-christenen uitnodigen. Dat soort dingen. Ook Nacht zonder dak, ik denk, dat trok ook iets wat publiciteit, in de kranten en in dingen, waardoor wordt laten zien 'ja de kerk leeft en er gebeuren dingen in'. Daar krijg ik ook wel een missionair gevoel van, van dat soort acties.

Ik: Mooi. Ik heb ook een paar vragen over de diensten zelf. Daarvoor heb ik een Mentimeter. Jullie kunnen die bovenste code invoeren op Menti.com. Ik heb eigenlijk twee vragen. Wat

jullie denken dat de VEZ echt als bedoeling heeft met de diensten, en de tweede is wat jullie zelf belangrijk vinden aan de diensten. Dus het zijn echt twee verschillende vragen.

Zie hieronder de resultaten:



Wat geroezemoes tijdens het invullen van de Mentimeter.

Ik: Volgens mij is iedereen nu ongeveer wel klaar. Laten we beginnen met jou, kijkt naar D, die tijdens de vraag over de eredienst aangaf dat hij de eredienst niet zo belangrijk vindt, zou jij toe willen lichten waarom de diensten minder belangrijk vind dan de kring.

D. toont enige aarzeling

Ik: Als je wilt hoor, voel je niet verplicht om dingen te zeggen waar je niet comfortabel bij bent.

D. Ik vind gewoon de kerk veel te groot. Veel te veel mensen, dat is voor mij te druk. En de kring is gewoon lekker wat kleiner, gezelliger. En zo krijg je ook wat mee van het geloof. Dus ik ga liever naar de kring dan naar de kerk.

Ik: Duidelijk. Hadden jullie veel verschillen tussen wat je denkt dat de VEZ belangrijk vindt en wat je zelf belangrijk vindt?

E: Hadden we missionair eigenlijk staan bij de eerste? Helemaal niemand hé?

Kijken terug naar de twee slides. Omdat er verschillende woorden zijn gebruikt voor dezelfde dingen is niet in één oogopslag duidelijk wat verschillen en overeenkomsten zijn.

Ik: Ik zie bij de tweede vraag wel meer verschillende dingen, dus ook vrijwilligerswerk.

E: Maar je kan ook wel veel dingen samenpakken toch?

Ik: Ja, dat is zo. Samen zijn en elkaar ontmoeten, zang, aanbidden en aanbidding, onderwijs en leren.

L: De zondagse erediensten is wat anders dan wat ik belangrijk vind aan de VEZ. Nu is het specifiek de zondagse erediensten, en daar komt die eigenlijk welk sterk overeen met wat ik denk dat belangrijk is.

E: Anders zou het ook niet echt een goede match zijn natuurlijk.

H: Het is allemaal aanbidding, ontmoeting en onderwijs, dat zijn de drie dingen eigenlijk.

T: Wat zijn de vier pijlers van de VEZ zelf? Of beïnvloedt dat dan je onderzoek als je daarover vertelt? Er zijn toch vier pijlers van de VEZ?

Ik: Oh, nee hoor, er zijn vier pijlers van de VEZ.

Ik pak een stift en teken op het Whiteboard een kruis met het woord 'evangelie' in het midden. Onderaan schrijf ik het woord 'community', aan de twee zijanten 'navolging' en 'missionair' en bovenaan 'aanbidding'. Bij het woord navolging:

H: Die hebben wij niet echt.

Ik: Jawel hoor, het onderwijs een beetje, het leren van de preken.

E: Dat hoeven we eigenlijk niet op te schrijven, dat zit er gewoon in.

Ik: Dus aanbidding gaat omhoog naar God, navolging en missionair is opzij, en community is hier met elkaar en het evangelie staat centraal. Volgens mij is dat de basis van de VEZ. Volgens mij hebben we het meeste hier nu wel over gezegd. Volgens mij komt het redelijk overeen en dat is wel positief.

T: Als je de diensten terugkijkt hè, dan begint het altijd met een welkom, dan heb je hein-moment, die staat centraal, stukje preek, stukje nabeschouwing, om het maar even in voetbaltermen te houden, en dan. Oh nee, het prijzen natuurlijk, de aanbidding, en daar beginnen en eindigen we mee.

D: En de collecte.

T: En de collecte ja. Die staat er nergens tussen trouwens.

H: Nee, dat vind ik ook niet zo belangrijk.

Ik: Dan heb ik een volgende Mentimeter met een nieuwe code. Dat gaat over de combinatie van de diensten en het missionaire.

Opnieuw wat geroezemoes tijdens het invullen van de Mentimeter. T schenkt iedereen nog een keer koffie of thee in.

H: Ik vind het best wel lastig om dit in te vullen, ook omdat we nu met die online diensten zitten.

I: Ja, dat is je nieuwe referentiekader.

Ik: We gaan het straks ook nog even hebben over wat corona hiermee doet. Maar je mag ook prima hier de livestreamdiensten als basis nemen.

H: Die vind ik helemaal niet missionair.

T: Wat wil je dat ik invul, op de diensten, de echte diensten, of de online diensten?

Ik: Het liefst de echte diensten.

T: Wordt er elke zondag een missionair koppel uitgelicht met wat ze aan het doen zijn of is dat één keer per maand?

Ik: Dat is één keer per maand. Dat is altijd de vierde zondag.

Hoe zie je het missionaire karakter van de VEZ terug in de zondagse diensten? Mentimeter

Niet echt. Wel bij het uitnodigen om naar voren te komen met je iets.

Met kerst zie ik het vooral terug

Soms laagdrempelige preek

De dienst is laagdrempelig zonder af te doen aan de inhoud waardoor een brede groep zich welkom kan voelen.

Koffie punt voor ontmoeting

Welkom heten gasten. Preken in gewoon Nederlands koffie drinken.

Warm welkom met handen schudden. Laagdrempelig door makkelijk te begrijpen preken en mooi zangdiensten. Koffie aan het einde. Dit zorgt dat mensen laagdrempelig binnen kunnen komen. Dat zie ik als missionair

1x per maand extra aandacht voor missionair.

Je kunt annoniem deelnemen aan een dienst.



E: Mag ik wat vragen stellen? Stel je leeft je in in een niet-christen, hoe laagdrempelig is het dan en hoe begrijpelijk is het dan?

H: Ik denk echt super makkelijk.

T: Als je bij Henny de Haan maar oplet.

I: Jij niet dus, want hij heet Hein.

E: Ik vind Patrick Nullens niet echt laagdrempelig ofzo.

T: Ikke wel. Heel erg laagdrempelig.

H: Ja, ik ook, heel inhoudelijk ook wel.

L: Ik heb wel gezien in kerken dat er heel veel vanuit wordt gegaan dat je alle bijbelverhalen wel kent, en dat vind ik hier best wel meevallen. Dat wordt best wel uitgelegd.

T: Cees Goedhart is ook wel laagdrempelig, alleen krijg je heel veel informatie in één keer. Je moet wel snel schakelen dan.

Ik: Wat definieer je dan als laagdrempelig? Heel veel informatie kan juist als hoogdrempelig, is dat iets? worden ervaren.

T: Laagdrempelig is dat je weinig voorkennis nodig hebt, dat je onbevangen eigenlijk de dienst in kunt gaan en iets mee kunt nemen. En als je heel intelligent bent kun je heel veel informatie snel verwerken, dus dan is het nog steeds laagdrempelig, alleen omdat maar weinig mensen heel intelligent zijn is de drempel iets hoger dan als het heel simpel uitgelegd zou zijn. Dan zouden meer mensen het onbevangen kunnen begrijpen.

H: Maar dan gooi je het heel erg op intellect, maar ik denk dat het veel breder is. Je kan allerlei redenen hebben waardoor je een hoge drempel ervaart om naar de kerk te gaan, door je beeld van gelovigen of door je eigen nare ervaring. Behalve de inhoud van de preek vind ik ook de koffie inderdaad en dat je redelijk anoniem kan zijn, je kan gewoon in een hoekje gaan zitten, dan kraait er geen haan naar je, dat lijkt me, wat voor reden je ook hebt dat het moeilijk is om naar de kerk te gaan, wel prettig.

Ik: Ik zie tussen de antwoorden best wel vaak koffie staan. Kan iemand toelichten waarom dat voelt als heel missionair?

I: Als je het niet hebt ga je direct naar huis. Ik bedoel, er is thee of ranja als je wilt, maar het gaat erom dat je nog even kan nakletsen. Dat is denk meer de kerk. Dat je ontmoeting hebt.

Ik: Dus het gaat echt om de persoonlijke ontmoeting.

H: Ja, liefde gaat door de maag, het is dan alleen maar een kopje koffie, maar het is wel een teken van 'hé, welkom ofzo'.

L: Het is altijd alleen gevaarlijk om te vragen 'ben je nieuw hier?'.

Ik: We hebben het even gehad over laagdrempelig, hier staat het weer 'laagdrempelig, dat zie ik als missionair'. Waarom zien verschillende mensen laagdrempelig als missionair?

I: Nou, ik zat te denken, je hebt ook best wel een beetje christelijk jargon ofzo. Barmhartigheid en weet ik allemaal niet wat voor woorden, die mensen in het dagelijks leven niet gebruiken. Nou er zijn er zo veel, en nog wel meer denk ik in minder evangelische kerken waar ik vandaan kom tenminste, in de Nederlands Gereformeerde Kerk, daar was het helemaal niet missionair. Daar was ook niet veel missionair te zijn, want iedereen in Zalk gaat gewoon daar naar de kerk. Ik heb niet het idee dat er hele moeilijke woorden in langskomen of heel onbegrijpelijke dingen, maargoed, ik kijk natuurlijk ook vanuit mijn perspectief. Maar ik denk dat dat bij ons wel meevalt in de communicatie, ook in de preek en in de aanbidding leggen ze uit, 'je mag blijven zitten als je wilt, en je mag je handen opsteken als je wilt, voel je vrij'.

E: Ja, wat je zegt, naar de gereformeerde kerk waar ik vroeger heenging was het 'nu gaat iedereen staan. En nu gaat iedereen zitten. En nu ga je weer staan.'

H: Maar er zijn ook wel evangelische kerken waar die druk is van 'en nu moet je je zo gedragen, en nu moet je zo enthousiast doen en nu moet je zo ingetogen zijn', weet ik het wat.

T: Dat zit ook wel een beetje in de VEZ toch?

H: Vind ik eigenlijk niet.

I: Met dopen wel.

E: Ja met dopen wel, ik weet nog dat ik vrienden heb uitgenodigd die zeggen 'ah ik heb nog nooit zoveel squats gedaan. Dat was een doopdienst.'

H: Ja, omdat je steeds een liedje zingt.

I: Ja, dat weet ik nog, dat ik klein was en hier nooit was geweest. Nou ja, klein, een tiener, en mijn oom en tante zaten hier al, en die hebben zich laten dopen en toen dacht ik 'man wat een staan en zitten! Ontzettend! Waarom?'. En nu is het heel normaal. Maar dat is wel zo'n dingetje inderdaad.

L: Maar dat is alleen bij een doopdienst.

E: Maar ik merk het wel bij de aanbidding, als dan iedereen om je heen staat, en ik blijf zitten, dan voel ik me wel ongemakkelijk.

T: Ja, om twee redenen. Eén, je weet niet meer wat je zingt, want je kan het niet meer lezen, dat is altijd de reden dat als iemand voor me gaat staan dat ik ook maar ga staan.

H: Dat herken ik wel, maar het hoeft niet ofzo.

T: Als je achterin gaat zitten, en zeker op de jongerentribune, dan maakt het echt niks uit. Als je midden in de harde kern gaat zitten, dan zie je iets minder. Maar dan moet je ook op tijd zijn, dan moet je minstens drie kwartier van te voren aanwezig zijn, anders heb je geen plekkie.

Ik: Nog even terug naar de doopdiensten. Zouden jullie die missionair vinden?

H: Ja, eigenlijk wel.

T: Ja, dat denk ik ook wel ja.

Ik: Kan je dat toelichten?

L: Door de getuigenissen van die mensen. Ik ben sowieso een voorstander dat er ook in de gewone diensten getuigenissen zijn, de eigen verhalen spreken over het algemeen toch het meest aan. Tenminste, zo ervaar ik het.

Ik: Als er meer getuigenissen zouden zijn, zou dat meer missionair zijn?

L: Ik denk het wel.

E: Om je aan te vullen, ik denk dat bij een doopdienst veel mensen sneller andere mensen zouden uitnodigen. Voor mij is het iets heel bijzonders, dat wil je aan iedereen vertellen, net als een trouwdienst, daar nodig je de hele kerk voor uit, en voor gewone zondagse diensten doe je dat niet zo snel. Dus vandaar dat je heel veel mensen die niet kerkelijk zijn sneller in de kerk krijgt, en dan een getuigenis helpt erbij om mensen wat te leren over het geloof.

T: Het is wel zeker dat er bij een doopdienst meer onbekenden komen. Vanuit het verkeer weet ik dat er meer mensen vragen stellen en het niet weten, terwijl de vaste gangers wel weten waar ze kunnen parkeren. Daarin zie je ook altijd wel, voordat de doop begint is er altijd iemand die het simpel weer uitlegt voor de mensen die normaal gesproken niet naar de kerk gaan of naar een andere kerk gaan. Daar besteden ze altijd wel heel goed aandacht voor. Dat zorgt er ook voor dat de leiding bezig is met 'er zitten hier veel mensen die niet vaak naar de kerk gaan of niet eens gelovig zijn. Dat wordt ook wel benoemd. Ik vind het ook wel mooi dat ze altijd aangeven 'doe wat je wilt, voel je vrij, je hoeft niet mee te doen, je hoeft niet te staan, je hoeft niet te zingen', ik vind het goed dat ze dat extra benoemen. Wij denken misschien 'ja, dat weten we nu wel', maar dat ze daar goed de tijd voor nemen is goed voor de mensen die voor de eerste keer komen.

Ik: Ja, zeker. Doop noemen we ook wel een sacrament, net als het Avondmaal. Vinden jullie de Avondmaalsdiensten ook missionair? Toegankelijk of dat minder. I., ik zie jou nee schudden.

I: Nee daar nodig je niet mensen voor uit, het is geen familie aangelegenheid. Ik zat te denken aan het opdragen, daar weer wel. Dan zie je hordes families om zo'n kind heen staan. Ik heb heel vaak dat ik denk 'oh, is het Avondmaal?'

E: Zou zo'n Avondmaalsviering wel een missionair karakter moeten hebben? Ik denk van niet namelijk.

Ik: Waarom niet?

E: Omdat het denk ik ook iets voor de gemeenschap is, zoals wij hem vieren met wijn en brood. En als je daar dan niet bij hoort, dat klinkt misschien heel..., of nog niet bij wil horen, dat je dan ook niet, dan ben ik heel gereformeerd opgevoed, zo staat het in de Catechismus?

Ik: Ja, die formulieren.

E: Ja, dat dat niet hoort. En dat vind ik ook wel... je hoort wel mensen zeggen 'ik heb een mooie ervaring gehad', maar uiteindelijk gaat het om het sacrament, dat die heilig blijft, in plaats van 'ik heb een mooi moment gehad'.

L: Voor mijzelf moet ook wel te overdenken zijn. Het Avondmaal heeft twee kanten, de relatie met God maar de relatie onderling ook. Terwijl ik denk, de uitvoering is heel individualistisch geworden. Je drinkt je eigen wijn, je eet je eigen brood. Wij als kring hebben een keer bij jullie thuis Avondmaal gevierd, dat we allemaal op de knieën zaten met de armen om elkaar heen. Het samen zijn, de gemeenschap kwam toen veel sterker naar voren. De wijze waarop het in de gemeente gevierd wordt, het heet vieren eigenlijk, dat is vanuit de oude traditie heel individualistisch geworden.

Ik: Zou dat binnen de VEZ beter kunnen denk je? Of is het daar te groot voor?

L: Ik denk dat het goed zou zijn om daar eens over na te denken, kan het ook op een andere wijze.

H: Er was een tijdje dat je uit de bank kwam en langs het podium liep, en daar stond het kruis, en dan haalde je daar je dingetjes op. Ik vond dat wel meer samen zijn dan dat je het door de bank heen laat gaan. Dat is inderdaad wel erg individualistisch. Als je samen uit de banken gaat en daarheen gaat voelt het alsof je soort onderweg bent met elkaar. Omdat het best een gedragen moment is, doet het ook wel recht aan de soort heiligheid ervan.

L: Wellicht ook dat je het elkaar zou kunnen geven.

H: Ja, zoiets.

L: Dat zou al veel sterker het samenzijn bevestigen.

H: Ja, dan kreeg je het van de mensen die het uitdeelden, die kijk je dan in de ogen, dat vind ik ook heel... Dat zou je best nog wel uitbouwen ofzo.

T: Zou het niet mooi zijn als het nog veel meer binnen de kring zoals wij het een keer gedaan hebben wordt gedaan? Daar zit je echt met z'n allen als groep, als gemeenschapje bij elkaar.

H: Volgens mij wordt dat ook wel gedaan, dat idee heb ik wel.

L: Dat is in ieder geval de bedoeling. Ze hebben het aantal keren Avondmaal teruggebracht, vroeger was het eens in de maand, naar vier keer per jaar. Het idee was dat het dan in de kringen meer opgepakt zou gaan worden.

H: Volgens mij deden we het als kring ook wel regelmatig.

Er wordt door meerdere mensen ingestemd.

T: Dat wist ik niet, want anders dacht ik, dan haal je het uit de eredienst en doe je het één of twee keer per jaar, en dan, maar als het dan niet opgepakt wordt binnen de kring, dan...

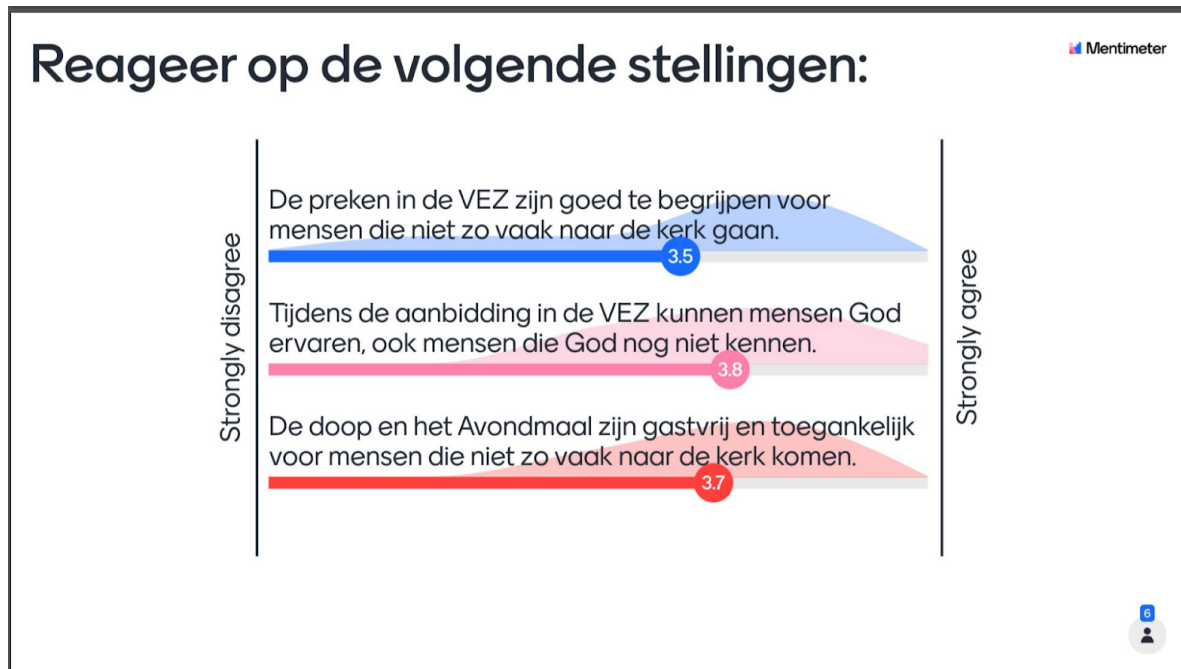
L: Als je Korinthe leest, dan is het Avondmaal een liefdesmaal, het was gewoon een hele avond eigenlijk he, niet zozeer alleen wat wij doen.

I: Het spreekt mij ook veel meer aan om het zo met de kring te doen, met de armen om elkaar heen. We doen het wel eens in de diensten, niet per se met Avondmaal, maar dat je elkaars hand moet vasthouden, dat zouden we nu sowieso niet meer doen, maar dat vind ik ook nooit zo prettig. Dan moet je zomaar met onbekenden handje vasthouden en dan krijg je zo'n klammig handje, beetje zenuwachtig of wat dan ook, ik hou daar nooit zo van om arm in arm te staan met mensen. Terwijl mensen die je kent, dat voelt veilig, dat is gewoon oké. Dat vind ik bij Avondmaal ook wel, misschien zijn we daar een iets te grote gemeente voor. Als je iedereen kent in je gemeente is het ook weer anders denk ik. Aan de ene kant is het mooi om onbekenden zo te ontmoeten, maar het lopen vind ik dan ook wel wat veiliger ofzo, maar wel één.

T: Ik vind het lopen altijd hilarisch. Ik kan me dan niet concentreren juist. Dan loop je dat stukje naar de wijn, dan sta je met zo'n shotglaasje, ik heb dan iets te veel oude herinneringen, en dan doe je bijna proost en dan ga je weer zitten en dan zit je mensen te kijken, dat is hilarisch, dat had ik in ieder geval.

Ik: Dan wil ik verder gaan naar de volgende. Ik heb hier drie stellingen en jullie kunnen aangeven of je het er wel of niet mee eens bent. Het zijn lange zinnen dus neem je tijd.

Geroezemoes tijdens het invullen van de stellingen.



Ik: Over de preken en over de sacramenten hebben we het net al gehad. Maar jullie zijn best positief over de aanbidding. Dat ook mensen die God niet kennen God daarin kunnen ervaren. Wil iemand daar iets over zeggen? Denken jullie dat het de bedoeling is van de aanbidding dat mensen die God niet kennen daarin iets kunnen ervaren?

T: Wat ik zelf echt prachtig vind van de aanbidding is dat het echt goede kwaliteit is. Het is echt strak. Het is hard. En doordat het hard is beleef je het heel erg intens. Dan ben je je minder bewust van wat er om je heen gebeurt, het is donker in de zaal, je zit minder te kijken 'wat doe jij, wat zing jij?' maar je kunt gelijk mee blèren met je eigen... dat geeft altijd heel veel vrijheid vind ik. Omdat het ook prachtig is is het echt aanbidding en een echt genietmoment waarbij je bij God kunt komen. En ik hoop dat anderen dat ook zo ervaren. Ik verwacht dat als het allemaal wat nieuwer is en je komt nieuwer in de kerk, dat je daar niet voelt dat iedereen je zo aankijkt met 'zing jij wel' en 'ik hoor jou' of 'ik kijk je aan' maar dat is mijn beeld ervan.

H: Hoe zie je dat dan bij kerken waar een krakkemikkig orgeltje staat of een vals zingende, goed bedoelde worship band, daar gaat dan niet iets? Hoe zie je dat dan?

T: Ik denk dat je daar elkaar al beter hoort zingen, zeker als iemand rechts van je zit en de kerk half leeg is, dan denk ik dat je je al meer bekeken voelt in de dienst.

H: Ja, maar ik kan me ook juist voorstellen dat juist de kleinschaligheid ook iets authentieker kan overkomen. Het voelt soms wel heel erg gelikt ofzo.

E: Het heeft een beetje een omslagpunt. Als je met 20 man bij elkaar bent ben je heel authentiek, maar dan ben je niet anoniem. Maar als je 1500 man bij elkaar hebt dan ben je wel anoniem maar...

T: Er zijn natuurlijk mensen die veel meer van een besloten tak houden en liever met 20 man bij elkaar komen en zeggen 'hé leuk, ik heb in ieder geval twee mensen leren kennen' en je

kan de VEZ binnenstappen en helemaal niemand gezien hebben. Het is ook een beetje wat bij je karakter past, en wij, behalve D. houden meer van een grote kerk. Want anders zouden we wel in een krakkemikkig kerkje zitten met een orgeltje die net een half toontje lager speelt.

E: Nee dat niet, de dienst spreekt me aan. Als dat met 100 man was geweest was dat ook prima geweest.

H: Kijk, ik vind het heus wel fijn, het ligt prettig in het gehoor om naar een band te luisteren die kwaliteit levert, dat staat buiten kijf, maar ik vind niet dat er altijd zoveel vanuit gaat van wat ze zeggen. Ik vind het vaak redelijk algemeen. Dan denk ik wel van 'dat zou iedereen wel kunnen zeggen daar, ik zou dat ook wel zo even uit m'n mouw kunnen schudden'. Doen ze het nou vanuit hun hart of... ja, dat zal, maar het raakt me niet altijd zo, laat ik het zo zeggen. Maar juist wat er in de zaal gebeurt, als je met zo'n enorme groep aan het zingen bent, dan heb ik altijd het idee dat ik in de hemel ben en dat we met z'n allen aan het zingen zijn, als een engelenkoor. Dat zit veel meer bij de gemeente dan bij wat er op het podium gebeurt.

T: Ik tune juist de mensen wat uit en geniet juist van de muziek die dan binnenkomt. Het eentonige geluid op de achtergrond vind ik lekker om niet zo op te vallen. Ik zing niet zo zuiver, dus ik kan dan lekker makkelijk meezingen.

D: Ja, ik ben inderdaad eens dat de zang wel fijner is om naar te luisteren als het wel klinkt, dan niet. Dat is wel waar. Het is wel jammer als je mee wilt doen met de band dat je er niet doorheen komt, dat is wel jammer, maar als je er dan zit, is het wel fijn dat het dan klinkt.

I: Ik vind het een beetje hetzelfde als dat Henk heeft onderzocht hoe doe je een goeie preek. Je kan zo'n goede boodschap hebben, maar als je het niet goed vertelt, dan kan ik proberen, met zoveel energie als ik wil, maar dan haak ik af. Dat is met muziek net zo. Als het krakkemikkig is en vals, dan haak ik echt af. Het hoeft niet perfect te zijn, maar het moeten wel mensen zijn die het goed kunnen. Dat vind ik wel belangrijk, dat het hart erin zit, maar ook wel met kwaliteit. En wat ik heel mooi vind voordat corona kwam, is dat ze veel meer op de aanbidding gingen zitten en van die blokken deden. Wat langere blokken zodat je er echt in kan komen. Ik heb wel eens de babycrêche gehad of net de koffie, want je gaat naar de tweede dienst, dan zit je hoofd helemaal vol en dan denk je 'hé, ho, hallo allemaal' en dan gaan we zingen. Als we dan één nummer of twee nummers zingen, dan zit je er nog niet in en dan is je hoofd er ook nog niet bij.

T: Ja, als ik eerst verkeer doe en dan net voor de dienst de kerk inloop, dan krijg ik de helft maar mee.

I: Dat vind ik mooi aan zo'n blok dat je echt erin zit en dat je hart erbij kan zijn. Dan sluit het mooi op elkaar aan en komt ook de preek meer tot je.

Ik: En hoe denken jullie dat mensen dat ervaren die niet zo vaak naar de kerk gaan? Kwaliteit is al genoemd.

L: Dat vind ik moeilijk te bepalen. Als je je hele leven al naar de kerk gaat, hoe is dat dan voor mensen die niet of nooit zijn geweest?

E: Het eerste wat bij mij opkomt is die 'Halleluja', wat nog wel eens 35 keer herhaald kan worden, dat voor mensen die er wat platter naar kijken kunnen denken, 'jo, kunnen we door?'. Zeker de herhaling die nog wel eens optreedt.

I: Het ligt er ook aan hoe die persoon zelf binnenkomt hè? Wij waren wel eens met een vriend van ons die niet gelooft, maar die heeft ook een soort anti-gevoel, dus dan is het nooit goed. Dus je moet wel kijken naar mensen die ontvankelijk zijn. Het is ook wat bij je past, als je meer houdt van contemplatief, met een mooi woord, dan kan je eerder naar een beetje een katholieke of een rustige kleine plek. Het moet wel bij je passen, we hoeven ook niet voor iedereen aan te passen. Dat is niet hoe het werkt.

E: Het is eigenlijk een vraag die wij niet kunnen beantwoorden.

Ik: Nee dat klopt.

Mensen lachen een beetje

Ik: We zijn een beetje klaar met echt de VEZ en de erediensten, maar ik heb nog wel een persoonlijke vraag voor wie dat wil beantwoorden: vind je dat jij zelf missionair bent? *Kijkt naar E.* Jij zei net al dat je niet kan zeggen of een kerk missionair is als de leden dat niet zijn, zijn jullie dat.

T: Nou E.

Ik: Als je wil hoor, voel je niet verplicht!

E: Ik wil wel hoor, ik heb een voorbeeld, ik ben een keer wezen klussen aan een auto voor mijn huis, en daar leerde ik mijn burens kennen, want ik woon in een flatje. Door nu met ze links en rechts op te trekken, hoi te zeggen, verlaag je een drempel en het is in die zin... het zijn niet allemaal junkies maar het zijn wel mensen met een gebruiksaanwijzing. Maar omdat je erin staat en doordat je ze accepteert zoals ze zijn, zou ik ze op gegeven moment wel mee willen vragen naar een dienst. Of met ze naar een Alpha bij wijze van spreke. Daarin kan de kerk heel mooi missionair zijn, maar als de mensen dat niet uitdragen ben je nergens. Dus ik denk dat als ik missionair ben, ik verder kom dan als de kerk dat is.

Ik: Mooi, dankjewel. Iemand anders?

H: Ik zie mezelf niet zo missionair. Ik denk dat ik het nodig heb om een beetje gefaciliteerd te worden. Ik denk dat dat ook te maken heeft met de fase van mijn leven, dat wij wat meer naar binnen gericht zijn, dus druk met de dingen in het gezin, en dat ik daar niet veel ruimte voor heb. Ik merk wel dat ik het makkelijker vind om vormen te geven door hoe het gefaciliteerd wordt, door zo'n zomerpakket of zoiets, dan denk ik 'oh, dan wil ik wel meedoen' of 'oh, dat wil ik wel brengen' of whatever. Ik heb een keer zo'n pakket gebracht en dat vind ik wel fijn, dan kan je een beetje meegaan in wat er wordt aangeboden vanuit de kerk, maar zelf...

Ik: Zou je bijvoorbeeld iemand meenemen naar de dienst?

H: Ja, en dat doe ik ook wel eens, maar dat is vooral familie die niet geloven.

T: En die gaan ook wel eens mee?

H knikt

T: En wat denken ze dan als ze mee zijn geweest?

H: Wat een gekkenhuis hier.

T: Ja? Maakt dat het lastiger om nog een keer mee te gaan? Of is dat de zondagochtend of denken ze de koffie is wel goed dus daar komen we nog wel een keer voor terug?

H: Ik heb wel het idee dat ze zich senang voelen om zo een keer mee te gaan naar de VEZ, het anonieme, dan dat ze meegaan naar de kerk waar wij vroeger allemaal zijn opgegroeid.

T: Ik vraag het een beetje als een grap maar ik meen het wel serieus. Ik heb een paar keer mijn vrienden meegenomen maar die gaan niet meer mee! Die hebben zoiets van 'hier moet ik niet wezen'.

H: Nee, mijn familie gaat af en toe wel eens mee, naar een opdraagdienst of een kerstdienst.

Ik: Iemand mag nog iets zeggen maar we kunnen ook gewoon lekker doorgaan, het is al kwart over 9.

Mensen zwijgen en knikken. Het is duidelijk dat verschillende mensen wat inkakken.

Ik: Laat ik mijn laatste vraag maar gewoon erin gooien. Wat denken jullie dat de corona situatie doet met het missionaire van de VEZ. Er werd net aan het begin al iets gezegd over armoede voor jezelf, maar...

H trekt met haar vinger een lijn langs haar nek en anderen doen het na.

T: Ja, zullen we met z'n allen één gebaar doen?

I: Aan het begin waren de cijfers van het kijken van de diensten opeens super hoog, begin maart vorig jaar, in ieder geval toen. Maar dat is wel drastisch naar beneden gegaan.

H: Ja, is dat zo?

E: Ja, ik ben wel benieuwd, heb je daar echt de getallen van?

Ik: Ik heb vorige week met Arjan gepraat, hij zei op het moment zelf zijn er 600-700 streams en aan het eind van de week 2400 ofzo.

E: En toen aan het begin, dat is het interessante.

I: Is het minder geworden ja.

Ik: Aan het begin was het heel veel ja, dat mensen een beetje gingen rondneuzen, waar is een leuke kerkdienst. Maar veel mensen, EO heeft een onderzoek gedaan geloof ik, heel veel mensen kwamen toch weer terug bij hun eigen gemeente.

T: Dat is serieus veel. Dat zijn gezinnen die kijken he.

E: Ik denk dat op het moment zelf gezinnen kijken, maar later wordt het allemaal individueel. 'Oh ik heb de dienst gemist, ik ga hem nog effe kijken.' Dat zou ik zelf hebben.

T: Zo gaat het bij mij wel inderdaad.

I: Daarom denk ik dat het veel toegankelijker is dan dat je helemaal hier naartoe moet gaan. Dat wel. Maar voor de rest, ja, is het wel moeilijker omdat je geen handen kan schudden en ze geen welkom gevoel kan geven.

H: Je mag nauwelijks bij elkaar komen om contact te hebben.

I: Ja, je hebt geen idee wie die gemeente dan precies is, maar dat is misschien ook weer heel laagdrempelig dus. Maar wederom, ik heb geen idee. Misschien dat er mensen zijn die nu juist wel zijn.

L: Dat zou je wel kunnen zien aan vragen die nu binnenkomen of iets dergelijks, maar ik heb ook geen idee.

E: Eigenlijk zou je jezelf een beetje opnieuw uit moeten vinden, maar misschien zou je ook als gemeente veel meer naar buiten moeten treden, zodat je zichtbaar blijft.

T: Hoe dan?

E: Nou, je kan digitaal, maar je kan ook...

T: Hoe digitaal?

E: Reclame maken, Facebook, dat soort dingen.

T: Om bijvoorbeeld advertenties van de VEZ te pushen?

E: Ja misschien, bij wijze van spreken. Maar je kan ook zeggen binnen Zwolle, doe een spin off, we gaan vaker pakketten uitdelen aan mensen, dus dat je niet alleen een zomerpakket doet, maar ook een voorjaarspakket en een lentepakket en een winterpakket, zodat je jezelf wat meer in de markt zet en wat zichtbaarder blijft.

Ik: Interessant.

T: Ik vraag me wel af hoe zichtbaar je bent met die zomerpakketten bijvoorbeeld.

E: Nouja, dan breng je hem zelf.

I: Die pakketten zijn voor leden toch?

E: Nee, die gaan naar Present. En dat wordt uitgedeeld aan mensen die minder bedeeld zijn.

T: Het verschilt per actie, soms wordt het gegeven aan minderbedeelden uit de kerk, volgens mij vooral het kerstpakket, maar als er dingen overblijven dan gaat dat door naar stichting Present.

I: Ik denk dat je eigenlijk kan kijken naar hoe is de kerk of hoe zijn de kringen missionair voordat iemand bij de dienst komt. Iemand gaat pas als hij geïnteresseerd is naar zo'n dienst, maar hoe maak je iemand geïnteresseerd? Dan denk ik wel dat corona heel erg in de weg zit,

omdat je niet gewoon hier.... Dat vind ik ook het mooie aan wat het idee is met het nieuwe centrum, dat het een ontmoetingsplek wordt voor mensen, ik denk dat daar veel meer kracht in zit dan een missionaire dienst. Dat je eerst elkaar als mensen gaat ontmoeten, en inderdaad verhalen gaat delen, en dan zo'n dienst ondersteunt dat. Maar het missionaire er omheen, dat je zegt wie de mensen zijn, dat spreekt veel meer aan denk ik. Dan haal je ze binnen. *Maakt met haar armen een cirkel alsof ze iets naar zichzelf toe veegt en lacht om haar eigen beweging.* Dan maak je jezelf bekend.

E: Ik zit ook nog te denken aan Handelingen en daar, het begin dat is de beste marketingtruc volgens mij. Als je vanuit daar gaat kijken naar het heden, dan kom je volgens mij een heel eind. Hoe ze het toen deden, zo kunnen we het nu ook doen. Alleen moeten we het wel eventjes die stap durven te zetten denk ik.

I: Hoe deden ze dat dan toen?

L: Ze verkochten alles

E: Nou, ze deelden alles, maar als ik nu bij jou drie weken kom slapen dan ben je me na twee weken wel echt helemaal zat!

Iedereen lacht.

T: Nou, dan schat je twee weken nog best lang in hoor.

E: Ja, maar die extremiteit, dat heb je gewoon niet meer. Dat radicale, van ik kom bij jou eten en het is goed. *Wijst en kijkt naar D*, niet dat je morgen bij ons op de stoep staat hè? Maar je bent welkom hoor.

D: Ik zal er zijn!

Mensen lachen.

E: Die radicaliteit die je daar ziet, die is er een beetje uit.

Ik: En denk je dat dat terug zou moeten komen?

E: Ik ben heel erg allergisch voor het woordje moeten, maar ik denk wel dat Jezus dat zou willen.

Ik: Duidelijk. Ik denk dat dat een mooie opmerking is om mee af te sluiten. Volgens mij is er genoeg gezegd, tenzij iemand nog echt iets kwijt wil.

Stilte

Ik: Dan zet ik de opname uit.

Bijlage 2.2: Groepsinterview 2

Ik: Nou, super dat jullie er allemaal zijn. Ik studeer ‘Church and Mission in the West’ en mijn afstudeeronderzoek gaat naar de zondagse diensten in de VEZ en in hoeverre die missionair zijn. Daarmee bedoel ik vooral of ze toegankelijk zijn voor mensen die niet zo vaak naar de kerk gaan. Dus snappen ze het goed, voelen ze zich welkom, dat soort dingen. Ik heb daar een aantal vragen over, zowel over missionair als over de diensten. Voel je vrij om te zeggen wat je wil. Een beetje om de beurt zodat de opname het goed kan volgen. Ik heb ook nog wat Mentimeters, dus dan kan je via je telefoon antwoord geven op een vraag of stelling. Dat gaat net wat sneller. Ik wil beginnen met een korte vraag, misschien kunnen we gewoon het rondje rond gaan. Wat betekent de VEZ voor jou persoonlijk? T. zou jij willen beginnen?

T: Ja, zeker. In zijn algemeenheid vind ik juist de kerk en dat is in dit geval de VEZ, maar het geldt eigenlijk voor elke kerk, dat het een gemeenschap is waar je eigenlijk een mini samenlevinkje hebt met elkaar en dat je vanuit die samenleving naar elkaar omkijkt. En ook naar de mensen buiten die christelijke bubbel. Dus dat.

Ik: En ervaar je dat ook zo in de VEZ?

T: Deels wel. Dat hoop ik vooral ook in de kring. De kring is ook kleinschaliger, daar leer je mensen kennen, in tegenstelling tot de diensten waar 1200 man bij elkaar komt, dan heb ik dat niet zo heel erg.

Ik: Dankjewel. LV?

LV: Ja, ik heb altijd van jongs af aan ervaren dat als je bij een kerk hoort, dan hoor je dus ergens bij en dan heb je een groep die elkaar kent en naar elkaar omkijkt. Dus wat dat betreft sluit ik me aan bij wat T. zegt. Dat je vanuit één overtuiging met elkaar zo’n dienst beleeft en dat versterkt wel even het met elkaar het geloof beleven. Het is krachtig om dat met elkaar te doen. Het samenzijn en het naar elkaar omkijken. Dat vind ik bij de VEZ met name zou je het moeten halen uit de kringen. Soms is dat er wel en soms is dat er wat minder. De diensten op zich is dat wel wat lastiger. Al worden er allerlei acties gepromoot waarbij je dan weer.... Het kan niet aan je voorbij gaan als er iets wordt aangekondigd waar je aan mee kan doen naar buiten toe. Het kan je bijna niet ontglippen, het komt overal voorbij, ook in de app en dergelijke, en je kan ook later nog instappen. Dus ondanks dat het groot is, ja, werkt het toch in die zin wel oke.

MH: Ik vind het lastig om de vraag echt goed te beantwoorden. Vooral omdat ik zelf ervaar dat de VEZ vooral heel groot is. Ik ervaar de drempel wat hoger om naar activiteiten te gaan. Daar ken je eigenlijk niemand en dat is voor mij echt een drempel. De kring is wel waar ik me bij aansluit. Dat is echt de plek om die samenleving met elkaar te beleven in het klein. Dit is de plek waar ik het meest mijn geloof kan beleven en kan worden opgebouwd. In de diensten, het is natuurlijk ook lang geleden dat er fysieke diensten zijn geweest, maar qua preken is dat ook de plek waar je opgebouwd kan worden, maar nu is dat ook wat lastiger. Dat is hoe ik er tegenaan kijk.

Ik: Dankjewel. *Kijk naar de persoon rechts van MH*

LJ: Ik zie de VEZ wel als een warm bad eigenlijk. Hoe anoniem het ook is, ik ervaar helemaal geen oordeel ofzo zoals ik dat bij andere kerken wel ervaar als ik de dienst instap ofzo. Warm bad, echt broeder- en zusterschap. Mezelf kunnen zijn in de anonimiteit. Zo heb ik de live diensten zeker ervaren. Dus de vraag wat betekent de VEZ voor jou, nou dat. En misschien nu een verkoelend bad. *Het was warm die dag.* Maar ik heb nog geen volwassen doop gedaan. Waarom gebruik ik nu die symboliek?

MH: Dat is ook wel mooi, daar zit niet dat veroordelende in. Heel erg die tweespalt vaak het is het één of het is het ander

LJ: Nou, er wordt wel heel goed op aangestuurd vaak hoor, in de VEZ om je te laten dopen.

MH: Klopt, maar ik heb wel het idee dat je er niet op afgewezen wordt. Het is niet dat je wordt afgewezen bij het Avondmaal. Het is wel heel open.

LV: Ja, dat denk ik ook wel. Maar bij de VEZ wordt er altijd bij alles wel rekening gehouden wordt met wie hier zitten, zo van 'iedereen kan hier zitten' tijdens de dienst, dus alles wordt van alle kanten ook even belicht. Als iets misschien oordelend zou kunnen overkomen dan wordt het eventjes van een andere kant belicht.

LJ: Toch vind ik wel dat de VEZ een goede balans daarin heeft. Een plek waar alles genuanceerd moet. Vooral van de pastors in hun preken.

LV: Maar wel echt een visie.

T: Ja, niet afwijzend ofzo.

LJ: Ja, die balans vind ik gewoon wel goed. Als het wat te soft is is het ook niks voor mij.

Ik: Mooi. Mijn onderzoek gaat dus over het missionaire. De VEZ noemt zichzelf een missionaire kerk. Dat is ook één van de pijlers. Niet alleen in de diensten maar ook met andere dingen. Hoe zien jullie terug dat de VEZ missionair is of probeert te zijn? Welke dingen zien jullie gebeuren?

T: Ik zie wel veel missionaire initiatieven ontstaan. Er is zo'n groep die op straat gaat evangeliseren, dat is het eerste dat in me opkomt. Maar ik denk ook indirect wel missionair om niet alleen het evangelie te verspreiden, maar ook er te zijn voor de hele regio Zwolle. Net alleen maar voor de eigen christelijke bubbel.

Ik: Wat bedoel je er voor de regio Zwolle zijn?

T: Nou, de Gift City. Volgens mij is dat van de VEZ toch?

LV: Geen idee.

T: Het zit in ieder geval in het VEZ-gebouw. Dus de VEZ faciliteert wel.

LV: Dubbelgoed.

T: Dubbelgoed, de Meubelloods. Er zijn nog meer dingen, maandagavond is er fifty-fifty, ik weet niet of dat ook van de VEZ is. Maar in ieder geval die man die dat doet is ook van de VEZ.

LV: De kerstpakketten, de zomerpakketten.

T: Veel van dat soort initiatieven inderdaad. Dat zie ik als missie van de VEZ.

Ik: Mooi. Nog meer dingen hoe de VEZ missionair is? Of probeert te zijn.

LJ: Hadden ze ook niet die extra laagdrempelige diensten waarnaar je vrienden mee kon nemen? Volgens mij zijn de kerstdiensten ook zo ingericht dat er wel theater en show is, maar dat er vooral wordt aangemoedigd van mensen laat die plekken vrij als je VEZ lid of geregistreerd bent, laat die plekken vrij voor buitenaf. En er worden altijd vervolg diensten aangeboden in januari. Er wordt altijd wel geprobeerd om mensen te lokken naar die januari diensten. Zo van, 'nou, je hebt nu die Kerst meegemaakt, maar wat gaan jullie hier nou mee doen?' Dat is de insteek geweest voor de afgelopen paar kerstdiensten. Ik weet niet of, ik heb daar nooit iets van teruggezien, cijfers en statistieken. Dat zou wel mooi zijn.

LV: Ja, je weet nooit goed wat er nou daadwerkelijk gebeurt. Dat zou ik wel een beetje...

LJ: Ja, dat weten ze vast hoor.

LV: Ja, maar wij weten dat niet.

Ik: Maar zou dat echt in cijfers uit te drukken moeten zijn denk je?

LJ: Als je het echt meetbaar wilt hebben, als ze in die dienst een hogere opkomst is, en die dienst is speciaal gemaakt als opvolgdienst van de kerstdiensten, dan heb je wel resultaat. Maar zo maak je het meetbaar hè, je weet nooit wat er in het hart van iemand gebeurt.

MH: Precies, dat is natuurlijk onmerkbaar resultaat.

T: Er zijn een stuk of zeven diensten ofzo. En dan elke keer 1200 man ofzo, dan zit je op 10.000.

LJ: Nou, ze leveren 8000 man. Kaartjes. Er zijn iets minder zitplekken dan he? Meer ruimte voor de show.

MH: Er zijn niet 1200 plekken.

LJ: Hoeveel?

MH: Niet 1200 plekken volgens mij.

LJ: Bij een normale dienst zijn er toch 1500?

LV: Volgens mij normaal is 1500.

MH: Ja?

T: Dat dacht ik ook ja.

MH: Ik dacht dat er in een weekend 3000 mensen kwamen.

LJ: We dwalen af.

T: Cijfers, cijfers. Het gaat er alleen om wat er in het hart gebeurt.

LJ: Nou, je weet niet. Als je wetenschappelijk onderzoek doet...

Ik: Ik heb een Mentimeter. kennen jullie dat?

Een aantal mensen stemmen in

LJ: Ik weet het niet heel goed hoor. Je moet gewoon iets aanklikken denk ik.

LV: Het zal vast niet moeilijk zijn.

Ik: Hier staat het. Ga naar Menti.com en vul deze code in. Ik heb twee vragen. Ze lijken op elkaar dus let er even op. De eerste vraag is 'Wat heeft volgens jou de VEZ voor ogen met de erediensten?' en de tweede vraag is 'Wat vind je zelf belangrijk aan de zondagse erediensten?' Dus de eerste vraag is wat je denkt dat de VEZ vindt en de tweede is wat je zelf belangrijk vindt. Neem rustig de tijd. Je mag meerdere woorden invoeren. Het gaat vooral om kernwoorden, dan maakt hij er een woordweb van.

LJ: Ik ben aan het nadenken.

LV: Ik ook.

Ik: Neem je tijd.

Geroezemoes tijdens het invullen van de Mentimeter

LM en MM komen binnen, gaan zitten. Ik geef een korte uitleg en zij doen mee vanaf de eerste Mentimeter

Hieronder de resultaten van de Mentimeter.

Wat heeft volgens jou de VEZ voor ogen met de zondagse erediensten?

Mentimeter



Wat vind jij belangrijk aan de zondagse erediensten?

Mentimeter



Ik: Gelukt? Super. Ik heb niet precies alles gezien.

LV: Hier staat ook wat meer bij dan die eerste hè?

Ik: Nou, toch wel evangelieverkondiging, prediking is het belangrijkste hè? Maar ook het samenkomen. En hier het opbouwen, Prediking maar ook aanraking. Hier is meer een beetje het persoonlijke wat ook naar voren komt. Hadden jullie grote verschillen opgeschreven tussen wat je denkt dat de VEZ belangrijk vindt en wat je zelf belangrijk vindt?

MH: Ik heb wel het idee dat het redelijk overeen komt.

LJ: Ik vind muziek wel belangrijk. Maar dat is misschien heel persoonlijk, want het hoeft niet echt super tip-top in orde te zijn. Maar ik vind dat wel belangrijk.

Ik: En wat vind je dan belangrijk aan muziek? Echt de kwaliteit of...?

LJ: Ja, ik ben daar wel vatbaar voor. Dus ik heb wel van, aan het begin zat ik altijd naar de scherm te kijken van welk aanbiddingsteam? En dan was het van ah *trekt een teleurgesteld gezicht* of yeah *kijkt heel blij*. En op gegeven moment leerde ik het rooster uit mijn hoofd kennen. Dan ging ik alleen maar één keer in de maand. Nee, grapje. Maar dat is persoonlijk voor mij wel belangrijk.

MH: En wat aan muziek is dan belangrijk voor jou?

LJ: Dat brengt mij wel dicht bij God.

MH: Ik heb het niet opgeschreven, maar ik vind het wel herkenbaar.

LJ: Natuurlijk heeft de VEZ daar wel controle op, wie er op het podium komt, maar ik hoop dat ze het niet zo belangrijk vinden als ik.

LV: Precies, het zou niet bovenaan het lijstje moeten staan, maar volgens mij heeft de VEZ kwaliteit in alles wel hoog staan. Het wordt gewoon wel goed verzorgd allemaal. Professioneel ook. Ook waar ik denk, 'zo, ga maar al die teams vullen met al die kwaliteiten en talenten'.

Ik: Ik heb nog een tweede Mentimeter. Je kan maar twee slides per ding.

MH: Anders moet je zeker betalen.

Ik: Haha, ja anders kost het geld

LJ: Er zit ook helemaal geen geld he? Bij die Kampen Universiteit.

Mensen gniffelen.

Ik: Deze vraag is waar mijn onderzoek over gaat. Even voor jullie, jullie komen net binnen. We hebben het net gehad over het missionaire van de VEZ, hoe we dat zien. En hier is dus het missionaire en de diensten, hoe zien we dat in elkaar schuiven. Hier kan je wel langere tekst typen, dus neem je tijd. Je mag meerdere antwoorden geven ook.

LV: Echt in de zondagse diensten? Of...

Ik: Ja, vroeger zaten we daar *wijs naar de sporthal waar voor corona de diensten waren*. Daar is zo'n zaal, daar kom je binnen, er is een podium.

LJ: Oh, ja, zo was dat.

Stilte tijdens het invullen van de Mentimeter

LJ: Ik vind dit wel een moeilijke vraag. Of nou, ja, moeilijk, ik heb er misschien niet echt een antwoord op.

Hieronder de antwoorden op de Mentimeter:

Hoe zie je het missionaire karakter van de VEZ terug in de zondagse diensten?




Ik: Ik zie verschillende dingen. Ik zie een paar keer rekening houden met de preek. Invulling van de preek.

LJ: Ja, nee, ik bedoelde daarmee met de invulling van de preek gericht op christenen om uit te gaan.

Ik: Ja, precies. Duidelijk. Een vraag dan. Vinden jullie de preken duidelijk voor mensen die niet zo vaak naar de kerk komen?

LV: Dat ligt er wel aan wie er spreekt.

T: Absoluut.

LJ: Patrick dan krijg je gewoon een half college.

LV: Maar nog wel laagdrempelig.

LJ: Zelfs dan denk ik voor atheïstische vrienden van mij, die moeten het lekkerst naar hem kunnen luisteren. Lekker een stukje kerkgeschiedenis.

LV: Het ligt er ook heel erg aan de persoon die er voor het eerst er is. Ik vond Henk ook altijd wel heel laagdrempelig preken voor mensen van buitenaf, met een praktisch voorbeeld vanuit het hedendaagse leven zeg maar. En dan kon iedereen dat wel een beetje koppelen aan zijn eigen leven.

T: Ik denk dat de meesten dat wel kunnen behappen. Bijvoorbeeld Auke, ik denk dat die wel onvolgbaar is voor. Maar ik denk dat de rest redelijk volgbaar is.

LV: Dat denk ik ook.

Ik: Ik zie ook een aantal keer terug 'aandacht voor de zendelingen', op welke manier is dat missionair voor mensen die voor het eerst in de kerk komen? Of is dat meer onderdeel van de missionaire kerk.

MH: Allebei denk ik. Enerzijds natuurlijk als onderdeel van de missionaire kerk. Het is heel belangrijk denk ik dat zendelingen uitgezonden zijn en daar hun werk doen waar ze naartoe zijn gegaan. Maar dat het ook wel iets is waarvan mensen die dan nog niet zo vaak zijn gekomen dan denken 'wat zou dat zijn? Wat doen die mensen daar dan ik dat buitenland. Hoezo gaan ze dat daar dan verkondigen?' Ik weet niet, misschien triggert het wel iets. Maar

dat vul ik zo in voor iemand. Ik durf het niet heel hard te maken, maar ik denk dat het wel kan.

Ik: Iemand anders nog aanvulling daarop? Ik zie ook een aantal keer de collecte.

LJ: Ik had een keer een atheïst mee naar de dienst die zei 'zie je wel! Ze willen geld.'

LV: Ja, zo'n stokpaardje.

LJ: Ja, maar daar maken ze wel grapjes over. Ze hadden uur lang input, en daar maakten ze dan grapjes over.

Ik: Zou je dan om missionair te zijn geen collecte moeten doen?

LJ: Nee, maar ik liet even een ander licht schijnen.

LV: Nou, dan misschien eerder voor een goed doel dan voor de eigen kerk. Ik erger me daar wel eens aan. Als je bij wijze van weet dat er nieuwe mensen in de kerk zitten en er wordt dan helemaal gezegd 'het is heel belangrijk dat jullie allemaal geven aan het nieuwe gebouw' enzo...

LJ: Ja, dat was toen ook aan de orde.

LV: Ja, dat wil je eigenlijk liever niet als je nieuwe mensen welkom heet.

MH: Het is wel een beetje een cliché inderdaad waar mensen negatief over kunnen praten. Beetje geld vangen voor eigen parochie inderdaad.

Ik: De laatste die mij opviel: 'De VEZ is redelijk missionair maar ik zie dit lang niet bij alle kerkgangers terug.' Zou dat dan een kenmerk moeten zijn van een missionaire kerk, dat alle kerkgangers ook missionair zijn? Hoe zien jullie dit? Hoe belangrijk is het dat iedereen missionair is om een missionaire kerk te zijn?

T: Missionair is ook wel een beetje een containerbegrip, je kan heel verschillend oppakken wat missionair is. Het is wel leuk om er zo over na te denken met allemaal verschillende perspectieven.

LJ: Ik vind het ook wel een leuke vraag. Ik ken twee mensen die jouw master ook gedaan hebben. Ik ben ook bij een verdediging geweest. Ik vind het wel een hele leuke vraag, maar het is echt zo moeilijk, je kan hier niet zomaar antwoord op geven.

MH: En ik denk dat het bij een grote kerk ook lastig is om alle mensen missionair te laten zijn.

LV: In de ideale kerk is iedereen natuurlijk actief en iedereen draagt dat uit en iedereen is actief naar buiten toe. Het is niet realistisch dat iedereen dat kan en dat doet.

MH: Ik heb sterk het idee dat dat je ook wel moet liggen ofzo.

LV: Het is wel onze missie op aarde om dat te doen. Dat is misschien ook wel wat je dan meer zou willen zien.

MM: Het gaat ook om een missionair karakter. Het gaat om het karakter van de VEZ, dus is dat het merendeel van de mensen of is dat wat er op papier is gezet door de leiders van de VEZ? En idealiter is dat het eerste denk ik, maar dat is ook wat ik bedoelde is met wat ik opschreef. Ik denk dat het missionaire karakter vooral op papier heel erg zo bedoeld is en ik denk dat heel veel mensen dat wel willen uitstralen maar dat lang niet iedereen weet wat een manier is om op die manier bezig te zijn.

T: Dat is ook wel spannend natuurlijk, om zulke stappen te nemen. Of dat ze druk zijn met situaties.

LJ: Ik denk dat die missie vooral komt door... oh, nu moet ik dat ook gaan uitleggen. Door de literatuur over hoe je gemeente moet zijn in deze tijd. Daarom bestaat er ook een Master over missionaire gemeenten in the West. In Europese landen gaat het steeds meer over gemeente zijn binnen je eigen stad. In plaats van in Papoea - Nieuw Guinea. Ik denk dat daar vooral die missie vandaan komt. Dat is gebaseerd op die literatuur.

T: Ik denk dat dat ook wel klopt inderdaad. Als je kijkt naar het aantal christenen dat stijgt in de wereld en in Europa misschien wel het hardst achteruit gaat. Dat weet ik niet hoor, maar dat zou me niets verbazen in ieder geval. Dan is het ook gewoon logisch dat steeds meer het missionaire karakter of evangeliseren, dat dat steeds meer dichterbij komt.

MM: Ik denk dat het vooral onkunde is bij mensen die niet zo goed weten hoe dan. Ik denk niet dat het onwil is, ik denk dat heel veel mensen niet weten wat een goede manier is dat past bij het dagelijks leven.

LM: Nou, dat weet ik niet. Ik denk dat er wel veel mensen in de kerk komen om gewoon te consumeren. Dat was één van die eerste vragen, het verschil tussen wat de VEZ wil en wat je persoonlijk wil, de VEZ faciliteert voor iedereen die komen en iedereen haalt een beetje zijn eigen dingetjes daaruit. Sommige mensen willen misschien wel inzetten en sommige mensen ook niet.

LV: Dat denk ik ook wel. En ook waar je opgroeit. Stel dat je in de VEZ opgroeit en je leert van kleins af aan dat dat erbij hoort, dan is het veel makkelijker voor je dan dat je altijd in een hele gesloten gemeenschap hebt gezeten en dat evangeliseren iets heel raars is om te doen. Dus ja, ik hoop dat dat steeds gewoon wordt, en dat de kinderen dat al mee krijgen. Dan denk ik dat dat meer komt.

LM: Maar begint dat dan niet al in de diensten? Dat je in de diensten even met je burens gaat praten enzo. Dat als het in de diensten al gebeurt, dat het ook daarbuiten makkelijker wordt.

Ik: Ik heb nog een volgende slide. Dat zijn drie stellingen, je kan aangeven of je het wel of niet mee eens bent. Het zijn lange zinnen dus lees rustig.

T: Met de aanbidding in de VEZ, bedoel je dan de muziek?

Ik: Zoals de VEZ de aanbidding invult. Soms is dat ook met vlaggen of iets dergelijks, maar vooral de muziek ja.

LJ: Poe, het loopt heel erg uiteen.

LV: Je weet eigenlijk niet hoe dit is voor mensen die heel soms komen.

LM: Nee! Ik kan me voorstellen dat de aanbidding heel akward is als je God niet kent.

LV: Jammer dat B. er niet is. Die kon hier echt wel wat moois over zeggen.

MH: Ja, inderdaad.

LJ: Ik denk dat die dans een beetje... Maar dat vind ik heel erg... Dat mensen daar last van hebben.

LV: Van de dans?

LJ: Ik vind dat heel moeilijk. Die dans.

LV: Ja?

LJ: Ja. Ik begrijp er helemaal niks van.

LM: En vlaggen?

MH: Ik heb dat ook een beetje.

LJ: Vlaggen begrijp ik meer van. Maar ik volg nu die dansgroep die ook bij Worship Collective danst op Instagram, omdat ik dat gewoon niet begrijp. Dus ik dacht, ik volg jullie Instagram, maar ik vind het heel bizar. Want ik zie het gewoon...

MH: Ik heb dat ook een beetje, dat vlaggen, daar kom ik gewoon helemaal niet in.

LJ: Dat zijn dan bepaalde types.

De rest begint te lachen

LJ: Voor die mensen is dat gewoon relaxt, mediterend enzo, maar...

MH: Ik krijg er echt jeuk van.

LJ: Maar op de grond liggen opeens, dan denk ik, kom op. Ik snap dat gewoon niet.

LM: Maar dat is toch heel mooi, dat zij kunnen genieten van dans?

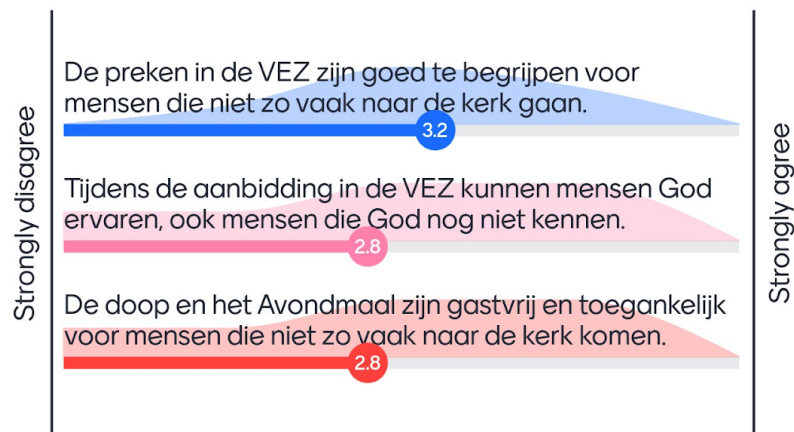
LJ: Klopt, ik heb ook wel eens gedanst voor de Heer, maar niet op die manier. Het was ook heel akward denk ik.

Ik: Heeft iedereen ingevuld?

Hieronder de resultaten van de Mentimeter:

Reageer op de volgende stellingen:

Mentimeter



Ik: Nou, de preken hebben we het al over gehad. Aanbidding, zit een beetje in het midden maar ik zag hem aan het begin helemaal op 1 staan. Zijn er mensen die daar wat over willen zeggen?

MH: Ik vind het moeilijk om voor een ander in te vullen, maar ik moet even denken aan mijn studententijd dat we met de studentenvereniging naar allemaal verschillende kerken gingen, en af en toe kwam je echt op een plek dat ik dacht, 'ahhh, jeuk!' Dat was zo ongemakkelijk! Dus daar moet ik een beetje aan terugdenken. Ik denk dat als je heel weinig met God en met geloof hebt, dat je je dan ook wel zo kan voelen. Nouja, dat dat moeilijk is.

LJ: Zou er iets zijn wat niet moeilijk is? Aan aanbidding voor een atheïst? Iets wat niet vreemd of akward is.

MH: Ik denk weinig.

LV: Denk je dan aan muziek?

LJ: Ik denk dat dat het dichtst bij komt ja. Muziek is wel een universele taal.

LM: Kijk, als je naar een kerk gaat en je kent God niet, dat is het denk ik meer, en er wordt niks uitgelegd, want iedereen die in de kerk komt snapt wat er gebeurt. En als ze dan zeggen 'we gaan zingen', en er worden dan liedjes gezongen die gaan over een God en daar zitten teksten in waarvan je denkt 'wat is dit!?' Dan is het ook niet dat je ff kan zeggen 'jongens, wat is precies de bedoeling'. En ik denk ook niet dat je elke dienst uit hoeft te leggen 'nou we gaan zingen en dat is God prijzen en dit en dat doe je zo' en ik denk wel dat daardoor een gaatje valt ofzo. En vooral vlaggen en dansen en andere vormen van aanbidding die wat minder mainstream zijn.

LV: Ik denk dat als mensen zomaar een keer komen, dat er dan mensen moeten zijn die erover vertellen ofzo.

T: Ik heb het de andere kant op meegemaakt. Ik ben opgegroeid in een Vrijgemaakte Kerk, waar op gegeven moment waar alles zeg maar zo was en de ouderlingen aan het opletten waren of iedereen wel aan het meezingen was. Toen ben ik een keer in mijn studententijd in een evangelische kerk geweest, en daar was juist heel veel beleving, emotie, gevoel. Mensen die op de knieën gingen, mensen die in tranen raakten. Dat raakte mij enorm! Dat was eens van de eerste momenten waarvan ik dacht 'God leeft'.

LM: Ja, maar we denken wel, nu meer vanuit een atheïstisch perspectief.

T: Ja, oké, ik was niet atheïstisch, maar ik zat wel in een periode waarin ik vol weerstand zat en dacht 'stik erin allemaal'. Juist de aanbidding was wat mij juist heeft geholpen dichter bij God te komen, als iemand die dat niet gewend was.

LM: Dus het is belangrijk waar je vandaan komt zeg je?

T: Ja, en het is voor een atheïst ook wel wat voor verwachtingspatroon je hebt denk ik. Er zijn ook mensen die komen in de Katholieke Kerk en die hebben daar 12 jaar gezeten zeg maar, en vanaf hun twaalfde levensjaar nooit meer wat mee gedaan, dan heb je wel een bepaald beeld bij de kerk. Toen ik gedoopt werd als volwassene, één van mijn vrienden was toen mee, het eerste wat hij zei was 'waar is de haan op het dak van de kerk?' terwijl het gewoon in een muziekgebouw was dat we hadden afgehuurd.

LV: Bij onze trouwdienst was dat ook zo, van 'oh, wij gaan naar de kerk. Nu moeten we stilzitten en...' en toen hadden ze ook wel zoiets van 'huh, die gaat gewoon staan of oh, die maakt een foto!' 'Dat kan toch niet in de kerk!'.

T: Dus het is heel belangrijk, wat heb je meegekregen als beeld van de kerk? Ik denk dat dat heel erg bepalend is. De vraag is 'Kunnen mensen God ervaren?' Ik denk ja, ik denk het wel.

LM: Ik denk dat iedereen God kan ervaren, maar of dat tijdens de aanbidding is. Het kan waarschijnlijk wel, maar ik denk als je God niet kent, dat het meer vreemd voelt.

MH: Ik denk dat als mensen voor het eerst naar zo'n dienst gaan, dat het misschien de eerste keer ongemakkelijk is, of wennen ze er aan.

Ik: Is er voor jullie dan nog verschil tussen muziek uit de kerk waar jij vandaan komt *wijs naar T.*, ik kom zelf ook uit zo'n kerk, of de muziek uit de VEZ? Maakt het type muziek nog uit?

LJ: Ik denk het wel.

MH: Ik denk het ook.

LJ: Mensen die allemaal met hun handen in de lucht staan, ik denk dat dat heel intimiderend is voor een atheïst. Dat die het eng vindt. We hebben het steeds over atheïsten, maar je kunt ook natuurlijk ook missionair zijn voor...

T: Maar bij een Coldplay concert staat ook iedereen met zijn handen in de lucht.

LJ: Ja klopt, maar zodra het voor een God is, maakt voor mij iets.... Mooie video heb je gemaakt, maar ik vind het doodeng om te zien. Op zo'n grasveld bij Youth with a Mission. Mooie beelden, maar ik vind het gewoon echt eng om te zien dat daar allemaal mensen... op zo'n podium... ja, en dit.

T: En wat maakt het lastig voor jou? Puur omdat het voor een God is?

LJ: Ja, bijvoorbeeld, en de setting, in een kring ofzo. Ik denk dat stille tijd, ja dat weet ik niet, maar een ingetogen vorm laagdrempeliger is.

MH: Wat bedoel je dan met ingetogen? Zoals de kerk van T.? Met psalmen? Daar moet ik dan nu aan denken, aan een trouwdienst waar ik bij was, het as echt alleen maar psalmen en ik zat echt... *trekt een vies gezicht* ik ken dit niet. En dat nodigt ook niet uit. Dus dan denk ik

dat mensen meer kunnen met de muziek die in de VEZ wordt gespeeld, omdat het wat moderner klinkt en wat beter te volgen is dan psalmen op hele noten.

T: Een collega is heel erg geïnteresseerd in het geloof, en die probeert nu een beetje erachter te komen wat God voor mij betekent enzo. En ik ben best wel bezig met... overtuigen wil ik niet zeggen, maar wel ideeën over geloven, en over God, om dat een beetje duidelijk te maken. Maar hoe meer ik er mee bezig ben, hoe meer ik erachter kom dat ik niet kan overtuigen met allerlei argumenten of woorden. Volgens mij moet hij gewoon een keer die ervaring hebben dat God er echt is. En gaat dat helpen om hem over de streep te helpen. Niet dat ik blijf vertellen waarom geloven nou zo goed is of zo. Dan zit je meer bij gevoel. In de VEZ is dat meer dan bij waar ik vandaan kom. En ik denk wel dat dat uiteindelijk doorslaggevend kan zijn. Het gevoel, zo'n ervaring, om uiteindelijk voor God te gaan kiezen. Dus ja. Als je zo'n gevoel, zo'n ervaring naar andere mensen biedt, dat dat wel om kan klikken om juist wel geïnteresseerd te raken.

LV: Dat hangt zó af van de persoon die je bent.

T: Ja.

Ik: Laten we naar de laatste gaan. Hier hebben we het nog niet over gehad. Doop en Avondmaal, de sacramenten. In hoeverre denken jullie dat dat toegankelijk is?

LV: Toegankelijk als in in de dienst?

Ik: Ja.

LV: Ik denk dat dat ook weer een hele rare gewaarwording is van mensen die nooit zoiets hebben gezien, die mensen waarvan er om de beurt iemand onder water gaat.

LJ: 'Je bent met Jezus begraven...

LV: ... en in nieuw leven opgestaan'. ... creepy
mensen lachen

MH: Ik moet wel even terugdenken aan mijn eigen doopdienst. Dat is wel 10 jaar geleden en een heel andere kerk. Ik ging naar een openbare middelbare school en een paar van mijn vriendinnen die kwamen daar naartoe en die vonden het heel bijzonder. Heel mooi om te zien.

LV: Je voelt wel vaak dat er echt iets gebeurt en echt iets vanuit gaat.

MH: Ja, dat raakte hun ook we op een bepaalde manier. Het is denk ik wel iets dat mensen aan het denken kan zetten. Ik had wel het idee dat God zo wat kan doen met mensen. Het is toegankelijk.

LJ: Volgens mij is in de VEZ afgesproken dat ze niet in tongen gaan spreken op het podium. Sommige kunnen dat wel, maar volgens mij is het een afspraak, om niet mensen in verlegenheid te brengen. Ik denk dat dat meer met aanbidding te maken heeft. En Avondmaal, ik denk dat het heel open is. Er is echt een uitnodiging.

MH: Dat denk ik ook, ik heb talloze kerken gezien van binnen. De meest verschrikkelijke vind ik de Avondmaalsdiensten waarbij je op moet gaan staan en jezelf voor moet stellen. Daar kan ik helemaal niks mee. Dat is voor mij per direct een reden om dan maar niet deel te nemen. Voor mij voelt de VEZ welkom omdat je er gewoon mag zijn.

LV: Het is wel anoniem hè? Je valt niet direct op. Dat is een voordeel en een nadeel.

MH: Het heeft twee kanten inderdaad, maar in dit geval vind ik het gewoon toegankelijk. Maar het is misschien wel moeilijker te begrijpen voor iemand die niet zoveel met het geloof heeft, die zal er niet zo snel aan deelnemen.

Ik: En vinden jullie dat dit en ook andere dingen goed uitgelegd worden? Je zei er net al wat over *wijs naar LM* zo van 'nou, je hoeft niet helemaal alles uit te leggen', maar het moet wel duidelijk zijn. Hoe vinden jullie dat de VEZ dat doet?

LM: Nou, ik ben nog nooit bij een doopdienst in het echt geweest dus, maar de doop wordt het vaak wel wat meer uitgelegd want dan weten ze ‘misschien nemen ze wel vrienden mee die niet geloven, dus bla, bla bla’, dat. Bij het Avondmaal is dat denk ik minder. Het wordt wel gezegd, ‘je eet het Lichaam en je drinkt het Bloed’, nou dat klinkt ook vrij luguber denk ik, en ik denk als je niet vaak naar de kerk komt... ‘is het gastvrij en toegankelijk voor mensen die niet zo vaak naar de kerk komen?’. Ja, in principe wel, maar of ze dat ook zo ervaren?

MH: Ik denk wel echt dat er voor het Avondmaal de drempel hoger is, want er wordt ook nog zoiets gezegd als ‘als je weet dat Jezus ook voor jou gestorven is, dan mag je eraan deelnemen’, ja dus als iemand een beetje op de wip is, denk ik dat die niet zo heel gauw die stap zal zetten. Dus dat dat iets meer als een afgesloten geheel voelt. Ik denk dat mensen daar toch wel van afzien omdat ze daar toch niet heel erg in mee kunnen komen.

LJ: Bij de doop is ook het levensverhaal van iedereen, dus daar kun je je ook goed mee identificeren als gast.

LM: Ja, ook al geloof je niet kan je alsnog denken ‘oh good for you’.

LJ: Ja, maar ook, ‘ik herken dit!’ Ik zit ook in die twijfel ofzo. Misschien zit daar ook een stukje toegankelijkheid. Mensen zijn kwetsbaar, er staan helemaal geen goede sprekers op het podium.

LM: Ja.

LJ: pfff

LV: Alleen daarom zou je het al niet doen he?

LJ: Nou, bij het opdragen moet je ook al zo’n zinnetje zeggen, pff

Mensen lachen, LJ kijkt benauwd

LJ: Ik wilde vanuit mn hart spreken en toen stond ik daar. *Slikt nadrukkelijk*

LV: Is de doop toegankelijk voor... en gewoon vrij voor de leden van de kerk?

T: Goeie vraag! Ik denk beide, ik denk dat het hele uitnodigende diensten kunnen zijn. Zeker de doop, ik denk dat dat heel erg indruk kan maken. Het Avondmaal ook. Het hangt echt een beetje van de kerk af. Soms is het meer een begrafenismaaltijd. Hier is het echt meer een met Jezus aan de maaltijd gaan. Je doet het met elkaar.

MH: Wat meer ontspannen?

T: Ja! Ik denk dat dat ook heel uitnodigend kan zijn. Hoe abstract het ook lijkt, het kan wel prikkelen en ik denk dat het ook wel goed uitgelegd wordt.

Ik: Het is ongeveer 9 uur, ik heb nog een paar korte vragen en dan gaan we onderhand afronden. Dit is een persoonlijke vraag: Vind je dat je zelf missionair bent? Je hoeft niet per se antwoord te geven, wie wil mag. Zou je bijvoorbeeld een ongelovige collega of buurman meenemen? Of daarmee erover praten.

LV: Ik zou naar de VEZ rustig iemand meenemen. Ik vind het heel leuk aan onze gemeente. Ik heb dat vroeger nooit zo ervaren, in de Vrijgemaakte Kerk ben ik opgegroeid, daar schaamde ik me er eigenlijk heel erg voor. Dan zei iemand iets en dan dacht ik ‘oh wat moet die nu wel niet denken!’ Dus dat, de VEZ, daar ben ik echt wel trots op. Ja, iemand meenemen is alsnog wel spannend, maar dat vind ik wel veel minder moeilijk.

T: Maar om iemand mee te nemen wanneer er zo’n punt komt dat je iemand vraagt ‘ga je mee?’

LV: Ja, dat heb ik niet... Dat vind ik niet heel lastig.

LM: Nou, ik vind het wel grappig, jij zegt met ongelovige collega’s ofzo, mijn collega’s geloven allemaal wel maar wel op andere manieren dus dan ben je alsnog wel missionair bezig. Als ik dan iets zeg wat voor mij vanzelfsprekend is en dat iemand dan zegt ‘wat? Geloof jij dat zo?’ en dat je dan alsnog een hele uitwisseling hebt.

MH: Ik vind het zelf wel wat lastiger. Het is toch wel minder mijn ding om daar veel over te praten ofzo.

LV: Het is ook niet dat ik daar de hele tijd over praat ofzo he, maar als het aan de orde komt...

MH: Nee is ook zo. Ik heb ook wisselende stageplekken, maar ik merk gewoon dat het niet echt een onderwerp van gesprek is. Het komt niet echt vaak aan bod ofzo. Het is dan meer dat ik het zelf wel even terzijde... terloops... maar niet dat ik daar dan een heel uitgebreid gesprek met collega's over heb of iets dergelijks.

LJ: Maar je kunt ook missionair zijn zonder een evangelische...

MH: Ja, zeker, en kijk, ik probeer het wel mee te nemen in mijn manier van werken en in mijn houding.

LJ: Nou, dan ben je toch missionair bezig?

MH: Ja, zeker, maar dus niet op een manier om er echt over te praten.

LJ: Is dat alleen missionair zijn? Moet iedereen er diepgaande gesprekken over hebben?

MH: Dat voelt wel zo. Er wordt wel een appel op je gedaan. 'Je moet erover praten, je moet het uitdragen'.

LV: Als we nou allemaal eens klaarstaan voor elkaar, dat is minstens zo'n belangrijk onderdeel als gesprekken hebben hoor.

LJ: Ken je dat verhaal van Olaf in de snackbar. Daar ervoer hij dat de Geest tegen hem zei 'Olaf, je moet nu ingrijpen'. 'Nee, ik wil niet!' Maar hij luisterde een gesprek af van een vrouw, en haar huis was nog helemaal niet af en ze woonde daar met zes kinderen. En de Geest zei, 'Olaf, jij moet nu ingrijpen. Jij bent lid van een club met 5000 mensen waar heel veel handige Harry's zitten die heel veel spullen hebben'. Dat heeft hij toen toch gedaan. Met een aantal VEZ'ers hebben ze toen die vrouw dat hele huis gefixt.

MH: Wauw, stoer!

Ik: Ik heb nog één laatste vraag. We hebben het gehad over de diensten, maar goed, al 1,5 gaan we niet meer naar die diensten. Wat denken jullie dat corona, de livestream, echt doet met de missionaire intentie van het kerk-zijn, van de VEZ? Daar bedoel ik mee, wat bij de diensten erachter zit, hoe komt dat bij jullie livestream nog naar boven?

LV: Ik zit meer van, het is makkelijk voor iedereen omdat ze niet meer naar de kerk hoeven.

MH: Het is een groot platform. Dus ze zouden in theorie meer mensen kunnen bereiken dan je alleen in de zondagse diensten bereikt. Ik weet niet of dat in de praktijk ook zo is.

LJ: Ik geloof wel dat het anders overkomt.

MH: Ja, daar ben ik het wel helemaal mee eens hoor. Voor mijn gevoel is het ook wel heel anders. Het is wel.... Je las er in de corona-tijd wel veel over, dat al die digitale diensten de mensen wel aanspreekt. Zeker ook in tijden van crisis, dat bepaalt ook alweer dat je meer over geloof na gaat denken, dat dat wel ook echt een manier was om mensen te bereiken. Ik weet niet of die lijn doortrekt en of dat na de crisis nog mensen naar de kerk trekt.

LJ: Ik ben heel benieuwd wat er na corona gaat gebeuren. Ik denk dat er veel mensen zijn afgedwaald.

MH: Dat zou ook best kunnen. Dat zal moeten blijken.

LJ: Ik denk dat het geen goede invloed heeft gehad op het missionaire karakter van de VEZ. Vooral omdat er diensten zijn die vaak zeggen 'hier, neem dit mee in je werk en...' ga heen zeg maar, uitzeggen. Je gaat daar staan en... maar in je woonkamer... ja, dat komt helemaal niet over. Je ziet aan de kijkcijfers dat die steeds lager worden.

T: Voor de mensen die normaal gesproken naar een dienst gaan is het effect van corona relatief negatief.

LJ: Nou, je moet ook zeggen dat mensen ook wel weer creatief worden van corona. Dus op een andere manier proberen, dat daar misschien wel heel veel vruchten zijn en komen. Familie of burens. Maar wat buiten de diensten die toegestaan zijn, weet je wel, parkeren ofzo, dat mensen misschien denken van 'wat gebeurt daar?' dat moet er wel bijgezegd worden.

LV: Het effect is minder dan echt in de dienst.

LJ: Ik ben wel een beetje pessimistisch.

MM: Ik vind overal dat corona meer op de individu is gericht. Ook de livestreamdiensten, dat die echt voor de individuele kijker zijn. Je kon namelijk ook niet mensen uitnodigen in huis, dus ze konden ook niet aanmoedigen om dat te doen. Ik denk dat die hele focus wel wat verlegd is of wat weggevallen is.

T: Ik heb het niet echt gemerkt, dat je toegerust wordt om weer... niet in de preek... met alle andere mensen het weer aan te gaan.

Ik: Nou, dat was mijn laatste vraag. Iemand die nog iets wil delen, of iets dat omhoog komt.

LJ: Veel succes met het verwerken van de informatie.

Bijlage 3.1: Interview met Maartje

In deze laatste interviews ga ik in gesprek met mensen die relatief nieuw zijn in de VEZ en in het geloof. In deze interviews is dezelfde structuur gehanteerd als bij de interviews met de voorgaande groepen, hoewel er minder is ingezoomd op het beeld van de VEZ als geheel. De nadruk lag met name op de zondagse diensten en de verschillende elementen in de liturgie, namelijk prediking, aanbidding en de sacramenten. Tot slot is het ook in deze interviews gegaan over de invloed van corona. Vanwege privacy gebruik ik ook hier niet de echte namen van de deelnemers, maar ik gebruik fictieve namen. Het gebruik van fictieve namen leest makkelijker dan alleen het gebruik van initialen, zoals in de groepsinterviews is gedaan. In de groepsinterviews was het niet nodig om fictieve namen te gebruiken, omdat die namen niet worden genoemd in de hoofdstukken bij de citaten. Bij deze interviews is dat wel het geval.

Ik: Nou, super tof dat je dit wil doen

Maartje: Ja, natuurlijk!

Ik: Zou je willen beginnen met wat over jezelf vertellen, wie je bent, wat je doet...

Maartje: Ja, zeker, ik ben Maartje, zusje van R., dat weet je natuurlijk wel. ik ben 22 jaar oud, ik woon nu bijna een jaar in Zwolle op kamers. Ik studeer luchtvaart-dienstverlening op Deltion in Zwolle. Sinds een paar maanden kijk ik ook naar de VEZ Livestream en ook eigenlijk een beetje nieuw in het geloof.

Ik: Hoe ben je bij de VEZ gekomen?

Maartje: Via mijn broer. Ik wist nooit zo goed wat het was of wat het nou inhield, ik ben hier wel eens langsgelopen met de bus. Maar ja, mijn broer zei 'als je het leuk vindt kan je wel eens een keer meekijken met de livestream', dus zodoende eigenlijk.

Ik: Ik doe mijn onderzoek naar het missionaire karakter van de zondagse diensten, dus dat houdt in, in hoeverre is de kerk bezig met mensen zoals jij, die niet gewend zijn te komen of die het geloof niet zo goed kennen. Ik ben gewoon heel erg benieuwd, hoe vind jij het nou om zo'n dienst mee te kijken? Wat gaat er door je heen?

Maartje: Ik vind het altijd heel indrukwekkend. Sommige dingen zijn nieuw of onbekend. Vaak begrijp ik wel heel goed de linkjes die ze leggen of de terugkoppeling met hun eigen ervaringen die bijvoorbeeld daar weer op aansluit. Ik vind het vaak goed te volgen. Het raakt me ook heel vaak, dat ik dan ook een herkenningsvak daarin zie.

Ik: Wat voor dingen raken je dan?

Maartje: Hoe zeg je dat, als je niet gelooft, denk ik, dat je een beetje zoekende bent. Ik heb aan de hand daarvan wel struggles ervaren vroeger, en nog steeds wel. En ik merk elke keer dat wanneer je je focus legt op geloof, dat je daar dan verder mee komt. Of dat het stukje waar je zoekende in bent, dat je ook een stukje vindt. En die momenten en ervaringen van de sprekers raken mij dan weer en daar zie ik dan herkenning in.

Ik: Dus als ik het goed begrijp, jij herkent je in de dingen die zij vertellen?

Maartje: Ja, of bepaalde Bijbelse verhalen ook.

Ik: En heb je het idee dat er ook bewust aandacht is voor mensen die niet zo vaak luisteren of het idee dat dingen uitgelegd worden?

Maartje: Ik denk niet dat ze expliciet de aandacht leggen op mensen die niet zo lang geloven, ik vind wel dat ze dingen goed uitleggen, maar misschien niet met het oog op onbekenden in het geloof.

Ik: En hoe vind je dat? Zou je het fijn vinden als daar meer aandacht voor is?

Maartje: Ja, het zou fijn zijn. Ik begrijp het wel. De meeste mensen die naar de kerk gaan of naar een livestream kijken geloven al, en ik denk dat de meeste mensen ook wel een gelovige opvoeding hebben gehad. Ik vind het in principe geen probleem. Het is natuurlijk altijd wel mooi om dat voor ieder wils te doen. Nu weet ik natuurlijk niet of dat vervelend is voor de mensen die natuurlijk wel weten waar het over gaat. Maar het zou op zich leuk zijn.

Ik: Ik ben heel erg bezig met de zondagse diensten, dus ik dacht laten we de hele dienst stukje voor stukje langsgaan. Je bent nog nooit naar een dienst toe geweest hè?

Maartje: Eén keer. Laatst, twee weken geleden.

Ik: Oké, en hoe vond je dat?

Maartje: Ja, dat vond ik wel heel leuk! Ik vond het mooi dat er interactie was met mensen, dus dat mensen die een gebed voor de microfoon wilden doen dat ook mochten doen. Daarmee heb je ook weer een andere ervaring van mensen meegekregen.

Ik: En hoe vond je de algemene sfeer? Voelde je je welkom?

Maartje: Ja, ik voelde me zeker welkom. De sfeer, ik denk dat iedereen het een beetje spannend vond. Het was warm en je zag dat iedereen het met heel veel plezier deed en dat wilde overdragen.

Ik: Wat vind je van de preken op zondag? Vind je die duidelijk? Toegankelijk? Snap je het allemaal?

Maartje: Ja, de meeste wel, andere raak ik soms een beetje snel afgeleid. Maar ik vind de meeste sprekers heel doordringend spreken op een goede manier. En wat ik al zei, linkjes leggen die zelfs ik kan begrijpen. Ik merk vaak dat er bij het slot weer een koppeling zit naar het begin en dan denk ik van 'jo, daar is echt over nagedacht!' de opbouw is gewoon heel goed vaak.

Ik: En hoe is dat met de aanbidding? Het zingen, voel je daarin.... Vind je dat heel vreemd of voel je dat je mee wil doen? Online is dat natuurlijk wat anders dan fysiek.

Maartje: Ja, ik denk dat ik voor velen spreek als ik zeg dat als je niet gelovig bent dat het niet de typische muziek is die je in je oortjes doet. Aan het begin dacht ik 'oh jeetje', maar er zitten heel veel nummers tussen die ook wel heel erg leuk zijn. Ook wel hele goede muzikanten. Ik merk dat het steeds meer begint te dagen, maar ook dat ik steeds meer het nut ervan begrijp. Je stopt best veel troep in je oren eigenlijk en op deze manier snap ik heel erg dat het wel binnenkomt en dat je ook de boodschap erachter, door middel van de muziek, beter begrijpt.

Ik: En dan is er nog een element in de dienst. Dat is niet in elke dienst, de sacramenten noemen we dat. Het vieren van het Avondmaal of het dopen. Hoe vind je dat? Afgelopen zondag was er een doopdienst.

Maartje: Oh, die heb ik dan net gemist. Daar kan ik eigenlijk dus niet heel veel over zeggen. Ik denk dat het wel leuk is voor de afwisseling ook. En ja, het hoort erbij denk ik.

Ik: Je gelooft nog niet heel lang, ben je ook bij andere kerken wezen kijken?

Maartje: Ik ben nog niet bij andere kerken wezen kijken. Ik zit dat wel te overwegen om de beste keuze te kunnen maken. Maar ik ben nog niet echt verder wezen shoppen. Ik vind in ieder geval de live dienst wel heel erg leuk. Misschien dat ik nu verder ga oriënteren op live bijeenkomsten.

Ik: Je gelooft nog niet heel lang zeg je, praat je wel eens met anderen daarover?

Maartje: Ja, zeker. Ik heb vrienden erover verteld. En ik woon dus op kamers en mijn huisgenoten die wisten dat niet en die kennen mij ook niet anders dan niet gelovig, omdat het zo recent is geweest en ik was een keer op een zondagochtend een dienst aan het bijwonen vanuit de gezamenlijke keuken en ik kreeg toen een appje van een huisgenoot 'Maartje hoor ik dat nou goed? Ben jij nou een dienst aan het bijwonen?' En ik zeg 'Ja!' 'Maar jij bent toch helemaal niet gelovig?' 'Nou, ja, wel. Ja wel.' En daar rolde weer een gesprek uit en af en toe zit mijn huisgenoot nu ook een dienst mee te kijken. Ja, hele positieve reacties daarop. Eigenlijk is iedereen er best wel positief over. Soms heb je dan een discussie. Ik hoor heel vaak van mijn huisgenoten die zeggen 'nou Maartje, jij als christen, hoe zie jij dat nou?' Dat vind ik dan wel grappig, want ik weet niet in hoeverre dit mijn mening altijd beïnvloedt, maar ik vind het wel grappig hoe mensen dat over één kam scheren. Dat vind ik wel interessant om te zien.

Ik: Ja, dat snap ik! Zou je ook een keer je huisgenoot meenemen naar een dienst als het allemaal weer kan?

Maartje: Ja, absoluut, dat vroeg ze ook laatst!

Ik: Wat denk je dat voor jou als zoeker de invloed is van corona? Vond je de livestream juist makkelijk om te kijken of zou je graag fysiek erheen willen, zou dat nog makkelijker zijn geweest?

Maartje: Oeh, dat is een goede. Ik denk dat dit wel een hele goede stap ernaartoe is geweest. Ik heb vaak gedacht 'ik ben nog niet christen of ik ben nog maar in een beginstadium, is de kerk wel iets voor mij?' En ik denk met de livestream voor iedereen die ook zo denkt nog toegankelijker of nog makkelijker is, nog laagdrempeliger eigenlijk. En ook best wel privé. Ik merk in de kerk dat er heel veel mensen zijn die precies weten wat ze moeten doen en die kennen al die liedjes en ik sta dan om me heen te kijken zo van 'oh we moeten staan!'. Een beetje dat. Dus voor mensen die er open instaan en dat leuk lijkt is dat prima, maar voor mensen die nog twifelen of om wat voor reden dan ook zich er niet goed bij voelen om om fysiek in de kerk te zijn, is het wel een goede ja.

Ik: Leuk om te horen. Veel mensen die dit al wel gewend zijn denken dat de livestream veel minder uitnodigend is.

Maartje: Ja? Ja, ik snap het uit dat oogpunt ook wel weer. De connectie is natuurlijk verder weg. Het ligt er helemaal aan hoe je erin staat. Mijn huisgenoot vroeg laatst een keer 'mag ik een keertje mee?' die heeft die drempel helemaal niet die ik wel had.

Ik: Wat heeft je er eigenlijk toe bewogen om die allereerste keer mee te gaan kijken? Vond je dat spannend?

Maartje: Ik stond er heel erg open in. Ik dacht, het is laagdrempelig, het kan gewoon vanuit je eigen keukentje. Maar ik denk dat ik toch heel erg nieuwsgierig was naar het geloof. Vooral meer de band met God verbeteren en vooral Hem beter te leren kennen en ik denk toch wel dat je dat door twee manieren kunt doen en dat is de Bijbel lezen en een dienst bijwonen, Mijn broer had mij een linkje gestuurd en gezegd 'kijk maar wat je ervan vindt'.

Ik: Wat maakte dan dat je daar nieuwsgierig naar was?

Maartje: Ik was eigenlijk net overtuigd dat God bestaat. Hoe nu verder? Omdat het voor mij nog heel erg nieuw was wist ik niet zo goed wat ik moest doen of hoe ik dat moest aanpakken. Ik merkte sterk dat ik dat wel wilde. Ik wilde groeien en er meer uithalen. Dus ik dacht 'laat ik dat eens doen'.

Ik: Je zei dat je al overtuigd was voor je naar een kerkdienst ging luisteren? Hoe ben je daartoe overtuigd geraakt?

Maartje: Ja, dat is een heel grappig verhaal, ik vind het altijd gek om dat te vertellen. Ik had al langer dat ik er nieuwsgierig naar was. Mijn broer was natuurlijk al gelovig, en sommige mensen die ik kende ook, ik heb ook eventjes op een christelijke middelbare school gezeten. Dus er waren vrij veel momenten in mijn leven die voor mijn gevoel mij daar naartoe hebben geleid. Ik heb heel veel onbekende mensen op straat bijvoorbeeld gesproken. Ik had altijd het idee 'ik ben heel erg dichtbij, maar het lukt niet.' Ik voelde geen connectie. En ik weet nog dat ik net op kamers ging wonen en net voor het eerst naar school ging na een paar jaren. Het ging niet allemaal goed, niet allemaal lekker. Ik voelde dat ik op een soort dieptepunt in mijn leven zat. Of het niet erger kon was ik ook nog mijn baan verloren door de lockdown. Dus daar zat ik dan op kamers, opeens zonder baan, dus alles leek opeens weg te vallen dus ik wist niet meer hoe ik het allemaal moest gaan regelen. Ik voelde een soort druk of een emotie. Hoe noem je dat? Een overspoeling van overmacht. Ik zat in mijn kamer en ik keek opeens naar buiten en het was prima weer. En ik zag in de wolken, je gaat me echt uitlachen. Ik zag in de wolken een vorm. Ik weet zeker dat ik een engel zag. En hij was horizontaal in de lucht en zijn hoofd was heel nederig naar voren gebogen en zijn handen naar voren in een open vorm. Ik heb dat heel erg geïnterpreteerd als 'kom maar als je er klaar voor bent'. Dus waar ik altijd een soort druk heb ervaren, ook van mijn broer, uit hele goede bedoelingen hoor, van 'hè, ga nou mee naar de kerk, ga er nou eens wat mee doen', heb ik hier een hele open uitnodiging ontvangen. Ik weet niet of dat op dat moment ook al zeker wist, maar dat idee had ik wel. Dus toen heb ik mijn broer geappt van 'oké, dit moet je even horen', en waar ik eigenlijk weer een soort druk had verwacht van mijn broer zo van 'nou, dan moet je dit en dit en dit doen', zei mijn broer 'en? ben je er klaar voor?'. En toen dacht ik 'nou, wat moet ik hier nou weer mee!' en toen is dat eigenlijk niet meer opgehouden. Ik ben me daarin gaan verdiepen. Dingen gaan lezen, dingen gaan opzoeken. Ik heb sindsdien altijd een aanwezigheid en een bevestiging daarin gevoeld.

Ik: Wat een mooi verhaal! En wat ben jij toen gaan doen?

Maartje: Ik heb de bijbel app gedownload. Ik ben verhalen gaan opzoeken. Op YouTube filmpjes van 'hoe nu verder', mijn broer heeft mij een aantal filmpjes toegestuurd. Ik heb een boek gekregen van mijn broer van Jefferson Bethke, ik weet niet of je die kent? Het boek heet 'Jesus is bigger than religion'. Eigenlijk de verschillen tussen geloof en religie en ik denk dat boek mij heel erg geholpen heeft om stereotypes te doorbreken en wat ik ook vroeger heel erg had verwacht van de kerk of geloven, dat dat verschillend is van het geloof op zichzelf. Vooral uit dat boek heb ik heel veel kracht gehaald en heel veel dingen die ik eerst niet begreep of waar ik tegenaan zat te schoppen begreep ik daardoor.

Ik: Het was niet dat je met helemaal niks voor je een kerkdienst bent gaan kijken?

Maartje: Klopt.

Ik: Heeft dat geholpen met het voor het eerst kijken van zo'n dienst?

Maartje: Ik denk het eigenlijk niet. Ik denk dat heel veel verhalen die ik nu nog hoor zijn nog steeds nieuw voor mij. Nee, ik denk niet dat dat iets heeft geholpen of dat dat beter of slechter zou zijn. Beetje objectief.

Ik: Je kijkt bij de VEZ met de diensten mee. Kijk je ook al naar andere dingen? Ze hebben ook actief jongerenwerk. Probeer je daar ook betrokken bij te raken?

Maartje: Nog niet, ik zit er wel aan te denken. Ik denk wel dat het handig is, maar ik heb er nog niet zo heel erg naar gekeken.

Ik: Zijn er bij jou nog dingen die naar boven komen? Dingen die je hebt gezien of gevoeld?

Maartje: Niet per se inhoudelijk denk ik, maar ik vind het wel heel jammer dat er één spreker weg gaat. Ik weet even niet meer hoe hij heet, die Belgische meneer. Dat vind ik echt

jammer! Hij is wel heel grappig. Ik vond het heel grappig, bij de eerste of tweede dienst die ik meekeek kreeg ik een appje van mijn broer van ‘ja, de preek die er vandaag komt, ik zou het niet gek vinden als je hem niet zou volgen, hele intelligente man, maar kijk maar.’ Maar ik begreep hem altijd het beste. Ik vond dat hij altijd hele mooie koppelingen maakte, altijd hele gave diensten van hem, echt heel jammer dat hij weggaat.

Ik: Grappig dat je dat zegt, er zijn namelijk meer mensen. Als ik vraag of zij denken dat de diensten toegankelijk zijn voor mensen die niet zo vaak komen, zeggen ze dat het eraan ligt wie er spreekt en bij hem denken ze dat het wel heel moeilijk zal zijn om te volgen. Jij denkt dat dus niet?

Maartje: Nee. Ik denk dat niet. Hij legt tussendoor heel veel uit. Hij gaat heel diep op ieder vlak. De meeste mensen vertellen een verhaallijn en op gegeven moment komt daar een terugkoppeling in. Ik heb het idee dat hij steeds aftakkingetjes maakt, die daar onderdoor ook weer een verhaal lijn vormen. *Gebaart met haar handen wat ze bedoelt*. Een duidelijk verhaal en achtergronden van die verhalen.

Ik: Goed om te horen. Zou jij nog een tip hebben de VEZ? Als iemand die er net instapt, wat zou jij fijn vinden als er anders gedaan wordt?

Maartje: Ja, misschien. Er staat wel eens een Bijbeltekst in het scherm. Misschien zou het fijn zijn als je van te voren kunt opzoeken over welke tekst het gaat. Ik weet niet of er al vroegtijdig bekend is wat ze voorbereiden, misschien dat je je daar een beetje op kunt inlezen. Dat zou ik wel leuk vinden.

Ik: We hebben het gehad over die Belgische man die spreekt, er is een aantal vaste sprekers. Zijn er meer die je heel fijn vindt of juist helemaal niet? We hoeven het niet over personen te hebben, maar over de stijl van spreken?

Maartje: Uhm, hoe heet hij ook al weer? Olaf! Olaf vind ik heel tof. Het komt heel erg binnen, op een hele goede manier. Ook, volgens mij niet een vaste spreker, maar het was een vrouw met blond haar, die vertelde ook een heel sterk verhaal. Ook een iets oudere man daar word ik heel erg vrolijk van. Die vertelt met zoveel positiviteit altijd. En uhm. Cor, ik vind Cor heel tof! Hij is niet een spreker, maar ik denk wel dat hij dat heel goed zou kunnen doen.

Ik: Tof! En wat is het dan aan deze mensen dat jou heel erg aanspreekt?

Maartje: Ik vind het verhaal van Olaf vaak heel sterk. Ook de emotie die hij vaak in het spreken legt, daar moet je gewoon je aandacht wel bijhouden, daar hoef je niet eens je best voor te doen. Die oudere meneer heeft precies hetzelfde. De energie die ze erin stoppen, dat trekt gewoon heel erg. Cor spreekt op een bepaalde manier, hij werkt ook met jongeren, dat merk je gewoon heel goed terug, zo’n relaxte manier, het voelt gewoon niet als een college. Dat merk je heel goed, je merkt dat ze er plezier in hebben en dat ze het graag willen overbrengen op anderen.

Ik: Heb jij al wel eens meegemaakt dat er Avondmaal gevierd werd? Met brood en wijn?

Maartje: Nee nog niet. Is dat ook in de kerk zelf?

Ik: Ja, maar het is soms ook wel online, dan moet iedereen het thuis van te voren zelf klaarzetten. En dan doe je dat allemaal tegelijk.

Maartje: Oke, ben benieuwd!

Ik: Ja snap ik, ik vind het altijd heel mooi!

Maartje: We gaan het ervaren. Weet jij trouwens of de livestream nog steeds doorgaan? Ook in de toekomst? Of dat ze ook weer overgaan op fysiek.

Ik: Ik weet het niet precies, maar ze zijn bezig met de aankoop van het gebouw, en volgens mij is het wel de bedoeling dat daar ook camera's komen te hangen. Zal wel anders zijn dan het nu is natuurlijk, maar volgens mij willen ze dat wel blijven doen.

Maartje: Ja, dat zou ik echt wel een goeie vinden denk ik!

Ik: Ik ook, volgens mij is het heel toegankelijk voor mensen die nog niet echt naar een kerk toe willen.

Maartje: Ja, of als je een keer geen tijd hebt of er komt iets tussen, dan kan je het altijd nog kijken. Stel ergens in de toekomst, ik ben stewardess, dan zou ik alsnog kunnen blijven kijken.

Ik: Ja, zeker. Voor corona was er wel audio, dus luisteren kon sowieso, maar ik denk wel dat ze het ook met video gaan blijven doen.

Ik: Bedankt dat je dit wilde doen!

Maartje: Ja, geen probleem. Leuk je hebben te leren kennen!

Bijlage 3.2: Interview met Barry

Ik: Nouja, waar ik mijn onderzoek vooral over doe, is eigenlijk de zondagse diensten hier in de VEZ en hoe mensen dat ervaren die eigenlijk niet echt een kerkelijke achtergrond hebben, dus die er zo instappen. Is het welkom, worden dingen uitgelegd, voelen ze zich gezien? Dat soort dingen. Ik begreep dat jij nog niet zo heel lang naar de VEZ gaat?

Barry: Nee, ik ben nog niet eens 100% ingeschreven eigenlijk.

Ik: Nou, kan je daar wat over vertellen. Hoe ben je bij de VEZ betrokken geraakt?

Barry: Hoe ben je bij de VEZ betrokken geraakt. Nou ik ging eerst naar de Katholieke kerk, de Dominicanenkerk, gewoon de alle tierelantijnen vond ik heel mooi. Dat helpt mij heel erg met het geloof opbouwen enzo. Ik ben echt niet gelovig opgevoed, ik kom uit Utrecht, Hoog Catharijne. In Kanaleneiland heb ik daarna gewoond, het geloof is daar echt heel erg ver weg. En toen ik in Zwolle kwam wonen om meer rust in mijn hoofd in mijn hoofd te krijgen ben ik er wat meer mee gaan onderzoeken. Ik heb ook de Alpha gedaan. Daarna eigenlijk kwam corona en toen dacht ik wel bij mezelf, 'nu sta ik er wel heel erg alleen voor zonder christelijke leeftijdsgenoten om me heen'. Toen ben ik een keer naar de Katholieke kerk gedaan, maar die diensten daar... het was wel leuk en prettig, maar heel veel oude mensen. Gewoon heel veel nette oude mannen en vrouwen in pak enzo, en ik denk 'ja... dan voel ik me ook niet thuis ofzo', weet je, dat. Iemand die ik kende die ging wel eens naar de VEZ toe en ik ging wel met hem mee toen hij zijn kind liet opdragen of zo'n Lion King achtig idee, wat hij met dat kindje ging doen. En ik ben daarna nog een keertje naar de VEZ gegaan, maar het is zó groot. Je verdwaalt echt binnen de mensen en ik merkte wel dat ik na de Alpha, toen corona kwam, dat ik bij mezelf dacht, 'nu sta ik er alleen voor'. Ook met corona dat je toen niet met mensen mocht afspreken en alles online moest doen, vond ik het heel lastig om op te zoeken wat voor boeken ik dan moest lezen en toen dacht ik 'wat moet ik nu dan'. Ik heb toen René Swieringa een mail gestuurd en die heeft me bij de kring neergezet, een kring in Zwolle, maar zelfs dat merk ik dat ik dat eigenlijk nog een beetje te weinig vind, die één keer in de twee weken. Ik wil er echt veel meer over weten en leren. De Bijbel in mijn eentje lezen lukt niet heel erg. Dat is echt zo lastig en het is een bibliotheek vol met boeken is eigenlijk één boek weet je, dus dat vind ik heel lastig om te lezen. Ook de makkelijke taal en ook de kinderbijbels heb ik wel gelezen, maar daar wordt eigenlijk ook wel heel veel verdraaid om het liefdadig te houden. En diensten hier met corona was er ook niet. En je kan wel sinds lange tijd volgens mij met de livestream mee kijken, maar ik vind dat toch wel lastig. Ik heb ADHD, en dan steeds focussen op één ding, en dan op zo'n livestream, dan word ik helemaal gek. Ik heb echt mensen nodig die me een beetje bij de les houden en het gevoel. Het gevoel dat je samen bij één ding bent weet je. Net als dat je een verjaardag met veel mensen hebt is gezelliger dan een verjaardag in je eentje. Dus, ja, dat eigenlijk. En de kring is één keer in de twee weken bij ons, want dat vind ik ook weer weinig want heel veel mensen komen dan ook niet, en soms komen ze wel. En dan hebben we het over het geloof maar heel veel dingen weet ik dan niet. En dan gaan ze een stuk over de Bijbel lezen en dan weet ik dat niet. En ik durf wel gewoon te vragen enzo, maar ik denk wel bij mezelf, 'nou Barry ik wil me er echt mee bezig houden. Ik wil over een jaar kunnen zeggen ik weet waar dat stuk over gaat!'. En natuurlijk niet de Bijbel in een jaar uit hebben gelezen, maar ik zou zo graag... ook al is het een thuiscursus of ook al is het een boek wat ik kan lezen, dat vraag ik ook aan heel veel mensen, weet je een goed boek en dan zeiden ze 'nee dat weet ik allemaal niet' en zus en zo. Ga bij je kring vragen, en vraag bij mensen die er veel vanaf weten, en dat doe ik dan, maar dan kom je hun nooit tegen ofzo, en dan zoek ik op internet en dan krijg ik ook heel veel ander soort boeken krijg ik dan en dan denk ik, 'waar gaat deze dan over'. Er is iemand die mij toevallig toegevoegd had op Facebook, dat was een Mormoon of zoiets, en die was ook

met de Bijbel bezig en toen ging ik die kennis vragen 'zus en zo' en die zei 'Barry, niet in meegaan, dat is een sekte, daar moet je niet in meegaan, die hebben een boek naast de Bijbel, dat heet het mormonen boek ofzo' en toen dacht ik 'oh, ik weet heel veel dingen niet', maar ik ben zoveel aan het kijken en doen enzo en dan denk ik 'oeh, ik voel wel eens iets van "help" ofzo', weetje? Dat. Ik merk dat ik dat heel lastig vind. Ik voel me echt de enige die hier in staat. Ik heb geen contact meer met mijn familie dan. Die kunnen me er ook niet bij helpen, met geloven weet je. En de wereld waar ik in zit, met make-up, ik ben make-up artiest, ben ik dan, maar die zijn al helemaal niet gelovig. En dan probeer ik wel eens met mensen van de kring om zelf af te spreken enzo, en die hebben dan geen tijd want de hebben huisje boompje beestje weet je wel, en dan denk ik 'ugh' *trekt een vies gezicht*. Ik ben 27 en ik woon nog in de binnenstad in een eigen appartement weet je, en ook prima, en het zijn niet gelijkgestemde zo voelt het dan, weet je. Het is gewoon lastig om dat wel te ondervinden merk ik.

Ik: Ja, dat snap ik heel goed. Je zei dat je de Alpha cursus had gedaan. Was dat vanuit de VEZ?

Barry: Ja, dat was vanuit de VEZ.

Ik: En heb je ook op die manier dingen gehoord over de VEZ? Is dat ook een reden waarom je hier naartoe bent gegaan?

Barry: Ja, de kringleiders waren van de VEZ. En de mensen die erheen gingen waren ook van de VEZ. Hele leuke contacten aan overgehouden. Het enige wat jammer is, is dat tijdens de kring een jongen vreemd gegaan is met een ander meisje van de kring. En dat ik met zijn vriendin ook nog steeds vriendschappelijk contact had, maar dat ik niet mocht zeggen dat hij vreemdgegaan was, dus dat is allemaal heel lastig gelopen en geëindigd. Ik vind het wel jammer dat ik daar niet echt vaste contacten aan overgehouden ofzo. Ik woon nu iets langer dan twee jaar in Zwolle binnenstad, en ik ben bijna met het geloof bezig, dus ik denk wel eens 'oké, ik ken bijna geen gelovige mensen weet je, dat'.

Ik: Ik wil op van alles reageren, maar het interview gaat echt even over de zondagse diensten. Je zei dat je wel eens voor corona naar een dienst bent gegaan?

Barry: Ja, twee of één keer.

Ik: Oke, maar je kan je nog wel een beetje herinneren hoe het was?

Barry: Ja

Ik: Als persoon die niet zo vaak naar de kerk gaat of voor het eerst kwam, voelde je je welkom in de diensten?

Barry: Nou, je voelt je echt als een nummer ofzo weet je, dat. Het is gewoon... in Amsterdam voel je je ook een nummer en dat is fijn, dan kijken mensen niet naar je enzo, en dan weet je waar je moet zijn, maar hier binnen de VEZ dan binnen de honderden mensen loop je dan, ga je ergens zitten, en dan denk je..., en dan moet je ook handen schudden aan iedereen en dan denk ik, 'ik ken jou niet en waarom moeten we dan handen schudden?' en 'ik ken deze liederen niet, waar gaan deze liederen over?' de opwekkingsliederen. En dan denk ik... het voelt alsof je in je eentje zit maar ook weer niet met al die mensen om je heen. Het is ook niet dat je een buddy aangewezen krijgt ofzo, die zegt, of van 'hè', of een workshop, welkom bij de VEZ, zo van 'dit en dit gaat het'. Ik merk dat je alles in je eentje moet doen, dat wel, en je kan daar altijd mailen en praten, dat merk ik ook wel. Maar ja, het is wel lastig als je niet gelovig bent opgevoed of je kent geen mensen bij de VEZ. Dat merk ik wel.

Ik: Ja, en je zegt het handenschudden. Sommige mensen ervaren dat juist als welkom heten, anderen vinden dat juist ongemakkelijk. Hoe voel jij dat?

Barry: Bij de ingang worden handen geschud en dat is welkom inderdaad. Maar dan ga je zitten en tijdens de dienst moet je ook wel eens handen schudden, en dan is het meer handen

schudden om het handen schudden en dan denk ik, 'ja, oké, daarna praat ik niet meer met je' ofzo, weet je? Dat.

Ik: En je bent er niet mee groot geworden. Heb je het idee dat er wel dingen..., was er wel duidelijk wat er gebeurde? Vond jij wel dat alles duidelijk werd uitgelegd of was alles nieuw en vreemd?

Barry: Ik heb het zelf heel erg opgezocht wat de VEZ is en wat er wordt gedaan. Ik vond het de eerste keer wel gek dat het gedaan werd in een sporthal. 'Dit is toch geen kerk?' Weet je, dat. Als je kijkt naar wat ik ben gewend. En toen hoorde ik van zus en zo en toen dacht ik, nu snap ik het ook weer wel. Weet je, dat.

Ik: Hoe heb je dingen opgezocht?

Barry: Via de website van de VEZ.

Ik: Zoals bijvoorbeeld 'waarom zingen we liedjes' ofzo?

Barry: Ja, opwekkingsliederen enzo, ja. Ik dacht wel 'huh, waar is het orgel enzo dan'. Maar dat is katholiek weet je.

Ik: Vind je dat bijdragen aan kerk-zijn? Een orgel?

Barry: De eerste kerk waar ik heengegaan ben was een katholieke kerk, en een orgel is wel mooi ofzo, weet je wel? Het is wel mooier dan een gitaar of een fluit. Dus ja, waarom geen orgel. Het is gewoon mooi geluid. Het is een beetje een *probeert een orgel na te doen*-geluid weet je. Zo van 'hier ben ik geluid' weet je. En er zijn ook andere..., het zijn psalmen volgens mij die ze zingen, en dit is echt, opwekkingsliederen ofzo volgens mij. Van die eo- of festival soort liederen weet je wel. Wat ik ook niet kende, maar ik heb ik ook opgezocht.

Ik: Grappig, iedereen is daar weer heel anders in, dat vind ik leuk. Op welke manier merk je dat er in de dienst zelf aandacht wordt gegeven aan mensen die niet zo vaak komen?

Barry: Niet.

Ik: Helemaal niet?

Barry: Nee, ik merk het niet nee.

Ik: En hoe zie je dat bijvoorbeeld in de preken? Wordt er dan ook wel eens dingen uitgelegd?

Barry: Jawel, er worden wel dingen goed uitgelegd enzo. Bijvoorbeeld die Henk Stoorvogel, die naam weet ik toevallig nog. Dat dingen heel goed uitgelegd worden, dat wel, maar wat ik wel heel jammer vind is dat je niet gebonden wordt aan iemand, van 'we gaan samen erheen' of als clubje of weet ik veel wat. Weet je wel? Dat.

Ik: En hoe zou dat volgens jou gedaan worden? Bijvoorbeeld als er op de website zou staan 'wil je voor het eerst komen en zoek je een buddy?'

Barry: Ja, dat. Van die kinderopvang heb je hier ook. Waarom heb je dat dan niet als je nieuw bent? Je wordt nu gewoon in het diepe gegooid. Zo van 'help'. Weet je.

Ik: Ja, misschien wel een mooi idee om iets mee te doen. En denk je dat dat dan via de website zou moeten? Of zou het beter zijn als er iemand vooraan zou staan 'ben je voor het eerst en wil je uitleg?'

Barry: Ja dat. Dat is veel... sommige mensen lezen niet eens de site, die gaan gewoon, bam.

Ik: Interessant, ik neem het mee. Hoe ervaar je dingen in de aanbidding? Je zegt dat je op de website dingen hebt opgezocht. Had je ook het idee dat er tijdens de dienst dingen werden uitgelegd?

Barry: Hoe bedoel je aanbidding?

Ik: Het zingen. Er is altijd een blok aanbidding, dat is vooral zingen, maar soms zijn er mensen met vlaggen.

Barry: Ja, ben wel eens bij worsho... weet ik veel wat geweest. Dat was ook met vlaggen, dat was wel grappig. Ik was daar met iemand van de kring... nee van de Alpha heengegaan en

daar gingen mensen dansen op blote voeten enzo, en ja, gewoon uitgaan was dat, gewoon weet je, maar dan christelijk, dat. Ja, dat vond ik heel leuk om te zien. Gewoon, je mag zijn wie je bent, daar ben ik sowieso wel heel erg voor, en dat was daar ook wel heel erg. Dat merkte ik ook wel echt van 'oh dat vind ik wel fijn' dat.

Ik: worship collective denk ik.

Barry: Ja, dat. En ja, ik zou het toch wel prettig vinden als er een boekje is waar het uitgelegd wordt wat het betekent dan, die liederen. Zo bijvoorbeeld, dat is wel heel grappig, soms ik kijk ik op zondagochtend wel eens, hoe heet dat programma? dan gaan ze met zo'n Amerikaan... The Hour of Power ofzo. Dan gaan ze ook uitleggen waarover ze gaan zingen. Dan is er zo'n Amerikaanse pastor of prediker ofzo, van 'nu gaan we zingen en het heeft daarmee te maken' en dan gaan ze met zo'n black church of heel veel man en heel veel instrumenten gaan ze allemaal zingen. Dan denk ik 'oh ja, dan vind ik het wel duidelijk' weet je? We zingen nu ook wel vaak, ook van de Alpha cursus het liedje 'Jezus Overwinnaar'. Dat blijft in je hoofd hangen en dan wordt het inderdaad ook wel uitgelegd waar het over gaat. En dan zoveel duizenden anderen waarvan ik niet weet waar het over gaat. Dan is het net alsof je Britney Spears hoort zingen, dan is het een leuk deuntje maar ik weet niet waar het over gaat.

Ik: Ja, precies. En denk je dat het goed zou zijn als er tijdens de dienst zelf uitleg gegeven wordt?

Barry: Ja, ik denk tijdens de dienst ook wel ja.

Ik: Zou dat ook niet misschien storend zijn voor mensen die al wel weten waar het over gaat?

Barry: Nee, want het zit in herhaling toch? Ik denk voor iedereen is het wel fijn om te weten waar het over gaat. Niet het zingen om het zingen.

Ik: Ja, helemaal mee eens. We hebben ook dingen als de doop en het Avondmaal, de sacramenten.

Barry: Ja, daar wil ik heel graag nog een keer aan meedoen.

Ik: Nee, dat is nu met corona ook wel een beetje lastig denk ik. Kijk jij de online diensten mee? Laatst was een doopdienst.

Barry: Ik heb wel gezien dat het er was, maar ik vind het gewoon lastig om dat de hele tijd te zien en te volgen.

Ik: Dat hoeft ook niet hoor.

Barry: Liever met iemand samen ofzo dat, weet je.

Ik: Dus je hebt niet heel bewust een doopdienst meegemaakt in de VEZ?

Barry: Nee, wel in de Katholieke kerk, met Pasen enzo dan. Dat is heel mooi om te zien. Echt heel mooi. Of een kerstdienst ofzo weet je wel. Maar gedoopt worden, nee dat heb ik nooit.

Ik: Je zei wel dat je met iemand meegegaan bent met het opdragen van kinderen.

Barry: Ja.

Ik: Hoe vond je die dienst dan als buitenstaanders?

Barry: Gek. Bah. Ik dacht bij mezelf 'wat gebeurt hier nou dan, één of andere sekte ofzo'. Ze gaan een kind omhoog houden als de Lion King en daar gaan ze voor klappen enzo dan. Dan denk ik ja, doe even normaal dacht ik eerst. Ja, het is wel heel erg, als je de eerste keer niet weet wat het is, dan denk ik dat mensen niet meer terug gaan komen. Dat denk ik echt weet je. Het opdragen enzo, ja.

Ik: Had je wel het idee dat dingen wel uitgelegd werden?

Barry: Die kennis van mij die een kindje ging opdragen die ging dingen wel uitleggen zo van 'waarom dit dan en waarom zus dan'.

Ik: Ja precies.

Barry: Honderden mensen zitten daar dan hè? Echt heel veel. Wel duizend ofzo.

Ik: Ja, 1200 in een dienst ofzo, en dan 2 of 3 diensten in een weekend. heel veel.

Ik: Vind jij dat de kerk een plek moet zijn waar je mensen mee naar toe kan nemen? Gewoon, vrienden en collega's die zelf niet geloven?

Barry: Jawel, dat wel. Ik vind het vooral een plek om samen te zijn ofzo, dat wel. Bijvoorbeeld samen eten vanuit de kerk. Dat vind ik ook wel dat dat vaak gedaan mag worden, of gewoon samen, een communie achtig iets weet je wel, dat. Volgens mij gaat daar het geloof ook over, het samen weet je wel.

Ik: Ja, zeker. En vind je dat samen eten ofzo belangrijker of meer of minder belangrijk of evenveel als echt de zondagse diensten? Met de preek en zingen en dat soort dingen?

Barry: Nee, gewoon beide. Maar tijdens het eten kan je het daar ook wel over hebben. Tijdens het eten kun je het erover hebben en tijdens de dienst.

Ik: Ja, volgens mij merk ik aan jou dat je vooral behoefte hebt aan een stukje gemeenschap, dus samen met mensen delen en met mensen erover praten. Merk je dat dat er is in de VEZ? Je zei dat je naar een kring gaat.

Barry: Ik zou dat wel meer willen ja.

Ik: En wat zou je dan meer willen?

Barry: Nou, bijvoorbeeld een jongerenclub wat ik hier wel eens zie gebeuren, of een school of een cursus hier doen ofzo, dat.

Ik: Daar heb je behoefte aan?

Barry: Heel erg ja.

Ik: Heb je behoefte aan bestaande vormen die nu bestaan. Je zegt een cursus in het Leerhuis, zou je dat fijn vinden of meer een groep voor mensen die net geloven ofzo?

Barry: Ook. Ja, ook. Ja, gewoon de cursussen die er zijn. Of dat je de Bijbel doorgaat met mensen, of echt bijbelstudie ofzo dat.

Ik: Die zijn er wel trouwens, zulke cursussen, die worden wel gegeven. Ik heb er één gegeven vorig jaar. En volgens mij gaat hij volgend jaar weer.

Barry: Oh echt?

Ik: Ja, echt.

Barry: Ja, maar dat is pas volgend jaar weet je

Ik: Nou, september al.

Barry: Ja, dat is alsnog lang.

Ik: Straks hier meer over, laten we eerst even dit afronden, dan heb ik straks nog wat tips voor je. De laatste vraag alweer, het gaat best wel hard. Je zei dat je net Alpha had gedaan en toen kwam corona. Wat denk je dat de invloed is van corona op hoe de VEZ open kan staan voor de invloed van mensen van buitenaf?

Barry: Wel verslechterd, dat wel. Je mocht niet naar elkaar toe en alles ging digitaal. Alles stond wel stil ofzo dan. En als je er dan net mee bent begonnen, dan denk je, 'oke, maar ik wil ermee starten en ik wil er wat mee doen en zus en zo en dat kan dan niet. Dat was wel echt heel erg ruk.

Ik: Ja, wat doet dat met jou?

Barry: Het geloof waar je net mee bezig bent gaat dan ook wel meer verminderen of verslechteren, dat je er minder mee bezig bent.

Ik: Hmm, dat kan ik me wel voorstellen ja. En je zegt je kijkt niet zo heel vaak naar de livestreamdiensten. Kan je uitleggen waarom?

Barry: Het is dan... op mn mobiel kijk ik dan, de livestream kijk ik dan, en dan worden er wel dingen gezegd wat ik niet snap, en dan... het duurt niet te lang, maar ik ben dan de hele tijd aan het kijken naar één ding en dan word ik afgeleid, die ADHD weet je, en dan gaan ze

zingen, het is niet het gevoel dat je erbij hebt weet je? En dan komt die kinderdienst met één of andere poppenkast weet je, en dan skip ik en dan skip ik weer te ver en dan... ja, weet je.

Ik: Voel je je minder betrokken bij de VEZ sinds corona?

Barry: Ja dat wel ja. Ja, ik zou wel meer betrokken willen raken ja. Dat wel.

Ik: En dank je dat dat meer gaat lukken als je elke zondag weer naar de diensten mag?

Barry: Nee dat denk ik niet. Ik denk echt dat ik daar wel meer hulp bij nodig hebt. Anders ga je naar die diensten en dan ken je daar niemand en ja...

Ik: Dus het ligt niet zozeer aan corona maar meer aan...

Barry: Het wordt wel versterkt door corona, dat wel.

Ik: Ja, oke.

Ik: Nog even over de preken. Je zegt, je hebt ADHD, je vindt het lastig om het goed te volgen. Merk je nog verschil tussen verschillende sprekers of manieren van preken?

Barry: Ik heb natuurlijk niet heel veel gezien. Maar in de livestream heb ik verschillende mensen wel gezien. Dat wel. Ik weet dat er een keer een oudere man, die was in één of andere grot leek het wel dat hij aan het preken was, en die legde heel goed dingen uit en die was met zijn handen bezig, heel beeldend was dat ook. Dat helpt wel. Dan ging hij wat zeggen en dan ging hij dat in heel andere... in deze tijd... dan ging hij dat verwoorden naar deze tijd. En dan denk ik 'oh ja, weet je wel'. en voor de rest kan ik er niet heel veel over zeggen.

Ik: Merk je nog een bepaald soort taalgebruik? Bepaalde woorden die je wel snapt of niet snapt? Heb je het idee dat woorden uitgelegd worden?

Barry: Dat is gewoon goed. Duidelijk.

Ik: Nou, fijn. En ook voorbeelden die je aanspreken of worden er toch vaak verwijzingen gemaakt die je lastig vindt?

Barry: Als je net nieuw bent in het geloof dan is het wel echt dat je heel veel dingen niet snapt. Dat ook wel hoor, dat ook wel.

Ik: En heb je dat als belemmerend ervaren? Vind je dat erg?

Barry: Ja, dat wel. Dan ben je aan het kijken en dan denk je waar hadden ze het ook alweer over? En dan denk je 'nou laat maar'.

Ik: Ja precies. En zou dat beter zijn als ze wel meer uitleggen wat ze bedoelen?

Barry: Ja, dat wel ja.

Ik: Wat denk jij dat de VEZ beter kan doen voor mensen die nog niet zo heel lang geloven?

Barry: Meer een traject om hen te helpen binnen de VEZ een plekje te vinden. Dat.

Ik: En dan gaat het over... hoe bedoel je dat? Wat voor dingen zouden dat dan zijn?

Barry: Nou, bijvoorbeeld dat ze een buddy krijgen, of via een app groep, of even bij elkaar. Of na de dienst. Sommige mensen gaan daarna wel eens koffie drinken, waarom ga je dan niet met iemand van de VEZ daarna om even de dienst te bepraten waar het over ging en wat je hebt opgeslagen en wat het voor jou betekent, weet je, dat.

Ik: Tof. Je hebt goeie ideeën! Nice

Barry: Ja.

Ik: Nog andere dingen. Zou je ook... de VEZ doet heel veel vrijwilligerswerk, zou je ook zoiets willen doen? Vaak zeggen ze dat dat ook een manier is om mensen te ontmoeten?

Barry: Ja, ook.

Ik: Volgens mij heb ik de meeste vragen wel gesteld. Hoe vind je het om te geloven in jouw omgeving? Vind je dat lastig?

Barry: Ja, wel lastig. Ik merk dat ik daar wel echt de enige ben ofzo.

Ik: Praat je wel eens met mensen daarover?

Barry: Ja, echt heel soms. Sporadisch.

Ik: Hoe vind je dat?

Barry: Dat mag van mij wel meer zijn, dat wel. Dan ben ik bij kring. Ja, natuurlijk ga ik ook wel leuke dingen doen, en dat moet ook zeker blijven enzo, en van mij mag het ook wel meer.

Ik: Met de kring bedoel je? Leuke dingen doen?

Barry: Ja, of met de VEZ, weet je, dat.

Ik: Nou, volgens mij was dat het wel. Had jij nog dingen die je toe wilt voegen of dingen die je toe wilt voegen?

Barry: Eigenlijk niks.

Bijlage 3.3: Interview met Jolanda

Ik: Hij is begonnen. Ik doe onderzoek naar de VEZ en dan vooral de zondagse diensten. Het gaat vooral om het onderdeel: 'Hoe ervaren mensen die diensten die eigenlijk nog niet zo heel lang geloven of niet zo heel lang naar de kerk gaan. En die voor het eerst bij de VEZ komen.' Zou je eerst wat over jezelf willen vertellen? Hoe ben je bij de VEZ betrokken geraakt? Hoe lang ga je al naar de diensten of kijk je naar de diensten?

Jolanda: Ja, dat is goed. Dat is zo'n twee jaar geleden. Het was in de zomerperiode dat ik al lange tijd de gedachte had van 'is het niet een idee om weer naar een kerk te gaan of gewoon ergens te kijken om weer wat actiever te worden in het geloof? Dat verlangen groeide en het bleef lang in mijn hoofd rondgaan, die gedachtes. Het bijzondere was, dat er twee collega's waren met wie ik weinig woorden had gewisseld, die kwamen naar me toe en die zeiden 'goh, moet je eens horen, heb je wel eens van de VEZ gehoord? Dat is groot joh, zoveel mensen komen erop af, zulke leuke diensten!' Ik dacht 'oh, wat leuk, hoe zit dat dan? Wat voor soort kerk is dat dan? Nou, hartstikke leuk!'. Toen is het weer een beetje op de achtergrond geraakt. Na een paar weken was er weer een collega die zei 'joh, daar moet je eens naartoe gaan, dat is leuk!' en toen vroeg ik 'is er een reden dat je me mee vraagt of dat je dacht 'dat vindt Jolanda wel leuk?'. 'Nee, eigenlijk niet, dat kwam gewoon in me op.' Ik denk, dat komt niet vanuit het niets. Dat geloof ik niet. Ik denk dat dit een hint is en dat ik er gewoon naartoe ga. Dus ik vertelde dat aan mijn partner, M., zo van, 'nou, komende zondag wil ik naar zo'n VEZ-dienst, eens kijken hoe het daar is'. 'Oh, leuk, ik wil wel mee'. Ook heel weinig woorden gewisseld over het geloof, wel af en toe dat we wat geloofden, maar niet 'ik wil weer naar de kerk'. Dat kwam eigenlijk heel erg spontaan. Dus we gingen daar naartoe. Een heel warm welkomsgedoele. Ook heel massaal, dat ik dacht 'hoe leer ik hier mensen kennen?' En een hele grote gymzaal, met van die strepen. Dat was aan het begin een beetje afleidend. Toen kwamen er een aantal liederen op, en ik weet niet hoe ik het had, maar daar voelde ik me verbonden mee en dat vond ik zo op mijn leven slaan. Een soort gevoel van een verloren zoon of een verloren dochter. Zo van 'oh, ik mag nog steeds terug komen, ik hoor er nog steeds bij!'. Ik heb misschien niet altijd zulke handige keuzes gemaakt in het leven en ik ben ook wel een tijdje een beetje bang geweest voor God, maar dat hoeft dus helemaal niet, dat is nergens voor nodig geweest. Dus ja, een heel warm welkomsgedoele.

Ik: Mooi! En je zei 'weer' naar de kerk gaan. Ben je vroeger ook naar de kerk gegaan? Of ben je ermee opgegroeid?

Jolanda: Ja, ik ben ermee opgegroeid. Ik was Christelijk Gereformeerd. Protestant later. Mijn ouders wilden heel graag dat wij gewoon mee gingen, dus wij, *maakt met haar vingers aanhalingstekens*, "moesten" en soort mee. En we gingen ook mee naar de kindernevendienst. Ik wilde misschien niet altijd mee, maar de sfeer die er hing en het samenzijn, dat vond ik wel altijd heel gemoedelijk. En ik vond de liederen daar ook wel wat zwaarder, maar ook wel weer heel indrukwekkend. Dat God er echt is, dat gevoel had ik altijd wel. Misschien is het wel even op de achtergrond geweest, maar vroeger als kind had ik dat wel sterker.

Ik: En hoelang is dat geleden? Dat je niet meer vaak ging?

Jolanda: Dat is denk ik zeven jaar terug. Mijn relatie was net uitgegaan en het was niet zo'n gezonde relatie, en ik voelde me een beetje alleen. Ik ben toen wel meegegaan met een goede vriendin van mij, zij is Vrijgemaakt. Ze hadden daar Avondmaal en ze hebben daar zo'n regel, als je geen belijdenis hebt gedaan, dan mag je niet meedoen, of dan kun je beter niet meelopen, want dat is ter bescherming. Anders wordt God boos. Ik weet niet of het letterlijk is dat ze dat zo zeggen, maar ik heb het best wel angstig opgevat. Ik weet het niet. Ik heb hier niet een heel fijn gevoel bij.

Ik: Mijn onderzoek gaat heel erg naar de diensten in de VEZ, en dan vooral of mensen die voor het eerst komen zich welkom voelen, zich gezien voelen, alles begrijpen wat er gebeurt. Ik ben eigenlijk heel benieuwd hoe jij dat ervoer toen je er voor het eerst heen ging of de eerste paar keren dat je erheen ging? Kan je daar wat over vertellen? Voelde jij je gezien en geaccepteerd?

Jolanda: Ja, heel erg. Soms was er een preek, de liederen spraken toen plotseling heel erg aan, wat ik eerder niet zo sterk had. Ik had het gevoel dat er een warme deken om me heen zat. De mensen keken ook heel erg naar elkaar om, echt gemoedelijk en vriendelijk. Ik had dat heel sterk bij een bepaalde preek. Het ging over een man van wie de vruchtbaarheid was ontnomen en dat vond ik heel erg op ons slaan omdat wij daar ook strijd mee hebben. Het was net of die preek over ons ging. Ik vatte het heel persoonlijk ook. Dat was aan de ene kant... confronterend wil ik niet zeggen, maar het was ook een heel mooi moment want ik werd echt gezien. Zo voelde dat. Dus dat was een heel mooi moment. Ook na de dienst zelf dat je kon bidden met mensen, als je daar behoefte aan had dan was daar gewoon ruimte voor. Je kon even erover praten en samen bidden. Ook samen koffie drinken, dan ontstonden er ook hele mooie gesprekken. Ik voelde me heel erg welkom. Nog steeds trouwens.

Ik: Er gebeurt van alles. Heb je het idee dat je alles goed begreep wat er gebeurde? Werden dingen goed uitgelegd of snapte je dingen niet?

Jolanda: Nou, ik snapte op dat moment mezelf niet echt. Ik omschrijf mezelf als een nuchtere, Friese Hollander, zo van 'doe maar gewoon, dan doe je al gek genoeg', terwijl ik ook wel heel gek kan doen. Wat mij heel erg opviel is dat er bepaalde liederen tussen zaten, ik moest gewoon huilen. Ik merkte dat ik helemaal leeg liep. En ik dacht 'hè, wat is dit! Waarom doe ik dit?'. Daar moest ik heel erg aan wennen, want aan de ene kant is het iets heel moois, ik ben ervan overtuigd dat op dat moment God je kan aanraken. Niemand kan dat, alleen God kan dat, je op die manier aanraken en dat is heel erg mooi. Ik moest er gewoon heel erg aan wennen.

Ik: Op welke manier merk je dat de VEZ echt oog heeft voor mensen die niet zo vaak naar de kerk gaan? Dus hoe zijn ze echt bewust bezig met iemand die voor het eerst komt?

Jolanda: Nou, sowieso kijken ze, heb ik het idee, niet naar hoe iemand eruit ziet, of hoe iemand, wat voor houding diegene heeft. Ja, je hebt natuurlijk wel een beetje respect voor elkaar, maar als dat er niet is heb ik nog steeds het idee dat ze tegen ons als gemeente wordt gezegd, kijk om naar een ander, juist als die ander je wegduwt, blijf er naar omkijken. En ook wel, ik kwam een keer voor het eerst op de startzondag en iemand zei 'hé, leuk om jou hier te zien!'. En ze had een klein spiegeltje voor me met daarop een tekstje van 'zie jij wat ik zie? Een mooi persoon'. Zo van 'wil je wat voor de kerk doen als vrijwilligerswerk?'. Dat was heel leuk persoonlijk gedaan. Ook met projecten met zwerfjongeren of jongeren die van het padje zijn af geraakt. We hebben vaak als mensen de neiging om te denken, 'oh blijf daar maar uit de buurt', maar dat is juist niet de bedoeling.

Ik: Dan wil ik nog wat vragen of echt de kerkdiensten zelf. Hoe heb jij dat ervaren? Bijvoorbeeld de preken. Snapte je alles goed? Voelde jij je aangesproken? Hoe ervaar jij de preken toen je voor het eerst kwam zeg maar?

Jolanda: Nou, wat ik net zei, ik heb wel een paar keer gehad dat er door de preken ik voelde alsof ik werd aangesproken op een liefdevolle manier. Toen snapte ik heel goed wat de boodschap was. Er is ook een keer een preek geweest, ik kan het me niet meer zo goed voor de geest halen, maar ik was toen heel snel afgeleid. Dus toen had ik het idee 'Oké, misschien

was het vandaag eventjes niet het juiste moment of komt hij op een ander moment wel binnen of sloeg het eventjes niet op mij'. Ik begreep het toen wel, maar hij kwam niet echt binnen. Dus dat heb ik een paar keer een moment gehad.

Ik: Heb je het idee dat je wel alles goed begrijpt? Ook het taalgebruik en de voorbeelden?

Jolanda: Ja, dat dan wel. Ik vind het heel leuk aan degene die de preek leidt, dat die beelden of voorbeelden geeft. Dat werkt altijd wel heel goed bij mij. Dat ik denk 'oh, het is toch op die manier, het is net iets anders dan ik had gedacht, maar fijn dat hij dat laat zien, of dat zij dat laat zien'. Zeker weten.

Ik: En merk je nog wel veel verschil tussen wie er spreekt?

Jolanda: Ja, zeker. Heel persoonlijk. Er is een keer een mevrouw geweest, ik weet de naam niet zo goed meer, en die kon een beetje op een spirituele manier spreken. M., mijn partner, vond het wat minder, die is misschien nog wat nuchterder dan ik, die vond het wat zweverig. Ik zei 'dat is gewoon haar stijl, volgende week komt er weer iemand anders'. Zoals Patrick, die kan wel recht door zee zijn. ook wel soms wat ingewikkeld, maar ook wel dat het ons uitdaagt zo van 'hé, wat bedoelt hij daar precies mee?' Hij blijft wel boeien. Het is gewoon heel verschillend.

Ik: Hoe zit dat bij de aanbidding? Je zei al een paar keer dat dat je heel erg raakte, kan je daar meer over zeggen? Op welke manier voel je dat de aanbidding echt aandacht heeft voor mensen die voor het eerst komen?

Jolanda: Dat Jezus omziet naar iedereen, dat het Hem niet uitmaakt of jij al jaren gelooft, of je rijk bent of juist heel arm. Wat ik toen ook heel erg mooi vond, dat was ook in een preek genoemd, en toen kwamen er ook weer hele mooie aanbiddingsliederen langs die heel mooi op de preek sloegen. Dat raakte mij. Dat ging over een rijk iemand die heel veel geld offerde, en een arm iemand, een arme vrouw, die offerde de enige stuiver of iets dat ze bezat. Ik weet het niet meer helemaal uit mijn hoofd, maar dat vond ik toen zo treffend. Zo van 'het maakt Jezus niet uit. Hij houdt van iedereen die voor Hem kiest. Hij wil heel graag je in Zijn tempel hebben. Hij klopt aan de deur en wij moeten opendoen.'. Dat vond ik wel heel erg... dat raakte mij wel.

Ik: Ja mooi! Nog een derde ding, dat noemen we de sacramenten, het Avondmaal en de doop. Je zei net al over het Avondmaal dat je een keer met iemand mee ging, en dat je een beetje een angstig gevoel had, hoe vind jij het Avondmaal in de VEZ?

Jolanda: Wel hartverwarmend. Ik merk ook dat iedereen die mee wilt, die mag mee. En ook gewoon het samen met al die mensen het Avondmaal vieren. Dat is gewoon een heel mooi en intiem moment. Toen voelde ik die angst totaal niet meer.

Ik: Hoe zit dat bij de doop? Ben je wel eens bij een doopdienst geweest? En hoe vond je dat?

Jolanda: Ik ben in het begin wel bij een doopdienst of opdraagdienst geweest. Maar eerlijk gezegd hoe ik zelf ben in een periode. Ik heb het je net ook al een beetje vaag uitgelegd. Wij zijn dus bezig met onze kinderwens, maar het gaat niet vanzelf helaas. De ene keer vind ik het prachtig om dat te zien, maar de andere keer wil ik me het liefst verstoppen en dan ga ik liever niet naar de dienst. Dat is puur omdat het voor mij confronterend is vanwege het verlangen naar een kind, in plaats van dat ik het een ander niet gun. Want het is prachtig voor de ouders natuurlijk.

Ik: Praat je wel eens met familie of vrienden over het geloof? Of met collega's?

Jolanda: Ja, ik heb een paar goede vriendinnen, daarmee praat ik er heel veel over. Vooral zij praat erover alsof ze elke dag met God op pad gaat. Zo'n beeld zie ik dan voor me. Dat is ook

wel weer heel inspirerend. Een andere vriendin noemt zichzelf een agnost. Ze gelooft dat er wel iets is na de dood, maar wat dat dan is weet ze niet echt. En daar heb ik het dan op een andere manier ook wel over, wat het voor mij betekent of juist niet. Met familie praat ik er ook wel over. Met collega's eigenlijk het minst, dat merk ik wel.

Ik: En zou je ook iemand meenemen naar de dienst? En denk je dat de kerk de plek is om iemand mee naar toe te nemen?

Jolanda: Dat zou ik op zich wel willen, alleen zou ik niet direct weten wie. Maar dat is een beetje mijn onzekerheid denk ik. Dan zie ik het net als een iets te grote drempel denk ik, 'vind hij of zij het echt wel leuk en misschien vindt ze het wel niks en dan neem ik haar zomaar mee'. Maar dat is iets persoonlijk hoor.

Ik: Nog even terug over de doopdiensten. Als persoon toen jij nog maar net kwam, wat vond je van de volwassen doopdiensten? Vond je dat apart of juist heel mooi?

Jolanda: Oh, de volwassen doopdiensten. Ja, dat vond ik wel heel mooi, maar ook wel wennen want dat was iets dat ik nog niet gewend was. En ik dacht 'als je al gedoopt bent, dan ben je toch al beschermd en zou je dan wel nog een keer dopen?'. Niet uit kritiek of zo, maar meer van 'hé, wat is dan de reden dat mensen zich laten dopen'. Toen heb ik het wel gevraagd van 'waarom heb jij je als zestienjarige laten dopen, als jongere zeg maar, het argument is dan dat je met je bewustheid en je ziel kiest voor Jezus. Als baby, heel klein en kwetsbaar heb je dat nog niet in de gaten, maar als tiener of jongere, of hoe oud je ook bent, dan kun je heel bewust kiezen voor de doop. Dat vind ik het mooie eraan.

Ik: Wat vind jij van zulke diensten? Raakt het je? Snap je alles goed wat er gebeurt? Wordt het goed uitgelegd?

Jolanda: Ja, ze hebben er zelfs een doopcursus over, als je erover denkt om je te laten dopen, dan nodigen ze je ook uit om deel te nemen aan de cursus om stap voor stap uit te leggen, dus dat vind ik een hele goeie. Ook merk ik aan de getuigenissen, die zijn soms best wel heftig, maar ook wel weer heel mooi, en dat kan dan me best wel raken. Omdat ik dan echt de mens zie staan die vertelt wat hij of zij heeft meegemaakt en dat hij of zij daarom uiteindelijk kiest, op deze manier, voor Jezus. Dat is dan heel persoonlijk. Het valt me op dat vlak voor ze het water ingaan en er weer uitkomen, net alsof er een soort gloed omheen hangt. Die uitstraling hebben ze. Ik weet niet of je weet wat ik bedoel.

Ik: En raakt dat jou?

Jolanda: Ja, op een goede manier raakt mij dat wel. Zeker.

Ik: We gaan lekker hard, ik heb de meeste vragen al gehad.

Jolanda: Kijk, lekker snel

Ik: We hebben het al veel gehad over de zondagse diensten in de VEZ, maar we leven al een jaar lang, langer, dat we naar de livestream kijken. Wat denk jij dat de hele corona situatie doet met het missionaire aspect van kerk-zijn? Het uitnodigend zijn voor mensen die niet zo vaak komen?

Jolanda: Het is dan de uitdaging om heel creatief te zijn voor mensen die niet vaak naar de kerk gaan. Even heel persoonlijk, maar ik heb zelf mogen ervaren hoe het is om met zijn allen om God te prijzen en te aanbidden en naar een preek te luisteren. Via livestream vind ik dat toch wel heel anders. Aan het begin vond ik het sowieso heel mooi dat dat er was voor iedereen, dat is beter dan niks en het is nog steeds heel mooi, maar ik merk dat ik toch leef bij de fysieke diensten. Ik kan me zo voorstellen dat het voor mensen die heel erg geldt die anders niet zo vaak gaan. Dus het is een uitdaging om daar creatief in te zijn. Ik weet niet of

het al gebeurt, maar misschien zouden ze iets kunnen organiseren, iets in de buitenlucht, en dat ze dan buiten kerk zijn.

Ik: Zou je zeggen dat je zelf echt een vaste keuze hebt gemaakt voor God? Of ben je nog op zoek?

Jolanda: Ik ben wel zoekende nog. Dat ligt ook wel een beetje aan de situatie waar we nu in zitten. Tot nu toe heb ik nog steeds gemerkt dat God er altijd is. Soms voel ik dat wel wat minder, maar dan komt het weer onverwachts langs, via mensen merk ik dat dan of via collega's die dingen tegen me zeggen waarvan ik denk 'huh, dat is wel heel bijzonder'. Of via mijn partner, dat hij opeens een lied in zijn hoofd heeft en dat hij dat dan met me wil delen, dat hij daardoor is geraakt. Dat soort dingen. Dus ik weet eigenlijk wel zeker dat ik mijn keuze bij God heb neergelegd. Dat is één ding dat zeker is. Ook al ga ik met kleine babystapjes om het zo te zeggen.

Ik: Mooi om te horen! En hoe zit dat bij jouw partner? Je zei dat jullie toen samen naar de dienst gingen. Hoe beleeft hij deze reis?

Jolanda: Op iets andere manier dan ik. Hij is meer van een echte preek dat wat theoretischer is en echt afgerond. Ik ben meer van het voelen, van 'wat voel ik vanbinnen?'. Het is leuk om het erover te hebben want dan komen die verschillen samen. En op zich lopen we eigenlijk wel gelijk op met die reis want hij wil nog steeds mee. En hij zei 'hé, joh, de fysieke diensten zijn er weer, zal ik ons opgeven?'. Dus het leeft ook wel bij hem.

Ik: En jullie gaan ook naar een kring volgens mij. Hoe vind je dat?

Jolanda: Ik ben heel erg blij dat we dat hebben gedaan. Ik zat er al best wel lang over na te denken, al een half jaar lang. En toen dacht ik 'ik kijk er nog wel een keertje naar'. Toen bleef dat verlangen toch wel. Ik heb het er toen met M. over gehad, van 'lijkt dat jou leuk?'. 'Ja, ja, ja, nouja, voor mij hoeft het niet, maar als jij dat graag wilt, dan ga ik wel met je mee'. 'Nou dat is fijn, dat is leuk, maar je moet het ook wel een beetje voor jezelf doen. Dus als het niet iets is voor jou, je moet niet om mij mee te gaan.'. Nou, uiteindelijk zijn we wel heel vaak, als we konden, waren we altijd wel naar de kring toegegaan. Toen kwam corona natuurlijk en toen moest het via Teams. We keken elkaar aan van 'nou, dat is nou jammer'. Toen merkte ik wel dat hij er ook wel veel baat bij heeft. Aan het eind van het seizoen zei hij ook 'nou, bedankt dat je dat idee in de groep hebt gegooid, want we hebben een heel stel leuke mensen leren kennen waarmee we over het geloof kunnen praten en dat warm kunnen houden'.

Ik: Mooi! Nog even over de eerste paar keer dat jullie naar de dienst gingen. Je zei dat je je zo warm en welkom voelde. Hoe kwam het dat je je zo warm en welkom voelde? Kan je voorbeelden geven?

Jolanda: Nou, gewoon, hoe moet ik het zeggen. Een beetje de energie die er hing. Soms is er een energie daar word ik onrustig van of zelfs een beetje bang, dan denk ik 'hier moet ik niet naar toe'. En dat is het andere uiterste, maar hier merkte ik zoveel rust en liefde, warmte en gewoon... Ik heb ook wel een keer bij een dienst gemerkt, het was heel koud buiten en in de VEZ was het ook zo koud dus ik hield maar mijn jas aan. Maar na vijf minuten had ik de jas uit want ik had het in een keer zo warm. M. keek me aan en zei 'wat heb jij opeens warme handen'. Ik zei van 'ik voel me verbonden denk ik, want ik heb het in één keer warm. Dat heb ik niet zo gauw'. Een beetje op gevoel. Dat is het beste wat ik kan uitleggen eigenlijk.

Ik: Dat waren mijn vragen. Zijn er bij jou nog dingen die naar boven komen waarvan je denkt 'oh, dat wil ik nog kwijt of oh, dat heb ik gezien?'. Of heb je nog tips die de VEZ beter zou kunnen doen?

Jolanda: Nou, tips heb ik niet.

Bijlage 4.1: Nagesprek met Olaf

Na het uitwerken van alle interviews met de leiders van de gemeente, leden van de gemeente en mensen die nog niet zo lang in de VEZ komen heb ik de uitkomsten daarvan per thema naast elkaar gezet. Om de cirkel van de stemmen van de theologie weer rond te maken, om het eind weer bij het begin te brengen, heb ik nog een nagesprek gevoerd met een aantal leiders van de gemeente. Het lukte niet om een moment te vinden waarop Arjan, Esmé en Olaf tegelijk beschikbaar waren. Daarom heb ik op woensdag 17 november 's middags online met Olaf gesproken, ik heb hem vooral een paar specifieke vragen gesteld naar aanleiding van ons eerdere interview. Diezelfde dag heb ik 's avonds een gesprek met Arjan en enkele leden uit het RvO. Dit gesprek was in het VEZ-Centrum. Ter visuele ondersteuning had ik een Powerpoint presentatie gemaakt met enkele quotes van de eerdere interviews om mijn vragen op te baseren. Het doel van het gesprek was ten eerste onduidelijkheden vanuit de eerdere interviews ophelderen. Ten tweede de leiders bemoedigen met mooie uitkomsten van de interviews en tot slot enkele aanbevelingen geven. Bij dat laatste probeerde ik te proeven wat de reactie was van de leiders, gaan ze iets doen met mijn adviezen?

Ik: Ik heb een paar vragen naar aanleiding van ons vorige interview, over hoe je dingen bedoelde.

Olaf: Is goed.

Ik: Eerste vraag, even kijken, we hadden het over de VEZ als missionaire gemeente in het algemeen, en op gegeven moment zeg jij:

Ik denk dat het wel een kerk is die toegankelijk is voor een hele brede doelgroep. Met een hele stevige middenkern, een vurige kern van mensen die die identiteit echt omarmen en dragen met elkaar en voorop staan in de bediening. Maar ook wel met een enorme, wat we dat noemen, een vloeiende rand van mensen die hier soms ook jaren lichtelijk anoniem kunnen zijn. De kat wat uit de boom kijken, en toch zo die beweging richting Christus maken. Ik denk dat wel omschrijft hoe wij missionair zijn. Ja, het zit een beetje in het DNA van deze gemeente.

Je hebt het op gegeven moment over de cultuur van de gemeente. Kan je nog iets meer toelichten wat je bedoelt met het DNA van de gemeente? Hoe krijgt dat vorm denk je?

Olaf: Even kijken, gekoppeld aan dit citaat ook? Over de erediensten, bedoel je dat?

Ik: Ja, mag, maar ook in het algemeen. Dit stukje ging nog niet zozeer over de erediensten, meer de gemeente als geheel.

Olaf: Wat eigenlijk de VEZ... dat is de kracht en de valkuil van de VEZ. De VEZ wordt door veel buitenstaanders wel eens gezien als een soort conferentiemodel, met grote, inspirerende erediensten, die blijkbaar aantrekkelijk worden gevonden door veel mensen, want er komen gewoon veel mensen. Dat lichtelijk anoniem kunnen blijven is ergens iets wat je wilt koesteren omdat dat hoort bij het missionaire karakter. Dat je een niet te dichte scheidslijn hebt van 'wie hoort erbij en wie hoort er niet bij?'. Dat is een beetje die vloeiende rand die ik beschrijf. En tegelijkertijd heeft dat ook een keerzijde omdat je ook graag wilt dat mensen die beweging naar binnen maken. Er is een groot onderscheid tussen de kerk door de weeks en de kerk op zondag. De kerk door de weeks bereikt een populatie van laten we zeggen 400 mensen. En de kerk op zondag bereikt een populatie van duizenden mensen. En dat is interessant! Ergens is dat goed, dat je zegt van het aanbod er om ook verder te groeien en je meer te verbinden aan deze gemeente. Maar er is ook ruimte om daar je eigen weg in te

vinden. En soms hoor je van mensen die echt een tijd achter op de tribune hebben gezeten of gewoon anoniem zijn geweest en dan vroeg of laat toch naar voren treden en daar staan ze dan met hun getuigenis. Dan worden ze vaak meer deel van de gemeente. We laten ons graag daarin ook wat verrassen. We proberen in onze programma's daar rekening mee te houden. We willen mensen inspireren van 'zet nou dat volgende stapje', maar tegelijkertijd is er ook niet veel opgelegd. En dat is een beetje het DNA van de gemeente, dat je soms heel erg wordt verrast, maar dat je er ook rekening mee houdt dat niet iedereen zet die stappen altijd op het moment dat wij dat willen. Dat zie je ook in de financiële betrokkenheid. We hebben een hele grote kerk maar als je niet uitkijkt ga je daar ook wat cynisch over spreken 'ja we hebben heel veel consumenten hè, die komen alleen maar hier om wat te halen, maar die brengen niks'. Ja maar dat halen, daar bestaan we ook voor. Het is niet alleen iets negatiefs, het is ook onze missie om dat aan te kunnen bieden. En tegelijk is het waar, we hebben ook genoeg brede schouders nodig om met elkaar te kunnen bouwen, financieel, in betrokkenheid, vrijwilligerswerk. Dus daar moet je altijd zo'n wankel evenwicht in vinden.

Ik: Ja, helder. De volgende vraag, en daar wilde ik het vooral over hebben. Even kijken, zowel jij als Arjan en Esmé hadden het op gegeven moment over dat het missionair niet helemaal volgens de boekjes gaat, dat het missionair niet perfect is. We hadden het over de aanbidding en dan zeg jij op een gegeven moment:

Want ik wil ook wel rekening houden met de verrassingen van Gods Geest. Dat wanneer daar ook soms liedjes weer tussen zitten waarvan een ongelovige kan zeggen 'hier begrijp ik helemaal niets van', dat het ook wel weer tot nieuwsgierigheid kan wekken. Dus ik ben in dat opzicht ook niet altijd heel erg eens met de boekjes, en dat we het nou altijd missionair 100% keurig moeten doen.

Ik: Ik vraag me dan af, wat denk jij dat die missionaire boekjes dan inhouden?

Olaf: Nou, ik heb heel veel missionaire boekjes gelezen, vaak zijn die behoorlijk omkaderd met richtlijnen wanneer iets nou een missionaire eredienst is. In dit voorbeeld, 'je moet de teksten zo afstemmen dat de teksten die je zingt altijd begrijpelijk zijn voor ongelovige mensen. Dat vind ik hele goede richtlijnen, maar het moet geen keurslijf worden zeg maar. Dat vind ik prediking ook. We hebben soms een preek die niet per se gericht is op de buitenstaander, maar waarbij de buitenstaander zich wel betrokken kan voelen. Ik denk even aan Jezus in Mattheüs 5 die gaat de berg op staat er om Zijn leerlingen toe te spreken, het begin van de bergrede. Hij spreekt tot de leerlingen en daarachter staat de massa staat er dan. De massa luistert mee, maar de boodschap is gericht aan de leerlingen. Is Jezus daar dan missionair of niet missionair omdat hij zich op de leerlingen richt? Hij is best wel missionair, want aan het eind van de bergrede staat dat de massa diep onder de indruk was van zijn onderricht en dat Hij ze anders onderricht dan de Schriftgeleerden. Maar Hij was niet met een missionaire agenda de berg op gegaan. Dus Hij ging de berg op om Zijn leerlingen te onderwijzen. Dat is ergens wat mijn filosofie wel raakt. Dat goed christelijk onderwijs en goede prediking niet alleen relevant is voor de gelovige, maar blijkbaar ook voor de ongelovige. Want als het voor de gelovige waar is, moet het ook voor de ongelovige waar zijn. Alleen hebben ze allebei wel een ander vertrekpunt en daarom is het soms goed om nuances te leggen, zo van richten we ons in deze dienst vooral op de mensen die net binnenkomen of richten we ons meer op de gelovigen, en ik denk dat we daarin ons meer intuïtief laten leiden dan dat we hele sterke richtlijnen op papier hebben. Blijkbaar krijgen we wel genoeg terug dat ongelovigen zich wel op hun gemak voelen in onze diensten. Dus niet te veel gekaderd. Niet te veel totalitair vanuit een missionair kader denk ik.

Ik: Wat ik zelf in literatuur heb gelezen en ook in gesprekken met mensen die nog niet zo lang naar de VEZ gaan en ook nog niet zo lang geloven achter ben gekomen is dat het juist... het gaat er niet zozeer om dat alles uitgelegd wordt of dat ze alles snappen maar dat ze juist een stukje zien van wat er gebeurt, het mee kunnen gaan in relatie met God, een stukje ervaring, juist in de aanbidding ook. Jij zegt 'dat er ruimte is voor Gods Geest', er kan niks missionairder zijn dan Gods Geest.

Olaf: Nee, maar dat moet je wel zo willen zien. Kijk, ook in de missionaire wereld veranderen die inzichten telkens. Als je kijkt naar bijvoorbeeld Willow Creek, hoe dat is begonnen, daar was het bijna verboden om te gaan staan, en al helemaal verboden om bijvoorbeeld je hand in de lucht te steken, want 'ongelovigen begrijpen daar niets van' werd dan gezegd. En inmiddels leven we in een postmoderne cultuur waarin spiritualiteit ook best hoog op de agenda staat, ook voor ongelovigen, en die willen dan niet alleen begrijpen maar die willen het ook beleven, die willen als het ware ook worden meegenomen in die beleving. Maar doen we dat nou alleen omdat dat nu het missionaire 'trucje' is of zijn we gewoon authentiek? Ik denk dat dat woord wel heel belangrijk is missionair. Ik denk dat ongelovigen vooral willen zien dat je authentiek bent als kerk. En ik denk dat als we dat zijn, dat het niet altijd missionair is, maar dat het wel op de sympathie van buitenstaanders kan rekenen, omdat je echt bent.

Ik: Ja, dat ben ik helemaal met je eens.

Olaf: Ik vond het wel leuk, ik weet niet of je dat hebt gelezen, bij CIP, er is een jong volwassen vrouw die gaat nu als onkerkelijke, ze noemt zichzelf agnost, gaat zij allerlei kerken af. Daarna gaat zij er een verslag van schrijven. En ze was bij een dienst geweest waar ik sprak, en dat was juist niet missionair naar mijn idee. Ik heb stille tijd gedaan met de hele gemeente, we hebben Lectio Divina gedaan met elkaar. Overigens, jij was daarbij want jij hebt iets moois gedeeld tijdens de dienst.

Ik: Ja, klopt.

Olaf: Of zij was in de zaal, of ze was online, dat weet ik niet precies. Maar zij was best heel positief. Ze zei, ik heb een inkijkje gekregen in de spiritualiteit van christenen en dat vond ik aantrekkelijk. En dat vond ik wel leuk, we hebben het helemaal niet missionair gemaakt, maar wel zijn wel authentiek geweest als kerk.

Ik: Daar ben ik het helemaal mee eens, en dat is ook een beetje de conclusie van mijn onderzoek. Dat is ook eigenlijk een beetje gebaseerd op wat jij zei, we moeten niet al te veel onderscheid maken tussen gelovig of ongelovig, maar veel meer aansluiten bij de vragen die mensen hebben en zij mogen gewoon lekker met ons optrekken met de vragen die wij hebben. Gewoon lekker ons stukje gemeente zijn en mensen zijn welkom.

Olaf: Weet je wat ik soms wel vind, als we te veel... wat ik belemmerende factoren kan vinden is als we te veel met interne taal spreken, tale Kanaäns ook. Ik moet denken aan 1 Korinthe 14 waar Paulus zegt 'als je samenkomt, ga dan niet allemaal in tongen lopen spreken want ongelovigen begrijpen daar niks van'. Soms denk ik tale Kanaäns is nog erger dan tongentaal, want daar begrijp ik ook niks van. En het klinkt allemaal heel zwaar dan. Maar een goede, stevige Bijbelstudie van Patrick ofzo, dat is als je hoogopgeleid bent, alleen maar heel interessant en hartstikke leuk om naar te luisteren.

Ik: Ja, dat vond ik heel grappig, in mijn onderzoek, in alle interviews die ik had zijn mensen spontaan over Patrick begonnen te praten. Ik begon er niet over, maar iedereen begon erover. En heel veel hadden zoiets van 'ongelovigen zullen dat wel niks vinden', anderen ook weer zoiets van 'juist wel, atheïsten zullen daar juist op aanslaan'. En twee van de drie die ik gesproken heb die nieuw zijn in de VEZ zijn juist heel enthousiast over Patrick. Hij gaat niet uit van heel veel achtergrondkennis.

Olaf: Ja, mooi he.

Ik: Je moet er wel een beetje intelligent voor zijn om het te volgen, maar het komt ook altijd wel weer heel mooi samen.

Olaf: Ja, en hij heeft een hele wetenschappelijk denkkader. Dat is per definitie wat meer regulier waardoor een ongelovige zich er ook al meer in herkent. Dingen zijn niet per definitie waar omdat ze in de Bijbel staan. Ze zijn ook waar omdat wetenschappelijke onderzoeken dingen ook kunnen bevestigen, en dat vind ik altijd heel interessant bij Patrick. Hij geeft natuurlijk ook les aan de leerstoel van humanistiek, dus hij is wel gewend om religieus te debatteren met mensen die zijn geloofsopvatting niet delen.

Ik: Ja, zeker.

Olaf: Ja, dat vind ik ook interessant. Ik kom soms ook in van die kleine kneuterige kerkjes die gewoon niet meer groeien. Ik vind het soms moeilijk om daar de vinger op te leggen, maar soms begrijp je het wel dat de verrassing helemaal weg is. En vanaf de kansel wordt dan gezegd 'broeder die en die en zuster die en die'. En er wordt alleen maar gebeden voor hun eigen mensen die ziek zijn. Het wordt dan zo'n gesloten systeem van mensen 'wij met elkaar'. In plaats van 'wij, volop in de wereld'. In de eredienst bid ik liever voor iets wat in de wereld gebeurt, dan dat we onze eigen ziekenlijst helemaal afgaan. Dat vind ik zo'n interne gerichtheid dan. Daar moet je een beetje een balans in vinden.

Ik: Ja, dat is ook de reden waarom ik bij mijn vorige kerk ben weggegaan, dat was alleen maar met elkaar bezig en ik dacht, 'kom op jongens, laten we ook wat meer naar buiten gericht zijn. We zijn hier. Nu.'

Olaf: Ja, en ergens mag je daar ook weer een balans in vinden. Ik heb ook wel eens van ongelovigen gehoord dat er een bepaalde mededeling was waarvan ik dacht 'oh, dat hoort misschien niet thuis in de eredienst', dat juist de terugkoppeling was 'ik vind het mooi om te zien dat jullie een community zijn van mensen die ook echt betrokken zijn bij elkaar'. Dus dat er dan een keer een naam wordt genoemd van iemand die ik niet ken vind ik niet zo storend, maar het is altijd weer die balans zoeken. Als het te veel doorschiet wordt het een beetje een intern feestje, en als je te veel gericht bent alleen op de buitenstaander met een heel gelikt programma, dan prikken mensen daar doorheen, dus het is altijd die balans zoeken denk ik.

Ik: Ja, en daarin wat jij zegt, gewoon lekker authentiek zijn.

Olaf: Authentiek zijn ja.

Bijlage 4.2: Nagesprek met de leiders van de VEZ

Ter ondersteuning van dit gesprek heb ik gebruik gemaakt van een Powerpoint presentatie waarin ik een aantal quotes heb gezet uit eerdere interviews. Ik ben begonnen met een overzicht van de rest van het onderzoek wat puntsgewijs op de powerpoint stond, zodat de deelnemers de context van het volledige onderzoek goed meekrijgen.

Ik: Even een korte inleiding voor dit gesprek. Ik doe mijn onderzoek gebaseerd op de methode van Helen Cameron, 'the four voices of theology'. Dat is een methode om onderzoek te doen binnen de theologie. Je kijkt naar wat zegt de formele theologie, de leiders van de gemeente en officiële documenten, wat zeggen leden van de gemeente, en wat zegt de praktijk. maar ook wat zegt de academie, dus meer het onderzoek. Dat zijn verschillende stemmen binnen de theologie. Het idee van mijn onderzoek is om verschillende stemmen met elkaar in gesprek te laten gaan. In het hoofdstuk 6 wat ik jullie gestuurd heb, heb ik eigenlijk alle verschillende onderwerpen, ik heb aan alle groepen ongeveer dezelfde vragen gesteld, heb ik naast elkaar gezet en het idee van dit gesprek is om de cirkel weer rond te

maken, weer terug aan het begin. Ik heb interviews gedaan met Arjan, Esmé en Olaf. Hier zit een representatie van de leiders van de gemeente. Dat is het een beetje.

Ik zal een korte inleiding geven op de rest van het onderzoek dat jullie nog niet hebben gezien. Hoofdstuk 1 is een inleiding, een beetje waarom doe ik dit en hoe ziet de rest eruit. Hoofdstuk 2 is een theoretisch hoofdstuk, dus ik ben echt de literatuur ingedoken over verschillende onderwerpen. Ik heb erg gefocust op missionair zijn binnen de eredienst, en dan prediking, aanbidding en sacramenten. Die drie thema's heb ik verder uitgespit. In hoofdstuk 3, 4 en 5 zijn eigenlijk weergaven van de interviews die ik heb gedaan. Ik heb dus interviews gedaan met Arjan, Olaf en Esmé, en vervolgens met twee kringen, zo van 'hoe ervaren jullie dit, wat denken jullie dat de leiders vinden? Wat vind je zelf?'. En vervolgens met een aantal mensen die nieuw zijn in de VEZ, sommigen ook echt nieuw in het geloof die als zoeker binnenkwamen, dus ik heb gevraagd naar hun ervaring. 'Hoe vond je dingen, vond je het toegankelijk, snapte je het goed, werd je meegenomen in wat er gebeurde?'. In hoofdstuk 6 is de evaluatie, ik ga daar nog een andere naam aan geven, waarin ik de verschillende stemmen naast elkaar zet, dit hoofdstuk wordt daar verder in verwerkt. En hoofdstuk 7 wordt de conclusie. Die moet nog. Hier gaat het echt over hoofdstuk 6. De opzet daarvan is dezelfde opzet als in de interviews. Dus eerst de VEZ als missionaire gemeente in het algemeen, wat algemene dingen over de groeters, het koffiemomentje, dat soort dingen. 6.2 gaat over de zondagse diensten, los van het missionaire aspect. 6.3 gaat over de diensten en in 6.4 komt dat een beetje samen. Opnieuw preek, aanbidding en sacrament. En aan het eind heb ik het nog even gehad over corona. 6.6 waren nog wat losse puntjes waar jullie misschien iets mee kunnen.

Deze eerste vraag is eigenlijk een beetje voor Esmé, zij vertelde over... even kijken hoor. 6.2 gaat over de missionaire gemeente, los van de diensten, en zij noemde de kringen. Ik was eigenlijk heel benieuwd wat zij missionair vond aan de kringen, of dat dat zo zou moeten zijn. Ik was eigenlijk wel benieuwd of één van jullie daar op wil reageren. Denken jullie dat de kringen missionair zouden moeten zijn en op welke manier. Voel je vrij om te reageren, hoeft niet.

BP: Ik wil daar wel wat over zeggen. Dat is vooral gebaseerd op dat wij in Hattem wonen en wij ervaren dat de VEZ als kerk in Hattem helemaal niet zichtbaar is. Ik ben nogal betrokken bij de evangelische boekwinkel in Hattem, wat echt een missionaire functie heeft. Het aantal VEZ'ers is het groot in Hattem. De kerken dragen allemaal bij vanuit hun diaconale werk door middel van één keer een collecte of een vaste bijdrage van soms 1000 euro in het jaar. Maar de VEZ is dan niet zichtbaar. Dus nu hebben we via de oudsten dat er een mail uitgaat vanuit die missionaire roeping naar kerken, dat die via de oudsten bij de kringleiders terecht komt. Die zetten het in de kringen uit en dat vinden we heel erg leuk, dat er ook meer vrijwilligers geworven worden. Dat gaat ook via de oudsten, via de kringleiders. De kerstpakketten idem dito. De zomerpakketten ook. Vorig jaar hebben we meegedaan en een pakket gebracht bij iemand in Holtendoorn. Vanuit de kring hebben we contact gezocht met de wijkoudsten met de vraag of er een gezin in Hattem is dat ondersteuning nodig heeft. Toen zeiden ze 'doe dat maar niet in geld', maar we hebben hen een overnachting aangeboden voor een aantal nachten ergens. Die waren daar helemaal blij en gelukkig mee. Dan merk ik zelf dat het wat dichterbij je eigen omgeving blijft.

Ik: Dus als ik het goed begrijp, jij vindt de kringen een manier om missionair te zijn ook voor de dorpen om Zwolle heen, om daar ook een stukje kerk te zijn.

BP: Ja, of je daar nou VEZ aan koppelt of niet, in ieder geval is het een manier om... kringleden vinden dat ook prettiger dan om bijvoorbeeld naar Holtenbroek te rijden.

Ik: Mooi, duidelijk.

Arjan: De kringen vallen in de VEZ eigenlijk wel onder gemeentezorg, dus soms zouden we ook op missionair gebied wel meer met de kringen willen doen, maar dat geeft ook een beetje gezonde spanning. Aan de ene kant is de kring er voor een stukje pastorale zorg en zorg voor elkaar, er voor elkaar zijn. Aan de andere kant willen we missionair uitreiken. Er wordt ook wel aangegeven, er wordt ook wel heel veel van de kringen gevraagd. En dat snap ik helemaal. Voor je het weet komt iedereen... De zending wil wat en de veiling wilde via de kringen. Voor je het weet gaat alles via de kringen. Dus het is wel zo dat de kringen er primair zijn voor een stukje zorg voor elkaar, maar het zou zeker ook heel mooi zijn als dat stukje van het missionaire karakter er ook inzit en dan nog iets meer uitgedrukt. Maar daar zit een stukje gezonde spanning waar we ook mee bezig zijn over hoe we dat willen doen. De huidige functie in gemeentezorg is gewoon een hele mooie. Ik denk dat het wel samen kan, maar het is zoeken. Dat is niet alleen in de VEZ, dat zie ik in veel gemeenten zo gebeuren, dat er gedacht wordt 'oh, we gaan via onze kringen missionair uitreiken', maar dat er dan gezegd wordt 'nee, de kringen zijn juist voor interne pastorale zorg'. Dat is eigenlijk een punt waar je kan delen. We zien elkaar al zo weinig, laten we juist die community vasthouden in de kring. Dat is een zoektocht. Misschien kan dat ook wel naast elkaar bestaan. Dat is een beetje hoe ik ernaar kijk.

Ik: Na elke vraag die ik stel heb ik ook een stukje aanbeveling, misschien iets dat jullie mee kunnen nemen. En over de kringen, ik merkte ook in mijn interviews die ik met kringen heb gedaan, daar vroeg ik ook, hoe zien jullie jullie kring als missionair, dat er een soort angst was van 'oh dan moet ik opeens en dan gaan we met z'n allen en oh help', terwijl mijn sterke aanbeveling is, de kring is de plek waar mensen aangemoedigd kunnen worden in hun geloof, waar ze kunnen praten over situaties op het werk of met burens, om van daaruit in hun eigen omgeving christen te kunnen zijn. Dat is wat ik denk dat het missionaire aspect is van kringen. Dat mensen daar als persoon kunnen groeien en vervolgens vanuit daar weer naar buiten te gaan.

W: Het gesprek hierover triggert me wel en dat heeft te maken met wat Tim Keller 'vocational groups' noemt en met die wijsheid zijn we teruggekomen uit de VS. Als we mensen die gelijkgestemd zijn, die dezelfde hobby hebben of beroep bij elkaar kunnen brengen, en vanuit die groep iets kunnen organiseren voor mensen die niet geloven die wel tot die groep behoren, wat zouden zij ook iets moois kunnen organiseren vanuit hun kring. Het voorbeeld van de huisarts vind ik prachtig. Wat zouden zij een prachtig getuigenis kunnen geven aan hun mede vakgenoten, hobbyisten, of wat dan ook.

BS: Dat geldt ook voor het voetbalteam waar jij, *kijkt naar W.*, scheidsrechter van bent, daarvan zeg je toch ook dat zijn niet alleen meer VEZ'ers maar ook buitenstaanders. Dat zou ook zo iets kunnen zijn.

W: Ja, mooi voorbeeld.

Arjan: Zo is er ook een groep bezig rondom duurzaamheid. Zo zie je dat er in één keer chemie is. Daar hebben we het ook al eerder over gehad. Als je allemaal vocational groups doet, dan krijg je inderdaad die dynamiek, maar wat dan gebeurt is dat men zich terugtrekt uit de geografische kring, en bij ons op de geografische kring zitten mensen die bij ons in de buurt wonen, van de Rova tot aan de ongelovige en we vinden elkaar in Jezus Christus. En we komen elkaar tegen in de buurt. Je ziet ook wel dat veel kringen inzakken en weer tot leven komen rondom een thema. Maar ik ben ook wel bang dat er dan mensen buiten de boot vallen die dan niet aanslaan bij een thema. Dus dat is dan een spanningsveld. Mag beide

naast elkaar bestaan of zeggen we, nee, we houden ons vast aan de geografische kring. Dit is iets waar we het nog over hebben, maar het kan zijn dat er dus missionaire kringen zijn en pastorale kringen. Maar als je dan pastoraat nodig hebt, waar kan je dan terecht. Dat vraagt om een nieuwe kijk op gemeente zijn.

BP: Ik vond het wel opmerkelijk toen we in de kring de omslag gemaakt hebben naar de plek waar je woont in plaats van bijvoorbeeld via Present Zwolle, en dan heb ik het niet over jarenlang hoor, wij gaan pas sinds een jaar weer naar de lokale kring, maar dat dan de bereidheid om iets te doen, lijkt mij nu groter dan wanneer in onbekend gebied ergens iets gebeurt. Ik ben het met jou eens, als geloofsgroei hoort het er op gegeven moment bij dat je als kring uitreikt.

W: Ik herken alle signalen wel wat jij zegt, de kringen die jij gesproken hebt, dat het binnen een kring vaak wel spannend is. Dan zijn we met gelovigen bij elkaar en dan zitten we soms in spanning, hoeveel weet iemand al van de Bijbel, wat is zijn persoonlijke voorkeur. De één wil graag echt Bijbelstudie, de ander wil meer het leven delen, en daar zit een stukje spanning. Toch is het soms ook heel mooi, ik zit te denken, is het wel eens voorgekomen dat iemand een ongelovige meeneemt naar een kring?

BP: Ik zou eerder iemand meenemen naar een dienst dan naar een kring.

Ik: Laten we doorgaan naar de volgende, anders wordt het wel erg laat.

W: Jij stuurt ons wel hè?

BP: Ja, wij praten wel.

Ik: Ja, ik moet even...

W: Je gooit er een kwartje in en het blijft wel rollen.

Ik: Ik merk het. 6.3 ging over de zondagse diensten en daarin ben ik heel bewust gaan kijken naar wat zeggen leiders dat belangrijk is, wat zeggen kringleden dat zij denken dat de leiders belangrijk vinden en wat vinden ze zelf. Hier heb ik eigenlijk niet zoveel over te vragen, maar alleen een mooie bemoedigen, namelijk dat het heel erg overeen kwam wat kringleden dachten dat de leiders belangrijk vinden en wat ze zelf belangrijk vinden. En wat uit interviews is gebleken wat echt belangrijk gevonden wordt.

Ik laat op de powerpoint de uitkomsten van de Mentimeter zien en leg uit wat wat betekent.

Ik: De volgende en dit is waar ik het over wil hebben. Ik vond het wel heel interessant, in alledrie de interviews is iets gezegd over 'puur missionair', 'missionaire boekjes' of 'perfect missionair'. En dat het dan net niet helemaal strookt met hoe de diensten in de VEZ ingericht worden. Ik vond het opmerkelijk dat bij alledrie de interviews zo'n opmerking gemaakt wordt. Arjan, jij bent de enige die ik hierover gesproken heb, kan jij uitleggen wat je bedoelt met 'puur missionair'?

Arjan: Ja, dat zie je ook terug in Tim Keller. Soms wat ik merk is dat we niet alles uitleggen. Heel veel doen we gewoon. Ik zie ook echt mooie dingen gebeuren. Mensen die tot geloof en bekering komen. Ik zie bij Alpha echt tot geloof komen en dan getuigen op het podium, dat hebben we laatst ook gehad, en bij Alpha worden dingen heel simpel verteld. Ik vind eigenlijk op het podium wordt nog niet alles in Jip en Janneke taal uitgelegd en ik denk dat degene die nieuw komt alles graag in Jip en Janneke taal uitgelegd zou willen krijgen. Dat komt ook in Centrum Kerk uitgewerkt, dat er dan een foldertje is met informatie. Als er kinderen opgedragen worden of bij dopen worden er wel veel dingen uitgelegd, maar als je goed oplet is er ook nog wel veel tale Kanaäns. Wat ik wel moet zeggen is dat in mijn vorige gemeente een buurvrouw mee ging naar een dienst en het was een preek waarvan je tenen gingen krommen, maar zij kwam tot geloof. Dus ik wil niet zo staccato zijn want Gods Geest werkt

door alles heen, maar ik denk wel dat het zou helpen als we iets meer zouden uitleggen. Ik snap ook wel iets van. Ik zag het wel in de Pijler gebeuren, dat er heel erg missionair werd ingezet op die zondag dat ze zeiden als je echt diepgang wilt hebben dan moet je op woensdag komen naar het leerhuis. Uiteindelijk merkte ik wel dat daar ook een spanningsveld is. Voor missionair gemeente zijn denk ik dat het wel belangrijk is dat we iets meer uitleggen zodat het iets meer begrijpelijk is, dat we iets meer uitleggen wat we doen.

Ik: Duidelijk.

BS: Volgens mij doet Tim Keller beide. In één preek heeft hij beide aspecten. Dat doet hij heel goed.

Arjan: Ja, als je dat kan, dat is super. Dat is wat ik bedoelde met niet puur missionair. Maar wat ik bijvoorbeeld zei, dat staat ook in je verslag, we werken heel hard aan gastvrijheid.

BS: Maar zouden we dat willen? Dat we puur missionair zijn?

Ik: Dat ligt heel erg aan je definitie van missionair. Ik denk dus niet dat het puur missionair is als alles uitgelegd wordt. Ik heb het daarover gehad met mijn begeleider, Hans Schaeffer, en die legt uit, een eredienst, dat is niet zomaar even een programma wat afgedraaid wordt, er is een spanningsboog waar mensen in meegenomen worden. Er gebeurt echt wat. En het evangelie is ook een mysterie en het mag ook prima een beetje een mysterie blijven. Ik denk dat het heel goed is voor jullie om na te denken over 'op welke manier willen we missionair zijn?', 'wat is onze definitie van missionair zijn'. Ik denk als je alles uit gaat leggen dat het ook heel erg af kan ketsen. Ook al ben je nieuw kan je denken 'oh, gaan ze nu voor mij alles uitleggen?'. Ik denk niet dat dat nodig is. Ik denk dat een foldertje meegeven waarin heel veel uitgelegd wordt wat mensen in hun eentje achter iemands rug kunnen lezen, dat lijkt me heel goed. Maar vanaf het podium alles uitleggen, volgens mij doorbreekt dat heel erg het stukje gemeenschap, de spanningsboog, ook bij de aanbidding, wat er gebeurt. Ik denk dat het heel goed is als mensen ook iets zien van hoe het is om een relatie met God te hebben. Dat ze om zich heen kijken en iemand in aanbidding op zien gaan, of dat er een getuigenis gegeven wordt. Ik denk dat dat eigenlijk veel missionairder is.

BP: Omdat dat ook nieuwsgierigheid opwekt.

Ik: Ja, je wekt nieuwsgierigheid op, je geeft ook een stukje ruimte aan de Geest, aan de ervaring, de muziek. Ik denk niet dat het missionairder is als alles helemaal uitgelegd wordt. Misschien is het goed om daar eens over na te denken, is missionair zijn alles uitleggen? Ik denk namelijk van niet.

W: Dit is best wel een hele belangrijke en interessante vraag. En toen ik dit las en hierover nadacht vanmiddag, toen dacht ik, ja, dan kunnen wij wel met elkaar bedenken wat wij missionair vinden, maar laten we het vooral vragen aan de mensen die de dienst bezoeken. Dat heb jij gedaan, jij hebt een aantal mensen gesproken, ik weet niet hoe veel.

Ik: Niet heel veel, vanwege corona was het heel moeilijk om mensen te vinden.

BP: Ik vond het al knap dat je deze gevonden had.

Ik: Ja, daar was ik ook wel blij mee. Het liep ook wel uit tot echt in de zomer.

W: En daarnaast de tweede gedachte, wij kunnen hier nu voor gaan zitten en over nadenken, maar die groep waar we het nu over hebben is ook heel divers. Daar zullen mensen bij zitten die heel cognitief ingesteld zijn en die genieten van de uitleg zoals bijvoorbeeld Patrick die geeft. Maar er zullen misschien ook mensen zijn die veel emotioneler zijn van karakter en die veel beter gedijen bij een enthousiast gedreven Olaf, om maar wat te noemen. En datzelfde geldt voor muziek. Ook daar zul je veel verschillende smaken hebben. Wat de één heel aantrekkelijk vindt, zal een ander helemaal niet aantrekkelijk vinden. Die diversiteit is ook een aspect om mee te nemen als je missionair wilt zijn. Dan moet je niet voor één lijn gaan, want dan bereik je heel veel mensen ook niet.

Ik: Bedoel je dan diversiteit in het aantal sprekers en aanbiddingsteams of ook echt in de opzet van de liturgie? Een keer een dienst dat alles maar alles uitgelegd wordt en een dienst helemaal niet, of zou je daar toch graag één rode lijn in zien?

W: Ik denk dat ook wel de aspecten die in je rapport terugkomen, dat kan over de prediking gaan, en de stijl van prediking. Wil je meer thematische prediking? Dat geldt ook voor muziek. Wij willen graag kwalitatieve muziek. Ook daar zou diversiteit heel goed kunnen werken. Ook in muziekstijl. We hebben nu Niels Zwaan, en we hebben Gezina. Dat zijn twee volstrekt verschillende aanbiddingsleiders. Misschien is er nog wel meer diversiteit. Ik was in een kerk en daar was het bijna klassiek, met een vleugel en een viool en een contrabas. Ik dacht 'wauw, dat is ook gaaf!'. Dat is ook weer een groep. Dus diversiteit in de muziek, maar ook diversiteit in de aankleding van het gebouw. Hoe herkennen we het gebouw? Ik vind dat heel mooi om over dat soort variaties na te denken. Dan wordt je denk ik ook doordat je aandacht besteed aan diversiteit in de verschillende aspecten van eredienst, dan wordt je ook inclusiever.

BP: Zit dat hem in het zo aantrekkelijk mogelijk maken of zit het hem in zo min mogelijk vervreemdend maken?

Ik: De VEZ kiest er bewust voor om niet al te veel beleidsdocumenten te maken, dit geloven we en verder is er best wel wat bewegingsruimte, maar er is wel een leiderschapsfilosofie op papier gesteld. Is het een idee voor jullie om een keer een goed weekend met elkaar na te denken over hoe willen we missionair zijn? Gewoon één A4'tje, dit is onze gemeente? Is dat iets waar jullie mee bezig zijn of een keer over na willen denken?

Arjan: Missionair is natuurlijk erg breed. We hebben missionair en diaconaal, daar zit natuurlijk verband tussen. Er is zending, buitenland missionair en binnenland missionair. Nu hebben we het over missionair in de diensten. Wat dat betreft is het heel groot. Hoe wil je missionair zijn in de diensten, dat zouden we een keer uit kunnen werken, maar dan veel meer in het licht van Centrum Kerk, zo van, hoe willen we de liturgie opbouwen, hoe willen we mensen bereiken. En ik ben wel eens hoor, onbewust worden er ook wel dingen gekozen. Op de zaterdagavonden komen er ook variatiediensten. Die worden heel anders ingevuld. Door de corona is dat wat uitgesteld, maar daar komt ook meer variatie in, op zaterdagavond is er dan variatie en op zondag de reguliere diensten, daar wordt wat mee geëxperimenteerd. Dus is dat echt puur missionair? Dat is wel om al die groepen te bereiken. Wat wel goed is als dat ook in je verslag staat is de kerstdienst. Ja, afgelopen jaar is dat wat minder geworden vanwege corona, maar daar komen zo'n 8000 mensen. En wat wordt daar aangekondigd? Alpha. En daarna gaat Alpha weer draaien. En dat vind ik ook wel mooi. Er zijn nu 3 Alpha groepen die draaien. Dat is niet wat uit wordt geschreven, maar in de wandelgangen bij wijze van spreke of in de vergadering wordt dat zo genoemd, van 'hé, het zou mooi zijn als dit aansluit. Het zou wel iets meer uitgewerkt kunnen worden, daar heb je wel gelijk in.

Ik: Nou, dat hoeft van mij niet per se.

Arjan: Nee, maar dat zou wel goed zijn.

BS: Ik denk dat sfeer wel en hartelijkheid, welkom, een heel belangrijk aspect is van missionair zijn. Ik vind dat zelf een heel belangrijk element. Dat mensen makkelijk anderen meenemen omdat ze weten dat er een hartelijke sfeer is. Mensen worden wel aangesproken maar niet betuttelend aangesproken. Gewoon, je mag zijn wie je bent.

Ik: Ja dat komt zeker langs zo. Arjan heeft dat meerdere keren genoemd.

Arjan: Ja, er is nu een groep duurzaamheid en die is bezig met koffiebekertjes. Er wordt ook gekeken om duurzaam te zijn om aan te sluiten bij de wereld, maar dat gecombineerd met gastvrijheid. Zo worden er linkjes gelegd, aan de ene kant duurzaamheid en aan de andere kant gastvrijheid. Stapje voor stapje.

W: Is Jolanda één van de mensen die jij hebt geïnterviewd die wat verder van de VEZ afstaan?

Ik: Ja.

W: Zij voelde zich juist zo welkom in die ontmoeting. Koffie is een middel voor die ontmoeting.

BP: Ja, maar een ander zei, je gaat wel een beetje verloren als je binnenkomt voor de dienst. Dat heb ik zelf ook wel gemerkt toen ik daar stond met een stand, dat mensen binnenkomen die kijken, oh, moet ik rechts of moet ik links?

Arjan: Qua looproute of qua begeleiding?

BP: Nou, die echt binnenkomen en die niet weten dat je rechtsaf gaat voor de zaal met de samenkomst en linksaf naar de kapstokken. En ook dat ze met kinderen kwamen: 'waar is het kinderwerk?'. Nou, die moeten dan weer helemaal terug.

Arjan: Dat staat ook in het plan van de architectuur.

BP: Ja dat is heel goed. Maar dat hadden we eerst niet vanwege het vele extra werk dat we hadden omdat we die hallen gehuurd hebben. Soms kan je ook heel ongedacht missionair zijn. Ik weet nog dat ik een keer de kringen rond ging. Joop van Ommeren zegt jou misschien niet iets, maar hij was de eigenaar van de WRZV-hallen, hij had hem in beheer. Hij had vaak een hele groep mensen om zich heen die geen onderdak hadden of weet ik wat. Stond er een keer één bovenop de galerij, boven het podium kun je vanuit het restaurant op dat podium komen, hij stond daar een hele tijd te kijken. Ik hoorde later dat hij echt met grote verbazing had gekeken 'wat is dit voor club?'. Die ene man op het podium zegt 'ga allemaal staan', en die duizend mensen gaan allemaal staan. Een band zet in en duizend mensen zingen allemaal hartstikke enthousiast mee. Soms ben je heel ongedacht hartstikke missionair.

Ik: Wat je net zei over het gebouw, daar gaat mijn volgende punt over. Ik vond het wel leuk, ik heb het met jou daarover gehad, *ik kijk naar Arjan*, dat jullie bezig zijn met de inrichting van de nieuwe VEZ-Campus om heel bewust rekening te houden dat het gastvrij is, dat het herkenbaar is, dat mensen weten waar ze heen kunnen. En dat werd in de kringen heel erg herkend. Dat is ook die ene quote *er staat een quote op de powerpoint*. Ter bemoediging, dat het herkend wordt dat er ruimte is binnen het Leerhuis en alle activiteiten die er zijn. Dat daarin een stukje toegankelijkheid is voor alle verschillende mensen. Mijn aanbeveling is om in het ontwerp van de VEZ-Campus de mensen daarin lekker mee te nemen. Dat het 'onze plek' wordt en niet dat het aan het eind opeens af is. Volgens mij wordt dat heel goed gedaan met geregelde updates enzo.

Arjan: Ja, geregelde updates. In januari komen er banners in de hal met hoe alles gaat worden enzo.

Ik: Oké, tof! Lekker mee doorgaan zo.

Ik: Over het koffiemoment, dat dat binnen de kringen echt als missionair ervaren wordt. Er is aandacht voor persoonlijk contact, gewoon even iets water over gezegd werd. *Opnieuw een quote op de powerpoint*. Het gaat niet om de koffie maar wel om de ontmoeting, de community, de gemeenschap. En opnieuw mijn aanbeveling om dat lekker te blijven doen.

Ik: Dan. Missionaire dienst en dan echt de prediking. Wat ik heel grappig vond is dat in 7 van de 8 interviews die ik heb gedaan mensen vanzelf over Patrick begonnen te praten. Heel apart. Of dat nou positief was of minder positief.

Bets: Hij valt op.

Ik: Ja, heel veel mensen dachten dat hij als niet zo missionair ervaren zou worden, anderen juist weer wel. In de gesprekken die ik heb gehad met mensen die echt nieuw zijn, bij twee van de drie werd hij als heel prettig ervaren, omdat hij uitgaat van niet al te veel achtergrondkennis. Hij is vrij intellectueel, dus je moet wel een beetje intellectueel zijn om hem te volgen, maar hij gaat er niet vanuit dat je al heel veel weet of dat soort dingen.

BP: Daarbij heeft hij natuurlijk enorme didactische vaardigheden.

Ik: Ja, absoluut.

BP: Dat schoot mij te binnen toen ik dat las. Ik denk dat zijn didactische vaardigheden hem enorm daarbij helpen.

Ik: Ja, mijn man Leonard heeft niet zo'n hele hoge concentratieboog, maar hij kan naar Patrick heel goed luisteren. Als aanbeveling had ik opgeschreven om hem weer terug te halen, maar dat heb ik natuurlijk niet voor het zeggen.

Arjan: Ja, ik heb het geprobeerd.

W: Ik las het en ik dacht, kunnen we dit nou conceptualiseren. Kunnen we dingen eruit halen die belangrijk zijn voor een missionaire spreker.

Ik: Absoluut. En dat is: variatie. Wat jij eigenlijk net al zei, diversiteit aan sprekers. De ene is wat rationeler, de ander heeft meer behoefte aan emotionele of pastorale preken, de ander heeft iets praktisch' nodig. Ik denk dat dat het heel krachtig maakt, sowieso het brede sprekerspallet van de VEZ. Olaf zei dat heel mooi in mijn interview met hem, dat we niet te veel onderscheid moeten maken tussen gelovig of ongelovig, niet die polarisatie. Zoals jij zei, *ik kijk naar Arjan*, zo van 's ochtends heel laagdrempelig en als je meer verdieping wilt dan kom je woensdag maar, dat willen we juist niet. Maar dat we kijken naar diversiteit in mensen. Dat er dokters zitten en vuilnismannen, dat is helemaal prima. Praktische mensen en rationele mensen, en dat daar gewoon heel erg naar gekeken wordt. Dat er verschillende sprekers zijn die die verschillende groepen met verschillende leerstijlen aanspreken. Of dat nou vanuit een gelovige achtergrond is of niet.

BS: Zou het niet mooi zijn als we sprekers hebben die al die kunstjes beheersen. Ik kom weer terug op Keller, die kan dat heel goed. Want als er net een spreker is met een preek die jou niet aanspreekt, dan ben je weg. Dan kan het zijn een volgende keer... maar hij komt een volgende keer niet meer. Iemand zei over het Johannes evangelie, goed, dat is dan een evangelie maar dat kan je ook zeggen over preken, het Johannes evangelie is een bassin waar een kind niet in verdrinkt en waar een olifant in kan zwemmen. Het is voor beiden interessant. Het is wishful thinking want krijg dat maar eens voor elkaar. Maar het is wel mogelijk om de eigen sprekers daar een beetje op te trainen.

Ik: Zeker. Het is voor een spreker ook heel belangrijk dat hij authentiek is, dat hij een stukje van zichzelf kan laten zien. Maar er is wel een aantal afknappers voor mensen. Uitgaan van heel veel achtergrondkennis bijvoorbeeld, heel veel verwijzingen dat mensen het niet meer kunnen volgen. Of een stukje tale Kanaäns met allerlei ouderwetse woorden.

BS: Grappig hè, tale Kanaäns is eigenlijk al wel zoiets.

Ik: Klopt, maar ik dacht dat het in deze setting wel kon.

Mensen lachen

BP: Dat heb je goed ingeschat Jiska.

Ik: Een beetje diversiteit is goed, maar er moeten geen dingen zijn waar mensen echt op afhaken. En dat is zeker belangrijk dat de vaste sprekers daarvan goed op de hoogte zijn.

BS: Heb je daarvan signalen gehad? Dat mensen afhaken? Je onderzoek is niet omvangrijk genoeg om dat goed te onderzoeken maar heb je daar signalen van gehad?

Ik: Die Jolanda die ik gesproken heb is samen met haar partner bij de VEZ gekomen en zij zei wel, er is verschil in preken in wat ons aanspreekt en wat niet. Zij zijn daardoor niet

afgehaakt, maar ze hadden wel hun eigen voorkeuren en momenten dat ze geraakt werden. Maar ze zei ook dat het voor hun als stel ook heel verrijkend was. Dat de één zei 'oh mooi' en de ander 'huh hoezo? Oh, ja, ik snap het'. En dat ze daardoor samen verder kwamen. Ik heb geen signalen gehoord dat mensen er echt op afknaptten, maar dat zou natuurlijk wel kunnen.

BP: Je schreef ook dat de opdraagdiensten voor één van de nieuwkomers heel vervreemdend werkte. En toen ik dat probeerde door die ogen te zien kon ik me dat heel goed voorstellen. Dat zo'n baby bijna als een offer omhoog gehouden wordt.

Ik: Ja, hij verwees naar de Lion King.

BP: Vervolgens gaan dan genodigden, een select gezelschap bij zo'n tafel staan. De rest blijft achter. Ik heb een keer gehad dat iemand die voor mij zat zich omdraaide en zei 'moet ik ook ergens naartoe?'

Arjan: Ja, dat heb ik ook gehad.

BP: Herken je het?

Arjan: Ja, ik voel me dan ook zo... je zit zo alleen, iedereen gaat ergens naartoe, maar dan wacht je. Ik geniet van de rijkdom die de gemeente heeft, maar als ik dicht naar mijn gevoel kom, dan zie je al die lege plekken, dan heb ik een soort schaamte voor de rest die in die zaal zitten, zo van 'zij doen niet mee'.

BP: Ja, dat gevoel was dus ook bij één van de geïnterviewden, en daar kan ik me dus echt wel wat bij voorstellen.

BS: Dat is dus niet zo missionair.

Ik: Terwijl het wel diensten zijn waar juist mensen voor uitgenodigd worden.

BP: Ja, die anders nooit komen.

Arjan: Maar die gaan wel dan naar die groepjes toe.

BS: Ja, wie uitgenodigd worden, die doen wel mee.

BP: Ja, dat vroeg ik toen ook aan de mensen die dat aan mij vroegen. Die kwamen ook voor één van die die opgedragen werd, maar die waren ook door de familie niet goed ingelicht. Het had ook familie kunnen zijn die zelf amper weten wat er gebeurt. De uitleg daarbij, vind ik ook een hele belangrijke.

W: Dit pleit wel voor die uitleg aan de voorkant. Dat hebben we ook wel besproken toen het veranderde van alles op het podium naar in de zaal. Toen werd het ook wel benoemd dat de mensen die in de zaal zitten.... De eerste keer toen gebeurde er ook helemaal niets in de zaal. Het was stil en mensen bleven zitten. Toen hadden we bedacht, dan gaan we een lied met ze zingen, maar toen konden mensen bij het bidden elkaar niet meer verstaan. We zoeken nog iets ter verbetering.

Ik: Vinden jullie het goed als we het daar straks nog verder over hebben? Ik heb daar namelijk straks nog een vraag over.

W: Ja, de sacramenten hè?

Ik: De sacramenten ja. De opdraagdiensten heb ik daar maar een beetje bij getrokken.

Ik: Dan heb ik eerst nog een stukje over de aanbidding. Wat ik heel opmerkelijk vond is dat in heel veel interviews naar voren kwam dat de VEZ redelijk missionair is, ja best wel goed, maar aanbidding, aanbidding is niet echt missionair. Dat vond ik heel opmerkelijk. Hier kwamen ook Esmés en Olafs opmerkingen over perfecte missionaire liturgie vandaan. Dat is toch wel een beetje de associatie die er hangt, dat alles uitgelegd moet worden en dat aanbidding vervreemdend werkt. Dus ik heb er eigenlijk een stelling van gemaakt en ik ben benieuwd hoe jullie daarop reageren.

‘Tijdens de aanbidding gaat het even niet op alles rationeel begrijpen maar juist om het ervaren van Gods aanwezigheid.’

Ik: Wil iemand daar iets over zeggen?

BS: Ja, dat klopt wel.

BP: Het zou heel interessant zijn als, dat heb jij denk ik niet gedaan, hoe dat zich verhoudt. Mensen die helemaal niets weten over God en dan tijdens de aanbidding toch Gods aanwezigheid ervaren en dan ook weten ‘hier gebeurt iets en dat is God die hier is’. Heb je dan als je de aanbidding hoort en ziet de associatie, of werkt de Geest zo, dat ook dan Hij Immanuel onder ons is.

Ik: Ik heb dus die Jolanda gesproken. Zij is als kind wel naar de kerk geweest, maar dat moest altijd van haar ouders, ze is al vrij jong afgehaakt. Het heeft nooit haar hart bereikt. En toen begin 30 samen met haar partner weer een keer mee naar de VEZ en de tweede of derde keer dat ze hier waren vroeg ik ook, ‘begreep je wat er gebeurde en hoe vond je dat?’. En toen zei ze ‘ik begreep wel wat er gebeurde maar ik begreep niet wat er met mij gebeurde’. Want tijdens de aanbidding schoot ze opeens helemaal vol. Ze begon helemaal te stromen en dacht ‘wat gebeurt er? Wat gebeurt er met mij?’. En ze snapte best dat we een liedje gingen zingen op het podium, maar het raakte haar zo diep, ze had geen idee. Ze zei ‘dat moet Gods Geest geweest zijn die op dat moment heel direct naar binnen kwam’.

BP: Maar ze had denk ik als ik het zo hoor wel enig besef van God omdat ze als kind...

Ik: Ja, ze had...

BP: Enig Godsbesef.

Ik: Ja, dat wel.

BP: Want als dat er niet is geloof ik dat even goed door de Heilige Geest God helemaal aanwezig kan zijn, maar ik zou wel eens... hoe meetbaar is dat nou? Snap je wat ik bedoel?

Ik: Ja, persoonlijke ervaringen zijn sowieso heel lastig meetbaar.

BP: Ja.

Ik: Ik denk dat heel veel mensen die nieuw zijn uit de VEZ of uit een andere kerk komen of zoals deze Jolanda die er al 15 jaar niets mee heeft gedaan, dat ze zichzelf helemaal niet meer als kerkelijk bestempelt, dat ze toch wel een bepaald Godsbesef heeft. We leven hier toch wel in een regio waar veel mensen wel als kind op de basisschool iets hebben meegekregen. We leven toch wel in een deel van het land waar de meeste mensen iets van God meegekregen hebben. Denk ik.

BP: Maar bij de aanbidding komt het anders binnen dan bij een preek.

W: Het gaat even over hoe je aanbidding definieert. Zijn het juist de liederen waar je je handen opheft. Waar je je ogen sluit. Of is de aanbidding ook het luisteren naar een mooi luisterlied waar iemand dat prachtig zingt. Waarin heel erg voelbaar is, waar je heel erg de aanwezigheid van God ervaart. Of wat ik net vertelde, waar hele mooie klassieke muziek wordt gespeeld. Als het intens over de aanwezigheid van God gaat. En we hadden het net over diversiteit, ik denk dat dat verschil... ik denk dat mensen dat op een hele verschillende manier ervaren, hoe je dat doet. En bij aanbidding zelf denk ik zeker aan dat eerste wat ik net noemde, dat met de handen omhoog doen. Maar daar hoort wat mij betreft ook dat luisterlied bij.

BS: Maar wordt hier niet bedoeld, even plat gezegd, de zangdienst?

Ik: Niet per se, ik heb het wel bewust wat breder getrokken. Het gaat wel om meer dan het zingen van de liedjes. Dat is ook het luisterlied of vlaggen of dansen of soms een beetje drama.

BS: Maar je bedoelt echt het blok van aanbidding in de diensten?

Ik: Ja, als je echt kijkt naar de liturgie van de diensten is het wel echt de aanbidding zoals dat vormgegeven wordt in de diensten.

BS: Het is niet de collecte.

Ik: Nee, ik bedoel niet de collecte.

W: Ja, dat zou ook aanbidding kunnen zijn.

Arjan: Dat is, hoe kijk je naar de erediensten? Het is een eredienst en ik denk daar altijd aan. De eredienst is ook iets van een collectieve gemeenschap waarin je op verschillende manieren God de eer kunt geven, door te geven maar ook door een lied te zingen. Maar als ik niet kan, dat ik sta maar de woorden niet kan uitspreken, maar degene die naast mij staat wel, om zo de eer te geven aan God. En zo denk ik zijn we een gezamenlijke gemeenschap. Dat vind ik het krachtige aan gemeenschap zijn. Op het moment dat ik het niet kan, bidt een ander voor mij. En als hij of zij niet kan, dan ben ik er weer. En dat is collectieve van het eren van God. En wat er dan gebeurt is dat de aanwezigheid van God er is. Dat vind ik het krachtige aan gemeenschap zijn. Je bent elkaars schouder en schouder aan schouder geven we God de eer. De aanwezigheid van God ervaar ik wel, maar ook niet altijd. Dat wil niet zeggen dat ik Hem niet aanbidt.

BS: Ik vraag me even af wat je met deze stelling precies bedoelt, in verband met missionair.

Ik: Nou, in veel van de interviews kwam naar voren dat ‘mensen die nieuw komen zullen wel niet begrijpen wat er tijdens de aanbidding gebeurt, en dat is daarom niet missionair.’ Wat ik eigenlijk probeer nu duidelijk te maken is dat het eigenlijk prima is als ze de aanbidding niet begrijpen, omdat er hier ruimte is voor een stukje wat het hart aangaat. Of, wat jij zegt, *ik kijk naar Arjan*, het is een collectief iets. En het is prima als iemand daar niet daar deel van iets, maar wel ziet ‘wow, hier gebeurt iets, ik zie mensen die met elkaar bidden, zingen, voor elkaar zingen, en daar wil ik meer over weten.’ Ik denk dat dat ook missionair is. Dat er ruimte is voor Gods Geest en dat mensen. Het is prima als mensen het niet direct begrijpen en vanaf de zijlijn kijken naar wat er gebeurt. Dat is eigenlijk wat ik hierover mee wilde geven.

BS: Waar heb je die stelling neergelegd? Hebben respondenten daar op gereageerd?

Ik: Nee, deze heb ik echt even voor nu gemaakt. Gewoon vanuit wat uit de interviews naar boven is gekomen.

BS: Want wat beoog je nou uiteindelijk? Wat als we bijvoorbeeld zouden zeggen, missionair willen we zijn, dus dat betekent dat we daar anders mee om zouden moeten gaan?

Ik: Nou, nee, eigenlijk kwam ik tot de conclusie dat zoals de aanbidding nu gaat, dat er al best wel ruimte is voor een stukje ervaring, voor de Heilige Geest, soms is er een heel pastoraal lied dat wordt gezongen. Dus ik zou eigenlijk de liturgie van aanbidding niet te veel veranderen. Niet alles hoeft uitgelegd te worden, er mag ook ruimte zijn voor vragen na afloop. Misschien is het goed om een keer met de aanbiddingsleiders te zitten van ‘wees je bewust dat er ook mensen zitten die helemaal geen achtergrondkennis hebben in de stukjes die tussendoor gezegd worden’. Maar vaak gebeurt dat ook wel. Zo van ‘hé, misschien ben je voor het eerst, welkom’.

BS: Dat heeft te maken met wat er gebeurt, en dat is dat een aanbiddingsleiders statements maakt, dus ‘wees je ervan bewust dat...’ dat hè?

Ik: Ja.

BS: Dat gebeurt wel regelmatig, daar wordt niet op gestuurd, maar dat gebeurt wel.

Ik: Ja, ik heb het hier met Olaf over gehad, echt vanuit Diensten & Events. Hij zegt, dit gaat in de VEZ best intuïtief. Wel een beetje een wel-niet goed gevoel, intuïtie. Hij bespreekt dit niet heel bewust met de aanbiddingsleiders, maar hij zegt wel als ik voel dat het een bepaalde kant op glijdt, dan zou ik er wel een gesprekje over hebben ofzo. En ik denk wel dat dat

eigenlijk gewoon goed is. Niet alles hoeft helemaal vast te liggen en op papier te staan. Het is wel goed om je even bewust te zijn dat voor aanbiddingsleiders er misschien ongelovigen in de dienst zitten, of nieuwkomers. Maar verder hoeft het ook niet allemaal helemaal uitgelegd te worden. Dat is vooral mijn punt. Dus niet te veel veranderen.

BS: Ja, oké. Ik denk dat het het belangrijkste is dat iedereen op het podium zich er bewust van is. Gewoon een bewust zijn van er zijn mensen hier die nieuw zijn. Als je je daarvan bewust bent hoef je er ook niet veel aan te doen, niet alles uit te leggen, maar gewoon paar keer even die kleine dingetjes dat mensen in de zaal het idee hebben 'het gaat over mij, ik word aangesproken'.

Ik: Ja, en los daarvan, dat heb ik ergens gelezen, waar heb ik dat gelezen, als mensen die gewoon elke zondag naar de kerk komen het gevoel hebben van 'als ik mijn buurman mee zou nemen dan zou hij zich ook aangesproken voelen en hij zou het begrijpen', dan gaan ze ook veel makkelijker mensen meenemen. Een boek van Stefan Paas was dat. Werkers van het laatste uur.

BS: Dat ligt ook aan de sfeer hè? Als er een sfeer hangt dat mensen voelen dat ze iemand mee kunnen nemen, dan doen ze dat ook sneller.

Ik: Ja. Dus ook al zou er gezegd worden 'misschien ben je hier wel voor het eerst...' maar er is niemand voor het eerst, dan nog zouden mensen kunnen denken 'oh, ik zou nu best iemand voor het eerst mee kunnen nemen want daar is ook oog voor'. Dat is een soort wisselwerking zodat mensen het zich voor kunnen stellen.

Arjan: *Iets onverstaanbaars...* Esmé zei dat, het gebeurt wel eens dat mensen bij het Avondmaal moeten gaan staan om zich voor te stellen. Dat wordt als heel bedreigend ervaren. Dat was niet bij ons, maar bij andere gemeenten.

Ik: Ja, iemand uit de kringen zei dat.

Arjan: Je kan ook... 'steek je hand op als je voor het eerst bent' is ook zoiets. Dat is ook zo'n dilemma, doe je het nou wel of niet? Laat je het lekker gaan? Of zeg je steek je hand op, dan is er oog voor. Missionair willen we dat natuurlijk graag doen. De vraag is of dat handig is.

Ik: In een dienst zou ik dat niet doen. Ik vind het heel tof als er gezegd wordt 'ga sta als je voor je gebeden wilt laten worden', maar als je nieuw bent denk ik dat het heel bedreigend is in zo'n grote zaal. Wat je wel bijvoorbeeld kan doen is zeggen 'ben je voor het eerst, we hebben in de koffiehuis een standje staan met wat uitleg over de gemeente'.

Arjan: Oké.

Ik: Dat lijkt me heel mooi. Maar in de dienst je hand opsteken als je nieuw bent lijkt me spannend.

Ik: Het werd net al gezegd, de kwaliteit van de muziek wordt heel belangrijk gevonden in de VEZ. Waarom is dat eigenlijk zo?

BP: Omdat we veel kwaliteit hebben denk ik. Wat is de kip en wat is het ei in dit verhaal.

Arjan: Wie zegt dat dan?

Ik: Nou, dat merk ik aan heel veel dingen. Het werd hier door iemand al gezegd, en ook in de kringen zei iemand 'hele goede muziek vind ik heel belangrijk'. Voor hem was dat ook echt zijn manier van geloofsbeleving.

BP: Je hoort wel van kleine gemeenten in de omgeving die zeggen 'bij jullie in de VEZ moet je wel conservatorium gedaan hebben om de Here God te kunnen aanbidden'. Nou dat is wat!

W: Dat is misschien wel jaloezie.

Arjan: Ik weet wel dat er bij Niels Zwaan zijn er hele hoge eisen.

BP: Oh ja?

Arjan: Ja, ik vroeg hem daar laatst nog naar.

BP: Ja, toevallig kwam dit geluid laatst nog bij mijn dochter vandaan die laatst in hun gemeente speelde met iemand in de band die dus in auditie afgewezen was bij de VEZ.

W: Ook wij hebben een drummer gehad die geen driekwartsmaat kon spelen. Ik weet nog wel wie dat was. Dat was lang geleden.

Ik: Ik heb ook nog wel eens, toen ik net lid was van de VEZ, ik woonde toen in Heerde en daar is ook een evangelische kerk, en die zei 'dat is alleen maar voor de show allemaal, en populair zijn'.

W: Toch heb ik wel veel gehoord toen wij de kleine diensten hadden, *hij bedoelt hier de diensten in de zomer van 2021 met kleine groepen mensen vanwege corona*, dat mensen dat heel erg waardeerden, met alleen een piano en een gitaar, heel eenvoudig.... Kwalitatief goed, dat was het wel.

Arjan: Dat is ook wel weer een punt, dat gewaardeerd werd in coronatijd, was die verbinding. Dat mensen mee konden doen met het gebed en andere dingen. Toen ik hier bij de VEZ kwam was destijds het streven om het podium wat 'cleaner' te houden, om juist meer mensen te bereiken. Henk wilde graag een schoner podium, dat geeft veel meer rust. Maar dan zie je dat die behoefte er in de dienst was om mee te anticiperen. En dat is ook lastig met zo'n grote gemeente. Dat is weer zo'n spanningsveld van wat is nou passend en voor de bezoeker en wat sluit aan bij... of moet je dat loslaten? Dat is zoeken. Ik ben niet zo van het één is beter dan het ander.

BP: Ja, de één voelt zich eerder hierbij thuis en de ander daarbij. Ik weet nog een stel dat in de wijk woont en een aantal keer in de dienst geweest is die zeggen 'ja, wij kiezen toch voor iets lokaal'. Er was helemaal niets, dus zij gingen naar een kleine gemeente in Hoogeveen. 'Wij houden van dat kneuterige'. Ik kwam uit Hoogeveen hier en ik dacht 'heerlijk wat een kwaliteit! Dat gekneuter'.

Ik: Ja, dat is belangrijk. Je kan niet altijd iedereen tevreden te houden.

BP: Ja, ik had ook zoiets van 'mooi, ga jij lekker daarheen, ik geniet van dit'.

Ik: In de interviews met de kringen is ook wel gezegd dat we heel erg aansluiten bij de muziek die ook meer past bij de hedendaagse cultuur. Ik heb één persoon gesproken die van helemaal niks in de VEZ kwam. Dat was heel erg interessant. En zij schrok behoorlijk bij het horen van de kerkmuziek. Ze zei, 'dit is echt totaal niet de muziek die ik zelf luister'. Dat was misschien even een goede wake-up call. Het is niet hetzelfde als wat er in de wereld geluisterd wordt.

Arjan: En wat is dat dan?

Ik: Nouja, wat je nu op de radio hoort, top-40, dat is gewoon niet wat in de VEZ qua muziek gemaakt wordt. En dat is helemaal prima. Je mag ook lekker eigen muziek hebben. Ze zei ook 'na een poosje begon het wel te dagen hoe de muziek gespeeld wordt en er zit eigenlijk heel veel moois in en kom je er eigenlijk achter dat ik wel veel troep in m'n oren stop en dit vult mij in plaats van dat het me leeghaalt ofzo'. Het is goed om even bewust te zijn dat het wat minder aansluit. Qua muziek is het wel hedendaagser dan een orgel ofzo. Ik dacht, 'we sluiten heel goed aan', maar zij zei 'nou nee'.

Arjan: Ik weet nog in de Pijler probeerden ze ook een lied... dan gingen ze op popmuziek, op hedendaagse muziek, dan gingen ze de teksten doen, ook in die stijl. Dus een Marco Borsato, een Sting. En dan liederen die ze gewoon gemaakt hadden. Ja weet je, er stroomden allerlei brieven binnen. 'Gaan we nu de popmuziek in de kerk halen?'. Er komt een hele grote spanning op. Dat is lastig. Ik begreep het wel. Ik kreeg ook wel een beetje kriebels hoor.

Ik: Dat is inderdaad wat Keller ook zegt, aan de ene kant wil je contextualiseren, aansluiten bij de cultuur, maar aan de andere kant blijf je altijd een tegencultuur. Je hebt gewoon een andere boodschap dan de wereld. Dat is ook gewoon prima. Zij had er ook helemaal geen

moeite mee. Ze zei 'dit is anders, het is gewoon even wennen, maar er zit wel wat in'. Nou, gewoon even iets om van bewust te zijn. Dat is helemaal goed. De kerk mag gewoon lekker haar eigen ding hebben.

BP: Ja.

Ik: Dan, over de sacramenten. Daar hebben we het net al even over gehad. Arjan, jij zei toen net, daar hebben we het net al even over gehad, jij zei dat je het totaal niet missionair vindt als er tijdens de opdraagdiensten sommige mensen moeten blijven zitten.

Arjan: Ik ben daar misschien iets te scherp in mijn woorden. 'Totaal niet missionair'. Ja weet je, dat gaat alleen om dat moment. Dan denk ik, kan ik niet iets doen of het leeg laten lijken. Misschien moet ik hier wel van terugkomen. Het is het geheel van de hele eredienst. Maar dat moment voelt het wel heel ongemakkelijk. Dat voelt niet missionair. Ik kan me voorstellen dat je dan voelt 'hier hoor ik niet bij'. Dat is een gevoel van dat moment.

Ik: Oké, helder.

BP: Ik heb ook wel gehoord van een stel dat weinig familie om zich heen heeft in kerkelijke kring, en ook niet bij een kring was aangesloten, die echt met vijf man bij zo'n tafeltje stond. Ja, dan voelt dan ook wel... ja... Dat wordt dan nog eens benadrukt.

BS: Kijk, dat is een kwestie van... Ik heb ook wel eens de neiging om bij een kleiner groepje aan te sluiten. En dat heb ik ook wel eens gedaan. Ik denk als je daar als gemeente op gespitst bent, dan kun je het voorkomen. En ik denk dat dat ook missionair zijn is. Dat je er oog voor hebt, dat is een zwakkere groep, en daar naartoe gaan.

BP: Ja.

Arjan: Daar bij aansluiten.

BS: Ja, dat ze niet opvallen in hun kleinheid.

Ik: Ja, mooi.

W: Ik heb wel eens gedacht dat het met name de diensten zijn, met dopen en kinderen opdragen, die een missionair karakter zouden moeten hebben. Juist omdat daar zoveel mensen komen die niet gelovig zijn, die meegenomen worden door vrienden, familie, collega's, Juist in een doopdienst...

BS: Ja, de slingers, de feestelijkheid, de uitbundigheid.

Meerdere in koor: En de getuigenissen.

Ik: Dit is echt perfect jongens, *ik klik naar de volgende slide, waar een opmerking staat over getuigenissen.*

BP: Wat betreft de doopdiensten en getuigenissen, ik heb het idee dat de gemeente veel toleranter is in wat er dan komt dan bijvoorbeeld bij opdraagdiensten. Ik heb zelf een keer gehad dat zei, nadat ze beloofden dat ze het kind op zouden voeden, 'en hij zal ook weten dat Feyenoord beter is dan Ajax', of iets dergelijks. Nou, hallo, 'we hadden in moeten grijpen'. Terwijl ik denk...

W: Terwijl het ook niet waar is maar goed.

Gelach.

BP: Maar dat missionaire karakter, dat vind ik dat dat veel meer tot uiting zou mogen komen. Ook bijvoorbeeld ouders die alleen zijn. Ik weet dat er toen onze zoon en schoondochter zijn gescheiden na de geboorte van hun baby, maar die mochten toen niet die baby op laten dragen. Terwijl er toen niet gevraagd werd, 'hoe zouden jullie het graag willen?'. Terwijl zij nou juist zo die gemeente hard nodig hadden. Daar zou ik graag wel vormen voor willen zoeken, vinden. Of dat nou moet in de beslotenheid van een huis, ik denk dat ik die keuze aan hun zelf laat. Maar ook dat zou ik veel meer in het midden van de gemeente willen doen. Dat ook iemand die alleen een kind opvoedt.

BS: Dat is er wel.

BP: Dat hangt heel erg af van de oudsten met wie je het doopgesprek hebt.

BS: Ja?

BP: Ja. Daar is geen lijn in.

Arjan: Ik schrik hier wel van.

BP: Dit is wel 10 jaar geleden.

BS: Het staat toch wel in de Ethiek van Barmhartigheid?

BP: Daar is het wel in besproken ja.

BS: Maar ook vastgelegd?

BP: Oké, ja. Dat zou nog veel meer kunnen. Dan zou het ook het opdragen veel meer missionair kunnen maken. Ook van binnenuit. Ook andere samenlevingsvormen. Meer en meer vrouwen kiezen voor het moederschap. Ook zonder dat daar een vader bij is.

Ik: Afgelopen opdraagdienst was er een stel vanuit mijn vorige kring. En zij geloofde en was deel van onze kring, maar haar man gelooft niet. En zij wonen al jaren samen, ze zijn vorig jaar getrouwd. Nu hebben ze een baby. Ik zit niet meer bij die kring, ik wist helemaal niet dat ze zwanger was. Maar ze stonden daar samen, en ze zeiden 'wij beloven'. Ik dacht 'oh, belooft hij dit echt of moet dit zo of denken ze dat eraan gekeken wordt?'. En ze stonden samen bij het bidden ervoor. Ik dacht 'is er ook ruimte voor hem om iets anders te vinden of te willen'.

W: Daar is wel beleid voor.

Ik: Oké, dan is dit misschien hun eigen keuze geweest, dat is natuurlijk prima.

BS: Ook de mogelijkheid dat twee mensen op het podium staan en één gewoon iets zegt, of een aangepaste vraag, dat is heel flexibel.

W: Ik heb ook wel eens een situatie meegemaakt dat één van de twee op het podium stond en de vader dat niet wilde en gewoon in de zaal bleef zitten. Dat heb ik toen even toegelicht.

Ik: Ja, ik heb dat in de kerk van mijn ouders ook wel eens meegemaakt, dat de moeder beloofde om het kind christelijk op te voeden en alles, en de vader kreeg toen de vraag 'beloof je haar daarin te ondersteunen'. En die zei toen ja daarop.

BP: Maar daar moeten we echt we over nadenken. Je kunt erop wachten, maar straks komen er twee vrouwen.

BS: Ik ben daar heel makkelijk in, ja niet dat ik dat goedkeur, maar ik ga uit van het kind moet de zegen hebben.

BP: Ja, juist dat kind!

BS: Als ik de vraag zou stellen en de ouders zeggen 'nee dat doe ik niet', dan ga ik nog dat kind opdragen.

BP: Juist dat kind heeft het zo nodig.

W: Jezus werd heel boos op Zijn discipelen die de zegen van de kinderen afhield.

BS: Dat wordt berispt. Dat vind ik zo'n lastig woord weet je dat? Berispt.

Meerdereren proberen overdreven 'berispt' goed uit te spreken.

W: Jiska wil door.

Ik: Goed, het ging over de getuigenissen. De doopdiensten worden wel als heel missionair ervaren, juist vanwege het persoonlijk getuigenis. Dat er even niet een geleerd spreker op het podium staat, maar gewone mensen, met een persoonlijk verhaal. Ik heb wel eens gelezen, een persoonlijk verhaal, daar kan je niks aan afdoen. Je hoeft het niet eens te zijn met 'de theologie van het christelijk geloof', maar je kan niks afdoen aan iemands persoonlijke ervaring. In kringen werd gezegd dat er in de diensten wel meer ruimte mag zijn voor persoonlijke getuigenissen. Nou, vlak daarna kwamen de corona-diensten waarin er al veel meer ruimte was voor getuigenissen, dus dat vond ik zelf wel heel tof dat daar meer ruimte

voor is. Dat zou ik zeker vast blijven houden. Ook zoals Olaf laatst deed met die Lectio Divina, twee mensen die gewoon even heel kort iets deelden, participatie vanuit de gemeente.

Arjan: Of toen van Alpha, die twee mensen die tot geloof waren gekomen.

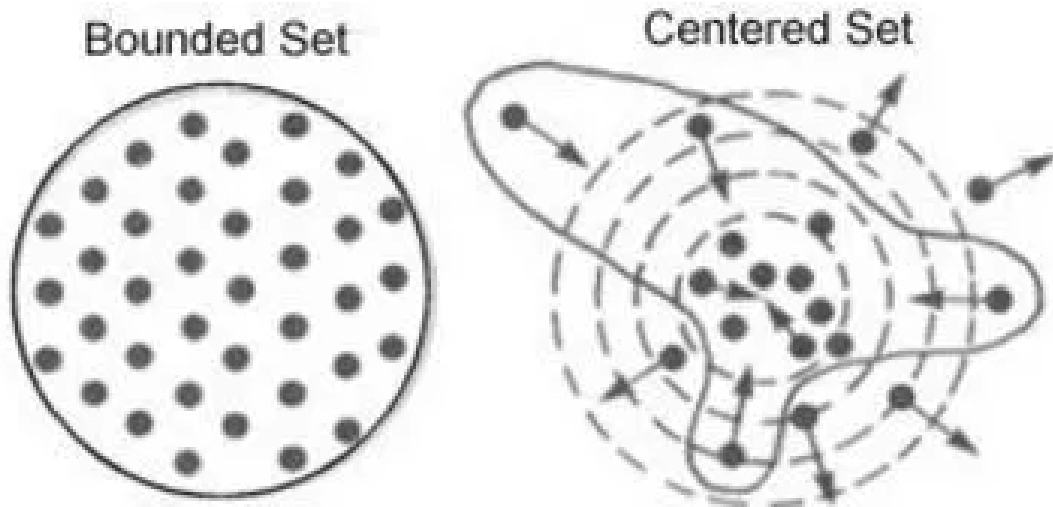
Ik: Ja precies, gewoon even een stukje persoonlijk geloof erin.

BP: Maar wel mooi in zo'n liturgische vorm.

Arjan: Ja, alles wat je doet heeft voors en tegens. Met dit is niet van God en dit is wel van God en dan heb je weer een gesprek. Dan lijkt het een lijn die je moet vast blijven houden.

Ik: Zeker. Maar als je kijkt naar missionair gemeente zijn, dan heeft een persoonlijk getuigenis vaak wel impact. Dat is wat ik heb ondervonden.

Ik: Ja, uhm. Over het Avondmaal. Ik heb daar best wat over gelezen en er zijn eigenlijk verschillende benaderingen over het wel of niet toelaten van verschillende mensen aan het Avondmaal. Je hebt een... Ik heb er een plaatje van. *Ik ga naar de volgende slide.*



Source: PAUL HIEBERT

Je hebt een 'bounded set', dus dat is echt zoals bij mijn ouders in de kerk. Je hebt belijdenis gedaan, dan heb je toegang. Er staan twee tafelwachten, daar moest je tussendoor lopen, dan mag je aan. Zo niet, dan wordt je weer teruggefloten.

Gelach.

Ik: Ik wilde één keer heel graag, vlak voor ik belijdenis ging doen, en ik durfde echt niet. Heel jammer, ik heb er nog steeds spijt van dat ik niet ben gegaan. Maar goed. Er is ook een 'open set', die staat hier niet tussen, maar dat is gewoon zonder randje. Dan mag alles en iedereen aan. En dan heb je een 'centered set', en daar herken ik zelf de VEZ heel erg in. Het houdt in dat er helemaal niet wordt gekeken naar een bepaalde grens, maar veel meer de richting naar het centrum, 'céntered set'. En het centrum is Jezus. En ik denk dat de VEZ dat eigenlijk wel heel goed doet. Altijd bij het Avondmaal die duidelijke uitleg 'als je echt gelooft dat Jezus jouw redder is, dan mag je deelnemen. Dan gaat het heel erg om de richting die mensen zijn. Dus dan kijk je niet naar hoelang zitten ze al in de kerk, of hebben ze 40 jaar geleden al een keer belijdenis gedaan, maar veel meer ben je nu met je hart goed met God en anderen, dan mag je hier deel van zijn. Ik weet niet of dat bewust of onbewust zo is, met deze terminologie, maar dit kwam ik tegen in verschillende benaderingen over Avondmaal en gasten wel of niet, en ik denk dat het heel goed is om die vrijheid én verantwoordelijkheid bij de mensen zelf te leggen.

Iemand iets onverstaanbaars.

Ik: Precies. Dat vind ik heel erg mooi. Iemand uit de kringen zei ook, ‘moet je het wel helemaal openstellen? Het mag ook ergens iets heiligs blijven toch? Niet iedereen hoeft eraan deel te nemen. En juist door de bewuste oproep, ‘als je het zeker weet, dan mag je’, volgens mij is dat een hele mooie vorm waarin echt gekeken wordt naar waar het echt om gaat en een stukje verantwoordelijkheid bij de mensen zelf gelegd wordt. Willen jullie daar nog iets over zeggen? Het is wel duidelijk hè?

BP: Mooi plaatje.

Ik: Hij is een beetje wazig. Maar het is wel duidelijk uitgelegd.

W: Ik herken wel wat je zegt.

Arjan: Wat je al zegt, ik vind het wel mooi omschreven. Wat er nog wel in zit, in die oproep, zowel Avondmaal als doop, je hoeft niet perfect te zijn om eraan deel te nemen, om je te laten dopen. Vooral bij de doop is het ‘je geeft je leven aan God’, maar toch zie je dan, hoe men is opgevoed ook, gelovig, dat men dan huivert. Er moet uitgelegd worden dat je deel mag nemen ook al ben je niet perfect. Bij doop, dat hoor je heel vaak in een getuigenis ‘ik dacht dat ik eerst perfect moest zijn om aan de doop deel te nemen’. Ergens is dat niet goed, maar dat hangt met heel veel dingen samen. Dat weerhoudt mensen om zich te laten dopen. Met Avondmaal zie je dat ook.

Ik: Ja. Dat wilde ik nog zeggen, met gewone diensten hoeft niet alles helemaal uitgelegd te worden, maar met deze drie dingen, Avondmaal, doop en opdragen, denk ik dat het heel belangrijk is dat het wel wordt uitgelegd. Omdat er dan vooral mensen zijn die nieuw zijn, of speciaal voor een familielid komen. Ook omdat het ook gewoon vervreemdend is, nieuw is. Ik denk dat het heel belangrijk is om goed uit te leggen waarom we doen wat we doen. En niet elke zondag hoeft aanbidding uitgelegd te worden of gebed, maar bij deze sacramenten denk ik wel dat het belangrijk is.

Arjan: Ik ben wel benieuwd hoe die jong gelovigen dit ervaren.

Ik: Ja, de meeste daarvan zijn nog niet bij zo’n soort dienst geweest. Die Jolanda die is vlak voor corona lid geworden en die heeft nog geen Avondmaal meegemaakt, Maartje was nog maar een maand of twee maanden keek ze de livestream mee. Barry was wel een keer bij een opdraagdienst geweest, en dat vond hij dus erg vervreemdend. Maar Avondmaal had hij volgens mij ook nog niet meegemaakt. Dus daar kwam niet zoveel uit. Dat was nog nieuw.

BP: Ik zit nou bij mezelf te denken, als ik nou iemand mee zou nemen naar een Avondmaalsdienst, waarvan ik niet weet hoe gelovig die is. Zou ik die dan meenemen om naar voren te gaan om brood en wijn mee te nemen, zonder dat je het uit kunt leggen, of zou ik fluisteren ‘blijf maar zitten’.

Ik: Ik zou van te voren bedenken om niet iemand mee te nemen naar een Avondmaalsdienst. Ik heb mijn ouders wel eens gevraagd om een keer mee te gaan, ik woonde nog thuis, gewoon, kijk eens waar ik nu voor gekozen heb. Ze zijn een paar keer meegeweest. En één keer zei ik ook, oh, het is nu Avondmaal, dus dat is misschien niet zo handig.

BP: Nee, dat begrijp ik. Maar ik bedoel, iemand die echt niet bekend is met het Avondmaal en met het christelijk geloof...

Ik: Nou, dan zou ik zeggen, ga je volgende week mee.

BP: Ja, nou weet je soms ben ik in een dienst en denk ik, ‘oh ja, er is Avondmaal’.

Ik: Ja, dat is...

BP: Het is meer iets wat nu bij me opkomt en waarvan ik denk ‘hoe zou ik dat doen?’.

Ik: Ja, goeie vraag.

W: Ik zou het minder bezwaarlijk vinden als ik zeker weet dat het heel goed uitgelegd wordt voordat het Avondmaal wordt gevierd. Dan zou ik er geen moeite mee hebben om iemand mee te nemen.

Ik: Maar dat heb je niet helemaal in de hand als je al met iemand in de zaal zit.

BP: Nee, en ik denk, heel erg gevoelsmatig, dat ik me heel erg zou laten leiden door ‘ja maar ik ga toch niet naar voren en ik laat jou hier alleen zitten’. Zoiets. Dat is even voor mij om over na te denken.

Ik: Ja, iets om mee naar huis te nemen.

Ik: Over corona. In bijna alle interviews die ik heb gehad kwam naar voren dat corona niet heel goed is geweest voor alle vormen van kerk-zijn, waaronder missionair kerk-zijn. Je kan niet meer iemand meenemen naar een dienst, verschillende initiatieven zijn plat komen te liggen.

BS: Nou, daar wil ik nog wel iets over zeggen, dat corona ergens ook nog wel goed is geweest. Als je kijkt naar de livestream, het bereik dat we daar hebben!

Ik: Ja, dat is precies wat ik nu ga zeggen.

BS: Mooi, mooi.

Ik: Dat meisje, Maartje, die ik dus heb gesproken is echt door de livestream aangehaakt. Haar broer zit hier in de VEZ, die gaat hier al langere tijd heen, en hij had wel eens gezegd ‘ga je mee?’, maar dat durfde ze niet. Ze begon toch nieuwsgierig te worden en door die livestream is voor haar de drempel veel lager geworden om een keer vanaf haar studentenkamer mee te kijken. Nu kijkt ze elke zondag vanaf de keukentafel naar de dienst. Haar huisgenoot kijkt nu ook mee. Na een paar maanden is ze een keer in een dienst geweest met haar broer mee, en dat is echt super tof! Dit heb ik ook naar Arjan gemaild, ik hoorde een keer dat er twijfel was over of de livestream überhaupt wel of niet doorging na de zomer. Ik weet niet of dat zo is, maar ik ving wat geluiden op, dus ik dacht ik mail deze vast: Laat alsjeblieft de livestream doorgaan want daar bereiken we echt mensen mee.

Arjan: Nou, we willen niet een livestreamgemeente worden.

Ik: Nee, daar ben ik het helemaal mee eens hoor.

Arjan: Maar goed, we zitten nu weer in een corona situatie. Maar als we die livestream, ja, wel, daar moet nog officieel een besluit over genomen worden, maar dat we niet vanaf het podium denken dat... Maar zoals het nu is...

Voor de duidelijkheid, sinds maart 2020 heeft de VEZ livestreamdiensten opgenomen in een zelfgebouwde studio, zonder publiek. Sinds september 2021 vinden er weer diensten plaats in de grote zaal en wordt de ‘gewone dienst’ opgenomen en uitgezonden. Dit geeft een andere dynamiek, het zwaartepunt van de dienst is weer in de zaal komen te liggen.

BS: In de dienst heb je er geen last van. Ik vind echt dat het heel mooi gaat.

W: Ik vind het bijna meer beleving dan...

BP: Absoluut. Je hebt als je nu de livestream bekijkt al veel meer het idee van ‘oh ja’.

Ik: Ja, ik heb ook al meer bewust van ‘oh, ik mis iets’. Ik wil daar zijn.

BP: Dit is iets waar je bij wilt zijn. Dat heb je bij de studio niet.

Ik: Ja, vorige week waren wij een beetje verkouden dus we gingen bewust niet en toen keken we de dienst en toen had ik zoiets van ‘oh, daar had ik lekker willen zitten’. Ik denk dat het inderdaad heel goed is om niet een livestreamgemeente te worden. Ik denk dat het voor heel veel mensen, vooral voor jonge gezinnen, heel moeilijk is om weer die draad op te pakken, merk ik zelf.

Arjan: Ja, jongeren en jonge gezinnen.

Ik: Dus heel goed om lekker de focus op de lokale, de fysieke diensten te houden. Maar voor mensen zoals Maartje... Lekker blijven doen. Dit is een stukje bemoediging voor jullie. Corona is niet ideaal, maar er gebeuren ook dingen.

Ik: Laatste puntje eigenlijk, dit zijn nog wat laatste dingetje bij elkaar. Vooral de persoon Barry die ik heb geïnterviewd, hij voelde zich heel erg verloren toen hij hier binnenkwam. Hij zei, kan er niet een soort inburgeringscursus zijn. Dus gewoon voor een groepje nieuwe mensen, die gelijk elkaar leren kennen zodat ze een paar gezichten kennen. Dat je met elkaar optrekt en dan overgaat naar een kring en dat er gewoon wat uitleg gegeven wordt. Er zijn natuurlijk die zondagen, of woensdagavonden, Welkom in de VEZ?

Meerdere tegelijk: Thuis in de VEZ.

Ik: Ja, dat is ook tof. Maar ik weet niet of hij de enige is die behoefte heeft aan iets meer hier landen. Het is best een grote gemeente. Er wordt vaak gezegd, je moet echt een taak gaan doen om wat mensen te leren kennen, of bij een kring gaan. Sommige mensen hebben daar energie voor en zijn assertief en die doen dat, en andere mensen vinden dat echt heel lastig.

BP: Wij hebben jarenlang een introductiecursus gehad van drie lessen, drie avonden.

Ik: Oké.

BP: Maar goed, op gegeven ogenblik is er dan iets nieuws, iets anders. En Thuis in de VEZ voldeed daar ook wel aan, omdat mensen op gegeven moment op geografische tafels bij elkaar kwamen te zitten. Nou, dan gebeurde er ook zoiets van 'oh, kom jij hier ook?'. 'Ja, maar ik Wezep weten ze dat nog niet hoor'.

Mensen lachen.

Arjan: Thuis in de VEZ staat wel weer ingepland. Het stond gepland in het najaar, maar dan weer corona... Je zit natuurlijk met elkaar in de aula en dan ga je uiteen in workshops. We hebben een beetje een vaste lijn. Patrick legt dan wat uit over de identiteit van de gemeente. Ik zou het wel willen, maar we wachten even tot...

Ik: Ja, heel verstandig.

Arjan: Matthea die kan dat ook wel, maar we wachten even tot zij wat verder ingewerkt is. En dan hebben we workshops, een missionaire workshop, een identiteitsworkshop...

BP: Een kinderwerkworkshop...

Ik: Oké, leuk! Ik ben toen bij 'Thuis in de VEZ' geweest en dat was toen gewoon één avond.

Arjan: Het is ook één avond.

Ik: Maar ik kan me niet die workshops herinneren. Dat was gewoon hier in de aula zitten en luisteren.

Arjan: Ja, en dan kan je door naar de lokalen.

Ik: Ik kan het me niet herinneren.

Wim: Langer geleden was het toch alleen in de aula zonder workshops?

Ik: Vier jaar geleden ben ik er geweest.

BP: Nee, nee, nee, we zijn toen gestopt met de introductiecursus die het Leerhuis toen deed, en toen hebben we deze vorm ingevoerd en toen hebben we direct ook gezegd in workshops.

Ik: Dat zou kunnen hoor, ik weet het ook niet meer precies, maar dat is wel tof.

Arjan: Goed punt, dat je het noemt.

BP: Ja, blijkbaar wordt het dus gemist.

Arjan: Ja, ik denk dat coronatijd daar ook mee te maken heeft. Het staat al een tijdje weer op de agenda, maar...

Ik: Ja, ik het ook wel het idee dat deze jongen behoefte had aan meer dan een standaard iets zou geven. Hij had ook wat pastorale dingen waar hij een beetje mee zat, dus ik zei 'laten we nu gewoon direct even René een mailtje sturen of jij een buddy kan krijgen'. Hij had zoveel vragen. Dus dat hebben we toen samen gedaan. Ik denk dat René dat verder opgepakt heeft. Hij zat ook wel bij een kring, maar dat vond hij ook veel te weinig en hij snapte het allemaal niet, dus ik heb hem een beetje op weg geholpen.

BP: Ja, dan is de gemeente toch te groot. Is de gemeente te grofmazig.

Ik: Ja, precies. En je kan natuurlijk ook niet voor iedereen helemaal persoonlijk iets hebben.

Arjan: Kwam hij vanuit de Alpha?

Ik: Ja, dat denk ik wel.

Arjan: Dus dan kan hij vanuit Alpha daar verder.

Ik: Ja, hij vertelde dat hij een hele leuke groep had bij Alpha, maar net op het laatste moment was er een jongen en een meisje in die groep en die waren vreemdgegaan met elkaar en de helft wist dat en de andere helft niet en hij moest het geheim houden en dat was op een nare manier geëindigd zei hij, dus dat is jammer.

BS: Hillsong is daar heel goed in. Mensen begeleiden die net binnenkomen.

Arjan: Oh, Hillsong, ja die is daar heel goed in!

BS: We zijn een keer naar Hillsong Amsterdam geweest. Zij zijn echt begeleid geweest om dit te gaan doen. Ja, echt heel goed. Ook een beetje heel goed hoor. Die begeleiders horen dan 'die rij en die rij', en als daar dan iemand uitstapt dan... nou... je bent helemaal in beeld, je raakt niet verloren. Dat is echt gigantisch goed.

Arjan: *Iets onverstaanbaars.*

BS: Het is een beetje doorgeslagen, maar we kunnen er echt heel veel van leren.

Ik: Ja, tof.

Ik: Een tweede punt dat hij had, hij voelde zich erg verloren toen hij binnenkwam. Hij zei, kan er niet gewoon iemand staan bij de ingang die zegt, 'ben je nieuw in de VEZ?', iemand die naast hem gaat zitten om dingen uit te leggen bijvoorbeeld. Ik heb het zelf doorvertaald naar een foldertje van 'dit is gebed, dit is een preek, daarom zingen wij deze liedjes'. Gewoon een dubbelgeslagen A4'tje wat daar standaard kan liggen die je gewoon mee kan geven, zoiets. Of dat er een stand in de hal staat en dat er op het podium gezegd wordt, 'ben je nieuw, we hebben wat informatie liggen als je daar behoefte aan hebt'. Zoiets. Ik denk dat dat wel verrijkend zal zijn.

BP: Of een sheet, voor en na de dienst. Dan hoeft het nog niet eens gezegd te worden, maar even attenderen op.

Ik: Ja! Ik denk dat daar nog wel winst te behalen is. Hij zei dat hij zelf heel veel op de website gelezen had. Hij heeft het gewoon zelf opgezocht. Kan natuurlijk ook.

Ik: Dan het laatste punt. Dat was dus die persoon Maartje, zij was helemaal onbekend met de Bijbel. Ze begon al wel veel zelf te lezen, maar ze vond het nog moeilijk om verwijzingen te begrijpen en de achtergrond van een stuk tekst. Dus ze zei, 'ik zou het heel fijn vinden als...' voorafgaand aan de dienst, dan staat er altijd in de app en op de website de aankondiging van de dienst, van zo en zo laat, die spreker, soms het thema, ze zei 'het zou heel fijn zijn als de tekst er gewoon ook al bij staat. Dan kan ik de dag van te voren de tekst vast doorlezen.'

BS: Je bedoelt de Bijbeltekst?

Ik: Ja, de Bijbeltekst waar de preek over gaat, zodat ze dat gewoon alvast een keer door kan lezen. Nou, misschien haar broer kan appen 'waar gaat dit over?'. En ik herkende dat ik dat zelf ook wel leuk zou vinden. Om het 's ochtends al een keer door te lezen. Als er Avondmaal is, dat het ook in die melding staat, dan kan je je daar vast op voorbereiden.

BP: Dat vind ik ook wel fijn.

Ik: Het heeft toen in september een bericht in de app gestaan, gewoon heel uitgebreid, we gaan nu Romeinenblok in en al deze diensten zijn bijzonder. Ik heb ze toen ook maar gelijk in mijn agenda gezet.

Arjan: Maar je wilt het ook per dienst erbij hebben staan. Ja.

Ik: Ja, gewoon in de aankondiging op de website of in de app, die dienst, die tekst. Met zo'n Romeinenserie is dat helemaal niet heel moeilijk.

Arjan: En nu de serie van 'Ik ben'.

Ik: Ja, precies. Ik ben nu zelf ook een beetje bezig met Lectio Divina, ik had heel erg behoefte aan Romeinen, als ik dan precies weet waar de tekst over gaat, om daar zelf alvast een keer mee bezig te gaan.

Arjan: Wat het wel is, is dan spreek je af om, bijvoorbeeld Romeinen 7, en dan neemt hij ook alvast het begin van hoofdstuk 8 mee. Weet je wel, omdat het toch een beetje, het is een beetje zoeken van...

Ik: Ja, maar ook al zou je Romeinen 7 neerzetten en zij leest dat vast één of twee keer door, dan is het prima als de context daar omheen meegenomen wordt. Maar het is mooi om het een beetje voor te kunnen bereiden als je er echt heel erg vreemd in bent. Dat vond ik zelf ook wel een goeie tip. Dat waren eigenlijk mijn punten. Hebben jullie nog dingen die jullie opgevallen waren of vragen, of iets dat bovenkwam? Het is ook al bijna 9 uur zie ik.